

**Relatio ad Sacram Caesaream Maiestatem, eorum, quae per
Suae Maiestatis commissarios in negotio Pacificationis
Belgicae, Coloniae peracta sunt, anno M. D. LXXIX.**

<https://hdl.handle.net/1874/455227>

3

RELATIO
AD SACRAM
CAESAREAM MAIE-
STATEM, EORVM, QVAE
PER SVAE MAIESTATIS COM-

missarios in negotio Pacificationis Bel-
gicae, Coloniae peracta sunt,
Anno

M. D. LXXIX.

*Ex Germanico in Latinum sermonem
traducta.*

COLONIAE,
Apud Ludouicum Alectorium, & haeredes
Iacobi Soteris.

M. D. LXXIX.

RELATIO
AD SACRAM
CAESAREAM MAJESTATEM
STATUM BORVM QVAE

PER SVB MAJESTATIS COM-
missarios in nroo Parlamento Bel-
gic, Coloniae anno 1621

M. D. LXXIX

Commissarii in Parlamento
Belgicae

Coloniae
Johannes Lubbertus, Actorum & Secretarius
M. D. LXXIX

III.

P

Otentissime, & Inuictissime Imperator, Domine clementissime: Cùm annis aliquot continuis in Serenissimi Regis Hispaniarum inferioris Germaniæ Burgundicis, eiusque hereditariis prouincijs perturbationes, ac motus graues coorti sint, adeoque excreuerint, vt eorum causa inter ipsum Regem, eiusque subditos, bellum perniciosissimum, ac nocentissimum pariter exortum sit: cuius incrementum ac calamitas ad interitum, & euerfionem vniuersæ inferioris Germaniæ tendat, ac Sacro Romano Imperio, cuius pars ac membrum Burgundicæ prouinciæ non sunt exiguum, & domui Austriacæ non leue præiudicium adferat: non temerè Cæs. tua Maiest. sollicitudine quo huic malo ac calamitati perniciosissimæ occurri & mendi, ac subditi Regi, Principi naturali ac Domino suo reconciliari, ad Maiestatem T. relatis, munus Pacificationis bono publico mota, absque difficultate suscepit.

Quòd autem Cæs. tua Maiest. tum negotiorum Imperij multitudine, ac grauitate, tum verò hereditariarum terrarum, & indies succrescentium periculorum causa, prouincijs ac terris commemoratis abesse, ac Pacificationis tractationi interesse sine magno incommodo haud potuerit, & idcirco causæ commemoratæ nos Commissarios præfecerit, ac destinarit: post sedulas tamen, ac frequentes exculationes nostras, cùm ob negotij ipsius difficultatem, tum verò ob partium conditiones, Cæs. tua Maiest. commissionem nostram maiori instantia vrgente, ac requirente, ad declarandam erga tuam Maiest. obedientiam ac reuerentiam nostram, eam, qua nos decet, promptitudine, ac alacritate suscepimus.

Cùm itaque Cæs. tua Maiestas 26. Ianuarij anni præsentis M. D. LXXIX. scilicet, tam nobis deputatis Commissarijs, quam ipsismet partibus certum, ac definitum tempus inchoandi negotij Pacificationis assignandum esse, quò ad eam auspiciandam ac delegationi nostræ parendum magis instructi essemus, statuisset; decimanona tamen Februarij à Maiest. tua nobis significatū fuit, ab inferioris Germaniæ partibus, seu Burgundiæ Statibus difficultates quasdam, quorundam incidentium causa, negotium Pacificationis quæ romorentur, subortas videri: ac proinde inferioris Germaniæ Status etiam eo tempore non ita plenè, purè, ac simpliciter, vt Hispaniarum Regem, negotium pacificationis tuæ Maiest. tentandum, ac conficiendum submisisse, ac difficultates ab illis ratione loci, vrbis scilicet Coloniensis, etiam conquisitas esse. Nihilominus tamen tua Maiestas decreuit, ac nobis mandauit boni publici amore, & calamitatū inferioris Germaniæ haud dubie miserta, vt Dominica Lætare 29. die mēsis Martij anni præfati negotij pacificationis commissi inchoandi, ac (Deo dante)

IIII.

ad exoptatum finem perducendi gratia Coloniam commigrantes conueniremus, vt etiam Cæs. T. Ma. Hispaniarum Regis Mandatario Duci de Terra noua in aula tuæ Ma. per id temporis hærentis coram significauit, ac Inferioris Germaniæ Burgundicis Statibus idiplum literis perscriptis insinuari curauit.

Postquam igitur præter superiora mandata à tua Ma. die xvij. Martij, adiuncta illi cõuenienti ac plenaria instructione, idem vrgens quod superiora, mandatum nobis allatũ esset, nulla mora interiecta, tuæ Cæs. Ma. parendo, paulo post Dominicam Lætare ad mensis Aprilis initium eodem fere tempore cum Sanctis. Pontificis Max. Nuncio Dom. Ioanne Baptista Castanæo Archiepiscopo Rossanẽsi, ac Domino Carolo ab Arragonia, Principe Castriuerani, Duce de Terra noua, Regis Hisp. Legato, seu Mandatario Coloniam ingressi sumus, ac statim ad nos, vt tuæ Ma. Cõmissarios, sese amici nostri Illust. Principis Iuliæ &c. Consiliarij conferũt, ac cur coram conuentui nostro Illust. Princeps Iuliæ &c. interesse minus possit, causas, ac rationabiles excusationes attulere, & ab eius Illust. Cels. præfatos Consiliarios loco Principis sui ablegatos, ac mandato ad eam rem designatos esse, eius tenoris literas exhibuerunt, vt inferius num. i. registratum. In quo etiam consiliarios nomina, & subdelegationis facultas reperitur.

Cũ vero Statuũ Inferioris Germaniæ per id temporis nemo adesse, aut etiã de eorũ Legatorũ aduentu nihil nobis constaret, vel significaretur: nos peculiari, ac proprio nũcio Antuerpiã ablegato, vel signi- Deputatis literas transferri curauimus, ac Cæs. Ma. tuæ clementissimã voluntatẽ & mãdatum, similiter Regij Legati, vel Mandatarij aduentũ seu præsentiam ijs significauimus, eosque admonuimus, vt sine longiori mora sese Coloniã conferãt, ac insuper Cæs. T. Ma. auctõritate ac nomine à nobis subscriptum, ac sigillatum saluũ cõductum transmisimus, & similiter à me Archiepiscopo Colon, Principe Electore a cã. nostro Cõsiliariorũ Iuliæ, &c. Illust. ac Clem. Principe, ad omnem amouendã tergiversationis occasionem, particularis etiã Salus Cõductus Statuũ Deputatis trãsmisus est, vt inferius num. 2. 3. 4. & 5.

Præsentiam itaque Deputatorũ Statuum per reliquũ tẽpus mensis Aprilis ad quartã vsq; diem mensis Maij, quo primum eorũ Legati Coloniã ingressi sunt, expectãtes desiderauimus. Horũ autẽ nomina, dignitas, & conditio in mandato ab ipsis exhibito inferius continẽtur.

Ad illorũ itaque aduentũ, Omnipotẽtis Dei clemẽtia, Cõmissarijs summo studio, & labore, prout nobis possibile fuit, ac tẽpora nobis processum est iuxta præsentis Protocolli seu cõditione à uiaturæ designationẽ, & inferius registrata eius idiomatis, quo nobis exhibita fuerunt, documenta.

Et cum inter nos deputatos scilicet Commissarios preparatoriorum ratione conuenisset, die Septima Maij Legatum, seu Mandatariũ

riū Serenissimi Regis Hispaniarū, Ducē de Terra noua euocauimus, ac eius Dilectioni & Illustris. Cels. requisitis & necessarijs præmissis, breuiter præsentē conditionem rerum Burgundicarū, tuæq; Maiest. Mandati ac Commissionis nostræ substantiam explicauimus, cumq; designatione literarum fiduciariarū, iuxta tenorem instructionis nostræ præfati Duci fidem plenissimā fecimus, ac vtilēs & ad negotium Pacificationis necessarias commonefactiones sedulo adhibuimus, Mandatumque nobis suum exhiberi postulauimus.

Ad hæc præfatus Dux de Terra noua, Regis Hispaniarū, ac suæ dilectionis nomine, Cels. T. Maiest. atq; etiā nobis cum eorū repetitione, quæ illi proposuissimus, gratijs actis, quarundā rerū cōmemoratione se ad præsentē Pacificationis tractationē syncerè, & vehemēter affici, satis declarauit, & literis suis fiduciarijs apertis ac perlectis, Mandatū, seu Commissionē suā in pergamento scriptā, Regis manu subsignatā, & magno seu secreto Sigillo, vt vocant, sigillatā, vt *num. 6.* nobis exhibuit. Quod verò Cels. T. Maiest. præfati Ducis Mandatū antea visum, & secundū tenorē instructionis nostræ tanquā sufficiens ac legale approbatū esset, T. Maiest. cēsura ac iudicio acquiescendū esse putauimus.

Sequenti die viij. Maii Legatos Statuū requisuimus, ac iis, quæ moris & cōsuetudinis iuxta causæ requisita præmitti, peractis, eorum leniter notato tardiori aduētū, ac præteritorū negotiorū breui repetitione præmissa, literas nostras fiduciaras cōmunicauimus, ac tenorē & requisitione instructionis nostræ, & quod ad eā rom vtile fore existimarem, circūstantiis omnibus partim vtilib⁹ ac necessarijs diligēter ponderatis, eos ad Pacificationis negotiū amplectendū ac promouendū, eoq; suas actiones cōsiliaq; oīa intendāt, diligēter admonuim⁹: ac cū reuerentiæ & officiorū significatione, vt Mandatū suū exhibere nō grauētur, postulauimus. Ad hanc nostrā requisitionē Statuum Legati duas diuersi generis fiduciaras literas Gallico idiomate exaratas, vt *nu. 7. & 8.* nobis exhibuere, ac gratijs actis, se hoc Pacificationis conuētū sedulo omniq; conatu aduigilatuos esse, quò suo Principi ac Dño naturali recōciliari possint, receperē, quod etiā eius causa à suis principalibus se ablegatos affirmarent: Interim tamen literas à Principe Auraico ad Ducis Arschotani dilectionē ac Illustr. Excellentiam datas proposuere, *num. 9.* Quibus perlectis, ex iis constare affirmabāt, Principem Parmensem, ac Dominum de Selles, de la Motte, & Montigny sese transactioni ac pacis pactationibus immiscere, ac eo nomine cum Prouincijs quibusdam iam ad partem agi. Eos igitur scire cupere, num Dux de Terra noua solus præ cæteris Mandatum Regium, ac plenariam potestatem negotii Pacificationis tentandi, tractandi, & cōficiendi à Regia Dignitate habeat: Quod si ita sit, particularia præfatorum pacta ac conuentiones ad euersionem & Prouinciarum distractionem à se mutuo solummodo pertinere, & ad præiudiciū Cels. T. Maiestatis, ac simul auctoritatis nostræ diminutionem hæc facere. Exhibent deinde Mandatum pergamento inscriptum, *numero 10.*

gratij interim nobis laboris suscepti actis, cū ea requisitione, quod eorum maior numerus Germanicum idioma vix caperet, vti illis Latino, vel Gallico sua proponere & exhibere liceret. Ad nostram concessionem ac pariter etiam petitionem, vt Latino vel Germanico idioma, & in scriptis ageretur, quod etiā Duci de Terra noua significatum est, ea, quæ oratione complexi erant, in scripturam redegerūt, & ad Protocollum exhibuerunt, vt *num. 11.* registratum. Atq; hæc eadem, quæ à Statuum Legatis scripto exhibita fuere, ad requisitionem eius, Regis Mandatario Duci de Terra noua communicauimus: ac interea temporis ad Maij vndecimam Sanctis. Domini nostri Nuncio, Domino Ioanni Baptiste Castanço, Archiepiscopo Rossanēsi audientiam, dum id requireret, decreuimus: qui oratione & verbis suam legationem, ac Commissionem, vt *num. 12.* executus est. Quapropter & præfato Domino, Nuncio scilicet Apostolico, præter debitam reuerentiam, ac gratiarum actionem, vt par erat, ac rei ratio ferret, respondimus.

Eodem die exhibuit Dux de Terra noua suas respōsiones ad que relas particulares, seu separatæ tractationis causa, scripto à Statuum Legatis exhibitas, vt inferius *num. 13.* Duodecima Maij scriptum Ducis de Terra noua prænominatū in conuentione nostra perlectum est, ac instructione nostra desuper examinata super eo consultauius, ac Statuum Legatis eiusdem scripti tenorem communicauimus, ac post meridiem eiusdem diei Statuum Legatis plenius respondimus, scilicet. Quod quamuis Ducis de Terra noua resolutiones petitioni Legatorum minimè conformes existant, & à nobis eiusmodi controuersiarum disceptationes nō fuerint expectatæ, nos tamen nihilominus de nostra diligentia quippiā remittere nolle & in meliorem partē, quantum quidem possibile fuerit, omnia interpretaturos. Ab ipsis verò Statuum Legatis mandati literas nobis exhibitas, diligēter perlectas esse: Verū in ijs varios defectus, & vitia animaduersa, pro hac vice tamen nos nolle, ad principalis negotij vltiorem dilationem euitandam, desuper cum illis disceptare, nec de eorū potestate aut Commissionem firmiori à suis Principalibus obtinenda nos diffidere, nec dubitare. Denuò tamen nos eos amicè ac beneuolè præmonere, ne mandati defectus occasionē in posterū maiora inconuenientia sequatur, vt de pleniori ac magis sufficienti mādato seu Cōmissione sibi prospiciant.

Secundo, præterquam quod belli armorumque exercitium Pacificationis tractationi multis de causis obesse possit, nos quoque à Cæs. tua Maiestate in mandatis habere, cuius sententiæ & nos quoque essemus, vtrinque arma, si non penitus & in vniuersum deponi, saltem ad tempus aliquod, huic tractationi quod sufficiat, quiescere ac inducias fieri debere: ac proinde nos, ne in eo grauatè nobis assentiantur, ab illis petere, cum vberiori aliarum rerum necessariorum commemoratione.

VII

Tertio Pacificationis conficiendæ caput principale, nunc aggredien-
dum esse: verum quod ijs totius præsentis controuersiæ status, ini-
tia, causæ, ac circumstantiæ ceteræ innotuerint, & proinde cum fru-
ctu tractationis præsentis initium facere commode possint: Nos
petere, ut bona ac commoda media pacificationi exordiendæ, ac tan-
dem conficiendæ nobis communicare, ac proponere velint, sepositis
alienioribus affectibus, ita moderatè rem ut agant, ut eorum erga pacè
desiderium, ac affectionem, tam ex ipsa actione, quam ex verbis ac ora-
tione illorù animaduertere nobis liceat, quo cù parte aduersa cõmo-
dius ac fructuosius agi possit, finisque præsentis controuersiæ diu-
multumque exoptatus vel tandè obtineri valeat, quòd è re Patriæ, eo-
rum etiã, Legatorum scilicet præsentium, ac posteritatis, futurum sit.

Ad hæc Statuum Legati responderunt, se ad proximam diem su-
per hac nostra requisitione tempus deliberandi petere, & copiam hu-
ius ac Regij mandati similiter postulare. nos ijs responderi manda-
uimus, tempus postulatum non displicere, sed quæ partibus hinc in-
de nos proponi mandamus ijs sine graui causa etiam scripto cõmuni-
care propter inconuenientia multa, quæ hinc orirentur, ad nego-
tij principalis moram euitandam nobis inconsultum videri. Ad Co-
dati defectum, cuius etiam parti aduersæ nondum Copia communi-
cata sit: cum temè mandatum Regium, formæ ac legalitatis sufficien-
tis sit, & à Cæsar. Tua Maiesta. in nostra instructione approbatum
nec nos illud reprobare. Proinde futurum esse, si Copia Manda-
ti Regij ijs communicari contingat, ut Dux de Terra noua reciproce
copiam Mandati eorum requirat, atque ex eiusdem defectu inconue-
nientia quædam & protelationes principalis negotij necessario sequerẽ-
tur. Proinde communicationes Mandatorum vtrinque differen-
das, & in negotio principali procedendum, nos decernere, interim ta-
men nos eos denuo monere, ut mandato sufficienti sine mora ulterio-
ri sese qualificent, & huic nostræ responsioni hac vice acquies-
cant.

Diè xiiij. Maij rursus Statuum Legati comparuerunt, ac scri-
pto, num. xiv. nobis exhibito, respõderunt, & hæc sequentia Latino idi-
ome de Mandati sui qualitatibus, ac sufficientia proposuere. Se existi-
mare mandatum, quod exhibuissent, esse sufficientissimum, & plenis-
simum, cupere se autem, si quos defectus in eo esse putaremus, hos
illis significari: se omnem velle dare operam, ut ea ad voluntatem
nostram repararentur. Sigillum quidem esse nouum, & à Statibus as-
sumptum, propterea quod antea nullo alio, quam communi Bra-
bantiæ sigillo, vsi sint, & quia nos petiuerimus ea, quæ propone-
rentur in scriptis fieri debere, se paratos esse, quæ iam dixis-
sent, in scriptis exhibere exceptis iis, quæ de mandato ab ipsis dicta
essent, quæ omisissent propterea, quod nos, quæ de mandatis hinc
inde

VIII.

inde proposita fuissent, neutri parti adhuc communicanda: sed nobis ad partem reseruanda esse censuerimus. Hæc eadem, quæ à Statuum Legatis adducta fuere, à nobis in consulationem relata, et, sententiis collectis, ijs nos de punctis seu capitibus adductis, excepta Mandati cōtrouersia, responderi mandauimus, nos etiam hoc eodem die cum Duce de Terra noua agere constituisse, et ad illorum instantiam defectus Mandati particulariter hoc ipso etiam tempore illis explicari debere mandauisse. In primis Mandatum communi Statuum omnium nomine scriptum, ac datum esse, sed illorum neminem, quorum tamen sint decem et septem, in eo nominatum, sic nec vllam Ciuitatum in eo mandato comprehensam esse, cum tamen earum multæ celebres, et sub Statibus comprehensæ sint, nec à particularibus Prouincijs Mandatum illud sigillatum esse, similiter nec purum, nec categoricum, sed conditionale esse, quod ad instructionem Statuum in eo relatio fiat: quam tamen vt exhiberent, nos ab ijs non requisuisse, et, quod maximum est, Mandatum illorum ad sex septimanas restitutum esse. Proinde ab aduersa parte cum ob defectus enumeratos, parti aduersæ, quam nobis notum sit, quibus principale negotium remorarentur, difficultates, ac disceptationes, idque non temere, suboriri possent: quæ missa facere volumus, ac interim admonere, ac hortari, defectus sui mandati suppleri diligenter vt laborent, ac sedulo instent.

Eodem die post meridiem Ducem de Terra noua requisimus, ac ei significari mandauimus, nos in Scriptis nobis ab eo exhibitam responsionem Statuum Legatis communicasse, ac eos suam responsionem, seu replicationem exhibuisse, quam ipsi communique mus. Eodem tempore, tenore nobis à Cæsa. Tua Maiestate transmissæ instructionis, alijsque causis prægnantibus specialiter commemoratis, et quod id ipsum nobis ad rem præsentem quam maximè vtile esse videretur, ab vtraque parte armorum exercitium, si non in vniuersum, saltem ad tempus aliquod pacificationi conficiendæ sufficiens deponi, ac inducias fieri (quod et ab ea re Statuum Legatos non alienos esse comperissemus) non inconueniens fore iudicauimus.

Petere itaque nos in primis Tuæ Maiestatis, ac nostro etiam nomine, vt hac in re nobis obsequi velit, ad causæ principalis bonum finem facilius assequendum, cum enim vtile futurum sit subditorum animos conturbatos, quantum quidem possibile omni acerbitate sublata, leniri ac mitigari, hoc medium (suspensionis armorum scilicet) ad eam rem vehementer profuturum, ac negotij inchoandi successus feliciores allaturum esse. Cum autem ad negotium principale pacificationis nobis iam progrediendum sit, & nos statum seu conditionem Prouinciarum non tam accurate nobis perspectum habeamus.

beamus, vt media Pacificationis commoda vtrique parti statim ab initio proponere possimus, à Statuum Legatis proinde nos, vt negotium auspiciari velint, ac media pacificationis ineundæ exhibere nõ grauentur, postulauisse. Quod vero Statuum Legati se difficiles præbuerint, quasi à Regis Mandatario hoc fieri deberet, vt ex eorum scripta responsione patet, vt in eo præstando se non reddat difficilem, sed de eiusmodi medijs ac conditionibus cogitet, eaque nobis explicet, quibus apud partem aduersam pacificationis tractatio inchoari, ac feliciter confici posset, omnibus circûstantijs pro rei grauitate, ac pondere accuratissimè, & copiosissimè explicatis, vt ea via & ratione de Principis Parmensis, & aliorum etiam pactationibus pleniorè informationem consequi possimus.

Ad hæc Dux de Terra noua nobis responderi fecit, se à nobis alata ad tria puncta seu capita redigere: quod autem maiorem deliberationem requirant, se in scriptis ea sibi communicari petere, quo ijs magis pertinentè, & efficaciter respondeat. Quæ vis, ac potestas sit sui Mandati, aut Commissionis ex eius tenore cõstare, se vero Principi Parmensi, Regis gubernatori, eiusque cõmissioni nec formam, nec modum statuere posse: quod igitur ab eo factum sit potestate, ac vigore gubernationis ipsum facere potuisse, nec Statuum Legatos, quantum animaduerneret, nomine Arthesiæ & Hannoniæ, vt pro ijs agant, ablegatos esse: Mandatum itaque, aut Commissionem ab ijs nõ habere, quod si habeant, id vt exhibeant, quò, quid facto opus sit, sciat. Præterea inconuenienter subditis tempestiue ad Regem properantibus, aut cum eo in gratiam redeuntibus viam aut occasionem præcludi affirmabat: idque se solû informationis gratia adijcere. Ad hæc Duci à nobis responsum est, ea, quæ ipsi proponi mandauissemus, ad instantiam, & requisitionem partis aduersæ commemorata esse, & maiori partem in scripto Legatorum Statuum contineri, cætera vero solum admonitionis gratia adhibita fuisse. Nos cupere à nobis omnem sinistram opinionem amoueri, quòd scripto respondere inconueniens esse iudicemus, quemadmodum & parti aduersæ id denegatum; quod si nostræ responsiones à sua parte minus intellectæ sint, vel dubitationis aliquid ei hac in re occurrat, habere meum (Archiepiscopi scilicet Treuerensis) Cancellarium, ad eius instanciam & requisitionem, informanso Dux de Terra noua cum gratiarum actione placide acquieuit.

Die xv. Maij postmeridiem exhibuit Dux de Terra noua suam resolutionem super replica, illi præcedenti audientia communicata, interim copiose nobis commemorari mandans, vt ex responsione Statibus inferius data colligitur.

Die xvi. Maij Cæs. T. Maiestatis fratris multum dilecti, singularis amici, ac clementissimi domini nostri, Archiducis. Matthiæ legatus, Anthonius de le Laing, ad instantiam & requisitionem suam, audien-

tiam obtinuit. Qui post exhibitionem fiduciariarū literarum, variarū ac diuersarum Conventionum cum Prouincijs meminit, ac quid periculi alijs nationibus hinc etiam expectandum sit, cogitandum reliquit, ac proinde ad pacificationem conficiendam omnem operam, & industriam adhibendam, periculumque amouendum diligenter hortatus est. Præterea binas literas originales Prouinciarum Arthesiæ, Hannoniæ, Insularum, Duacensium & Orchensium, ad deputatos Generalium Statuum Antuerpiam scriptas (num. 15. & 16) nobis exhibuit. & cum hæc eadem à partibus, in tractatione negotij principalis proposita sint, Legato, post aliquod tempus, suo loco nos eius legationis, & petitionis in negotio principali pertractando, rationem habituros, responderi mandauimus,

Eodem tempore resolutionem Ducis de Terra noua in consultationem, ac examinationem assumpsimus, & post meridiem eiusdem diei Statuum Legatos euocari, ac iis proponi mandauimus. Ea omnia, quæ nobis proxime exhibuissent, nos Regio Mandatario communicauisse, & eum ad primum punctum, seu caput tractationis seorsim scilicet hunc in modum respondisse. Se ea, de quibus Princeps Parmensis cum Prouincijs aut Statibus particularibus pacisceretur, aut transigeret, nec reuocare, nec impedire posse, neque debere: quod Principi Parmensi gubernatio earundem Prouinciarum demandata, ac gladij potestas rebelles subditos obedientiæ Regiæ subiiciendos commissa, ac cōcredita sit. Principi itaque Parmensi reali executione commissa, quæ nec ipse ab eo auocare posset, constare manifesto, vt Ducem Parmensem Regis subditos bonis medijs ad pacem & debitam obedientiam adducere, centē vlllo modo impediatur, ipsi non cōpetere, multo minus subditos pacis ac tranquillitatis cupidos, & in gratiam redire cum suo domino cupientes, non sine magno eorum detrimento impedire, aut ab eo auocare.

Quod si vero Statuum Legati vniuersarum Prouinciarū, ac præcipue Arthesiæ nomine, in hoc conuentu agendi potestatem, & idcirco Mandatum, ac Commissionem habeant, eam vt exhibere non grauentur, & Ducem de Terra noua ad eorū requisitionem se debite responsurū polliceri. Nec nos etiā capere, vel intelligere posse pacta, vel transactiones Ducis Parmensis in Arthesia, & Hannonia, & Cæs. T. Ma. aut etiā ad nostræ estimationis, seu reputationis diminutionem pertinere: cum ad similem, & eundem plane finem hæc pactiones dirigantur, cum & in leuibis controuersijs, vt de re tam magni momenti, tãque periculose neglecta, nihil hic dicamus, nemo ad cōmunem vtilitatem pacisci, aut transigere recte impediatur: Proinde nos huius puncti, seu capitis quoque controuersiam ad vtriusque partis nobis propositam declarationem, in tempus cōmodius seponimus. Interim nos rei necessitate cōmotos silentio præterire non posse, atque Statuum Legatos diligenter admonere & adhortari, cum id ex presentibus controuersijs requiri necessario intelligat, Mandatum legale, ac sufficiens si-

XI.

bivt procurent, ne principale negotium eorū mora, vel protelatione impediatur, ac vt alia etiam inconuenientia præcaueri possint.

Ad suspensionem armorum quod attinet, nos Duci de Terra noua, Cæs. T. Ma. de ea iudicium, ac voluntatem, similiter & nostrā censuram omnibus circumstantijs ornatam, ac rationibus debitis confirmatam proposuisse, non sine spe, quod è re Prouinciarum futurū existimarem, consequendi. Ducem tamen etiamnum nihil certi respondisse: Sed negotium pacificationis adhuc vagum & incertum esse quo se expedire vix posset, satis apertè insinuauisse. Cum autē prope diem ad Pacificationis præcipua ac potiora capita ventum esset, & à Partibus media requisita sint, in eo iam progrediendum Dux existimauit, & ad ea producenda Legatos Statuum teneri, quod ijs negotiū magis perspectum sit, & sciant, de quo conqueri debeant, & quid illis iniuriarum temerè, & sine causa illatum sit, quò occasionem habeat Regis nomine de armorum suspensione, pro rei commoditate, prouidendi, ac disponendi: proinde etiam nos existimare, neque de eo dubitare, eosque insuper admonere, ne sese, ac proprium suum, suorumque comodum remorentur: sed bonū initiū rei statuunt: quod omnes circumstantiæ, ac præsentis controuersiæ status cōditioque, nullis melius, quam ipsis innotuerit, de medijs æquis ad pacem & tranquillitatē spectantibus cogitent: vt cum fructu apud partem aduersam tractatio Pacificationis inchoari, ac confici possit. Nos interim nullis laboribus ac molestiis parcere, sed omnem diligentiam adhibere velle, & eò contendere, vt vtraque pars nostram beneuolentiam, ac voluntatem ex ipsa pertractatione cognoscat.

Responderunt Ordinum Legati se ea, quæ illis exposita sint, intellexisse, & ea petere, quæ à Duce de Terra noua nobis data fuere, si in scriptis sint, sibi communicari: Siñ minus deliberationem ad respondendum concedi.

Ad hæc mandato nostro Statuū Legatis respōsum est, Ducē quidem nobis in scriptis exhibuisse, sed multo plura ad ea, de quibus cum ipso ad partem egissemus, sua oratione complexum esse, copiam scripti exhibiti non esse necesse ipsis communicari, quod eius tenoris factis informati sint: proinde denuo ab ipsis postulare, vt matura deliberatione in negotio arduo, ac tam necessario publicæ tranquillitati, serio versari velint, ac bona & salutaria media proferre: nos velle interim, priusquam ea Regio Mandatario communicari debeant, nostrā operam in ijs reuidendis, præponderandis, & corrigendis, haud segnius, ad eorum tamen vtilitatem, & emolumentum, accommodare ac in ijs, quæ ad æquam pacem consequendam faciunt, vt in nobis quidem desideretur non esse admissuros: deliberandi tempus nos illis non ab ipsis præstolari.

Die Lunæ xvij. Maij. ad Conuētum nostrū Statuum Legati com-

XII.

paruere, & per Doctorem Aggæum Albadam hæc sine scripto proponi nobis curarunt: Quæ proximè Illustrissimo Duci Arschotano, & reliquis Ordinum Legatis nomine Ducis Terræ nouæ exposita fuissent, & quæ nobis exhortationis ergo, quod ad mandatum & media attinet, benigno affectu placuisset exponere, ad ea eiusd. Illust. Ducis, qui propter morbum iam in persona comparere non potuisset, consensu hanc breuem esse responsionem. In primis, quo ad priuatas à Duce Parmense institutas pacificationes, quemadmodum antea, sic etiã nunc se nostræ voluntati eã rem relinquere, qui cum per legatũ Serenissimi Archiducis Austriae eius rei negotium proculdubio nũc cognouerimus, & cum nõ vltro oblata, sed per Parmensem quæ sita esset illa tractatio, proculdubio intelligamus eam ipsam tractationem, ita vt ex aduerso assereretur, non posse esse licitam, nolle autem eos istius rei magnopere insistere, sed eam, vti antea quoque dictum esset, nostræ voluntati relinquere. Quod ad mandatum attinet duros, se orperam, ne eius ratione, vel etiam quod nullæ in eo specificatæ essent Prouinciæ, nullitas, aut vlla alia controuersia oriatur. De inducijs vero sæpe eos iam antea à sacra T. Cæs. Ma. adhortatos fuisse, ne in ijs constitutendis difficiles sese præberent, & quod propterea nostræ voluntati se submiserint, sibiq; persuasum esse, æquales literas à T. Ma. ad Ducem Terræ nouæ missas esse, nihilominus tamen se vniuersum negotium tam induciarũ & belli, quam pacis Deo Optimo Maximo committere. Vltimo loco quod ad media ab ipsis proponenda pertineret, etsi causas habeant, quare illa à Regijs proficisci, & ab ijs initiũ fieri deberet, tamen ad nostram monitionem se ea exhibere, quæ ab Archiduce, & Statibus in Mandatis accepissent: in quibus si quid esset, quod declaratione opus haberet, sese paratos ea declarare, & petere, nos cum Regijs agere velle, vt similiter ab ijs fiat & præstetur, neque quemadmodum & antea quoque contigerit, ipsi diutius remorarentur: esse enim moram non ipsis tantum, sed & nobis grauem, tempusque illis in Mandato suo præscriptum, & assignatum effluere, nostro se arbitrio relinquere: à quo articulo tractationem incipere velimus. Articulos se tradere tam gallicè quam latinè, ita tamen, vt gallicos pro authenticis haberi velint. Isti articuli habentur infra num. 17. & 18.

Hisce acquieuimus, ac ijs responsum est, nos articulos eorum expectauisse summopere, eosque in consultatione sine longiori mora assumere voluisse, quo in promouendo negotio principali à nobis nihil desiderari possit.

Die xix. Maii nostrorum Consiliariorum quosdam ad Statuum Deputatos ablegauimus, qui ipsis significarent, nos die Sabbati proximè præterita ab ipsis media quædam proponi, à quibus principalis pacificationis negotii bonũ initiũ constitui posset, postulauisse, ac eos insuper diligenter admoneri mãdauisse, vt eius generis media proferat, tã æqua

XIII.

æqua scilicet, & placida, vt ad Pacificationem facere viderentur, & ab aduersa parte ijs medijs desiderata obtineri possint: nec tamen nos voluisse, omnes pacificationes, ac transactiones superiores idcirco sepositas, & sublatas esse debere, sed quòd priores tractationes partim interruptæ, partim in effectum nondum deductæ forent, media nos audire cupere, quibus defectus nobis explicarētur, & quibus medijs ea, quæ contra priora pacta & conuenta introducta essent, restitui ac reparari debeant; sed econtrario nobis heri ante meridiem aliquot puncta in scriptis, loco mediolorum exhibita fuisse, eaque nos legi curauisse, & tā acerbe ea ipsa disposita reperisse, vt non metueret, sed extrema existimanda essent, quibus nihil, aut parum agi & obtineri ab aduersarijs possit.

Proinde ad parcendum tempori, & cum fructu aliquo agendi, ac vt aduersæ parti occasio detur armorum suspensionem admittendi, nos permotos esse Deputatis Legatorū, omnes pactiones seu præteriti temporis cōuentiones in memoriā reuocare, & præcipuè Gandauensem, ab initio inter ipsos Status proprio animi motu, & voluntate in itā, & subsequēter Bruxellis conclusam & confirmatā, ac vtrique parti quæ placuerit: quā seruare firmiter promiserint, ac in super iuramento constabiliuerint, à Rege etiā perpetuo edicto confirmatam & ratificatam: Quod Cæs. T. Maiestati, ac omnibus id nouum futurum, rei que inconueniens existimari possit, scilicet priora pacta, ac conuentiones omnes tollere, annullare, atque cancrorum more in hac tractatione retrocedere.

Cum itaq; Cæs. T. Maiest. hæc ab ipsis minimè expectasset, nobis que in Mandatis dedisset, vltimā Bruxellensem tractationē assumendam, & vtramque partē ad eam audiendā, & quis defectus, quidq; contra eam tentatū, in illa vel non executū, aut in eam peccatū sit, diligenter à partibus perdiscendum esse, ac deinde omni diligentia laborandum, quò defectus illi ad æqualitatem, ac conuenientiam reduci, ac restaurari possint. Nos Cæs. T. Maiestatis mandato, quod & officij nostri ratio requirit, nobis parendum esse certo constituisse, & ad nostræ Commissionis tenorem in Pacificationis tractatione progrediendum esse: Itaque nos petere, vt ea via ipsis non displiceat, ad eam sua consilia accommodent, vt fructum hinc sperare, & partis aduersæ assensum non difficulter obtinere queant. Quod Cæs. Tuæ Maiestati gratissimum, ipsis verò, suisque principalibus honori & gloriæ, ad extremum Reipub. vtilissimum futurum existimamus.

Ad hæc Statuū Legati nostris Cōsiliariis respōderūt: Se ex iis, quæ proposita sint, facile intelligere, cōmunicata media nobis duriora videri, ac proinde ad formā Bruxellē. trāfactionis, vel etiā pacificationis Gandauen. procedendū: verum negotia inferioris Germaniæ in lōge alio statu, quā per id tēpus fuisset, modo cōsistere: & ab eo tēpore, quo

XIIII.

Ioannes Austriacus foedus Pacificationis interrupisset eo perturbatio-
nis omnia redacta esse, vt alijs medijs iam vtendum sit, & præcipue
religionis causa, quæ aliam ordinationem iam requirat: & proinde
se petere, nos ab ijs exhibitos articulos velle recipere, & ordine ad sin-
gulos eorum nostram censuram adhibere, eamq; scripto communi-
care iis vt velimus: commemorabât præterea Cæs. T. Maiest. armorû
suspensionem ab ipsis requisuisse, & in ea re se obsequetes fore, ab ad-
uersa parte istius suspensionis non exigua cum spes facta sit, sese pete-
re, vt apud Ducem de Terra noua eam promouere velint.

Die xx. Maii rursus conuenimus, ac negotii Deputatis cõmissi
relatione facta, cõcilioque inito, Statuû Legatos euocauimus, & repe-
tita admonitione præcedenti, iis significari mādauimus, scilicet: Nos
hesterna die eorû replicã, similiter & articulos in consultatione admi-
sisse, ac summa diligentia examinasse, & eos tales comperisse, vt su-
per iis agendo omnem operam nos perdituros existimemus. Extre-
mis enim talibus ab aduersa parte nihil nos obtineri posse certo scire;
& cum aliud nihil quæramus, ad temporis iacturam euitandã, quam
celebre aliquod, ac laudabile initium negotii principalis ab ipsis fieri,
nos ab ipsis eò ardentius petere, vt lenioribus medijs superiorum
conventionum insistant, eaque nobis proponant. Ad suspensionem
verò armorum quod attinet, nullam nobis ex articulis oblati occa-
sionem apparere, cuius prætextu à Duce de Terra noua eam petere,
aut obtinere nos posse, sperare conueniat; quod si medijs ab ipsis pro-
positis insistere volent, nos, ad omnem dilationem, & temporis iactu-
ram vltiorem euitandã, ad Mandati, ac Cæs. T. Maiest. instructionis
tenorem in hoc negotio procedere constituisse.

Hanc præsentem declarationem Statuum Legati in deliberatio-
nem sumendam esse existimauerunt, & die sequenti xxi. Maii in con-
uentum nostrum comparuerunt, & quæ ab ipsis proposita sunt
ad nostram instantiam in scriptis exhibuerunt, vt inferius nume-
ro 19.

Die xxii. Maii super exhibitis articulis à nobis consultatum, &
ex ordine singuli summa diligentia examinati, cum præcedentibus
tractationibus collati sunt.

Die xxiii. Maii Legatis Statuum ob causas nos mouentes, & quo-
rundam articulorum gratia, qui nobis nimis generales, & obscuri vi-
derentur, inter cætera hæc proponi iussimus. Articulos scilicet ab ipsis
in specie inscriptos esse duos, & informes, ac ita dispositos, vt minus
cõmodè Regis Mandatario proponi, ac exhiberi possint; ad alios ve-
rò articulos, & in cõmuni propositos quod attineret, vt à propria à
Statibus inter sese inita, ac recepta, & iuramento sacra, pacificatione
Gandauensi, ac Bruxellis consummata recedere nolint, seque illi in
hac tractatione conformes exhibeant: Quod si fieret, nos sperare ab
aduersa parte obtineri posse, eorum declarationi vt acquiescat: Nec
nos

XV.

nos dubitare eos negotium ita directuros, vt cum Regis Mandatario agi possit, ac in eo nostram illis operam non defuturam.

Die xxv. Maii rursus comparuerunt Statuum Legati ac ad nostram instantiam & requisitionem, articulis in aliquibus mutatis, eos in nostro conuentu legifecerunt, & postmodum nobis exhibuerunt, *num.* 20. Consilio verò habito correctos hos Articulos per Consiliarios nostros deputatos Duce de Terra noua transmisiimus; qui propter multitudinē articulorū, & quòd ad caput causę pertinerent, consultatione & communicatione cum adiunctis sibi Consiliariis opus esse respondit: tamē longiori mora exclusa breui sese expediturū esse pollicetur, quam in diē vsq; Iunii 3. solū distulit. Quā die in conuentū nostrum cōstitutus de articulorū à Statuum Legatis exhibitorū iniquitate, & summa Regis mansuetudine & lenitate, oratione sua, ipse loquens, multa & varia complexus est, & in super suam resolutionē, ac similiter articulos in scriptis Latinè & Gallicè exhibuit, *num.* 21. & 22. Ad hæc respōdimus, nos ea, quæ verbis proposita, & in scriptis exhibitæ essent, in deliberationē assumere, & pro rei ratione oīa acturos esse.

Die iv. Iunii superius exhibita resolutio descripta est, & v. Iunii in consultationem adhibita.

Eodem die Deputati è consilio nostro ad Regis Mandatariū ablegati sunt, vt eum de rebus necessarijs informarent, nobisq; responsum referrent, & quod nobis non incōueniens tum fore exiltimabamus, Archiducis Matthiæ, Principis Auraici, & aliorum quorundam punctorū, articulis comprehensorū causa, cum eo agāt ac conferant: quod & ab ijs factū est. In negotio Pacificationis pertractādo, sponsionis quod incidisset mentio in tempus conueniens eius tractationem nos differre significauimus.

Die vi. vii. & viii. Iunij eiusdē rei tractatio cū ipso Duce, & in nostra præsentia seu confessu cum ipsius Ducis Consiliarijs agitata est.

Die ix. Iunii nostrorū Consiliariorū aliqui ad Statuū Legatos deputati sunt, qui Ducis de Terra noua resolutionē & Articulos ipsis cōmunicarent ac exhiberent; moræ & dilationis causa reddita, vltèrius cōmemorarunt: Resolutionē illis exhibitā, & articulos pro rerū præteritarū acerbitate, & statu præsentī valdè placidos & lenes esse, atque ita dispositos, vt si pax illis cordi sit, illaq; afficerētur, cum fructu apud partem aduersam agi posse, alijs etiā admonitionibus adhibitis. Præterea & eius admoniti, nobis vtile videri Principē Auraicum in hac tractatione non præteriri, eiusq; hic quoq; rationē habendā; proinde nos ab ijs petere, an ipsi, an alii hic existant, qui à Principe Auraico Mandatum, vel Commissionem habeant, sin minus, num mediā nobis exhibere queant, super quibus Principis nomine cōmodè agi tractari possit? Nos omnem operam apud Regis Mandatariū adhibebituros, quæ par sit vt obtineamus, quòd in nobis, quod ad Reipub. utilitatem, ac tranquillitatem faciat, nihil desiderari possit; ad sponsionem

XVI.

nem quod attineret, eius tractationem nos in aliud tempus referre: Preterea instantius ab iis requisitum est, sufficientis Mandati procuratoriam onem ne negligant, & temporis prorogationem apud suos principales singulariter requirant. Hæc omnia, quæ Legatis partim verbis, partim scriptis à nostris proposita fuere, in deliberationem vocarunt.

Et xi. Iunij, quæ Statuum Legati verbis primum proposuissent, postmodum duobus diuersis scriptis nobis exhibuerunt. *num. 23. & 24.*

Die sequenti xii. Iunii Statuum Legati scriptum particulare ad Cellariam Treuerensem exhiberi curarunt. *num. 25.*

Die decimatertia Iunii Duci de Terra noua tria diuersa scripta, nobis à Statuum Legatis exhibita, communicauimus; cum ea admonitione, ac declaratione, quod si partes via tentata concordari nequeant, nobis pro tenore instructionis nostræ Gandauensem ac Bruxellensem pacificationem assumendam esse, & ad eius formam procedere nos constituisse. Præterea à Cæs. T. Maiest. Mandatum induciarum causa alterum nobis missum, Duci de Terra noua nos explicauisse, & quid eum ad suspensionem armorum commouere posse existimarem, copiosè explicauisse. Ad Traiectensis urbis occupationem quod attineret, quod Statuum exercitus eam esset ab obsidione indies liberaturus, non esse quod armorum suspensionem differat, aut deneget, de quibus deliberandum cæsuit, breui se responsurum promisit.

Postmodum xvi. Iunij in nostro cõfessu in propria persona Italica lingua sequentia proposuit.

Quod ex partis aduersæ exhibita scriptura, quam ipsi xiii. huius mensis communicauissemus, liquido constaret eam à Statuum Legatis ad modum consilij solum, sine tamen partium præiudicio & Mandato seu Commissione Statuum generalium, & ad illum solum effectum exhibitam esse, vt suos nuper à se propositos articulos magis contraheret, propius rei præsentis eos accommodans ac applicans; se autem existimare ad illorum requisitionem alio nullo responso sibi opus esse, quàm quod suprâ dedisset, videlicet friuolum esse, ac nullius frugis cùm ijs proluxius disceptare; sese nomine Regiæ Dignitatis, vt cùm Regis subditis liberaliter se in medijs proponendis exhibuisse, & ea omnia admisisse, quæ ab ijs peti potuerint, & ad tractationem Pacificationis promouendam desiderari possint, nihilque interim sese, vt eorum omnium vberiore instructionem ex scripto, quod Latino & Gallico idiomate duplicatum exhiberet, nos percepturos speraret intermisisse. *num. 26. & 27.*

Secundo, quod Statuum Legati & scripturam in forma contradictionis contra suos præsentatos articulos, & deinde tertiam aliquam iustificacionem articulorum suorum nomine exhibuissent, ea scripta omnia se summa diligentia perlegisse, examinasse, ac ponderasse, huiusque disputationis ac scriptionis à partibus hinc inde propositis se

XVII.

se existimare exiguum fructū fore: ne autem aduersæ partis præten-
 sione iustificationis aliquod robur aut firmitatem esse quis existimet, vel
 se similiter iustificationem aliquam, summarie tamen, ad maiorem
 Cæs. T. Maiest. ac nostram quoque informationem, quò Regis beni-
 gnitas & clementia melius deprehendatur, concipere, ac nobis post-
 modum exhibere: se petere tamen, ad prolixas disputationes cui-
 tandas, ne Statuum Legatis ea communicent.

*Statby ny cbi:
 hira dunt hru
 noni suoytu*

Tertio, quod ad toties requisitam armorum suspensionem atti-
 neret, se nuper causam commemorauisse, cur Regi pro præsentis rerū
 statu inconsultum, difficile, & non sine metu magni hinc orituri ma-
 li videri debeat, eam concedere, & adhuc illam esse eius mentem, &
 pro hac vice hæc sufficere. Quod verò non ita diu à Cæs. T. Maiest. li-
 teras recepisset ad armorum suspensionem concedendam, nos etiam
 haud dubie magna contentione ad eorum vehementiorem instan-
 tia aduersæ capitula, primum & secundum scilicet, & quicquid ab iis in-
 terea temporis propositum ac actum sit, nullo pacto sese ad pacem
 constituendam referre. Præterea sibi de Mandato Legatorum Statuū
 etiamnum nihil constare, & se proinde dubitare, num ad hanc tracta-
 tionem cum fructu peragendam qualificati sint, & Mandatum ac
 Commissionem sufficientem habeant? Regem Hispaniarum exerci-
 tum instructum habere in armis & castris, ac obsidionem vrbs Tra-
 iecten-sis non sine grauibus expensis huc vsque continuatam: proin-
 de Regi difficile fore, cum & infallibilibus indicijs certo constet vrbe
 Traiectensem eum breui occupaturum esse, obsidionem soluere spe-
 incertæ pacis, quò medio tempore Traiectenses suos defectus relar-
 ciant, & Status in suo proposito pertinaci confirmetur, & postmo-
 dum eadem ipsa ciuitas Traiectensis tanto difficilius à Rege occupan-
 da, & altera vice obsidenda foret Regi hac commoditate præsentis ad-
 uersam de succursu, & præsidio Traiectensibus ferendo gloriari, te-
 merè tamen, cum exploratum sit, & certo constet eos nullum habere
 exercitum, & proinde obsidionem auertere, ac eam obsidione libera-
 re non posse. Præterea Regem Hispaniarum suorum subditorum in-
 teritum, ac perditionem nulla ratione petere, nec, quod iniquū sit, ab
 ijs extorquere velle, aut cupere: sed solū Dei Omnipotentis honorē
 ac authoritatem defendere, & tueri; quod reliquū sit, se Cæs. T. Ma-
 iest. ac nostræ fidei integritati ac prudentiæ totū committere. Præter-
 ea cogitare nos debere, num Regi certam pacis conditionem facere
 possimus, tū nos quod petamus à Rege sine difficultate obtenturos:
 quod si id præstare non possimus, se existimare, nos nec Regem peti-
 tione suspensionis armorum in periculum, ac maiorem calamitatem
 præcipitare velle. Scire enim se nos Dei honorem, ac Religionem Ca-
 tholicam

XVIII.

tholicam defensam velle, æquitatis & iustitiæ amantes esse; Velle itaque id se conscientijs nostris committere, & à nobis audire eum proposita, nobis deliberandum esse existimemus. De ijs, quæ ab ipso

Die xvij. Iunij rursus convenimus, ac de ijs, quæ à Duce de Terra nova oratione, ac scripto nobis explicata erant, cōsultauimus, & ijs examinatis, eodem die quosdam è cōsiliarijs nostris ad Statuum Legatos deputauimus, qui ipsis à Duce de Terra noua scriptum nobis exhibitum communicarēt, & pariter à Duce supra propositam declarationem referrent ratione scilicet induciarum, aut suspensionis, armorum gratia apud Ducem de Terra noua hoc tempore ex varijs, & rationabilibus causis ipsum permouentibus & ab ipso in confesso, nostro allatis nihil obtineri potuisse; Velle itaque nos eos admonere ad pacem vt propius accedant, ac melius se, quam hactenus ab ijs præstitum sit, declarent: quo occasionem commodiorem nancisci possimus de armorum suspensione apud Ducem de Terra noua ulterius instandi. Præterea debere mandati ac commissiōnis defectus & prorogationis potissimum obtinendæ causa, apud suos principes, ad omne periculum ac inconuenientia alia euitanda, acrius instare ac sine intermissione vrgere,

Ad hæc Statuum Legati post breuem consultationem in hunc modum respondent: se laboris ac molestiarum nomine, quas in hanc rem impendamus, nobis in primis gratias agere, nec habere eos mandatum aliud quippiam agendi vel consentiendi, quam in illorum nuper exhibitis articulis contineretur, expectauisse se à Duce de Terra noua benignius ac clementius responsum pacificationis negotio conficiendi magis conueniens, quo hanc rem commodius ad negotii finem meliorem consequendum ad Status suos principes referre possint, quos hac responsione deterrendos, & à negotio pacificationis auertendos esse cognoscerent. Et quamuis ab ea responsione nullam spem pacis conciperent, velle tamen ad nostram petitionem hæc suis Principalibus significare, eorumque resolutionem expectare. Quod vero ad Mandati correctionem, & prorogationem temporis attineret, nos satis ex Statuum, eorumque principalium scilicet, literis, quas nuper nobis legendas exhibuissent colligere, eos negare vltiorem prorogationem dare se posse. Quod si ob meliorem Successum prosper aliquis, ac salutaris exitus huius tractationis expectari possit, sese sperare, quod ab illis concessum, & approbatum foret, etiam à Statibus Generalibus haud difficulter, vt approbaretur, vel ratificaretur, obtineri posse.

Decima nona Iunii Statuum Legati verbis, & scripto egerunt, quod etiam ab illis exhibitum est, vt num. 28. Præterea aliud, siue secundum suum Mandatum seu Commissiōnem, in quo vacuum ali.

XIX.

aliquod spacium chartæ, in eadem scilicet recta linea, seu ordine, quo constituentur Prouinciæ nominabantur, relictum esse animaduersum est, *num. 29.*

Eodem die post meridiem Regis Mandatarium, Ducem de Terroua ad nos vocari curauimus, ac illi Legatorum Statuum exhibita communicauimus, suspensionis armorum ac induciarum causa diligentissimè cum eo egimus, ac nostræ petitionis rationes plurimas ipsi copiosissimè explicauimus.

Dux de Terra noua deliberandi tempus petijt: ad armorum suspensionis petitionem, quæ suprâ sæpius commemorata sunt, magna ex parte repetijt, & ita conclusit.

Quòd verò Dux de Terra noua nuper iustificationem aliquam articulorum suorum nobis exhibere constituisset, eam 22. Iunij tradidit, vt est *num. 30.*

Cùm itaque ex tractatione negotij facilè colligeremus, partes hinc inde à se multū remotas esse, & difficulter admodum concordari posse, proprio nostro motu, & nomine de medijs, quæ vtriq; parti ad negotij feliciorum successum communicare possemus, cogitauimus. Proinde omnes præcedentes conuentiones, transactiones, recessus, scripta, & quæ ad hanc rem pertinere, ac vtilia esse putaremus, ea etiam, quæ in Conuentu nostro de hoc pacificationis negotio agitata essent, omnia examinauimus, ac excusimus, & ex ordine inter se contulimus, eius sententiæ & propositi, pro rei ratione ac necessitate, alia quædam media hinc educendi, formandi, ac partibus communicandi, & tentandi, num in hoc negotio, exceptis alijs quibusdam incidentiis à nobis executis, cum fructu procedi possit. Atq; in eo aliquot dies consumpsimus.

Quemadmodum etiam eo ipso tempore, cum negotiū commemoratum auspiciati essemus, nobis nunciatum est, Ciuitatem Traiectensem à Regio exercitu vehementer angij, & in extremo discrimine versari, Portam vnã, mœniorum partem, ac turrium similiter, præterea locum vicinum portæ in potestate Regij militis esse: proinde eos & nihil aliud, quàm direptionem & extremam calamitatem indies manere. Præterea à Statuum Legatis ex parte perceptum esse, nostram intercessionem, & tractationem inter Regis Capitaneos, seu belli Duces, & Ciuitatem Traiectensem minimè illis displicituram.

Die vicesimatertia Iunij conuenimus, inter nos consultauius, *23 Junij* ac conclusimus; quòd cùm Ciuitas Traiectensis in extremo, ac inuitabili periculo constituta esset, ac Cæs. tuæ Maiestati, Sacroque Romano Imperio, maximè verò dilecti amici nostri, reuerendissimi ac clementissimi Domini Cardinalis, & Episcopi Leodiensis, inter esset, & præcipuè ex ea consideratione, quòd hæc sine dira sanguinis effusione, proterua direptione, & miserrima Ciuitatis penè totius

tius euerfione futura non effent, æquum effe miserabilis nos eius Ciuitatis nomine, Christiana commiferatione commoueri: eoque magis, quòd constet multos homines bonos, honestos, Ecclesiasticos itidem & laicos, nobiles & ignobiles, viduas, virgines, ac pueros infinitos in ea effe, qui huius rei & excitæ calamitatis nullam culpam dediffent, nec vlllo modo, vel verbo, vel factò contra Magistratum peccauiffent.

Et hac confilij nostri causa Ducem de Terra noua conueniendum, ac requirendum effe existimauimus, illique omnibus circumstantijs, ad commiferationem maiorem facientibus, conquisitis, hanc calamitatem exaggerandam, ac nostrum confilium illi proponendum effe, ac cum eo agendum, Regis Hispaniarum nomine, nostro confilio vt acquiescere, illudque apud Ducem Parmensem nobiscum agere velit: quò Ciuitas Traiectensis medijs tractabilibus ab hoc extremo periculo liberata, sine iactura honoris, corporis, ac bonorum, in gratiam Regiam recipiatur, sine iacturam egredi cupientibus, certus abitus, ac tutus discessus concedatur, iure suo saluo feruato, Sacro Romano Imperio, ac Leodiensi Episcopo: cum ea significatione, nos effe eius tractationis negotium libenter suscepturos, & hoc ipso momento, quàm celerrimè fieri posset, aliquos ex nostris Confiliarijs, eius rei causa, ad castra, & ciuitatem ablegare paratos effe.

Statim ac sine mora nostri Deputati Ducem de Terra noua conueniunt, ei hæc proponunt: qui ad nostram hanc petitionem sese protinus offert, & ad horam constitutam se paratum ad nos venire renunciat, quò suam sententiam in propria persona nobis explicet. Ac illi ad diem sequentem, & locum Conuentus nostri, horam circiter septimam, se ad nos vt conferret, renunciatum est.

Die sequenti mane, quæ sancti Ioannis Baptistæ erat, hora scilicet septima, Dux de Terra noua in confessu nostro constitutus, nobis personaliter respondet: Se intellexisse, quæ ipsi heri vesperi per Confiliarios nostros, ad eam rem deputatos, de deditioe oppidi Traiectensis, aut tractatione cum ipsis deditiois gratia tentanda, proposita fuerint.

Primo omnium se nobis maximas habere gratias pro ea in Deum pietate, in Regem Catholicum beneuolentia, & ciues Traiectenses commiferatione: Sibi itaque non displicere, aliquem ex suis, cum Deputatis nostris, ad Principem Parmensem mitti, vt cum eo & Traiectensibus, de tollerabilibus & æquis conditionibus tractetur: quod proculdubiò Princeps Parmensis non sit recusaturus. Postmodum Ciuitate Traiectensi in potestate Regis constituta, de suspensione armorum melius tractari posse: quo casu iustis conditionibus sese nostræ voluntati libenter accommodare velle.

Nos

XXI.

Nos vice versa de sua humanitate & benevolentia gratias illi egimus, & respondimus: Cum ipsi à Serenissimo Rege Catholico largita, & plenissima potestas in hoc pacificationis negotio concessa sit, nobis fore gratissimum, si huiusmodi medijs loco Regis contentus esse vellet, nempe vt Ciuitas in potestatem Regis veniat, saluis honoribus, vita, & bonis eorum, qui intra muros reperirentur: ijs etiam, qui ibi manere nollent, sine iniuria libera abeundi concederetur facultas: & hæc omnia sine præiudicio Imperij, & Episcopatui Leodiensis, & aliorum omnium, quorum eius rei interfit, iure suo cuique saluo seruato. Et vt postea tractatio induciarum constituetur suscipiatur, nos non ambigere, quin Princeps Parmensis suæ voluntatis arbitrium sit secuturus.

Ad hæc Regius Mandatarius respondet: distinguendum esse inter causam deditiois, & induciarum. Primum punctum non in sua, sed in Principis Parmensis potestate esse, vtpote cui exercitus, & bellum commissum sit: se tamen velle suos mittere, illi scribere, & quatenus posset rationibus persuadere, quò æquis conditionibus Traiectenses Regi Catholico reconciliari possint. De secundo puncto induciarum sibi in euentum non ingratum fore tractationem iniri, seque iusta media earum constituendarum non recusaturum.

Et quod in hoc negotio mora periculosa & irreparabilis existimaretur, eodem momento, ante meridiè scilicet, Statuum Legatos requisimus, ijsq; proponi iussimus: Se scire aliquoties de suspensionem armorum, sine fructu tamen, agitatum esse, & illam summa diligentia iam sæpius à Duce de Terra noua à nobis requisitam: eam autem denegatam, haud dubie quò Regis Mandatarius sibi persuaderet, ante omnia ipsi conuenire, ad rem tanti momenti sese qualificare, ac Mandatum sufficiens, & ab omni defectu alienum exhibere. Et quamuis die decimanona huius mensis, aliud, seu secundum Mandatum ab ipsis productum sit, nos tamen illud Duci de Terra noua communicare, ad euitandas disceptationes, noluisse: ex causa, quòd in eo particulares defectus, & illi quidem substantiales, deprehendantur: quòd scilicet conditionatum sit, & ad instructionem, que nobis nondum exhibita sit, sese referat. Et nos idcirco ab ipsis sæpius requisitam armorum suspensionem minus confidenter petere potuisse; cur autem eos iam requisierimus, ipsis explicandum.

Nobis significatum esse, Regis Hispaniarum exercitum Ciuitatis Traiectensis Portam vnam, ac partem mœniorum, turriumque, locum similiter aliquem prope Portam intra Ciuitatem occupare: eamque idcirco in extremo periculo versari. Nec nos post diligentem inquisitionem intelligere, ab obsidione liberationem aliquam expectari posse. Et quamuis huc vsque, variarum suspensionum causa, huic rei nos noluerimus immiscere: tamen quod iam ad extremum periculum Ciuitas Traiectensis deuenit,

XXII.

& se tueri longius non possit, nos Christiana commiseratione ac bona intentione, & optimo zelo permotos, eius sorte considerata, quod in potestatem Regis necessario redigenda sit, vt de bonis & tractabilibus medijs cum illa agatur, ac sanguinis effusio, horrenda diripiendæ, & inuadendæ Ciuitatis calamitas, multorum denique interitus auertatur, ac præcaueatur, atque ipsis ciuibus æstimationis, honoris, corporis, & bonorum omnium gratia fiat, vehementer exoptare. Et eo fine nos Ducem de Terra noua hoc manere quisiuisse, vt suam sententiam nobis hac de re explicaret, & nos eum ad omnem clementiam, mansuetudinem, lenitatem, vehementer affectum esse deprehendisse: sperare etiam nos, idque è signis non leuib; negotio cum Traiectensibus confecto, suspensionem armorum bonis conditionibus à Regijs obtineri posse. Esse itaque nos paratos, negotium ac transactionem apud Principem Parmensem, idque Ducis de Terra noua præsidio, qui se ad hoc obtulisset, tenere, & eius interuentione aggredi: ante omnia tamen, cum ijs de hoc negotio nos conferre voluisse. Nobis etiam significatum esse Arthesios cum Regijs conuenisse ac transegisse, quòd si ijs de hac re quicquam constet, nos petere, vt id nobis significare velint.

Ad quæ Statuum Deputati respondent: Maximas se nobis agere gratias pro nostra beneuolentia & fauore erga eos, & Ciuitatem Traiectensem, simul etiam de labore impenso cum Duce de Terra noua: & quia quæ præposita, magni momenti, nec omnino benè ab ijs intellecta sint, cuperent hæc ipsa in scriptis communicari, quo melius & rectius ad ea respondere possint: quod re deliberata quàm citissimè se facturos promittunt. Quoad Arthesianos pertinet, se præteritis diebus literas accepisse, quibus ipsis renunciatum sit, totum cum ijs initum tractatum factum esse irritum; ex causa, quòd Hispani Belgio excedere nolint, & plus per Principem Parmensem promissum fuerit, quàm præstare possit.

Repetitis postea ijs, quæ antea de Traiecto illis proposita fuerant, sine scripto dimissi sunt.

Sequenti die xxv. Iunii, quidam ex Deputatis Ordinum ad Consiliarios nostros in loco consueto præsentés redeunt, & ijs, quemadmodum sequitur, responderunt.

Primo se agere nobis gratias pro commiseratione, quam haberemus cum Ciuitate Traiectensi, sed, dum omnia benè confiderent, eos inuenire, media proposita ipsorum saluti hoc tempore non multum posse prodesse: nam eos intelligere, eodem die operationem institui, quæ sit per aliquot dies duratura. Quòd si eam expugnari contingat, hanc de medijs tractationem serò nimis susceptam videri; si verò non expugnetur, eos non videre, quid hæc tractatio prodesse possit, nisi ad infirmandos, & labefactandos

XXIII.

dos animos ciuium. Secundo, media illa omni fructu curaturâ, nisi prius iustituantur induciâ; nam liberata hac ciuitate, militem Regium in alias infirmiores irruptiones facturum, quarum commiseratione haud dubiè nos non minus quàm huius affici putant.

Deinde vix æquum arbitrari eos, vt hæc ciuitas quicquam agat seorsim à Statibus, & sine eorum consensu, sese etiam se publicè cum omnibus Ordinibus, aut eorum Legatis acturos: Ergo in hac re aliquandiu quiescendum esse, saltem donec responsum ab Ordinibus super hoc tractatu suscipiendo habuerint. Cùm igitur intelligeremus nos à Statuum Deputatis malè affectæ tractationis non obscure insimulari, & syncerissimos nostros conatus, non in meliorem partem acceptari, à proposito nostro, quamuis bono, desistendum, eosque fortunæ suæ committendos esse duximus. Sic factum est, quòd post triduum in die Sanctissimorum Apostolorum Petri & Pauli, quæ fuit vicesimanona mensis Iunij, ipsa Ciuitas Traiectensis à militibus Regijs absque magna difficultate occupata fuerit.

Et quamuis nos Statuum Legatos, vt sese velint qualificare, & prorogationem Commissionis suæ requirere, solliciti sint, sæpè multumque monuissimus, quo omnis nullitas euitaretur, ac alteri parti suspensionis armorum denegandi omnis adimeretur occasio, ex abundanti generales Status nostris scriptis literis requisuimus, sub Dato 26. Iunij, vt *num. 31.*

Die vero vicesimaseptima Iunij rursus conuenimus, ac partium hinc inde requisita diligenter examinauimus, & postquam eorum quædam, vtriusque partis declarationem requirere inuenissemus, die sequenti vicesima octaua, nostros Deputatos ad Ducem de Terra noua ablegauimus: Et tricesima Iunij mane ante meridiem ad Statuum Legatos, similiter commemoratæ declarationis causa, eosdem mandauimus.

Rursus Statuum Legati suspensionis armorum meminere, cum repetitione eorum, quæ eius causa hætenus incidissent, ac præterea commemorarunt obsidionem Ciuitatis Traiectensis eam hætenus remorari & impedire.

Dicebant præterea, Statuum scilicet Deputati, se vehementer cupere, vt illis exhibeantur articuli mitiores, & paulo diligentius de inducijs agatur; eos planè existimare, Ducem de Terra noua expectare expugnationem Ciuitatis Traiectensis, antequam se liberalius declaret: frustra eum hac spe teneri, eò quòd expugnatione Traiectensis Ciuitatis subditos, & Ordines multo acerbiores, quàm antea, sitreditura.

Præterea monent, quòd Mandatum eorum expirauerit, & tempus

29 Junij Traiect
2ª expugnatione

XXIII.

pus in eo constitutum effluerit: quapropter se rogare, quo media, de quibus illis spes facta fuerit, quamprimum tradantur, quæ statim ad Ordines transmissuri sint; Ducem Arschotanum velle adhuc ad quatrimum, & non diutius, expectare.

Et cum nos post diligentem examinationem omnium circumstantiarum nihil aliud inuenire possemus, quam secundum rei præsentis statum Regis Commissarij seu Mandatarij Articulos æquitate ac iustitiæ quam maximè conformes esse: Nos eos prima Iulij in manus sumpsimus, & ad secundam, tertiamque diem eorum examinationem continuando, in ijs quædam correximus, quædam mutauimus, quædam leniuimus, & in summa, ad nouam quasi formam, vt paulo post sequetur, eos reduximus.

Die iij. Iulij Statuum Legati scriptum aliquod exhibuerunt, quò apertè declararunt: Status in deliberatione seu consultatione versari, Regi Hispaniarum, naturali suo Domino, vt obedientiam renuncient, & Regis Galliarum fratri, cum Regina Angliæ iam sponsalitia tractanti, sese vt submittant, eumque pro Domino ac Defensore arripiant: si tractabilia media hic obtinere nequeant, vt num. 32. & in eo exhibito sese referunt ad vnus ex eorum principalibus, item ad Ducis Alenzonij literas, quorum copiam num. 33. & 34. reperiuntur.

Die vi. vii. & viii. Iulij in inchoata consultatione progressi sumus; interea tamen nobis à Duce de Terra noua significatum est, ad se rumore perlatum, Mandatum nouum nobis exhibitum à Statuum Legatis esse, ac, eius cognitio cum sibi necessaria sit, istius exhibitum Mandati se copiam petere: quod cum viii. Iulij parti aduersæ propinata fuisset, reciprocè Mandatorum copia hinc inde communitata est.

Sequenti die à nobis comprehensos Articulos relegimus, & duos illos articulos Religionem concernentes, quod à Regia Dignitate etiam exhibitum fuissent, ab alijs separauimus, & subsequenter x. die Iulij Statuum Legatis in præsentia nostra constitutis, variis adnotationibus præmissis, eos exhibuimus, num. 35. qui eos ad examinandum, & respondendum haud difficulter acceptarunt.

Die xii. Iulij, ad locum consuetum in Conuentum nostrum rursus comparuerunt Statuum Legati, & varias difficultates, ac grauamina multa contra exhibitos Articulos mouerunt, ac prætextatum redacta obtulerunt, quæ etiam ad nostram instantiam, vt num. 36. patet, in scriptum redacta obtulerunt.

Quod itaque nos Legatorum scriptum oblatum, acre, informe, & inconsideratum esse videremus, in quo etiam nos & temerè, & sine ratione aliqua in suspicionem sinistram traheremur, & in eo etiã, præter cætera, Ducem de Terra noua quibusdam ex eorum numero maiora etiam, quam in hisce articulis continetur, se admissurum esse, re-

XXV.

le, recepisse affirmaretur. Hæc omnia Duci de Terra noua commu-
nicauimus, & eius sententiam ac declarationem de his ipsis requis-
uimus.

Quapropter Dux de Terra noua xiiii. Iulii ad locum consuetum
in confessum nostrum venit, & in propria persona hæc proposuit:
Se de processu ac tergiuersatione Statuum præsentis tractationis di-
cere nolle: Interea sibi valdè tædiosum ac molestum esse, quod Sta-
tus ipsos, & eorum Legatos præter rebellionem, ac discessionem,
quam parent, fratris Regis Galliarum, & Reginæ Angliæ potentia
Regiæ Dignitati etiam minari audeant; verum eam rem ad se ni-
hil pertinere, nec se velle de ea quicquam Statuum Legatis respon-
dere. Interim id se facili negotio hinc colligere; Status, & eorum Le-
gatos, verbis quibus suis pacem petere videri, factis & re ipsa eam impe-
dire, ac paci summo studio aduersari. Quod si igitur non afficiantur
erga pacem oblatam, Regi Hispaniarum alia esse media, quibus ipsis
respondeat: Status Belgicos ad Cæs. T. Maiest. supplicauisse, & ad in-
tercessionem Cæs. T. Maiest. permouendam summoperè instituisse: Et
proinde ad eorum instantiam Cæs. T. Maiest. Dignitatem Regiam
ad hanc benignitatem commouisse, & nobis præsentem tractationem
commisisse, proinde eos debuisse Cæs. T. Maiest. & nostro etiam
respectu verbis & scriptis tam inconditis & acerbis, contra omnem
rationem & temerè effusis abstinere. Et proinde se Statuum, & eo-
rum Legatorum temeritate & arrogantia magis commoueri, ac in-
animo habuisse, quod Deputati Statuum Mandatum legale, seu suf-
ficiens nondum exhibuissent, exhibitum verò expirauisset, præsen-
tem tractationem deserere, ac præcidere, abutumque parare: velle ta-
men se has offensiones nostra causa placidè remittere, ac varijs prin-
cipalis negotij causa commemoratis, de promissione vberiori, quam
quibusdam è Statuum Legatis factam affirmant, sibi nihil constare.

Quod itaque Legatorum Statuum notationes & insinuat-
iones æquo duriores, non temerè nos mouissent, nec nobis conueni-
ret hoc ipsum, & alia nonnulla, quæ sine ratione & fundamento in
illorum scripto reperta sunt, & alios etiam sacri Romani Imperij Or-
dines concernere videbantur, silentio præterire, ad omnia & singula
puncta à Statuum Legatis proposita, ex solido fundamento, summa
cum ratione, seriò & copiosè die xviii. Iulii respondimus, eorum-
que scriptum illud refutari, ac abundè illi responderi curau-
mus, quæ omnia hic in specie referre non est necesse.

Eo tamen, non obstante, omnia, quæ ad pacem promouendam
pertinere videbantur à nobis summo studio tentata sunt, & à Sta-
uum Legatis exhibitos Articulos de nouo reuidimus, examinaui-
mus, in eum ordinem ac formam, vt num. 37. & 38 apparet, disposui-
mus, & eos Statuum Legatis eodem die diuisim & seorsim exhiberi
iussimus, qui ijs receptis tempus deliberandi postulant, & si tractabi-

refutatio q. 3. p. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

XXVI.

liter dispositi sint, eorumque instructioni conformes reperiantur, se breui ad eos responsuros referunt, sin minus, se eos generalibus Statibus transmittere constituisse.

Eodem die Statuum Legati à nobis audientiam petierunt, & hora diei quarta post meridiem ipsis assignata est: qua à nobis personaliter admisi, verbis ac scripto, iuxta tenorem copiarum, num. 39. suam sententiam nobis explicauerunt, & cum in scripto suo exhibitio suspensionis armorum præcipuè meminissent, recepimus nos eam summa diligentia apud partem aduersam oportunitate data requisituros ac promoturos esse.

Decimanona Iulij nostrorum Consiliariorum quosdam Deputatos ad Ducem de Terra noua ablegauimus, illique à Deputatis nostris significari iussimus: Nos Articulos exhibitos in manus ac deliberationem sumpsisse, eosque nos denuò reuidisse, correxisse, ac tractabiles reddidisse, vt ex eorum copia, quæ illi statim exhibita fuit, videre posset, & à nobis duos illos Articulos de Religionis negotio, certis de causis seorsim in charta descriptos. Eodem etiam tempore copia scripti eius, quod die præcedenti à Statibus nobis exhibitum, Duci communicata est, cum petitione, vt velit nobis sine longiori mora ad singula respondere. Arque hæc à Duce cum gratiarum actione tum recepta sunt, & se huius nostri laboris fructum sperare significauit, se hæc ipsi à nobis tradita diligenter relegere, & examinare, & prima oportunitate nobis respondere velle.

Die vicesima Iulij binæ literæ à Cæs. tua Maiestate ad nos datæ, in confesso nostro lectæ sunt, & in iis, quæ requirebantur, à nobis summa diligentia executæ fuere, ac ita diebus aliquot continuis subsequentibus, de quibusdam incidentibus ad pacificationis tractationem pertinentibus negotijs, à nobis pertractatum est.

Interea ad xxx. Iulij à Statuum Legatis suspensio armorum serio requisita est, qui affirmabant, metuere se, si induciæ non concederentur, in hoc horrore belli Prouincias difficulter conuenire posse, ac proinde minorem fructum præsentis tractationis sperandum esse. Cuius admonitionis seu requisitionis causa, vt & die præcedenti apud Ducem de Terra noua, rationibus etiam quibusdam inducias suadentibus, commemoratis, armorum suspensionem obtinere contendimus, & eo impensius, quod à Cæs. T. Maiest. eodem etiam temporis momento eam requirendi Mandatum secundum recepissimus, & quod ab altera parte sollicitè & seriuò eam desiderari à nimaduuerteremus.

Die prima Augusti Dux de Terra noua in confessum nostrum venit, ac proposuit se nostram petitionem ad instantiam ac Mandatum Cæs. tuæ Maiestatis, & requisitionem partis aduersæ, suspensionis armorum causa, satis intellexisse, & cum ea, quæ huius puncti

XXVII.

puncti seu capitis causa diuersis temporibus allata fuissent, retulisse. Vtlerius commemoratum est: Regiæ Dignitatis nomine, se gisse, vt citius pacificationis tractatio finiri, ac concludi, si Statibus cordi fuisset, quàm induciæ, seu armorum suspensio, quæ longius tempus requirerent, obtineri potuerint: Ad Statuum verò conuentum quod attinet, Regis exercitum impedimento iis esse non posse, cum passim constet, eos non ita nuper apud Ultraiecti nos & Antvverpiæ, ac aliis in locis conuentus egisse, & proinde Legatorum Statuum instantiam, quòd tantopere inducias obtinere contendant, vehementer sibi suspectam esse, & eo magis, quòd non ignoraret cum iis, vt priuatis, ratione defectus Mandati, quod firmum, solidumque erit, cuius fructus salutaris expectetur, nihil agi posse.

Ad hæc Status ipsos etiamnum ac sine intermissione, quotidie adhuc mediis quibuscunque, etiam iniquis & subdolis, conquisitis, ac minimè fundatis, ac friuolis persuasionibus Regis subditos, & obediens Status, ad rebellionem & defectionem sollicitare, & ad suas partes pertrahere, contendere. Proinde se à nobis summoperè petere, quòd armorum suspensionem, seu inducias deneget, nos apud Cæs. T. Maiest. eum excusare, & Legatos Statuum huius denegationis causas commemorare, ac referre velle: Quod & diligenter à nobis paulo post factum est.

Quinta Augusti primum ad generales Status Belgij scriptum ad monitorium transmissum ac directum est, *num. 40.* & quo ad alia loca, vbi necessarium videbatur, citius deferrentur, diuersa scripta ad particulares etiam Prouincias, & Ciuitates quasdam, cum copia eius scripti, quod ad Status generales direximus, & Articulis pacificationis inclusis, *num. 41.* proprio ac peculiari nuncio, transmisimus, videlicet ad Prouincias, Brabantiam, Flandriam, Geldriam, Hollandiã, Zelandiam, Frisiam, ad Transissulanorum, & Ultraiectensis Prouinciarum territoria, ad Francotes Flandriæ, ad Tornesienses & finitimes, Gandauensem, Iperensem, Brugensem, Tornacensem, Valephaniensem, Dunkerchensem, Nouiomagensem, Arnhemensem, Zutphenensem, Dordracensem, Amstelrodamensem, Harlemensem, Goudensem, Leydensensem, Delphensem, Middelburgensem, Zirckzensem, Svvollensem.

Decima Augusti Statuum Legati audientiam à nobis petiuere, & sæpius iam requisitas inducias verbis & scripto proposito magna contentione postulauere, vt *num. 42.* quod scriptum, statim atque exhibitum fuit, Duci de Terra noua communicauimus; & subsequenti xxiiij. scilicet Augusti, ab ipso Duce verbis primum, deinde scripto exhibito, *num. 43.* Statuum Legatis responsum est.

XXVIII.

Posteaquam verò nos ea scripta nobis legi curassemus, & diligenter in confesso nostro ea examinaviffemus, Duci de Terra noua respondimus: Licet eius & verbis primum, deinde scriptis propositam superiorum repetitam, scilicet declarationem, tamquam rationi & æquitati insistentem reijcere non possemus, velle tamè nos eam Statuum Legatis communicare.

Vicesimanona Augusti ex causis rationabilibus nos mouëtibus, scriptum admonitorium secundum, ad particulares Status, & Regi nondum reconciliatas Prouincias, & ad Ciuitates præcipuas, superius commemoratas transmiffimus, *num. 44.*

Eodem die Statuum Legati petita audientia, primo extractum, seu copiam literarum à generalibus Statibus ipsis transmiffarum, nobis proponunt, *num. 45.* Deinde & aliud scriptum, in quo morâ suam excusent, & sæpius petitas inducias maiori instantia requirant, *num. 46.* nobis exhibent. Et quòd extractum seu copiam generalium Statuum exhibitam iudicaremus acerbam esse, & nobis etiam suspectam, vltima die Augusti nostros Deputatos misimus, qui extractum cum Originali conferrent, cui per omnia congruere collatione facta animaduersum est. Præterea, quid & quos per earum contenta notarent, nobis explicari petiuimus, & per earum literarum contenta nos non, sed partem aduersam notari nobis responsum est.

Duodecima Septemb. Statuum Legati rursus audientiam obtinuerunt, & literas adhuc conclusas, à ciuitate Antvverpiense missas, nobis offerunt, *num. 47.*

Præterea eodem tempore scriptum, quo media pacificationis tentandæ alia à nobis sibi proponi postularent, exhibuerunt, *nu. 48.*

Decimatertia Septemb. literæ similiter conclusæ, à ciuitate Buscoducensi missæ, nobis traditæ fuere, *num. 49.*

Decimaquarta Septembris binæ illæ literæ commemoratæ in nostro confesso lectæ sunt, & supremum illud Legatorum Statuum scriptum nobis exhibitum, in consultationem admissum est. Et cum eius sententiâ, vt & postmodum fecimus, particulares scilicet Status Regi nondum recõciliatos, inter quos & ciuitas Antvverpiensis erat, ad obtinendam eorum resolutionem ac sententiam, requirendos esse, Antvverpiensibus ad scriptum transmiffum particulariter non respondimus; sed vt alijs Ciuitatibus in genere, sic & ijs postmodum rescripsimus.

Die decimaquinta Septem. Duci de Terra noua Legatorum Statuum, duodecima eiusdem mensis scriptam petitionem, eius vt tenor ipsi constaret, ac copiam præterea literarum Buscoducensium, quòd illæ se ad Ducem de Terra noua referrent, vna exhibuimus, & per Deputatos nostros Statuum Legatis hæc significari mandauimus. Nos illorum requisitionem, qua alia sibi media, quàm hæc

XXIX.

hactenus assignata sint, communicari postulant, intellexisse, & quibus molestijs ac impensis ad tam longum tempus hic hæsissemus & resolutionem Statuum sine fructu expectauerimus, ipsis neque obscurum neque ignotum esse, & proinde moram & dilationes longiores indies nobis magis molestas ac tædiosas esse. Sine fructu itaque laboratum fore, nouamque tractationem negotij Pacificationis auspicari, fore aduersariis nouum & omnibus ridiculum appariturum, & id multas alias remotiones ac incommoditates causaturum, & cum omnia incerta sint sine fructu etiam futurum. Proinde nos hac vice ulteriori altercationi aut disputationi locum dare nolle, sed solum Statuum resolutionem expectandam censere.

Esse præterea inutile assurationis causa etiamnum vllas molestias subire, partibus super pacificationis punctis nondum contentientibus vel conuenientibus: quod si fieret nos assurationis causa principale negotium ne differatur vel etiam auertatur, omnem industriam & operam adhibere velle.

Ad hæc nuper à Statibus Trāsylvulanicis, scriptum aliquod, seu literæ nobis exhibitæ fuerunt, & eiusdem fere tenoris. vt *num.* 50. & 51. alterum quoddam scriptum ad nos perlatum est. Quæ scripta die 23 Septemb. à nobis lecta sunt, & ijs xx. Septem. vt *num.* 52 apparet, à nobis responsum est.

Die xx. Septembris ciuitati Buscoducensi responsum dedimus: vt *num.* 53.

Die xxij. Septemb. literæ Statuum Ducatus Brabatiæ ad nos missæ à nobis in confesso nostro lectæ sunt, *num.* 54. Quibus inter cætera significabatur, tractationem huius negotij ad hoc vsque tempus pro parte bene inchoatam esse, vt ob ea & alia quædam quæ in ijs literis continebantur, spem cum fructu hic aliquid agendi magna ex parte remitteremus. Quod ex tædio & molestia, qua hic inuiti quasi detineremur fama ac rumor aliquis exortus esset nos discessum adornaret: Ea fama etiam Dux de Terra noua permotus, à nobis audientiam petijt, & hæc sequentia in propria persona proposuit.

Primo præmissa solemni gratiarum actione laborum susceptorum & molestiarum perpeffarum, & commendatione honorificarum nostrarum actionum, dicebat. Se facile cõiicere posse, nos non leui affici tædio, magnosque sumptos facere propter prolongationem niam huius negotij: ex quo rumorem quendam de discessu nostro inualuisse, propterea se committere non potuisse, quin hoc nomine quædam nobiscum familiariter conferret.

Fidem se huic rumori habere non posse, sed omnino sibi persuasum esse, nos quod reliquum sit officij, vt conueniens finis toti huic tractationi, cum iam de pacificatione generali nihil sperare liceat, imponatur, operam nostram nos non esse detrectaturos.

XXX.

Statuum generalium resolutionem denuo esse urgendam, & eorum Legatos, vt eam omni diligentia promoueant & sollicitent, admonendos, sibi interim ab aliquibus spem nuper factam fuisse, quod infra paucos dies ex Antuerpia à Statibus generalibus resolutione expectata huc transmittenda sit.

Quæ si propositis articulis conueniens non sit futura, se impedimento esse non velle, quo minus totum hoc negotium quamprimum finiatur.

Sibi enim videri ad Cæs. Tuam Maiest. authoritatē Regis Catholici & nostram reputationem tuendam magnopere pertinere, tam graue & arduum negotium ad quod totus mundus respiciat, modo decenti concludere. Hoc ipsum vero, nisi à nobis præsentibus qui toti huic actioni continuo adfuerimus, aperte, & quasi manum nostrarū palpitationibus cognouerimus, fieri non posse. Per Regē Catholicum nullo modo stetit quo minus pax cōfecta sit. Se igitur, diligentissime & officiosissime rogare neminem nostrum velle adhuc discedere sed responsionem Statuum expectare, cum per sex totos hos menses has tulerimus molestias, & tam magnos operæ & impensus, paucorum quorundam dierum, ne priores operæ & impensæ omnes videantur frustratoriae, fastidia adhuc sustineamus semini- me dubitare, quin omnia tribus septimanis commodissime absolui possint.

Quæ ad ipsum pertineant, quod velit se & sua, nostræ voluntati promptè & libenter accommodare.

Posse nos Statibus alium & quidem peremptorium sicut Iudices facere consueuerint, non quem ipsi velint, sed quem nos putabimus necessarium, terminum præfigere: quo elapso siue nihil siue minus categoricè responderint, conuentum hunc nostrum cum honore omnium dissolui, & nos etiam nemine hic relicto discedere posse.

Vix enim hæc negotia per subdelegatos nostros Consiliarios tractari posse, cum Cæsarea Tua Maiestas ad personas nostras respectum habuerit, nec alijs quam nobis ipsis committere voluerit, quæ de causa nobis absentibus fortasse, nec Nuncius Apostolicus diutius hic immorari vellet, nec se ipsum sine Serenissimi Regis Catholici, expressa voluntate, hic manere posse:

Aliam tractationem hoc casu esse, vbi per Cæs. T. Ma. industria & personarum authoritas cōsiderata sit, quam in Comitibus Imperij, vbi Consiliarij Dominorum & Principum suorum ab antiquo soleant vices sustinere.

Sic denuo nos pro seruitijs Deo & Ecclesiæ suæ, Reipub. Christianæ & serenissimo Regi Catholico præstandis beneuolentia & amicitia cum Rege Catholico conseruanda rogare, ne quisquam nostrum discedat, sed potius etiam si ad huc per tres septimanas im-

XXXI.

immorandum sit, responsum Statuum, & terminum præfigendum patienter expectare velimus, fore hoc Regi gratissimum, quod & ipsum suis obsequijs, modo detur occasio, promeriturum pollicebatur.

Cui respondimus tantas gratias agere non fuisse opus, hæc fastidia ob Cæsareæ Tuæ Maiestatis debitam obedientiam & bona, qua in Regem & subditos suos esse affecti, voluntate, publicæ quoque tranquillitatis & quietis studio, merito nos sustinuisse, nec maiora recusaturos esse, modo Reipub. Christ. prodesse possimus.

Quod autem spe nostra de feliciori successu frustrati de discessu cogitare incipiamus, in malam partem à nemine interpretari debere. Interim nos communicatis consilijs super ijs, quæ iam per ipsum proposita sint, prima commoditate mentem nostram erga ipsum declaratos polliciti sumus: cuius petitioni postea assensimus.

Quod autem varia commemorarentur, & in Belgio omnia perturbate agi & à nobis missas literas ad eos, quibus destinati erant, non perlatas esse certo nobis nunciaretur, & populo seu multitudini Belgicæ de verâ ratione institutæ pacificationis, nihil aut parum declararetur aut cõstaret: sed omnia potius in diuersam sententiam ab ijs qui præsentia rapi, eosque suspicionibus nostrum institutum onerare & subditos in sua rebellionem confirmare, ac ita omnia potius exacerbare, ac pacificationis hoc negotium iuxta tenorem literarum Statuum Brabantinorum adhuc in incerto versari, de generali statuenda vel conficienda pace desperare cœpimus, atque ob id diutius hic sine fructu hæere primum Cæs. T. Maiest. displiciturum esse, ac nobis pluribus de causis cum detrimento nostrorum subditorum inconueniens esse putauimus.

Proinde nos Statuum Legatis xxv. Septemb. ad nos vocatis, significari curauimus. Se scire quibus molestijs in hac diutina tractatione fuerimus versati, & quo omnia ad bonum finem perducerentur ex vtriusque partis medijs propositis quosdam articulos pro rerum præsentium statu quam maxime commodos nos collegisse: atque eosdem nos ijs die xvij. Julij exhibuisse. Præterea Religionis dissidij causa valde leniter propositis medijs cum illis actum esse, atque hæc omnia generalibus & particularibus Statibus, ac ciuitatibus etiam quibusdam transmissa esse, & vt intra spatium trium septimanarum suam sententiam nobis declararent, ab ijs solum postulatum esse, & ad hoc vltimum tempus nihil nos responsi recepisse. Ad eas vero literas quod atque etiam supra facta mentio, eius tenoris reperiuntur, ac si omnia, quæ huc vsque à nobis tractata sint, rei bene gerendæ principium solum aliquod existimari debeant, vt hinc facile constare possit, quem fructum huius tractationis vltimus hinc expectare debeamus,

XXXII.

nam hætenus nos sine fructu laborauisse, non solum ad æstimationis nostræ diminutionem, verum etiam ad Cæs. Tuæ Maiest. aliqualem notationem, referri posse videtur: Quod vero Statuum Deputatos Antuerpiæ & in alijs Prouincijs etiam belli tempore sæpius conuenisse certum sit, quodque præsentis tractationis negotiū illis neque nouum neque ignotum sit, scilicet proprium, vt breui temporis spacio nobis respondere potuerint ac sese resolvere. Vt hac causa suæ moræ vel tergiuersationis causas in belli metum, aut denegatas inducias conijcere nequeant. Et quod populum vniuersum pacem auide pertere constet, facilius erat Statibus, si eam serio requisissent, negotiū hoc præsens feliciter perficere.

Ad hæc quod pestis indies contagione sua aerem inficiat eò nobis & nostris hominibus moram hanc & temporis protractionem molestiorem esse. Proinde nos ijs significare voluisse si nullam adhuc à suis principalibus resolutionem receperint, nos ijs certum ac peremptorialem terminum præfigendum constituisse.

Ad hæc Statuum Legati laborum ac sollicitudinis impensæ causa nobis grarias egerunt & nos hanc tractationem ad dies aliquot velle continuare petierunt, literas transmissas omnibus vt conueniebat Prouincijs nondum esse traditas, & iis etiam quarum resolutio velle in re requiratur, & sese Statuum quotidie responsum expectare. Petere itaque vt aliquantulum temporis adhuc Statuum resolutionem operiri non grauemur eamque scriptis literis requiramus ac terminum illum peremptorialem non nimis breuem & coarctatum ponamus.

Die xxvi. Septemb. literas ad Deputatos, Statuum, Antuerpiani dedimus, atque ijs præcipua puncta seu capita huius tractationis explicari iussimus, ac diem xvij. Octob. pro termino peremptoriali assignauimus eorum sententiam & resolutionem ad terminum præfixum expectantes *num. 55.*

Die Solis xxvij. Septemb. rursus in Confessum nostrum comparuere Stattutū Legati. & in præsentia Ducis de Terra noua se hesternæ die serò tamen literas conclusas ad nos scriptas, à Statibus generalibus accepisse, sperare se bonum aliquod initium earum literarum gratia, quas statim nobis tradiderunt *num. 56.*

In literis cõmemoratis scriptū aliquod inclusum fuit continens copiam eius respõsi: quod Status Anno 1577. die xx. mensis. Iulij Cæs. T. Maiest. Aulæ Consiliario Suffrido Breuineri libero Baroni, Antuerpiæ dedissent, quod ad eam respõsionem illorum scriptum sese referret. *num. 57.* Et quamuis scriptum ad Generales Status dirigendum die præcedenti Antuerpiam mittendum fuisset, vt & Copiæ earum literarum particularibus Prouincijs, retentum tamen fuit, quod ad scriptum Generalium Statuum, ad euitandas omnes disceptationes eò tempore respondere minus commodum putarem: Regis tamē

Mano

XXXIII.

Mandatarium eius scripti copiam communicauimus, quò is, quod sibi oportunitum videretur, agere posset.

Die iij. Octob. aliud scriptum, *num. 58.* ad generales Status mittendum esse, post communicationem conclusimus, in quo nos prolixum ipsorum scriptum recepisse significauimus, sed cum ijs disputare non esse nostri instituti, tenori literarum ijs die xxvj. eiusdem mensis transmissarum nos acquiescere, & terminum solum peremptorialem ad vltimam Octob. vsque prorogare significauimus: particularibus præterea Prouincijs harum literarum copiam quoque transmisimus.

Eodem die literas adhuc conclusas Ciuitatis Valenciæ, *num. 59.* accepimus, & ad eas, vt *num. 60.* respondimus.

Duodecima Octob. apud Consiliarios nostros, seu Deputatos Statuum Legati se insinuarunt, ijsque significarunt: Se metuere, quòd in vltimis nostris literis ad grauamina, & difficultates Statuum nihil responderimus, id in illorum proxima conuentione remotionem, seu impedimentum aliquod ad negotii principalis promotionem allaturum esse; petere itaque se Statibus denuò à nobis scribi, ac Articulos vltius explicari, & aliquantulum leniri, *num. 61.* Quorum scriptum Duci de Terra noua communicauimus, eique significari iussimus: Si quid ad Generalium Statuum petitionem respondere velit, vt hoc prima oportunitate faciat, quò, quid facto opus sit, in hoc negotio maturè intelligamus.

Ad hæc Dux de Terra noua respondet: Principem Parmensem ante aliquot dies sibi adiunctos, Duci de Terra noua scilicet, Consiliarios Traiectum ad Mosam euocauisse. Quod itaque in Statuum scripto rerum quarundam sibi ignotarum mentio fieret, ac licet per se acres & acerbæ reperirentur, sine ipsorum præsentia & consilio resolutionem, seu responsionem nullam se dare posse. Interim sibi videri fucum aliquem scriptum tam prolixum in disputatione minimè necessaria alere, seu velare, & rem sese longè aliter habere, ac foris appareat, & forsitan Status longiori disputatione vsos, quò eum vel ad simile, vel etiam durius responsum permoueant, aut in disputationem euocent; quò iis, quibus è re turbulentiissima, & calamitate communi lucrum, aliorumque incommodo suam commoditatem quærere procliue sit, pacem impediendi, omnia in partem deteriore interpretandi, Regis ministris in odium coniciendi, ad pacem adductos deterrendi, rebellibus verò magis exacerbandi oportunitas, vel etiam occasio quædam offerretur.

Petere itaque se, ne ea mora nobis sit difficilis; se ad Principem Parmensem aliquem dimissurum, ac diligenter laboraturum, vt quam-

XXXIII.

primum fieri possit, redeant: se enim non putasse, huiusmodi nouas disputationes à parte aduersa aspergendas fuisse; ad suorum verò aduentum se sine mora velle hæc sibi exhibita scripta in consultationem adhibere, eaque expendere, & prima oportunitate suam nobis sententiam explicare.

Et quamuis indies à Duce de Terra noua responsum requiremus, se tamen, vt prius, adiunctorum Consiliariorum absentia excusauit.

Die xvij. Octob. Sabbati, post aduentum Consiliariorum ad locum consuetum, in nostrum confessum in propria persona constitutus, gratijs nobis actis, hæc proposuit: Exhibitas sibi Copias longarum istarum literarum, à Statuum Deputatis Antvverpiæ x Septemb. ad nos scriptarum, se perlegisse, & cum adiunctis sibi Consiliarijs diligenter eas expendisse: sibi videri secundum ea, quæ supra explicauisset, cum Statibus verbis concertare, sine vtilitate ac fructu fore: se tamen scriptum aliquod refutatorium scribi curauisse, quod nobis hic exhiberet informationis loco, & parti aduersæ, ad omnem disputationem euitandam, causæque præsentis protelationem, communiendum non esse: A nobis præterea suspensionem armorum denudò requisitam fuisse, velle se hic ea pro repetitis haberi, quæ supra dicta sint, & in armorum suspensione, vel etiam inducijs concedendibus Regem non difficilem fore; si pars aduersa ad pacem, quàm ad rebellionem procliuor fuisset: Ac huius requisitionis causam subsistere, paulatim hinc constat, quòd Regius exercitus maiori ex parte dimissus sit.

Die xx. Octobr. Dux de Terra noua à se xvij. Octob. exhibitum scriptum à nobis repetijt, quòd in eo aliquid mutandum ac corrigendum esset, quòd ad eius repetitionem illi redditum fuit.

Interea temporis huius Protocolli dispositio inchoata est, & quæ exhibita hætenus essent scripta, in eum ordinem, quem inferius videre est, disposita ac congesta sunt.

Die xxvij. Octob. tres diuersæ literæ, vnæ à Prouincia Tornacensi, alteræ à Ciuitate eiusdem nominis, Tornacensi scilicet, tertiæ à Ciuitate Neomagensi nobis exhibitæ fuerunt, num. 62. 63. 64. & quæ se ad generalem conuentionem Statuum Antvverpiensem referrent: vltterius nihil cum ijs tentatum est.

Die xxvij. Octob. Dux de Terra noua scriptum, cuius supra meminimus, correctum nobis exhiberi, & insuper significari curauit, illud aduersæ parti nostro arbitrio communicari vel non communicari posse, num. 65.

Die xxix. Octob. à Ciuitate Arnhemensi literæ misæ sunt, quibus mori se malle, quàm articulos exhibitos, & à nobis præsentatos recipere velle, apertè declararunt. num. 66.

Die xxx. Octob. per deputatos Consiliarios nostros Statuum Legat-

Legatis Ducis de Terra noua exhibitam, & correctam scripturam, ijsq; huius moræ causas explicari iussimus, quæ ad diem xvij. Octob. & sequentibus reperiuntur: Præterea ad petitionem literarum respondimus, superioribus nos acquiescere velle, euentumque rei expectare.

Vltimo Octob. literæ de Dato xx. diei eiusdem mensis à Statibus Antvverpia nobis allatæ sunt, quibus saltem aliquot diebus nos eorum responsum expectare velle petunt, *num. 67.*

Tertia Nouemb. nos Duci de Terra noua audientiam concessimus, qui in propria persona Italico idiomate hæc proposuit. Præmissis gratiarum actionibus, dicebat, se non velle repetere ea, quæ hæctenus in toto hoc negotio tractata sint, hoc enim fore futurum, cum ea coram nobis ipsi peracta fuerunt.

Aliquos terminos ipsis Statibus, ad sese resoluendum super Articulis xvij. Iulij exhibitis, datos fuisse, quos omnes frustra præterlabi passi fuissent. Tandem Statibus à nobis alium terminum ad xvij. Octob. præfixum, quem tamen ad ipsius Ducis petitionem, ad finem mensis Octob. prorogassemus, intra quem nec adhuc aliquid, quod ad rem pertineret, egissent, imo nec Mandatum sufficiens ad huc suis Deputatis dedissent.

Articulos à nobis propositos ab Imp. T. Maiest. ab omnibus, ad quorum notitiam peruenissent, vti tolerabiles, & æquos comprobatos, & à se quoque pro talibus acceptatos fuisse. Regem Catholicum omnia, quæ ab ipso peti potuissent, esse elargitum: præterea in puncto Religionis amplissima quoque de ijs, quæ Religionis Catholicæ non essent tolleranda, concessa fuisse.

Quam malè autem tanta Regis Catholici liberalitas ab aduersarijs accipiatur, sese ex literis Arnhemensium, nuperrime sub Dato xvj. Octob. huc missis, similiter ex tractatu, & recessu Ordinû Ducatus Geldriæ intelligere potuisse: quibus concordare videantur ea, quæ superioribus diebus sub Dato x. Septemb. à Deputatis Statuum generalium literis asperrimis ad nos scripta fuissent.

Literas Statuum iam vltimo transmissas, dulcedinem aliquam præ se ferre, amaritudinem tamen magnam absconditam habere, & nescio quæ de Religione, & securitate innuere. Regi omnino constitutum esse, in puncto Religionis plura, quam in articulis comprehensa sint, non concedere; cui etiam ea, quæ de securitate à Statibus allegentur, propter varias causas suspecta sint, quæ hoc loco exprimere non foret necesse.

Super omnibus à se gestis, & propositis se nostrum posse ferre iudicium. Cum igitur ex causis prædictis, & alijs circumstantijs nulla spes vniuersalis pacis constituendæ appareat, se non repugnare, quin finis huic negotio ad nostrum placitum imponatur, se quoque rogare, vt eum ante dandum finem, adhuc semel audire velimus.

XXXVI.

Hoc verò se se obnixissime rogare & maximis, quibus possit, precibus flagitare, quòd huiusmodi finis à nobis Commissarijs, personaliter præsentibus, fiat: hoc enim negotium à Cæsare non Consiliarijs, sed nostris personis commissum; similiter à Rege in personas nostras, non in Consiliarios, concessum fuisse: quod & ipsum in re præsertim tam graui, & substantiam negotij concernente, ad Cæs. T. Maiest. authoritatem, Regis sui reputationem, nostramque existimationem protinus pertineret.

Nos super ijs, quæ ab ipso Duce proposita essent, communicato consilio deliberaturos, & postea, quæ nobis viderentur, ipsi significaturos esse, hac vice respondimus.

His omnibus transactis, conclusionem huius tractationis seu recessum scripto concipi curauimus, quem nona Nouemb. in consensu nostro propositum iustificauimus, ac data oportunitate partibus ad modum conclusionis finalis eum proponendum, ac communicandum constituimus.

Quod autem Dux de Terra noua, antequam finis huic negotio imponeretur, audientiam postulasset, die Lunæ x. Nouemb. admisus est; cui recessum die Veneris proxima publicandum esse significauimus, & si quid vltius proponendum existimet, ante illud tempus id vt agat.

Ad quæ Dux respondet: Se longa mora intellexisse, quàm lentè pars aduersa procedat, aliquot etiam diebus post terminum peremptorialem euolutis, eosque nullam Regiæ benignitatis rationem habere; se verò petere, vt hunc summarium totius negotij discursum, ad Protocollum Actaque registrari velint, *num. 69.* Secundo, quòd posset Regiæ Serenitati suæ relationis fidem facere, sibi copiam Protocolli, & totius negotij communicari, & Regij Mandati Originale se à nobis petere, cum gratiarum actione, molestiarum, laboris, ac impensæ.

Exhibitum illud scriptum recepimus, & ad Acta registrari mandauimus, & post deliberationem, ei Protocolli, ac totius negotij seu tractationis copiam in ea forma, qua Imp. T. Maiest. exhibita communicandâ: præterea Originale Regij Mandati ipsi reddendum esse existimauimus; copia tamen eius nobis ad Acta reseruata.

Die xiii. Nouemb. nos Regis Mandatarium, Ducem de Terra noua, ac Statuum Legatos requisimus: quòd autem Ducis Dilectio ac Illustr. Excell. coràm adesse non posset, eius Dilectionis nomine cõparuit amicus noster Generosus Dominus Hercules Branchiforti, Comes à Camarada, Dominus S. Ioannis, cum sibi adiunctis alijs Consiliarijs, quibus recessus nostri rationem explicauimus, ac eius copiam ipsis communicari iussimus, vt *num. 69.* Quam receperunt, Cæs. T. Maiest. imprimis, ac nobis ratione laborum, ac molestiarum gratijs actis.

Eodem

XXXVII.

Eodem ferè tempore Statuum Legatis, Duci Arschotano, & alijs, qui maiori ex parte propria in persona præsentibus conuenerant, quibus huius tractationis nos finem facere cõstituisse declarauimus, & proinde loco recessus, seu conclusionis finalis, scriptum aliquod comprehendisse, ac eo lecto, Dilectioni eius, alijsque Statuum Legatiscopiam communicari permisimus.

Ad hæc Statuum Legati dilationem, & tempus deliberandi vsq; in diem sequentem postulant, ac die Sabbati, xiiii. Nouemb. redeuntibus, excusationibus quibusdam allatis, vt ad triduum solum expectare non grauemur, petunt. Quare nos summarie illorum moram, & quam nulliter in præsentibus negotio processerint, cum non leui præiudicio æstimationis, ac nominis nostri illis significari curauimus; triduum tamen illud ipsis non denegandũ esse putauimus. Et, quod quidam nostrum iam profectio accincti essent, Consiliarijs nostris relictis, eam moram non agrè tulimus. Triduo autem illo sine fructu & emolumento euoluto, domum nos contẽdimus. Atque sic in Dei Omnipotentis nomine hanc tractationem finiimus, ac conclusimus.

Et nos, Cæsar Potentissime, & Domine Clementissime, ex intimo animi affectu, orationibus etiam nostris ad Deum fuis, totis viribus impense laborauimus, quò Cæs. T. Maiest. Commissioni, ac paternæ affectioni satisfaceret, ac erga Maiest. T. nostra obediẽtia, ac reuerentia maiorem fructum facere potuissemus, idque non sine leuidamno nostrorum subditorum, ac nostra summa molestia, ac grauibus impensis, longissimi temporis, vltra septem mensium, iactura. Quòd si vlla nobis spes pacis conficiendæ reliqua fuisset, nos ad declarandam nostram erga Cæs. T. Maiest. obedientiam ac submissionẽ, erga pacem verò sincerissimum affectum & desiderium nostrum, erga Reip. tranquillitatem, amorem, laborem, industriam, ac impensas etiamnum subtrahere noluisse.

Quòd autem animaduertimus Status eos Belgicos, qui suos Legatos ad hanc tractationem ablegarunt, conuentionibus superioribus temporibus initis, in quibus restaurandis plus satis difficultatis fuisset, nullo modo acquiescere voluisse: Sed vix inchoato negotio huius tractationis, antequam breue illud tempus Commissioni eorum Legatorum assignatum transisset, superioribus conuentionibus, & Cæs. T. Maiest. submissioni factæ, repugnantes, conuentiones, ac alias quasdam pactiones tentasse ac instituisse noscuntur.

Præterea toto tractationis huius tempore, post multas etiam admonitiones, scriptis etiam literis, tantum apud Status obtineri non potuisse, vt suis Legatis, etiam Reuerendis. Illust. Nobilibus, ac magnæ reputationis personis, sufficiens Mandatum communicarent, vel quòd expirasset, continuarent, ac sex septimanarum spatiũ in Commissione illis solum assignatum prorogarent: & media in

XXXVIII.

hac tractatione eius generis proponi curasse, quæ potius extrema, quàm media esse existimari debuerint, vt in omnibus præcedentibus conuentionibus, quas nos videre contigerit, nulla nos talia deprehendisse affirmare possimus, vt licet præteritarum cõuentionum media proponeremus, quæ ab ipsis in Pacificatione Gandauensi, ac generali vnione Bruxellensi recepta essent, & quid etiam, Cæsareæ Tuæ Maiestati ac Dignitati Regiæ Principi ac Domino suo naturali scripto significauissent, ad extremum etiam quid VVormatiæ coram Cæsa. T. Maiestatis & sacri. Rom. Imperij Deputatis sua sponte recepissent, & licet diuturnioris & atrocioris calamitatis suæ à nobis admonerentur; nihil tamen obtinere potuimus.

Atque etiam à xviii Iulij. vsque ad præsentem diem, spacio scilicet sedecim septimanarum, spreta omni nostra vel scripto, vel verbis proposita admonitione, excepta in superioribus cõmemorata insufficienti & pacificationis negotio magis obuersanti quàm utili responsione, nullam plane declarationem, multo minus fundatam vel solidam finalé resolutionem ad propositos Pacificationis Articulos obtinere nos potuisse.

Præterea nos non latere quàm contumeliose, probrose & leuiter, de huius Pacificationis tractatione ac propositis articulis per totam Inferiorem Germaniam & de nobis ipsis etiam verbis & scriptis actum sit: & quot famosi libelli passim & publicè contra hanc pacificationis tractationem editi sint, & quam omnia in deteriorem partem interpretata, & quid super à particularibus Prouincijs in illorum conuentu ad tractationem hanc impediendã attentatũ & practicatũ sit, & cuius ciuitas Arnhemensis sese aperte declarauerit: quid a Statibus Frisię Leouardię scilicet cõclusum sit, & cuius se scripto declararint: & eius generis media à quibusdam eorum etiã proposita esse, quæ à Rege ipso Regiæ Dignitatis Mandatario sine dedecore ac æstimationis & famæ læsione, sine legum Romanarum ac sacri Imperii Ordinationum præiudicio, omnisque æquitatis euersione nullo pacto concedi vel admitti potuerint. Econtrario vero in hac tractatione animaduersum est, quàm clementer ac leniter Regia Dignitas Hispaniarum Princeps & Dominus naturalis per suæ Regiæ Dignitatis Commissarium Ducem de Terra noua Statibus seu subditis suis sese exhibuerit, & quam commoda ac tolerabilia pacis media ipsis statim in initio præsentauerit & postmodũ etiam in pertractatione admiserit, vt vix subditi à suo Magistratu plura requirere aut etiã Magistratus ipsis subditis concedere vel plura enlargiri possit. Sed horum omnium apud Status nulla est ratio habita quos nec tuæ Cæsareæ Maiestatis auctoritas, Regiæ Dignitatis beneuolentia, nec nostræ admonitiones salutares permouere potuerunt. Sed & terminum peremptorium, post quem iam multi sine fructu dies præteriere, assignatum negligenter & contumaciter spreuerunt.

XXXIX.

Præterea toto tractationis tempore intelligere non potuimus, negotium Pacificationis serio à Statibus actum, vel etiamnum agi, vt cum suo Principe ac naturali Domino in gratiam redeant; illique bonis medijs reconciliari cupiant; aut nostra diuturniori præsentia fructum aliquem vltiorem nos expectare potuisse: & proinde partibus recessum aliquem, vt *num. 69* patet, nos communicauisse, ac diutius hic morari inconsultum duxisse.

Et quamuis nos Cæsareæ Tuæ Maiestati præsentis tractationis statum loco informationis subinde transmiserimus, totius negotii tamen discursum in hanc formam & ordinem ad plenioram Cæsareæ tuæ Maiest. Domini nostri Clementissimi relationem faciendam redigi curauimus; cum ea petitione, quod huiusmodi finem negotio nobis commisso imponere necesse fuerit, pro summa Maiest. tuæ clementia & benignitate nos excusatos habere velit. Cuius Maiest. nos ipsos nostrosque Principatus ac subditos cum omni submissione & obedientia commendatos volumus. Datum Colonix die xviii. mensis Nouemb. Anno salutiferi partus. M. D. LXXIX.

*Ex Treuerensi Archiepiscopali
Cancellaria.*

Ioannes VVimpheling.

Georgius Raoul sst.

I.

Num. I.

Wir Gottes gnaden wir Wilhelm Herzog zu Göllich/
 Gleue / vnd Berg / Graff zu der Marck / vnd Rauens-
 berg / Herr zu Rauenstein / zc. thun kund / Als die Kömi-
 sche Kayserliche Maiestat / vnser allergnedigster Herr /
 vns neben etlichen andern ihrer Maieest. Commissarien
 von wegen der jetzt durch ihre Maieest. in des heiligen Reichsstadt Cöl-
 len angestellter neuer vorstehender Niederlendischen friedens Tracta-
 tion mit zu einem Commissarien allergnedigst verordnet / vnd auß be-
 wegenden vrsachen durch vnser Rät solchem Commissariat an vn-
 sere stett abzuwarten / bewilligt vnd zugelassen: Das wir demnach ge-
 genwertige die Erbare vnser liebe Rät vnd getrewen / Wernern von
 Gimmnich / vnser Landtrosten vnser Fürstenthumbs Göllich / Jo-
 han Lawerman / vnd Herman Kinck / Probst zu Gleue / beyde der
 Rechten Licentiaten / an vnser stett subdelegirt. Geben darauff dem-
 selben vollkommen macht vnd gewalt / ermelter Tractation bezuwo-
 nen / vnd alles das jenig / was wir krafft der Kayserlichen Commission
 vnd sonst nach gestalten sachen eigener Person thun sollen / können oder
 mögen / bestes / getrewes fleiß an vnser stett / nach ihrem besten verstand
 vnd vermögen zu verrichten / vnd desfalls nichts erwinden zulassen /
 Wie wir auch das jenig / was sie als neben den andern verordneten
 Kayserlichen Commissarien tractieren / handeln / vnd beschliessen wer-
 den / angem halten / vnd dann der gebür vnser theils nach setzen
 wollen / ohne geferde. Erkund vnser hierauff getruckten secret Sie-
 gels. Geben zu Düsseldorf / vnder vnserm gewonlichen handtzeichen /
 an acht vnd zwanzigsten Monatstag Martij / im fünfzehnhun-
 bert / neun vnd siebenzigsten jahr.

Wilhelm Herzog zu Göllich / zc.

P. Langer sst.

Num. II.

Wir freundlich dienst / vnd was wir liebs vnd guts ver-
 mögen / günstigen gruß / gnedigen vnd geneigten willen
 zuuor / Hochgeborne / Würdige / Wolgeborne / Edle / Er-
 same / Fürsichtige vnd Weise / besondere liebe freund vnd
 besondern / Auch Durchleuchtige / Hochgeborne Für-
 sten / Ehrwürdige / Wolgeborne / Edle / Ehrnueste / Ehrhaffte / Fürsich-
 tige vnd Weise / Ewer F. G. vnd gunsten seyen vnser willig dienst / vnd
 alles guts zuuor / Gnedige Fürsten / gnedige / günstige Herrn vnd
 A freund /

freund/als von der Römischen Kayf. Maieft. vnserm allergnedigsten
 Herrn vns/vñ dem Durchleutigen/Hochgebornen Fürsten vnd Her-
 ren/Herrn Wilhelm Hertzogen zu Süllich/Gleue vñ Berg/2c. vnserm
 gnedigen Fürsten vnd Herrn/allergnedigst auffgelegt/committirt vnd
 beuolhen/vns hieher zu begeben / vnd in namen ihrer Kayf. Maieft. der
 friedens Tractation vñnd handlung zwischen der Königl. Wärden zu
 Hispanien / vñnd euch den general Niderlendischen Stenden zu vn-
 dernemmen/haben wir vns ihrer Kayserlicher Maieftat zu vnderthe-
 nigstem gehorsam / den Parten zu freundschaft / gnaden vnd gutem/
 allem friedlichen wesen zum besten/mit selbiger handlung zu grosser vn-
 ser aller vngelageheit beladen / vñnd jezunder zu vnserer alhier an-
 kunfft nit mögen vnderlassen/E. L. L. ewer F. G. vñnd euch / freundlich/
 günstig/gnedig/dienstlich vnd fleissig zu vermanen/Ewer L. L. ihr/ ewer
 F. G. vñnd ihr / wöllend euch samptlich vñnd sonderlich selbs dermassen
 zur handlung schiedlich/vñnd bescheidenlich schicken/auch solche fried-
 fertige wolmeinende Personen auß ewerm mittel vnd mit volkommene-
 nem/gnugsamen beuelch vnd gewalt abordnen / damit sie vnseumlich
 hie erscheinen/die sachen mittels Göttlicher gnaden zu guttem anfang/
 schleunigen fortgang / vñnd verhofftem friedlichem / glücklichem/gut-
 ten ende gebracht werden möge. Zu solchem Effectu wir ewern L. L.
 euch / Ewer F. G. vñnd euch/hieben ein Kayserlich offen geleidt zufom-
 men lassen.

Es sollen auch ewer L. L. ihr / ewer F. G. vñnd ihr / das gewislich/
 vnzweiffenlich vertrauen zu vns festiglich haben/vñnd sehen / das wir
 vns in allem dermassen erzeigen vñnd verhalten wöllen / das es zu al-
 ler billigkeit vnuerweislich seyn soll / seind auch ohne das ewern L. L.
 euch/ewer F. G. gunsten vñ euch / zu freundlichem/angenehem willen/
 gunsten/gnaden/wol gewegen / auch vnderthenige/freundliche dienst
 zuerzeigen willig. Datum Cöllen den eilfften Aprilis/Anno 2c. sieben-
 zig neun.

Die Herrn Commissarien schreiben den Niderlendi-
 schen general Stenden.

Num. 3.

1012 1110
 Diaken

IN Gottes gnaden/Wir Jacob vnd Gebhart Erzbis-
 schoff zu Trier/erwölter zu Cöllen/des heiligen Römi-
 schen Reichs durch Gallien/des Königreichs Arrelaten
 vñnd Italien Erzeantzler/vñnd Churfürsten/Hertzog zu
 Westphalen vñnd Engern / Iulius bischoff zu Bür-
 burg/Hertzog in Francken / Werner Herr zu Sünemich/Landtrost des
 Für-

III

Fürstenthumbß Gällich/ Johan Lauwerman/vñ Herman Kineck/ bey
 de der Rechten Licentiaten/ vnd Probst zu Gleue/ Fürstliche Gälische/
 vnd zu dieser sachen geuolmechtige subdelegirte Rhät/ Ott Heinrich
 Graff zu Schwarzenburg/ Herr zu Hohenlandsberg/ Römif. Kay.
 May. Rhät / vñnd oberster Hoffmarschalck / entbieten den Hochge-
 born/Würdigen/Wolgeborenen/Edlen/Besten/ Erfamen/ Fürsichti-
 gen / vñnd Weisen den general Stenden der Niderlanden vnser
 freundlich dienst/gunst/gnad/ alles guts / auch ganz willige / freunds-
 liche dienst. Vnd fügen E. L. L. euch/ ewer F. G. vnd euch/ hiemit freunds-
 lich/günstig/ gnedig vñ freudlich zu wissen: Als der allerdurchleuchtigst/
 Großmechtigst/ vnd Vñberwindlichst Fürst vñ Herr/ Herr Rudolff
 der Ander / erwölter Römischer Kayser / zu allen zeiten mehrer des
 Reichs in Germanien/ zu Hungarn/ Behaim/ Dalmatien/ Croatien
 vnd Selauonien/ 2c. König/ Erzhertzog zu Oesterrich/ Hertzog zu Bur-
 güd/ Steyr/ Kärndt/ Graim vñ Wirtenberg 2c. Graff zu Tyrol 2c. vñ
 seraller gnedigster Herr/ vñ die Pacifications handlung zwischen dem
 Durchleuchtigste / Großmechtigste Fürste vñ Herrn/ Herrn Philippē
 König zu Hispanien/ 2c. vnserm lieben Herrn/ freud/ vñ gnedigsten Her-
 re/ an einem/ vnd dan ewer L. L. ewer F. G. gunsten/ vnd euch / andern
 theils / allergnedigst committirt vñnd beuolhen/ vñnd wir ihrer Kay-
 May. zu schuldigem gehorsam/ der Kön. W. zu Hispanien/ auch ewer
 ren L. L. F. G. vnd euch/ zu freundschaft/ gunsten/ gnade/ gememer wol-
 fart zum besten / vñnd furnemblich die allerseit Partheyen / auß dem
 schädlichen mißtrauwen / täglichen hohen beschwerden / widerumb in
 gutten vorstand/ruhe vñnd frieden zustellen/ solch hochwichtig werck
 vñnd schweren last auff vns genommen / deswegen kurz verruckter ta-
 gen von ihrer Maieft. benenter malstatt hie in der Stadt Cöllen
 persönlich einkommen / vñnd alsbald bey vns auß vnserm mittel / vol-
 gens durch ewere L. L. ewer F. G. vnd ewere Beuelhabern omb Kay-
 serlich gleid/ vñnd sicherheit/ für die ienigen/ so sie auß ihrem mittel/ oder
 von ihrentwegen hieher gehn Cöllen zur tractation vñnd handlung ab-
 ordnen vñnd fertigen würden/ frey vñnd vnbesorgt mit ihren leiben/ haas-
 ben/ gütern/dienern/ vñ wen sie bey sich haben werden/ zu Wasser vñnd
 Land zu vñnd abziehen/ vñnd reisen möchten / anlangen vñnd ersuchen
 lassen.

Wann dan Hochgedachte Kay. May. vnser aller gnedigster Herz/
 vñ zu solcher friedens Tractation/ vñnd was darzu dienlich vñ nötig ih-
 ren Kayserlichen gewalt allergnedigst anbeuolen/ vñnd committirt/ vñnd
 wir die Gälische Fürstliche Rhät/ vñ vnserm gnedigste Fürste vñ Herr
 re zu Gällich darzu subdelegirt/ vñnd mit gnugsamem gewalt vñ beuelch
 versehen/ So haben wir solch zumblich billich begern ewern L. L. ewern

S. G. gunsten vnd euch nit verwaigern wöllen. Bekennen derowegen hiemit öffentlich/ vnd thun kund allermenniglich in krafft dieses vnser offnen Brieffs/ das wir an statt vnd von wegen der Römischen Kay. May. vnser aller gnedigsten Herrn/ deren platz vñ Personē wir in diser sachen auß anbeuolener Commission verwalten/ allen vñ jeden E. L. L. ewern S. G. gunsten/ vnd ewern Gesandten/ Mandatarien/ Procuratorn/ Beuelhabern vñnd deputierten zu jetz vorstehender Pacifications handlung hieher verordnet haben/ oder noch verordnen vñnd abfertigen würden/ was stands/ wesens/ oder würden die seyn würde/ ein frey sicher/ vnbesorgt/ strack Kayserlich gleidt gegeben haben/ geben vnd thū solches wissentlich hiemit in krafft dieses/ dergestalt/ das sie ewer E. L. ewer S. G. gunste/ vñ ewere Gesandte/ Mandatarij/ Procuratores/ Beuelhaber/ vñ deputirte/ mit iren leiben/ leuten/ dienern/ haabe vñ gütern/ vñ wen sie vngeuerlich bey sich haben werden/ zu Noß/ oder fuß/ zu Wasser vnd Land/ frey/ sicher vñ vnbesahrt hieher gen Göltn in die Statt kömen/ darin zu ihrer notturfft vnd gelegheit sich vnderhalten/ zu/ vnd widerüb ab in iren gewarsam so oft es inen geliebt/ vñ ir notturfft erfordert/ sicherlich vnd vnbesahrt ziehen vnd reisen/ iren beuelch verrichten/ vñ den sachen abwartē mögen/ vnuerhindert menniglichem

Gebieten derwegen auß Kayserlicher / in dieser sachen anbeuolentem gewalt allen vñ jeden des H. Reichs Churfürsten/ Fürsten/ Prelaten/ Grafen/ Herrn/ von Adel/ Stettmeistern/ Burgermeistern/ Rhaten/ Stetten/ Kommunen/ Gemeinden/ vñnd allen der Kayserl. May. vnserm allergnedigsten Herrn / vnd dem heiligen Reich vnderworfenen vnd zugehörigen Ständen vñ Vnderthanen/ Geistlichen vñ Weltlichen / was würden/ stands/ oder wesens die seyn/ bey irer Kay. May. vngnaden/ vñ schweren vnnachlessigen straffen/ für vns einen jeden selbnes städts/ brüderlich/ freüdlich ersuchend/ vnd vermanen/ das sie wöllen inen den obgenanten der Niderländischen Ständ hieher verordnete Gesandten/ Mandatarien vnd Beuelhabern/ iren leuten/ Dienern/ leiben/ haaben/ gütern/ vñ die sie vngeuerlich mit sich bringen/ dieses vnser Kayserlich glaidt: strack/ rein/ sicher/ vñnd vnbesahrt halten/ dargegen nit betrüben/ beschweren oder hindern/ beschweren oder betrüben lassen in keinerley weise/ sonder frey / sicher / vnbesorgt / mit iren leiben / leuten/ Dienern/ haab vñ gütern/ zu Wasser vnd Land / wandern/ passiren/ ab vnd zuziehen lassen / vngezweiffelter zuuersicht/ es werden sich hingegen sie samptlich/ vñnd ihr jeder insonderheit/ aller bescheidenheit vñ glaidtlich erzeigen vnd verhalten. Alles sonder gefahr vnd argeliff/ an deme allem beschicht/ neben der gebür vñ billigkeit/ der Kay. May. ein schuldiger/ vnderthemiger/ gehorsam / vñnd angemen gefallen / für vns in freunschafft/ gunsten/ gnaden/ vñnd allem gutten zuerkennen/ auch

auch vnderthenigst / vnderthenig / vnd freundlich zuuerdienen vnd zu beschulden. Datum Cölln den eilfften tag Aprilis / in den Jahren vnser lieben Herrn vnd Seligmachers fünffzehnhundert / vnd in dem neun vnd siebenzigsten jahr.

Num. IIII.

WIR Gebhart von Gottes gnaden erwölter zu Erzbischoffen zu Cölln / des H. Römischen Reichs durch Italien Erzkantzler / vñ Churfürst / Herzog zu Westphalen vnd Engen / etc. Thun hiemit kund / gegen menschlich bekennend / Nachdem die Röm. Kayf. Maiest. vnser allergnedigster Herr / auß Christlichem / friedliebendem / Väterlichem eyser vnd zuneigung / damit die hochbeschwerliche Kriegswesen vnd vnruhe der Niderburgundischen Erblanden abgethan / friede / ruhe vnd einigkeit daselbst widerumb angestift vnd gepflantz werden möcht / auff beyderseits der ends streittenden theilen bewilligung eine Pacifications handlung / anhero in vnser Stadt Cölln anbestimt / vnns neben andern vnsern Brüdern / Neuen / Vettern / mit Churfürsten / Fürsten / vnsern lieben Herrn / freunden vnd besondern / darzu gnedigst verordnet vnd deputiert / Wie wir vns dann solcher Deputation höchstgemelter Kayserl. Maiest. zu vnderthenigstem gehorsam / gemeiner wolffart / vnd obgemelten Landen vnd leuten zum besten vnderzogen / Vnd dann jeko von dem Durchleuchtigen vnd Hochgebornen Fürsten / Herrn Mattheissen / Erzherzogen zu Osterreich / Herzog zu Burgundi / Steyr / Kärndten / Grain vnd Wirtemberg / Graff zu Habsburg vnd Tyrol / etc. fort den auch Hoch vnd Wolgeborenen / Würdig / Ersam / Hochgelehrten vnd Vorsichtigen gemeinen Stenden derselben Landen / vnsern besondern lieben freunden vnd besondern / vmb vnser Passport vnd Saluaguardi irhe abgeordneten vnd Gesandten frey / sicher durch vnser Lande vnd gebiet / zu alsolchem angestimpten tag vñ malstatt raisen möchten / mitzuthailen / so schriftlich als mündlich ersucht vñ gebetten worden : Das wir demnach vorgemelte Gesandten zu obangesehtem tag vñ malstatt mit iren dienern vnd beyhabendem gezeug durch vnser Erzstift vnd gebiet / zu Wasser vñ Land zu raisen vnd zu ziehen vnser frey / sicher / starck vortwart / gleich vnd oheligkeit gegeben haben / thun auch solchs hiemit krafft dieses vnser offnen Brieffs / für vns / vnsern Landen / Leuten / Vnderthanen / vnd allen den jenigen / deren wir vngeuerlich mechtig seyn / vnd vmb vnsern willen thun vnd lassen sollen vnd wollen : Jedoch das sich obgerürte abgeordneten neben ihren dienern vnd zugegebuen gegen vnser Vnderthanen / Land vñ leut ohnbeschwerd / sonder gleichlich verhalte.

VI.

Beuelhen darauff allen vnd jeden vnsern Amptleuten/Amptsuerrwe
fern/Bögen/Schultheissen/Zöllnern/Kelnern/Burgermeistern/Rä
then/vnnd ins gemein allen vnsern Dienern/dieser vnnd jener seiten
Rheins/hiemit ernstlich/vnd wollen/das ihr vielberürten Verordne
ten vnd Gesandten solchs vnser gegeben gleich fast/steet vñ vnuerbüch
lich haltet/darwider sie/doch auff vorangedeute maß/ihres gleichlichen
verhaltens nit beschweret/noch beschweren lasset/bey vermeydung vn
ser straff vnd vngnad. Daran beschicht vnser ernster beuelch/will/vnd
meynung. Brkund vnser hierunden auffgetruckten Secrets. Ge
ben in vnserer Stadt Cöllen den viij. Aprilis/im 1579. jahr.

Gebhardus manu prop. sst.

Johan Kemp sst.

Num. V.

W D N Gottes gnaden / Wir Wilhelm Herzog zu Gl
lich/ Cleue/ vnd Berg / Graff zu der Marck vnnd Ra
uensberg/Herr zu Rauenstein/2c. Thun kund/vnnd für
gen damit vnsern Landtrosten / Amptleuten/Bögen/
Richtern / Schultheissen / Votten / Burgermeistern/
Rähten/ Gemeinden vnserer Fürstenthumb vnd Landen / vnnd sonst
allen vnd jeden/was würden/wesens oder stands die seyen/denen diser
gegenwertiger Brieff vorkompt/ oder damit ersucht werden / zu wis
sen / Was massen der Durchleuchtigst / Hochgeborner Fürst / vnser
freundlicher lieber Vetter vnnd Schwager / Herr Matthias / Erzher
zog zu Osterreich / Herzog zu Burgundi / Steyr / Kärndten / Crain
vnd Wirtemberg / Graff zu Habsburg / vnd Tyrol / vns sampt den ge
meinen Niderlendischen Stenden durch Schrifften zu erkennen ge
geben / wie sie zu der jetzt gen Cöllen / zu der bevorstehenden fridens
tractation ein ansehenliche Botschafft dahin abfertigen zu erkennen ge
meint: Zu dem ende dann vnser Passbrieff vnd Saluaguardien mit
zuthailen freundlich vnnd dienstlich ersucht / Das wir demnach ihnen
dieselbe/beuorab in diesem nutzen / heilsamen werck nit zuuerweigern
gewist. Beuelhen darauff allen vnd jeden vnsern Amptleuten/Beuel
habern vnd Vnderthanen/obgemelte/ berürte Botschafft sampt iren
beyhabenden Dienern / Pferden vnnd gezeug / da sie vnser Fürsten
thumben/Lande vnnd gebiet/es were gleich zu Wasser oder Lande be
rühren vnd hindurch raisen würdē/nit allein gleichlich/ohne einiges auff
halten passieren zu lassen / sonder auch auff ihr ansuchen mit lebendi
gem gleich zuuerforgen/vnnd nit zu gestatten/das ihnen einiger vnbe
fugter gewalt zugefügt/sonder viel mehr alle gute befürderung vnnd
vorschub erzeigt werde. Das wollen wir vns also zu menniglich vnnd
einem

VII.

einem jedern besonder dergestalt versehen / wie dann darab vnser
re gefellige meynung beschicht. Brkund vnser gewonlichen Handzei-
chens / vnd hierauff getruckten secret Siegels. Geben auff vnserm
Schloß zu Monreberg / am zehenden Monatstag Aprilis / im fünff-
zehnhundert / vnd neun vnd siebenzigsten Jahr.

Wilhelm Herzog zu Süllich / etc.

Num. VI.

PHILIPPVS Secundus, Dei gratia, Rex Castellæ, Legionis, Arragonum, Nauarræ, Neapolis, Sicilię, Maioricarum, Sardinie, Insularum Indiarum, & terræ firmę Maris Oceani, Archidux Austria, Dux Burgundię, Lotharingię, Brabantię, Limburgi, Geldrię, & Mediolani, Comes Habsburgi, Flandrię, Arthesię, Burgundię, Palatinus, & Hannonię, Hollandię, Zelandię, Namurci, & Zutphanię, Princeps Zueuię, Marchio Sacri Romani Imperij, Dominus Frisię, Saliarum, Mechlinię, Territorij Traiectensis, citra & vltra Iffulam, & Groeningę, necnon Dominator in Asia, & Affrica, &c. Recognoscimus & notum facimus tenore præsentibus, vniuersis: Quod cum ex parte Serenissimi, & Potentissimi Principis, Domini Rudolphi, nostri charissimi propositum nobis fuerit: vt ad sedandos nostrarum inditionibus agi permitteremus. Nos, qui amore paterno eos Status vnicè prosequimur, nihilque hætenus studiosius curauimus, in ijs operacionibus, quæ ibi gesta sunt, quàm vt illos ad quietem illis vtilissimam reduceremus, nunc quidem etiam libenter in eandem ipsam cogitationem, & voluntatem venimus. Itaq; cum prædictus Serenissimus Imperator Commissarios, qui de ipsis conditionibus agant, sit nominaturus, Nos itidem elegimus, nominauimus, & deputauimus, sicut tenore præsentium eligimus, nominamus, & deputamus Illustrẽ, fidelem nostrum, dilectum Don Carolum ab Aragonia, Principem Castri veterani, Ducem Terrenouæ, Marchionem Auolæ, Comitem Burgedij, consanguineum nostrum, Magnum Connestabilem, & Admirantum, consiliariumq; in nostro vltiori Sicilię Regno propter singularem opinionem & fidem quam de ipso, eiusque integritate & prudentia habemus, deque eius optimo zelo, quem erga Deum cultum & communem Christianæ Reipublicæ vtilitatem, necnon erga priuata nostrarum rerum & statuum commoda studiosissimè gerit, eidemque propterea potestatem, facultatem, authoritatem, commissionem & speciale mandatum damus, concedimus & elargimur, vt pro nobis, nostroq; nomine intersit, & assistat, vna cum prædictis

VIII.

dictis Commissarijs ab eodem Sereniss. Imperatore nominandis, & cum alijs quoque ab iisdem nostris Statibus inferioris Germaniæ personis deputandis, sufficientia mandata ad eandem rem habentibus in loco ad eam congregationem, & conuentum per prædictum Sereniss. Imperatorem designato, seu designando, vt ibidem dictus Dux, tanquam Commissarius, & Mandatarius noster proponere, communicare, approbare, & concedere possit & valeat, quæcunque media, conditiones & articulos, quos, seu quæ ipse viderit expedire, ad bellicos motus in dictis nostris Statibus sedandos, & firmam pacem, concordiam & tranquillitatem ibidem constituendam, vt & pacificè viuant (quod maximè illorum refert) & religionem Catholicam Romanam, nostramque auctoritatem & obedientiam seruent, & generaliter & nostro nomine, ac pro nobis dicere, tractare, facere, promittere & concedere possit, & valeat, quæcunque ad prædictum finem & effectum consequendum, oportuna & conuenientia esse iudicauerit, & quæ nos ipsi, si præsentibus ibi essemus, faceremus, facereque possemus, & si talia essent, quæ mandatum exigent maius speciale, quam præsentibus est expressum, promittentes in fide, & verbo Regis, & Principis, nos gratum, ratum, firmum & stabile perpetuò habituros, quicquid per dictum Ducem Terræ nouæ, virtute huius nostri Mandati & Commissionis dictum, pactum, factum, vel conuentum fuerit, illudque inuiolabiliter & absque vlla diminutione obseruatueros, impletueros, obseruari & impleri, facturos. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, sigillique nostri appensione munitarum. Datum in Oppido nostro Madrito, die xxx. Mensis Augusti, Anno à natiuitate Domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo octauo, Regnorum autem nostrorum, videlicet Hispaniarum & vltioris Siciliæ xxij. ceterioris verò Hierusalem & aliorum xxv.

Sic subscriptum, Philippus.

Ad mandatum Regiæ & Catholicæ
Maiestatis proprium

Gab. à Cayas scilicet

Num. VII.

Schwürdige Chur vnd Fürsten/ Auch Edle/ Veste/ Würdig vnd Gelehrte / Unser freundlich dienst/ vnd was wir sonst mehr liebs vnd guts vermögen / auch vnsern gruß/ vnd gnad zuuorn/ geliebte Herrn/ freund/ vnd liebe besondere: Nachdem es der Röm. Kayf. Maiestat/ vnserm allerniedigsten Herrn vnd Brudern / auß einem Christlichen vnd friedliebenden/ Vätterlichen gemüt / auff vorgehende der Königl. Würden zu Hif

IX.

zu Hispanien/2c. bewilligung / mittels Göttlicher gnaden / durch ihre
 Kayserliche intercession in der Stadt Gölten eine friedshandlung zu
 pflegen/ vnd diese betrübte Landen vnnnd Vnderthanen von dem lang
 wrenden/ hochschädlichen Krieg dardurch zu entheben / allergnedigst
 gelieben können/ Warzu dann auch ewer E. L. vnnnd ihr / sich personlich
 zu bemühen vnd gebrauchen zulassen so freund vnnnd gutwilliglich er
 scheinen. Vnd dann wir neben diesen Landtstenden auch nichts lieber
 von dem Allmechtigen dann einen bestendigen / Gottseligen frieden
 wünschen können noch mögen / Als haben wir auff alsolchen friedli
 chen tag / den Hochgebornen Fürsten / Philipsen von Groy / Königl.
 Burden zu Hispanien/ 2c. Kittern des gulden Vellis / Herzogen zu
 Arschott/ Prinzen zu Chymay vnd Porcien/ Craffen zu Beaumont
 vnd Semnigen/ 2c. vnsern freundlichen lieben Ohmen / Auch die Ehr
 würdig/ Ehrnuess vnnnd Gelehrte/vnsere liebe besondern / Johan von
 der Linden / Prelat zu Sanct Gertrud in Löuen / Friederichen von
 Dyue/ Prelat zu Marolles / beyde vnser vnnnd des Rahts von Sta
 te Kähte / Bucho Antta / Probst zu Sanct Bauo in Gent / Erzdes
 chant zu Ypern/ Gasparn Schetz/ Herrn zu Grobendonck/ haupt vnd
 Tresorirn generaln der Finanz/ Francké Doignes/ Herrn zu Beauré
 von State Raht/ Adolffen von Neeckercke/vnsern vnd des Rahts
 Bernhardtten von Merode Kittern/ Herrn zu Kunnne/ Adolffen von
 Goer/ Herrn zu Kaldenbruch / vnnnd Aggeus Albada/ beyder Rech
 ten Doctorn/ gen Göltn mit instruction vnnnd vollkommenem beuelch
 abgefertiget/ die ewer E. L. vnnnd ihr / von ihnen gegenwertig vernem
 men werden. Vnnnd ersuchen demnach E. L. L. vnd euch/ hiemit ganz
 freundlich vnnnd gnedigst/ die wöllen denselben vnsern vnd diser Sten
 de Gesandten mit allein in ihrem anbringen / vnnnd allem deme / so sie
 ewer E. L. vnd euch / in vnserm namen fürtragen werden/ gleich vns
 selbst volkommenen glauben geben / sondern auch sich darauff also
 freundlich vnnnd gutwillig erzaigen / wie solches E. L. L. als friedfer
 tigen Churfürsten vnd Fürsten/ vnnnd euch/ als fürnehmsten Gliedern
 vnnnd Verwandten des heiligen Römischen Reichs/ zu trost diser hoch
 bekümmerten Niederlanden/ vnnnd volbringung eines Göttlichen vnd
 bestendigen friedens gebürt / vnnnd zu thun wol wissen werden / Wir
 auch vns dessen also zu denselben genzlichen versehen/ vnnnd mit ange
 mer freundschaft dienstlich zuuerschulden / auch mit gnaden zu erkenn
 en jeder zeit wol bereit seyn. Datum Antorff den xxiiij. Aprilis/
 Anno M. D. LXXIX.

X.

Matthias von Gottes gnaden Erzhertzog zu Osterreich/
 Hertzog zu Burgundi/ Steyr/ Kärndten/ Crain vnd
 Wirttemberg/ Graff zu Habsburg vnd Tyrol/ durch
 allgemeine Niderlendische Stend eintrechtiglich angenomme-
 ner vnd erwölter Gubernator vnd Capitany general/ 2c.

Matthias st.

J. von Langen st.

DEN Hochwürdigem Schur vnd Fürsten des h. Reichs/
 Auch Edlen/ Besten/ Würdig vnd Gelehrten/ an jeho-
 wegen der Röm. Kayf. Maiest. deputierten vnd subde-
 legierten Rät vnd Botschafften in der Stadt Cöllen/ 2c. vñ
 fern lieben Herrn/ freunden/ vnd lieben besondern.

Num. VIII.

Schwürdigste/ Hochwürdige Schur vnd Fürsten/ vnser
 freundlich/ vnderthenig vnd willige dienste seyen E. L. L.
 auch Schur vnd S. G. vnd euch Edlen/ Ehrnuesten/ Wür-
 digen/ Gelehrten vnd Weisen/ vnsern gruß/ gnad/ gunst/
 alles guts/ vñ Nachbarliche/ freundwillige dienste zuuorn
 berait/ Günstig/ liebe/ gnedigst vñ gnedige Herrn/ auch besonder lieben
 vñ gute freunde: Nachdem es der Röm. Kayf. May. vnserm allergnedigste
 Herrn/ auß einem Christlichen vnd friedliebenden/ Väterlichen gemüt
 auff vorgehende der Königl. May. zu Hispanien/ 2c. bewilligung/ mit-
 telst Göttlicher gnaden/ durch ihre Kayserl. intercession in der Stadt
 Cöllen eine friedshandlung zu pflegen/ vnd dise betrübte Lande vnd
 Vnderthanen von dem langwehenden/ hochschädlichen Krieg dardurch
 zuentheben/ allergnedigst gelieben können/ Wo zu dann E. L. L. auch
 Schur vnd S. G. vnd ihr/ sich persönlich zubemühen vnd gebrauchen zu
 lassen/ so freund/ günstig/ gnedig vñ Nachbarlich erschietten/ Vnd daß
 die Fürst. Durchl. zu Osterreich/ 2c. vñ wir auch nichts liebers von dem
 Allnechtigen/ als einen beständigen/ Gottseligen frieden wünschen
 können noch mögen: Als haben höchstgedachte ihre S. G. neben vns
 auff solchen friedlichen tag/ den Hochgebornen Fürsten/ Herrn Phillip-
 sen von Cron/ Kön. May. zu Hispanien/ 2c. Rittern des gulde Vellis/
 Hertzogen zu Arschott/ Printzen zu Schymay vñ Porcien/ Grauen zu
 Beaumont vnd Sennigen/ 2c. Auch die Ehrwürdig/ Edel/ Ernuest vñ
 Hochgelehrte vnser besonder lieb vñ gute freunde Johan von der Lin-
 den/ Prelat zu S. Vertrud in Löuen/ Friederichen von Dyue Prelat
 zu Ma-

XI.

zu Marolles / beyde des Rahts von State Rahte / Bucho Nytta
 Probst zu S. Bauo in Gent / Erhdeckhand zu Ypern / Casparn Schetz
 Herrn zu Grobendock / haupt vnnnd Tresoriern generaln der Finanz/
 Franzen Doignes / Herrn zu Beaurepaire / Beaumont / ic. Adolffen
 von Meetercke / auch des Rahts von State Raht / Adrian von der
 Nylen / beyder Rechte Doctorn / Bernhardten von Merode Rittern /
 Herrn zu Kummme / Adolffen von Goer / Herrn zu Kaldenbruch / vnnnd
 Aggeus Albada / beyder Rechte Doctorn / gen Eölln mit Instruction
 vnd volmechtigem beuelch abgefertigt / wie E. L. L. auch Chur vnnnd F.
 S. vnd ihr von ihnen gegenwertig vernennen werden. Vnd ersuchen
 demnach E. L. L. auch Chur vnd F. S. vnnnd euch hiemit ganz freund/
 vnderthenig / dienst vnd Nachbarlich / die wollen denselben vnsern Ges
 sandten mit allein zu ihrem anbringen vnnnd allem deme / so sie E. L. L.
 auch Chur vnd F. S. vnnnd euch in vnserm namen fürtragen werden /
 gleich vns selbst / volnkommenen glauben geben / sondern auch sich dar
 auff also freund / günstig / gnegig vnnnd Nachbarlich erzaigen / wie sol
 ches E. L. L. auch Chur vnnnd F. S. vnd euch / als friedfertigen Chur
 fürsten vnd Fürsten / vnd guten Nachbarn / auch fürnehmsten Gliedern
 des heiligen Röm. Reichs / zu trost dieser hochbekümmerten Niderlan
 den / vnd volnbringung eines Göttlichen vnd beständigen friedens / ge
 bürt vnd zu thun wol wissen werden / Wir vns dessen auch also zu den
 selben gentslich versehen / vnnnd mit allen freundlichen / geflissenen dien
 sten zu verschulden / auch vndertheniglich zu verdienen / vnd Nachbar
 lich zu vergleichen / jederzeit ganz bereit seyn wollen. Datum Antorff /
 den xxiii. Aprilis / Anno 1579.

E. L. L. freund vnd gutwillige

Auch E. Chur vnd F. S. vnd ewere

Vnderthenige / dienstwillige /
 vnd wolgeneigte

Die gemeine diser Niderlanden Stende /
 Mit derselbigen befelch.
 A. Byleuen ft.

DEN Hochwürdigsten / Hochwürdigen / Chur vnd Für
 sten des H. Reichs / Auch Edlen / Ernuesten / Würdigen /
 vnd Hochgelehrten / an jesso wegen der Röm. Kayf. Maieft. de
 putierten / vnd subdelegierten Raht vnnnd Botschafften in der
 Stadt Eölln / vnsern günstigen / lieben / gnedigsten vnd gnedi
 gen Herrn / auch besonder lieben vnd guten freunden.

XII.

Monsieur, ieusse bien desiré, que vostre voiage eust esté plus heureux, qu'il n'a esté. Ainsy comme i'ay entendu par voz lettres, que vous m'avez escriptes de Breda: Toutesfois i'espere, que ce petit voiage servira de quelque chose, asscauoir, pour vous faire auoir plus de pitié de ceulx, qui ont esté si loing temps faisant le mestier, de coucher dedans les nauires, & Jouuent avec beaucoup de dangiers. I'ay ausy depuis receu voz lettres, escriptes a Nimagen, de quoy ie vous remercie. Depuis vostre partement, Messieurs les Estatx ont receu lettres des Estatx d'Artois, par lesquelles ilz remonstroient, qu'il n'estoit besoing, d'enuoyer a Couloigne pour la paix, d'auctant, que l'Empereur nous tireroit en longueur: Mais si nous voulions enuoyer a Arras, que les deputez du Prince de Parme, feroient bien vne bonne paix avec nous: par ou, Monsieur, il me semble estre bien aisé, a entendre, que le Prince de Parme a trouué en Artois des hommes propres, pour aduancer plustost ses affaires particulieres, que non pas les publiques de ce pays, ce qui apparoit encores mieux par ce, qui s'est traicté ces iours passez a Mons aus Estatx, ou sont allez Messieurs de Marquis, & de Frezin: Car les deputez de Artois, qui y ont proposé, que le Prince de Parme demeurera Gouverneur general de tous les pays, trois mois apres la sortie des Espaignolz. En quoy vous voyez monsieur, qu'ilz veulent premierement se defaire de Monsieur l'Archiduc, & puis prendre tout doucement pied, lequel par apres, il affarmeroit tout a loisir. Les Ecclesiastiques trouuent bon ce que, qui est proposé par ceulz d'Artois, & semble, que la ville de Mons s'y accorderoit: Mais le noblesse, & les petites villes ne sont de cest aduis. Toutesfois il n'y a encore aucune chose de conclud. Mons. de Croningen est allé trouuer monsieur de Montygnny, de la part de son Alteze, pour luy faire entendre les tromperies dont vsent les Espangolz en son endroict, comme il verira par lettres interceptes, que Monsieur de la Laigne a enuoyez, & ausy pour luy faire entendre, qu'il est necessaire, qu'il se resolu a sortir de la Flandre, d'auctant, que les quatres membres ne veulent en facon quelcunq. souffrir, qu'il y leue plus aucunes contributions, comme il a faict par le passé: Ainsy toutesfois qu'il se promet encore de faire par l'accord passé au Mont saint Elon, avec la Maiesié aultrement qu'il ne sera plus possible, d'empescher que la guerre ne luy soit faict, comme a la verité ce trouble de Flandres nous rompt entierement toutes noz affaires. Ce qui succedera, ie ne feray faulte de vous aduertir. Et sur ce me recommandant tres affectueusement à vostre bonne grace. Je prie Dieu vous donner.

Monsieur, en bonne santé heureuse vie & longue. D'Anuers le 2. iour de May, 1579. Et est subscript: Vostre tres affectionné frere, & amy, a vous faire service. Et plus bas: Guill. de Nassou. Et par poste date de la main propre de Monsieur le Prince d'Orange.

Monsieur, ie vous prie, de vouloir faire part a noz bons Seigneurs & amys, de ce, que cest passé, depuis vostre partement, ainsy que ie vous escripts, & les affeurer de la volonté, que i'ay, de leur faire service, & tout plaisir. La superscription

XIII.

ption est telle: A Monsieur, Monsieur le Duc d'Arshot, &c. Cachetez en cire vermeille, avec les armes dudict Seigneur Prince.

Recen a Couloigne le 6. de May 1579.

Num. 10.

Nous Matthias, par la grace de Dieu Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgoigne, Styrie, Carinthie, Carniole, Vvirtemberg, &c. Conte de Habsburg, Tyrol, &c. Gouverneur, & Capitaine general des Pays bas, par les Estats generaulx a ce choisy. Et les Prelats, Nobles, & deputez des villes representans les Estats desdicts pays, presentement a ce specialement & solennellement conuocquez, & en nombre competent assemblez en la ville d'Anuers: Au tous ceulx, qui ces presentes verront, salut. Comme la communicatiō, tenue par noz deputez, avec ceulx defeu le Seigneur Don Iohan d'Autriche, au mois d'Aougst dernier en la ville de Louvain, sur le faict de la pacification des miserables troubles & guerres, dont ces pays sont este tant extenuiez, n'auroit este affectuee, ny peu consuyure le fruiet desiree & necessaire, pour eniter la totale ruine d'iceux: A cause, que par lettres du Roy catholique, tendāt icelle communication le pouuoir d'acheuer, seroit este oste audict Seigneur Don Iehan, & le tous remis a la Maiestē Imperiale, laquelle seroit este serui de comme mediateur & amiable compositeur, y interposer son autoritē, & a cest effect enuoyer aucuns Princes, & autres ses Ambassadeurs, en la ville de Couloigne. Nous ayant aussi aduertie de la bonne intention de sadicte Maiestē Royale. Nous desirans n'obmettre moyen ou occasion quelconque, de deliurer lesdicts pays, & bons inhabitāns d'iceulx, desdicts guerres, troubles, & calamitez, a ce que d'oresenauant chacun soit remis, conserue & maintenu en paix & repos, ensemble en ses droicts, franchises, libertez, & prosperitē, a l'honneur de Dieu, au seruice de sadicte Maiestē Royale, bien & tranquillitē de ses bons subiectz, & amateurs de la patrie. Scauoir faisons, que en qualitē suffisant & tresame Cousin Philippe Sire de Croy, Cheuallier de l'Ordre de la Thoirson d'or, Duc d'Arshot, Prince de Chimay, de Portien, &c. Conte de Beaumont, &c. de Senningen, &c. Reuerendz Peres en Dieu Messire Iehan van der Linden, Prelat de S. Gertrude, Damp Fridericq Dyue, Prelat de Maroilles, Conseil- leur d'Estat, Messire Bucho Aytta, Preuoit de S. Bauon a Gand, Messire Caspar Schetz Cheuallier, Seigneur de Grobbendocq, Vuesemale, &c. Tresorier general des demanies, & finances, Messire Francois Doigniez, Seigneur de Beaurepair, Adolffe de Meeckercke, Esquier Conseillier d'Estat, Messire Adrian van der Mylen, Docteur es Droictz, Conseillier au conseil prouincial de Hollande, Messire Bernard de Merode Cheuallier, Seigneur de Rummen, Messire Adolff von Goor, Seigneur de Caldenbroch, &c. Docteur Aggeus Albada: Ausquelz par ensemble, ou les cinq ou six d'iceulx, auons donnee, & donnons par ceste plain pou-

XIII.

voir, auctorité & mandement general, & special, de se trouver vers lesdits Seigneurs Ambassadeurs Imperiaux, & proceder avecq les deputez de sadiete Maiesté Royale, vltieurement a ladicte communication traicter, auisir, & conclure vng bon accord, & pacification, comme pour le plus grand auancement & seurte du bien publicque, & specialement a la deliurance de ces Pays, de tous estrangiers, qu'ilz trouueront conuenir, le tout suuant l'instruction, qu'ils ont de nous. Aussi s'obliger a ceste fin, avecq les deputez de sadiete Maiesté catholique. Bien entendu, que le tout sera conclu & acheué deans six sepmaines de ce premier iour de la communication, lesquelz expirez, seront lesdits deputez tenuz d'incontinent retourner par deca, sans s'eslarger d'auantage. Et pourront lesdits deputez choisir telz personnaiges, qu'ilz trouueront conuenir pour les ayder, & assister. Aussi vng Secretaire, pour s'en seruir en toutes occurrences, a l'effect susdict: luy donnant pouuoir & auctorité de tenir note de tous acts, & les depescher & signer comme appartient: Promettant de bonne foy, & sur l'obligation de nous, & chacun de nous, noz successeurs en particulier, & en general, avecq tous noz biens quelconques, presens & aduenir, auoir pour agreable, & tenir ferme & estable a tousiours, tous & chacun les poinctz & articles, que nosdits deputez consentiront & accorderont en nostre nom, & le tout ratifier, & inuiolablement obseruer, & faire obseruer, furnir & accomplir, sans iamais contreuenir, ou souffrir estre contreuenu, directement ou indirectement en quelle maniere qu'il soit. En tesmonaige de quoy, nous Matthias Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgoigne, &c. auons signé ceste de nostre propre main, & cacheté de nos armoiriez. Et nos Prelatz, Nobles & Deputez susdicts y auons fait appendre nostre commun seel, & signer icelle par l'vng de nos Secretaires. En Anuers le ix. d' Auiril, xv.C. soixante dix neuf. c. d. g. v.

Ainsy subscrip, Matthias st.

Par Ordonnance de son Altez.
N.D. Sille st.

Par Ordonnance desdits Seigneurs Estats.
A. Byleuen.

BREVIS EXPLICATIO EORVM, QVAE
octauo May 1579. Coloniae acta sunt.

Num. 10.

IN primo ingressu Reuerendissimis, ac Illustrissimis Sacri Romani Imperij Electoribus, & Principibus, Nobili ac praestantissimo viro, Illustrissimi Ducis Iuliacensis legato, Sac. Caes. Maiest. Commissarijs amicè, humillimè, & officiosè exhibimus literas nostras credenciales, quas à Serenissimo Archiduce Austriae, & Ordinibus Belgij ad celsum

XV.

Celsitudines, & Dignitates ipsorum habuimus. Et cum ad eas clarissimus vir Cancellarius Treuren. vicissim nobis literas Cæs. Maiest. tradidisset, & vna cum ijs desiderium, & studium in primis Imperatoris, deinde Electorum, & Principum Commissariorum nobis declarasset, simul etiam calamitates, & miseras, in quibus versaremur, gratiosissime nomine eorum aperuisset cum exhortatione, qua ad huiusmodi media intenti esse vellemus, vt Regi Hispaniarum nostro naturali Domino reconciliaremur, firmaque pax inter nos tandem constitueretur: Illustrissimus Dux Arschotanus nomine Archiducis, & Ordinum Celsitudines & Dignitates dictorum Electorum, & Principum, amicè, humiliè, & officiosè pro desiderio & studio isto gratias egit, & multis ex causis ostendit, nihil magis ipsi Archiduci, & Ordinibus in votis esse, quàm vt pax ista coiri possit, nec vnquam per eos stetisse, quin iam pridem æquis conditionibus inita & conclusa fuerit, nisi per Regem, & ipsius Duces impedita esset: Rogare etiam, vt in eo animo, & voluntate gratiosissime perseverare vellent, Archiducem & Ordines id omni amore, officio, & humillimo seruitio, ac obsequio compensare ac demereri omnibus modis cupere.

Deinde, cum ex literis Illustriss. Principis Aulici, quas ad dictum Ducem Arschotanum dedit, colligi possit, non solum hic de pace agi per eos, quos Sereniss. Rex Hispaniæ, Dominus & Princeps noster naturalis ad hunc conuentum ablegauit, sed etiam Principem Parmentensem, idem tentare: Deinde etiam aliunde constet, quosdam alios ex nostratibus Nobilibus sibi hanc potestatem arrogare, quod non minus cum subditis Maiestatis ipsius tum publicè cum omnibus, tum priuatim cum singulis agere possint, eaque tractatio non minus ad imminutionem auctoritatis Cæs. Maiest. sed etiam directè commissi-
oni Reuerendis. Electorum, & Principum, qui ad hunc conuentum electi sunt, repugnet, simul etiam cõfusionem totius negotij, et Pro-
uinciarum distractionem, in pacis, et multorum præiudicium illa-
tura sit, has literas Illustrissimus Dux Celsitudinibus et Dignitatibus ipsorum prælegere, et exemplar earum petentibus exhibere voluit, simul Archiducis, et Ordinum nomine amicè, humiliè, et officiosè rogare, vt de mandato Illustrissimi Ducis de Terra noua inquireatur, et si ipsi soli hoc negotium commissum sit, æquum esse, vt idem negotium alijs interdicator.

Hæc paulo prolixius dicta sunt, sed summa eorum hoc scripto continetur.

Mandato Dominorum Legatorum Serenissimi Domini Archiducis ac Ordinum Belgicorum.

P. de Keessel sst.

ILLV-

XVI.

Num. 12.

ILLVSTRISSIMI, ET REVERENDISSIMI

Patres, ac Principes, Illustres, Nobiles, ac Generosi Viri, &c.

QVOD Sanctissimus Dominus noster Romanus Pontifex ea, qua premitur vniuersæ Christianæ Republicæ cura, ac solitudine in hac concordia tractatione summoperè exoptat, nec nouum, nec à vestræ mentis proposito alienum esse arbitror, ac firmissimè teneo, id est, veram, firmam, diuturnam pacem, qua nobilis illa, ac alias lætissima Belgica prouincia ad pristinam suam quietem, & tranquillitatem quam primum restituatur. Huc tendūt illius pijsimi Patris ad omnes iam iam Principes legationes, exhortationes, exclamationes, & in primis ad Deum Opt. Max. diuturnæ preces, ac (vt vno verbo dicam) omnes hac tempestate summi Pontificis cogitationes, desideria omnia huc potissimum respiciunt. Intelligit enim tot, tantasque perturbationes nullum tandem exitum habere posse, nisi Regionum illarum omnium excidium, certamque ruinam, nec non & huius amplissimæ ac nobilissimæ Germaniæ Prouinciæ, quam ipse Pontifex (vt iam omnibus manifestum esse potest) omni gratia, ac munificentia profequitur, ex his bellis, quæ tamdiu in eius foribus sustinet, non nisi præsens periculum & incommoda plurima; sed, quod intolerabilius est, tot animarum, quæ ante has turbas pietate, & religione iure optimo commendabantur, deceptionem, et perniciem. Clamat igitur Summus Pontifex cum Propheta: Veritatem, et iudicium pacis indicate in portis vestris, et veritatem tantum, et pacem diligite. Non enim pacis speciem desiderat, sed pacem item et veritatem, id est, veram (vt dixi) firmam, diuturnam: vera autem esse nequit sine vera fide, ac religione; nec firma, sine ea fide, quæ semper est firma, semper eadem, nunquam non in soliditate firmata; neque diuturna, sine ea, quæ à redemptionis nostræ initio continua, diuturna, perpetua semper fuit, eritque in æternum. Hæc est Catholica, antiqua, Romana fides, & religio, quæ apud eos, qui Christo nomen dederunt, & semper, & ab omnibus, & vbiq; vna, & eadem prædicata est. Hanc integram, inuiolatamque seruari in his pactationibus cupit, & admonet. Non enim tantum ortus ab occidente, quantum pax ab impietate disiungitur. Loquitur namq; Deus, Pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos, qui conuertuntur ad cor. Sunt quidè aliquæ Prouinciæ, seu ciuitates, quæ arbitrantur se pacem habere, quod diuersas in fide tolerant opiniones; sed si verius, perspicaciusq; res inspiciatur, leuem ac temporaneam habent, & fucata[m] quandã speciem tantum, & vno

XVII.

& vmbra pacis, sicut enim vna fides vnitatem conciliat, ita inter diuersa in ea sentientes, nusquam charitas, nullus verus amor, nulla quies; Sed suspiciosa omnia, insidijs semper, ac terroribus exposita, atque ad discordias & seditiones paratissima.

Dici non potest quantopere gauisa sit eius Sanctitas, cum primum intellexit vos patres, prestantissimi ac illustrissimi Principes, illustres & Generosi viri à Sac. Cæs. Maieft. (cuius prouidentiam, & pietatem vel ex hoc quamplurimum commendat, & extollit) ad tam primum, tam necessum, tam exoptatum opus ablegatos fuisse; quanta spe erecta sit, cum præclarissimum conuentum hunc cogi audiuit. Atramen optimi Patris, ac vigilantissimi Pastoris functioni deesse nolens, me etiam, licet indignum, & tantæ rei imparem, adesse voluit, vt in primis vos hortarer, ac requirerem; imo etiam in visceribus Iesu Christi enixè rogarem, vt omnem curam, industriam, & conatum forti, firmoque animo adhibeatis, vt tam præclarum, tam optatum, quod cœpistis, edificium perficiatis, tutissimoque, ac firmissimo fundamento consolidetis, & tanquam supra montem positi, omnia diligenter perlustrantes, compatiamini in aliquibus ex illis alioqui egregijs prouincijs, & Ciuitatibus, mixtum esse non paucis spiritum veritatis, dum abiecta vera fide, vero, ac legitimo Principe credunt posse vnquam pace, ac tranquillitate frui. Vestræ igitur erunt partes, hanc ex illorum animis adimere, ac radicitus euellere deceptionem; & ita serio solideque peragere, vt ij, qui viam paucis non cognouerunt, sed constituerunt sibi Deos alienos, non solum ad verum Deum, veramque fidem omnino reducantur, sed adeo in veritate, & iustitia animum confirment, vt deinceps vanitatibus, & illusionibus huiusmodi perpetuo repulsis, exultent, quasi eis per prophetam illud dictum sit. Ecce super Montes pedes euangelizantium, & annunciantium pacem, celebra Iuda festiuitates tuas, & redde Altiss. vota tua; quia non adijciet vltra, vt pertranseat per te Belial. Nec non & cum sapientissimo Onia illo apud Machabæos intelligant, & agnoscant, sine regali prouidentia impossibile esse Pacem rebus dari: Regem appellat legitimum, non aduentitium, Non enim pax iniustitiæ coheret: sed imo, vt alius propheta ait, est opus iustitiæ, pax. Cessent iam tenebræ, sane tur multorum cæcitas, ne proiciat Israel bonum, sed agnoscat benedictionem, reparetur disciplina, vbi labefactata est, reuocetur iustitia, Populi subditi sint, & fideles vero, ac legitimo Principi. Princeps vicissim subditos habeat vti filios, in sit misericordia, parcatur pœnitentibus, redeuntes obuijs (quod aiunt) vlnis recipiantur, instaurentur bonarum artium celeberrima studia, redeant Mercatores, confluant copiosæ merces, restituantur antiquæ illarum prouinciarum fides, Religio, obedientia, amor, læticia, diuitiæ, Pax denique & tranquillitas. Hoc inquam cupit, hoc monet, hoc vrget Sanctus Pontifex, qui denique hæc omnia à Deo optimo maximo huius celeberrimi Conuentus

XVIII.

uentus opera, prudentia, ac pietate sperans, et ardenti charitate expectans, voluit me eius nomine, tum suam apud Regiam Maiest. et apud alios, quoscunque opus fuerit, Christianos Principes auctoritatem, tum et omnem opem, consilium, facultatem, et quicquid ab illa sancta sede Apostolica pro illarum prouinciarum leuamine, ac consolatione emanare potest, promptissime spondere, et offerre, quò tandem populus ille sedeat (vt verbis Isaijæ vtar) in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta.

Num. 13.

ILLVSTRISSIMI, REVERENDISSIMIQVE, GENEROSE, Nobiles & clarissimi, Sacræ Cæsareæ Maiestatis ad componendos motus Belgicos tum delegati, tum Subdelegati longe dignissimi.

DVX de terra noua à Ser. Rege Hispaniarum catholico, ad instaurandam sui populi Belgici pristinam tranquillitatem, solemniter constitutus Mandatarius, partim intellectis ijs, quæ vestro iussu sibi hesternò die relata fuere, partim etiam viso scripto, à Commissarijs Ordinum eiusdem dicti populi exhibito, mentionem faciente, de facultatibus, quarum virtute tam Excel. et Illustrissimus Princeps Parmensis, Regius Gubernator, locum tenens, et Capitaneus per Belgium Generalis, quam plerique alij Nobiles, negotio pacificationis, ac reconciliationis populi cum legitimo iuxta ac hæreditario suo Principe naturali sese immiscere, ac illud, quo ad eius in ipsis est, promouere conantur, Respondendo proponit, dicit et declarat. Quod vobis Illustrissimis Cæsareis Delegatis, haud dubie iam antea satis superque innotuerit, et signanter per inspectionem originalis Regij mandati, procurationis, septima huius præsentis mensis in amplissimo vestro conuentu exhibiti, qualiter idem Sere. Rex Catho. tum ad seriam instantiam dictæ suæ Maiestatis Cæsareæ, tum etiam singularis suæ eleuentiam, ac denique paternæ sollicitudinis, tam orbi terrarum, quam vniuerso Sa. Romano Imperio manifestandæ studio, nihil sane promptius habuerit, quam vt alacriter obsequens pio desiderio eiusdem suæ Maiestatis, totius negocij componendi curam, et potestatem illi, et Principibus ab illa delegandis, mira quadam animi fiducia confideret, etiam peculiari ministro ad eum finem, cum procuratione sufficienti ad locum, quo oportuit ex Hispanijs, destinato. Quo accidit, quod idē Dux suprad. ad id muneris cooptatus, huc se in Belgium iam pridē cōtulerit, et quidem suffultus facultatibus amplissimis, prout luculenter fidē est factururus ipsa net tenor supradicti Regij mandati. Quam

XIX.

prout luculenter fidem est factururus ipsemet tenor supradicti Regij mandati.

Quantum igitur attinet ad pia conamina tam supradicti Principis Parmensis, quàm cæterorum ministrorum Nobilium: omnino persuasum est dicto Duci eiuscemodi, qualiacunque tandem illa sint, haud aliò tendere, quàm vt ea qualitate, qua Regius est locum tenēs, & Gubernator Generalis, ac proinde fretus amplitudine sui mandati generalis, per benignè cum primis suscipiat particulares Prouincias, Oppida, & Ciuitates, si quæ forsan præ cæteris magis auidè anhelantes ad pristinam animorum tranquillitatem, ac præterea etiam sponte memores debiti officij, quo obstrictè sunt Regi tanquam Principi suo naturali, suoptè motu aspirant ad salutarem reconciliationem. Illud autem dicto Principi hætenus licuisse, & adhuc dum licere, res ipsa manifestior est, quàm vt demonstrato egeat. Quid enim res illa ob futura studijs dictæ suæ Maiestatis Cæsareæ; atq; adeo etiam suorum Delegatorum, imo potius, cur non & profutura plurimum, tanquam paucioribus superfuturis, quorum gratia laborem & sollicitudinem subire cogantur? Siquidem graue nimis foret ardentioribus in spontaneam reductionem sui aditum præcludere.

Cæterum quod concernit ipsam generalem pacificationem cæterarum prouinciarum, adhuc (proh dolor) laborantium, & ad debitam obedientiam nondum reductarum, nulli dubiū esse potest, quin eius rei auctoritas, sicut attributa est, & Cæs. Maiest. vobisque Illustr. Delegatis, ita facultas tractandi, concordandi & concedēdi quæcunque necessaria, & oportuna videbuntur, haud dubiè impartita sit dicto Duci, soli & insolidum, prout constat ex Mandato iam ante producto, ad quod se refert.

Num. XIII.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, GENEROSI, Nobiles, Sacræ Cæsareæ Maiestatis Commissarij.

VAE Cels. & Dign. vestris hesternò die placuit Illustrissimo Duci Arschotano, & reliquis nobis Ordinum Legatis proponere, ad ea breuiter hæc nostra responsio est.

Primum, quod ad scriptum illud Ducis de Terra noua attinet, posteaquam Dominus Ioannes Austriacus, dum in viuis esset, Ordinibus declarauerit, sibi penitus tractandæ pacis commissionem ademptam fuisse, atque hoc ipsum non ita pridem scripto Generoso Comiti Legato Cæsaris hic præsentis Princeps Parmensis significauerit, affirmas omnem potestatem tractandæ pacis in Cæsarem translata esse; Il-

D ;

lustris-

XX.

Illustrissimus Dux, & nos reliqui admiratione quadam ducimur, & Sacrae Cæsareæ Maiestatis, eiusque Commissariorum auctoritati parum honorificum esse censemus, Principem Parmensem de nouo sibi non solum eandem potestatem assumere, & arrogare: sed eam quoque à Duce Terræ nouæ comprobari, simul etiam quòd eos gratiores & honoratiores habeat, qui cum Principe Parmensi, quam qui iussu Cæsareæ Maiestatis cum Commissarijs ipsius de pace agere cupiant. Nihilominus super hac re nullam cupimus cum Legatis Regijs disputationem inire, ne principali negotio aliquod impedimentum obijciatur, sed ea arbitrio, & iudicio vestro considerata relinquimus.

Secundum de Inducijs, Illustrissimus Dux & nos Sacrae Cæsareæ Maiestatis clementissimæ voluntati, quam aliquoties paterno animo suis literis Ordinibus significauit, humillimè obtemperantes contenti sumus, vt de inducijs ratio & tractatio ineatur. In quem finem conditiones quoque, sub quibus illas indici æquum sit, à Celsitudinibus & Dignitatibus vestris audire & intelligere cupimus.

Quod tertio loco de medijs, quæ constituendæ paci seruire queant, propositum fuit, Serenissimus Archidux Austriae, Gubernator, & Capitaneus Generalis, & Ordines Belgij ad Sac. Cæs. Maiest. literas Illustris. Duci, & nobis iniunxerunt: vt, quæ placebunt Sereniss. Regi Catholico Principi & Domino nostro naturali, per suos Legatos nobis proponere, vel, quæ sibi ab Ordinibus præstari velit, declarare, ea audiamus, & cognoscamus: quibus auditis, & cognitis, arbitramur meliori tum loco & ordine, quæ media necessaria erunt, sua sponte se oblatura. Actum Coloniae 13. Maij, 1579.

Num. XV.

Esseigneurs, Comme nous auons icy a la main les Deputez du Prince de Parme, suffisamment auctorisez, pour nous accorder, & a tous aultres, qu'y en voudroient iouyr conditions de paix ferme & assuree, & telles, que raisonnablement se peult demander, par dessus le maintenant de la pacification de Gand, vnion ensuiuie & edict perpetuel, & par especial la prompte & reelle sortie & retraicte des Espaignols, & aultres estrangiers, hors de tous ces pays bas, sommes este meuz de y entendre. Et par ce moyen procurer le fruct & repos, que tant auons tous desire, du moins pourons scauoir & descouuir sy en toute verite & francise on traicte avec nous. Ou sy ce ne sont qu'allectemens, qu'on nous donne pour nos decepuoir & ruyner, de quoy voz Seigneuries ne nous peuuent a bone raison redarguer, puis que tirons a mesme but, qu'elles ont tousiours fait, & les releuer par la bonne occasion, que se presente icy de la grande longueur, accompagnée d'infinis dangers & pe-

XXI.

& perilz, qu'il y a au traicté encommencié par le moyen de l'imperiale Maiesté, qui
 mesmement selon que represente l'Ambassadeur d'icelluy par son Secretaire, en
 vertu des lettres de sadiete Maiesté est contremandé iusques a ce, qu'il aura de l'in-
 tention de voz Seigneuries, aduertv sadiete Maiesté, qu'y sera encoires de loing
 traicté avecq ce, qu'il pretend les commissions des Deputez estre seellee des seaux
 des Prouinces, qu'y bien difficilement voires nullement se pourra obtenir. Nous
 n'entendons par cela aucunement nous deseruir ains cōtraire poursuiure & par-
 uenir au but de nostre vniou, & en faire ioyr tout ceulx qui sont comprins en icel-
 le. Requirans partant bien humblement, qu'il plaise a voz Signeuries, ne trouuer
 mauuaise nostre sainte & droicte intention, Mais nous assister au progres d'icel-
 le par Deputez de faire part. Toutefois on ne leur viendra a plaisir, enuoyer icy
 quelques Deputez, ferons debuoir de les aduertir du succez de nostre besoigne.
 D'une chose vous voulons bien assurer, que n'auons rien tant a coeur, que l'expul-
 sion & retraicte des Espaignols & estrangiers, hors de tous ces pays bas: Et se-
 rions marrys, qu'il y eut homme de l'vniuers, qui sceut faire paroistre par effect
 d'auoir faict plus de debouir, que nous pour leur sortie. En quoy continuerons tous-
 iours si constament & viuement, que ame viuant, ne nous en poura riens repro-
 cher. Comme aussi ferons au maintenant de nostre sainte foy & religion ca-
 tholique Rom. & pareillement la deue obeissance de sa Maiesté, incontinent qu'
 elle aura effectué ce qu'elle nous promet, tant par ses lettres du 7. de Feburier,
 que par ses Deputez. Ce pendant priérons Dieu vous donner.

Messieurs. l'entier accomplissement de leurs vertueux desirs, nous re-
 commandans bien humblement a voz bonnes graces. Du lieu Abbatial Sainct
 Vaast D'Arras le 6. iour d'April, 1579.

De voz Seigneuries

Humbles & affectionnez en service
 les Estatx en pays & Conté d'Artois,
 Et Deputez des Estatx de Haynegou.
 Lille, Douay, & Orchiers.

Marchant sst.

1579.

Par Ordre.

La superscription estoit,

A Messieurs,
 Messieurs les Deputez des Estatx, assemblez en
 Anuers.

Messieurs, par ce que lon tache de diuers endroits ca
 lumnier noz actions faisans a ces fins, semer entre le peu
 ple plusieurs propos, lettres & libelz diffamatoires, tous
 tendans à sedition & confusion generale, N'auons voulu
 laisser de vous escrire ces presentes, non par forme de re-
 ponce a voz lettres precedentes, pour entrer en contesta-
 tion sur les discours & remonstrances y conteneues, mais
 seulement pour vous donner claiement & sincerement a entendre nostre intentio,
 affin que voyez, de quel pied procedons, pour le bien & repos non seulement de ces
 Prouinces particulieres, mais de tout le pays en general, & que tant s'en faulte,
 que desirons retiner les Espaignols au pays, & les assister à faire la guerre aus
 aultres prouinces, (comme faulxement on nous accuse) que mesmes procurons de
 tout nostre pouuoir leur prompte retraicte, & y tenons la main selon que som-
 mes obligez par nostre vnion, aultant & plus que aultre prouince qu'y soit, vous
 assureans Messieurs, & protestans a tout le monde, que ne sommes intentionnez
 de faire aucun traicte ou accord, n'est a la charge de la prompte issue des Espag-
 nolz, & tous aultres estrangiers hors de tous ces pays bas, & a condition de restitu-
 uer toutes les places & villes par eux occupees es mains des naturelz du pays, a-
 uec assureances raisonnables suffisantes, pour estre maintenuz & conseruez en
 vne bonne & ferme paix: Et de tout ce ne nous referer a simples paroilles ou
 promesses, mais de les veoir reellement effectueez, en quoy ne contreuens en rien
 a nostre vnion, ou causons aucune diuision au pays, puis que par ceste voye
 obtenons a ce, que vous mesmes Messieurs posez, pour seule & vnicque cause
 de ladicte vnion. Et sy ne introduisons aucune guerre ciuile, tirans hors des
 entrailles du pays ses plus aigres & odieux ennemys. Qui est ce, que tous de-
 buons le plus desirer & souhaiter, & pourquoy auons tous tant souffert & tra-
 uaille, y exposans noz biens & vies. Estant chose bien claire, que quiconc
 que donne empeschement a si fructueuse intention, desire de retenir les Es-
 paignolz au pays, affin de soubz couleur d'eulz continuer la guerre, & au
 detriment & ruyne generale du pays, faire son cas particulier. Car aul-
 terement ce seroit chose bien ridicule, estrange & de raisonnable de recher-
 cher avec tant de travail ce poinct, & le reiecter quant il est a la main: Et
 ont semblablement tresgrand tort ceulx qui nomment telz traictez, paix, ou
 reconciliation particuliere, puis que tous ces pays y sont compris sans exclu-
 sion de personne, pour ioyer du fruct d'icelle, & soubz les fondemens & cau-
 ses generalles, telles que pacification de Gand, vnion ensuyuie, & edict per-
 petuel, que lon entende. estre effectuez par tout en leur forme & teneur, par
 dessus, lesquelz poincts ne pouuons avec aucune raison demander chose qu'y soit.
 Or que de cest accord doibue reussir vne aultre guerre, (que tous abhorrissons)
 rien voyans aucune cause ou apparence tenant vng chacun tant raisonna-
 ble, qu'obtenant tout ce, qu'il peult pretendre, se soubmettra a raison-
 confor-

XXIII.

conformement a ses foy, serment & obligation. Que si aucunes particuliers pour
soubz couleur de Religion ou autrement continuer les extremes desordres, qu'
ilz ont perpetrez refusent conditions tant iustes & equitables, & ne veullent
venir a aultre raison, ou a leur deuoir, vous pouez considerer Messieurs, quelle
charité & affection tellens gens ont au bien & repos publicque de tous ces pays,
qu'ilz s'opiniastrent plustost de renuer ser tout lestat d'iceux, & les reduyre en en-
tiere ruyne & desolation, que de se deporter ou ceder de leurs opinions & atten-
tatz emprins contre tout Ordre, debuoir, foy, & serment publicque & particu-
lier. Et partant ne debuons nous perdre tous, pour les porter en chose contrai-
re, a nostre vnion generale, laquelle entendons ensuyure & effectuer pour le
biens renoz & tranquillité de tous ces pays. Et scachant Messieurs, que l'auetz
semblablement a coeur, vous prions tresinstement de nous vouloir assister a me-
ner a fin vne sy sainte intention, ce d'embrasser ceste occasion, que la misericor-
de diuine nous enuoye par les offres de sa Maieité. Et au sur plus oster l'opinia-
tion, que cognoissons auoir a la generalité du pays, & de laquelle nous nous ac-
quictons fidellement, luy procurans le bien & repos, a quoy a tousiours tendu.
Qui sera l'endroiect.

Messieurs on prierons le Createur, vous donner heuruses & longues vyes.
Nous recommandans humblement a voz bonnes graces. Du lieu Abbatial saint
Vaast d'Arras, le 9. d'April 1579.

De voz Seigneuries

Humbles & affectionez en seruire,

Les Estat^z du pays & Conté d'Ar-
tois: Et deputez des Estat^z de Hay-
negou, Lille, Douay, & Orchiers.

Par Ordonnance.

Marchant sst.

1579.

La superscription estoit,

A Messieurs,
Messieurs les Deputez des Estat^z, assemblez
en Anuers.

ARTICV.

XXIII.

Num. XVII.

ARTICVLI ET CONDICTIONES, QVAS ORDINES generales Prouinciarum Belgij, siue Germaniæ Inferioris requisiti ab Illustriſſimis & Reuerendiſſimis Sacri Romani Imperij Electoribus & Principibus, alijsque Sac. Cæs. Maieſt. Commiſſarijs, eorum Celsitudinibus & Dignitatibus per suos Legatos propoſuerunt, ad ineundam pacem cum Sereniſſ. Rege Hiſpaniarum catholico Principe, & Domino ſuo naturali. Quos ex Gallico idiomate his adiuncto in linguam Latinam transferri curarunt, ea lege, vt velint Gallicum pro autographo haberi.

ordinibus
et Articulis

I.
Concedetur vtrinq; perpetua obliuio, siue am-
sta omnium eorum, quæ facta sunt à tempore
primorum motuum, & causa illorum, quocunq;
modo aut loco, tam generaliter, quàm particula-
riter: ita, vt eorum nulla fiat amplius mentio,
exprobratio, aut inquisitio, quasi ea nunquam
accidissent.

II.

Rex Catholicus habebit gratum & ratum, quicquid factum, con-
tractum, constitutum, decretum, conclusum, definitum, prouisum,
collatum, aut quoquomodo actum est per Sereniſs. Dominum Ar-
chiducem Austriae Matthiam, consilium Status, Ordinesque genera-
les, & particulares, tam id quod concernit negotium bellicum, quàm
politicum.

III.

Rex promittet rata habere, & tenore præsentium rata habebit,
non modò omnia priuilegia, iura, vsus, antiquasque consuetudines
cuiuscunq; Prouinciæ, ciuitatis, & territorij, verumetiam consen-
tiet, ac concedet, quòd omnes prouinciæ generaliter, & quælibet ear-
um singulatim poterunt frui, & fruuntur priuilegio Brabantia, vi-
delicet, vt liberati sint à suis iuramentis & fidelitate, eo casu, quo prin-
ceps non obseruat omnia antedicta priuilegia, vsus & consuetudines.
Secundum quod priuilegium, si contingat eadem priuilegia, consue-
tudines, aut articulos hac in pace conclusos infringi, dictæ prouinciæ
erunt generaliter liberatæ à suo iureiurando, poteruntque eligere ta-
lem Gubernatorem, vel Principem, qualis ipsis videbitur, tam vt om-
nes Prouinciæ, quoad istud, sint æqualiter priuilegiatæ, quàm etiã,
quia secundum ius & rationem (quum iusiurandum et obligatio
Principis & subditorum sint reciproca) prouincijs sine alio priuile-
gio vel constitutione id liberum sit.

IIII.

Omnes milites Hispani, Itali, Burgundiones, Germani, Franci,
Angli,

XXV.

Angli, Scoti, omnesque alij extranei indifferenter vtriusque partis egredientur ex ditionibus Belgicis intra terminum sex hebdomadam. Interea tamen Princeps Parmen. deseret illico oppida & loca, quæ occupat, vel detinet post inuasum Namurcum: qualia sunt Arx & Ciuitas Namurcensis, Carolomontium, Bouina, Philippo villa, Louanium, Zeeuvva, Diestum, & alia, eaque reddet Ordinibus, vna cum torrens bellicis, munitioibus, & com meatu: Et eorundem extraneorum loco collocabuntur in Oppidis & Arcibus, vbi expedire videbitur, milites naturales Belgij, qui steterunt à partibus Ordinum, idque consensu & approbatione Ordinum generalium, ac notanter eius Prouinciæ, vbi collocabuntur. Qui quidem milites præter fidelitatem, quam iurabunt Regi catholico, vt prouinciarum Principi, & legitimo Domino, iurabunt etiam fidelitatem patriæ, Ordinibusque generalibus & particularibus prouinciarum, quas ingrediētur, ac notanter obseruare Articulos in hac pace conclusos.

V.

Omnes captiui vtriusque partis liberabuntur sine aliquo pretio redemptionis, si modo ante huius pacis communicationem non fuerint aliter obstricti. Ita tamen, vt teneantur respectuè expensas soluere: si qui etiam antea promiserunt redemptionis pretium soluere, tenebuntur etiam satisfacere suæ promissioni.

VI.

Et quia Comes Buranus extra Oppidum & Academiam Louanensem sine causa extractus est, vectusque ex Belgio cõtra priuilegium dictæ Academiae, tum Ducatus Brabantia, idem Comes statim restituetur in libertatem, & remittetur in Oppidum Antverpiense intra terminum duorum mensium.

VII.

Quilibet vtriusque partis restituetur, & regredietur in sua bona immobilia, nõ obstante quacunque alienatione facta à tempore pacificationis Gandauensis, atque etiam in bona mobilia non distracta, aut alienata.

VIII.

Fiet etiam restitutio bonorũ in Burgundia, Luxemburgo, Hollandia, Zelandia, alijsque locis, vbi pacificatio Gandauens. non fuerit adimpleta, tam Ecclesiasticis, Principi Aurangia, quam omnibus alijs, iuxta dictam pacificationem.

IX.

Omnes naturales Belgij vtriusque partis poterunt liberè in Belgium reuerti, ibique habitare: ea lege, vt præstent iuramentum fidelitatis tam Regi, quam patriæ ac Ordinibus generalibus, & particularibus, atque adeo sese obseruaturos omnes Articulos huius pacis.

X.

Pacificatio Gandauensis manutenebitur & obseruabitur.

D

Item

XXVI

XI.

Religio

Item in ijs prouincijs, Ciuitatibus, & locis, vbi Religio, quæ dicitur reformata, Confessio Augustana, vel pax Religionis (dicta Religio frid) recepta est, omnia permanebunt in suo statu, ita vt à neutra parte contrairi possit. Qua in re nulla debet fieri difficultas, quia aliter possibile non est inuenire media alicuius bonæ & securæ pacis tranquillitatis & quietis publicæ. Et si quis in posterum vellet alium ordinem instituire, hoc nihil aliud esset, quam motus inchoare, & nouas calamitates, ac ruinas reducere, abigendo innumeros homines, qui secum transportant vniuersam negociationem, & opificia, ac per consequens, omnem successum Belgij: vt superioribus annis visum est. Adde, quod inhabitatores Belgij non sunt dispositi, vt sinant se fugari extra suam patriam, atque ita redigi ad extremam inopiam: in quam necessario incidunt, quum priuantur ordinaria sua mercatura, opificijs, vel alijs muneribus, officijs, aut vacationibus, quorum medio sese cum vxoribus & liberis sustentant.

XII.

Gubernatio generalis Belgij manebit penes Sere. Dominum Archiducem Austriae Matthiam, ijs conditionibus, quas iurauit: Quem si contingat mori, vel si forte sese vellet alio conferre, Regia Maiestas non poterit committere alium Governatorem, nisi gratum Ordinem Articulis & Conditiones, super quibus receptus fuit dictus dominus Archidux.

XIII.

Nulli in posterum admittentur ad gubernacula Prouinciarum, Ciuitatum, castrorum, & fortalitiorum, Capitaneatus, aut praefecturas militum, neque ad cõsilia Status, Secretum, aut Financiarum, aut alia officia magni momenti, nisi naturales Belgij, & bene idonei, qui steterunt à partibus Ordinum, vt supra, ac grati erunt prouincijs, ac Ciuitatibus, ad quas mittentur. Qui primum, & antequam admittentur, tenebuntur solemniter iurare hanc pacem, & particulariter eam manu tenere, & obseruare priuilegia, consuetudines, iura & vsus generales, & particulares Belgii, ac iureiurando promittere, si resciuant aliquid tractari in eius prauiudicium, quod ea de re certiores facient ordines generales & particulares Prouinciarum, sub pœna, quod habendi sint pro periuris.

XIII.

Quia vero Belgium incidit in has calamitates, et miserias ortas ex bello, quod natum est infractioe quondam Domini Ioannis Austriaci, quodque etiam ordines coacti fuerunt exponere magnas summas pecuniarum Colonellis, Capitaneis, et militibus, quorum solutio priuatim ad Regem pertinebat, sub ea spe, quod in futurum Belgium in tranquillitate cõseruaretur, sua Maiestas Catholica Ordinibus

XXVII.

bus restituet eam summam, quam militibus soluerunt, ad minus vñ que ad decies centena millia Coronatorum, eosque exonerabit à reliquis obligationibus, quas dictis militibus dederunt, quia conditiones, sub quibus eæ promissæ sunt, non sint adimpletæ.

XV.

Et quia Ordines sunt obligati Sereniss. Reginae Angliæ, propter sinceram amicitiam, vicinitatem, & auxilium, quod illis præstitit, ad vtilitatem publicam, ipsa comprehendetur reciprocè in hoc tractatu, in confirmationem antiquorum fœderum perpetuò conseruatorum inter Principes tam eius Regni, quàm Belgij.

XVI.

Similiter comprehendetur in eodem hoc tractatu Illustriss. Dux Andegauensis, Regis Christianissimi frater, tanquam defensor libertatis Belgij, cum recognitione, qua Ordines ipsi promiserunt proponere, & concludere, quoniam tam liberaliter atque heroicè operam nauauit eorum defensionem, ac conseruationem. Vti etiam comprehendentur omnes alij confœderati dictorum Ordinum.

XVII.

Supplicabitur suæ Sanctitati, Cæs. Maieft. Regi Christianissimo, Reginae Angliæ, Duci Andegauensi defensori libertatis Belgicæ, omnibus Principibus Electoribus Germaniæ, Duci Iuliacen. tanquam studiosis vtilitatis & tranquillitatis Reipub. Christianæ, vt ijs placeat efficere, vt hic tractatus in omnibus suis partibus compleatur, & inuolabiliter obseruetur.

XVIII.

Hic tractatus reciprocè iureiurando solemnem super sancta Euangelia præstito confirmabitur, & à Rege approbabitur, intra terminum duorum mensium, aut citius, si fieri potest. Actum Coloniae xvij. Maij, Anno 1579.

Num. XVIII.

ARTICLES ET CONDITIONS, QUE LES ESTATZ generaux des pays bas, requis par Messieurs les Princes Electeurs du sainct Empire, & aultres Commissaires de l'imperialle Maiefté, leur ont propose, pour arrester & moyenner vne bonne & pardurable paix entre la Maiefté du Roy catholicque, nostre Prince & Seigneur naturel.

I.

 Vñ sera accordée vne oubliãce perpetuelle de deux costez, de tout ce, que peult auoir esté faict, depuis les premieres alterations, & a cause d'icelles, en quelque maniere ou lieu que ce soit, tant en general, qu'en particulier, sans en faire aucune mention, reproches ny recherches, comme de choses non aduenues.

XXVIII.

I.

Que sa Maieſte ratifiera & aura pour agreable tout ce, qui a eſte faiet, con-
traicté, ordonné, decreté, conclu, arreſté, pourueu, conſeré, & aultrement beſoig-
né par Monſeigneur l'Archiduc Matthias, & Conſeil d'Eſtat, par les Eſtatz ge-
neraulx & particuliers, tant concernant le faiet de la guerre, que la police.

III.

Item promettra ſa Maieſte de ratifier, & ratifiera par ceſtes, non ſeu-
ment tout les priuileges, droictz, vsances, & couſtumes, anciennes, de chacune
des prouinces, villes, & pays: Mais auſſi conſentira & octroyer a que toutes les
prouinces en general & chacune d'icelles, en particulier pourront ioyr & ioyront
du priuilege de Brabant, d'eſtre deſchargez de leur ſerment & fidelité, en cas
que le prince n'entretient tous leſdicts priuileges, vsances & couſtumes. Que en
conformité d'icelluy priuilege en cas d'infraction deſdicts droictz, priuileges, &
couſtumes, ou des articles concluz en ceſte paix. Ilz ſeront generalement auſſi
dechargez de leur ſerment, & pourront choiſir vng Ruard ou Prince tel, que
bon leur ſemblera, tant a fin, que toutes les prouinces ſoyent quant a cela eſgalles
ment priuilegiez, que auſſi pource que ſelon droict & raiſon (pour eſtre le ſer-
ment & obligation du prince & ſubgeſts reciproque) les prouince ſans aultre pri-
uilege ou ordonnance le peuuent faire.

III.

Que tous gens de guerre, Eſpaignolz, Italiens, Bourgoingnons, Alemans,
Francois, Anglois, Eſcoſſois, & tous aultres eſtrangiers indifferamment d'une
part & d'aultre fortiront de ces pays, dedans le terme de ſix ſepmaines. Et que ne-
antmoins le Prince de Parme quictora promptement les Villes luy occupees ou
detinuez depuis la ſurpriſe de Namur, comme le Chasteau & Ville de Namur,
Charlemont, Bouines, Philippeville, Louain, Leeuue, Dieſt, & aultres, les rena-
dant aux Eſtatz avec artilleries, munitions & viures. Est au lieu d'iceulx eſtran-
giers ſeront remis es Villes & fortereffes, ou il ſemblera conuenir, naturelz de
ces pays, ayans ſuyuy le party des Eſtats, par adueu & aggregation des Eſtats ge-
neraulx, & ſignamment de la prouince ou on les mettra.

Leſquelz oultre la fidelité au Roy Catholique, comme Prince & Seigneur
legittime des prouinces, iureront auſſi la fidelité a la patrie, & Eſtats generaulx
& particuliers des prouinces où ilz entreront, et notamēt d'entretenir les poinets
en ceſte pacification concluz & arreſtez.

V.

Que tous priſonniers tant d'une part que d'aultre, ſeront relaxez ſans aultre
ne rancon, leſquelz auant la communication de ceſte paix ne ſeront aultrement
obligez. Bien entendu, qu'ilz ſeront tenuz de payr reſpectiuement les deſpens, &
ceulx qui au parauant auront promis de payr rancon, ſeront auſſi tenuz de ſatis-
faire a leur promeſſe.

VI.

Et comme le Conte de Buren a eſte tiré ſans cauſe de la Ville & Vniuerſi-
té de

XXIX.

de Louain, & mené hors du pays contre les priuileges tant de ladicte Vniuersité, que du pays de Brabant, ledict Conte sera promptement en sa plainiere libérée, & renuoyé en ces pays, en la Ville d'Anuers, de dans le terme de deux mois.

VII.

Que vng chacun de part & d'autre sera remis & rentrera en ses biens immeubles, non obstant quelque alienation faicte depuis la pacification de Gand, et biens meubles non distraicts ny alienez.

VIII.

Et se fera aussi restitution des biens tant en Bourgoigne, Luxembourg, Hollande, Zeelande, que aultres lieux, ou la pacification de Gand n'aura esté accomplie, tant a bendroict des Ecclesiastiques, que de Monsieur le Prince d'Oranges, & tous aultres, le tout en conformité de ladicte Pacification.

IX.

Aussy pourront tous naturelz du pays de part & d'autre librement retourner, demeurer en iceulx pays, moyennement qu'ilz fassent serment de fidelité, tant au Roy, que a la patrie, & Estats generaulx & particuliers, & mesmes d'entretenir tous les poincts & articles de ceste pacification.

X.

Que la Pacification de Gand sera maintenue & obseruer.

XI.

Item es Prouinces, Villes & lieux ou la Religion, dicte reformé la Confession d'Ausbourg, ou la Religion vrecde a esté receu, tout demoura en estat et conformité d'icelles, sans y contreuenir de part ou d'autre. Declairant qu'en cela ne doit estre faict aucune difficulté, pource qu'il n'est autrement possible de trouuer les moyens d'une bonne & asseuree paix, tranquillité & repos publicque. Et que quant on y voudroit a l'aduenir mettre quelque aultre remede, que cela ne seroit que de recommencer les troubles, & de rentrer en nouvelles calamitez & ruynes, en dechassent vne infinité de gans, qui quant & quant transportent avec ceulx toute la traffique & mainfaicteure. Et en consequence toute la prosperité du pays, comme on a veu par le passé, & que aussy les inhabitans du pays ne sont disposés, ne se laisser enchasser hors de leur patrie, & par la se laisser reduire a vne extreme poureté, en laquelle ilz tombent necessairement, qu'audiectz sont priuez de leur train ordinaire, de marchandise, mainfaicteure, & aultres estatz, offices ou vacations par les moyens, desquelz ilz s'entretiennent avecq leurs femmes & enfans.

XII.

Que le Gouvernement general desdicts pays demourera es mains de Monsieur Archiduc Matthias, soubz les conditions par luy iures. Et aduenant son trespass, ou qu'il se vouldist retirer ailleurs. Que sa Maiesté ne pourra commettre

XXX.

aultre Gouverneur si non agreable aux Estat^z, de ses enfans, ou son sang legitime, lesquels seront tenuz de iurer les mesmes articles & conditions, sur lesquels les a esté receu mon Seigneur l'Archiduc.

XIII.

Que nulz ne seront, d'oresenauant admis pour estre Gouverneur des Prouinces, villes, chasteaux & fortresses, pour estre Capitaines ou Chieffz de gés de guerre, ny pareillement aux consaulx d'Estat priué & finances, ou aultres offices d'importance, fors que naturelz, & bien qualifiez du pays, ayât suyuy le party des Estat^z comme dessus & agreables aux prouinces & villes, ou ilz seront enuoyez. Qui prealablement & auant leur reception seront tenuz de iurer sollemnellement ceste paix, & particulierement aussi de maintenir & ensuyure les priuileges, coustumes, droictz, & vsance generaulx & particuliers du pays, & promettray par serment, au cas qu'ilz apperceussent se traicter quelque chose au preiudice d'icelluy d'en faire aduertance aux Estats generaulx & particuliers des prouinces, a peine d'estre tenuz pour pariures.

XIIII.

Et comme le pays est tombé en ces calamitez & miseres proueneuz de la guerre, causée par l'infraction de feu le Seigneur Don Iehan, & que mesmes aussi les Estats ont esté contrainctz de debourser grandes sommes de deniers aux Coronelz, Capitaines & soldat^z que estoient a la priue charge de sa Maiesté, soubz assurance, que le pays auroit esté a l'aduenir tenu en tranquillité & paix, que sa Maiesté remboursera les Estats des sommes par eulx payees ausdicts gens de guerre, du moins iusques a la somme d'vng million d'Escus, les dechargeant aussi de la rest des obligations donnees ausdicts gens de guerre, pour ce que les conditions, soubz lesquelles ont esté promises, n'ont esté eniuyuez, ny accomplies.

XV.

Et pour aultant que les Estats se treuent obligez a la Serenissime Royne d'Angleterre, pour la bonne amitié, voisinance, & assistance, Dont elle a vsee en leur endroit pour le bien du pays, sera cōprinse en ce traictie d'vne part & d'aultre, en corroboration des anciennes alliances conseruees tousiours entre les Princes, tant d'icelle Couronne, que des pays bas.

XVI.

Pareillement sera comprins audict traictie Monseigneur le Duc d'Anion, frere du Roy treschrestien, comme defenseur de la liberté des pays bas, avec la recognoissance de son Alteze, telle que lesdicts Estat^z luy ont promis de proposer & resouldra quitant liberallement & valeureusement s'est employé a la defence & conseruation d'iceulx. Comme aussi seront comprins tous aultres alliez & confederez desdicts Estat^z.

XVII.

XXXI.

On supplier a sa sainteté & Maïesté Imperialle, le Roy, treschrestien Roy
ne d'Angleterre, Monseigneur le Duc d'Anjou, defendeur de la liberté du pays
bas, tous Electeurs Princes d'Allemagne, & le Duc de Cleues, comme zelateurs
du bien & repos de la Republicque Chrestienne, qu'il leur plaise maintenir, que ce
traictie & appointement soit en tous ses poinctz effectuee & accomply, & in-
violablement obseruée.

Et sera ce present traictie & appointement confirmé par serment
reciproque solennel, & sur les saintes Euangiles, Et par sa Maïesté agréé &
approuuée, en dedans le terme de deux mois, ou plustost, si faire se peult. Faict a
Coulouigne le 17. de May, 1579.

Num. XIX.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GĒ-
nerosi, Nobiles, S. Cæs. Maïest. Commissary.

VAE Cels. & Dign. vest. placuit hesternodie con-
tra articulos ab Illustrijs. Duce Arschotano, & no-
bis Ordinum legatis exhibitos, quasi paulo essent
duriores, atque etiam contrarij prioribus pactis,
& conuentis, obijcere & declarare cum amica, be-
nignissima, & beneuola petitione & exhortatio-
ne, vt media moderatiora, & quæ illis pactis pro-
piora essent, proponeremus, quo etiam, quantum intelligere potui-
mus, instructio, quæ à S. Cæs. Maïest. Cels. & Dign. vestris data est, sese
dirigit: Ad ea, quæ latius per dominum Cancellarium deducta & ex-
plicata fuerunt, hæc nostra responsio est.

Articuli, quos mediore loco exhibuimus, sunt ij, qui Illustr. Du-
ci, & nobis petendi, & agendi à Sereniss. Archiduce Austriae, Guber-
natore, & Capitaneo generali, & Ordinibus mandati & traditi sunt.

Nec ipsi vlllo modo videre possumus, eosdē illos Articulos tantā
duritiam in se continere, quæ in iustam reprehensionem venire possit,
nec etiam vllus articulus est, si rectè cōsideretur, qui prioribus pa-
ctificationibus contrarius sit: Sed agnoscimus quædam addita, tum
propter præsentis necessitates, tum maioris declarationis gratia: quæ
omitti potuissent, si Dominus Ioannes Austriacus fidem, quam Or-
dinibus dederat, in istis non fefellisset, nec etiam Baro de Sellis, Re-
gius. Legatus postea declarasset, voluntatem Regis non esse, vt ea, quæ
ibi pacta & conuenta essent, obseruarentur: Nihil tamen additum
putamus, quod à Regia pietate hoc statu rerum non possit, aut de-
beat impetrari, aut quod non ex priuilegijs & iuribus nostris deberi
nobis, clarissimè docere possimus.

Quamobrē optassemus, Cels. & Dig. vest. placuisset duritias istas
& cōtrarietates in specie nobis indicare. Non enim oēs Articulos pro
talibus haberi existimamus, nō solū sollicitudini vestre, quoad duritias
& con-

XXXII.

& contrarietates istas, fortassis satisfacissemus. Sed & melius, & ad rem propius etiam minime respondere potuissemus. Similiter etiam optassemus nomine Regionum legatorum nobis declarari, quæ media ipsi proposuerint, an gratæ illis sint priores pacificationes: quod si gratæ illis sunt, frustra sibi & nobis tantas miseras & calamitates ab eo tempore induxerunt.

Nihilominus, ut cognoscant Cels. & Dig. V. nos nihil, quam quod pium & iustum est, proponere, nec desiderare, primo, circa quæ dissidium, vel potius aberratio inter serenissimum Regem Principem & dominum nostrum naturalem, & Ordines versetur, indicabimus: deinde, in quibus iam ante conuenimus, & quid adhuc definiendum restet, ostendemus. Ita poterunt Cels. & Dign. V. non solum æquitatem articulorum, sed & statum totius negotij facilius intelligere.

Duo sunt præcipuè, circa quæ est aberratio. Vnum circa religionem, alterum circa auctoritatem. Quæ præterea vel olim, vel nunc sunt in controuersia, aut ad restitutiones & emendationes ablatorum, & iniuriarum, aut ad securitates vtrinque præstandas pertinent, quæ causam & originem habent ex bello, quod tanto tempore gestum est: primis ergo capitibus transactis & compositis, speramus facillime & ista transigi & componi posse.

Articulus de Religione præ cæteris grauissimus est: ex ea ratione, quod religio non ad homines, sed ad Deum spectet, & non hominibus, sed Deo præstari debeat: cui non minus Rex, quam populus subiectus est: sed & vtrisque tum Regi, tum Populo ex æquo obseruatio eius præcepta est, & ex æquo etiã ambo vel vitam, vel mortem æternam sperant, & metuunt, si aut benè aut male in Religione versati fuerint. Itaque ambo etiam & Rex, & Populus (cum populum dicitur, simul etiam vnumquemque singulatim intelligimus) Deo iuxta suam conscientiam seruire postulat.

Istius consideratione, & quod etiam experimento nimis verum esse didicerunt, parum vim & arma ad propagationem, & conseruationem religionis conferre: De in, prout nolunt suis conscientijs vim vllam adhiberi, ita legi Dei non conuenire, ut ipsi aliorum conscientijs vim vllam adhibeant.

Illorum ergo consideratione, primum in pacificatione Gandauen. consensu Consilij Regij, deinde etiam in pacificatione Bruxelensi, quæ à Rege comprobata est, omnia edicta, quæ contra assertos hæreticos lata fuerant, suspensa sunt, & in effectu abrogata.

Quo facto omnino confidimus Seren. Regem saltem tacite ostendere voluisse, se non statuisse vllum posthac ad religionem suam cogere, sed vnicuique permittere, ut domi suæ in quocunque loco habitet, sine vlla persecutione, & offensione libere pro sua conscientia Deo seruire possit. Hoc ergo vnum est, quod concessum, et conuentum esse putamus, et concordat cum lenitate, et voluntate Christi,

XXXIII.

si, cum usu primitiuae Ecclesiae, & cum doctrina Patrum.
Quod verò definitum non est, ad publicum exercitium religionis pertinet: est tamē in eo quoque in dictis pacificationibus conuentum, quod Sereniss. Rex noster Ordinum arbitrio hanc rem commiserit.

Circa istud primum attendi cupimus, nos indies videre & expectari, quo maior vis Religionis nomine hominibus inferatur, eo statū Cathol. Rom. Ecclesiae deteriore fieri: imo manifestè deprehendimus, cum Regis consilium & propositum non sit aliud, quàm Cath. Romanam Ecclesiam, eiusque cultores conseruare, tueri, ac defendere: eius tamen Vicarios, & exercitum semper perdendis, & destruendis ijs occasionem præbuisse, & adhuc occasiones præbere hodie.

Ordines verò sibi mutuo condolentes, cum Regi hæctenus non liberit, in tanta membrorum suorum diuulsione, & infirmitate presentiam suam ijs opitulari, & succurrere, nec ipsis amplius aditus ad Regem, nisi cum vitæ discrimine pateat, vt veritatem status corporis sui cognoscere possit, conati sunt, se ipsos varijs remedijs recreare. Sed cum caput ipsis aduersum sit, & cõtrarijs remedijs, quàm membris conueniat, vtatur, quos Rex potissimum conseruatos voluit, eorum cõditionem & facultates de die in diem in peius vergere, & dilabi animaduertimus.

Quomodocunque istud accidat, hoc certum est, euenta omnia ostendere, & demonstrare media, quibus Rex cõtra nos vtitur ad eum finem, cui Maiestas eius ista destinauit, non seruire, sed prorsus cõtraria operari. Ergo non eo loco, quo bona, sed quo mala haberi debent.

Magnum mysterium est Religio Christiana, ad quam promouenda & conseruanda, Deus non impio milite, non arcubus, & gladio, sed spiritu suo, & pastoribus à se missis vtitur.

Sed ne longius à proposito nostro digrediamur, ex his causis, quas modò breuiter attigimus, Sereniss. Regem, Dominum, ac Principem nostrum naturalem demississimis animis rogatum volumus, vt placeat Maiestati ipsius semel à medijs, quibus nunc vtitur, clementissime desistere. Quamdiu in his angustijs & miserijs constituti sumus, nec Ordinibus, nec subditis vlla requies suppetit, vt superiis, quæ ad pietatem, quo ad Deum, & Maiestatem eius, pertinent, ita, vt oportet, intenti esse possint. Sed omnes in eo laborant, quo se aduersus iniurias Hispanorum defendant, & tueantur.

Neutros tamen pertinaciter in opinione sua perseuerare velle, existimandum est, nec Regis voluntati, quò ad Religionem veram, vilo modo resistere, si postea quieti restituti repererint, se in aliquo articulo aberrare: Quis enim est, qui sciens se ipsum æternis cruciatibus dedicare velit? Quapropter obnixissimè Ordines rogant, quod ad publicum exercitium alterius Religionis, quam quæ Cath. Rom.

XXXIV.

est attinet, quod post prædictas pacificationes pluribus in locis, quam ante erat, introductum & institutum est, vt pro necessitate, in qua constituti sumus, & ex causis, quas supra enarrauimus, Rex hæc beneuolentiam, & amorem prouincijs nostris clementissime præstare velit, vt placeat Maiest. suæ, eos subditos, qui sunt alterius religionis, in hac parte quoque conscientijs suis relinquere, & religionis publicum exercitium iuxta tenorem articulorum, quæ à nobis exhibiti sunt, indulgere.

Hanc vnicam viam vnà cum vera pœnitentia esse putamus, qua Dei iram erga nos auertere poterimus. Quod alijs fortassis mirum videbitur, nobis autem non ita, qui inter calamitates istas didicimus, regimen animarum, & conscientiarum ad solum Deum pertinere, eumque verum religionis læsæ vindicem esse, item vnicum hunc esse modum, quo & Regi Cath. Domino, ac Principi nostro naturali debita sua obedientia restituatur, & nos ipsi inter nos ad mutuam concordiam, & amorem redeamus,

Qui modus propterea etiã magis amplectendus est, quod iã multiseuente eum ad concordia, & pacis constitutionem inter Principem, Magistratum, & Populũ vtilem, & salutarẽ esse, in multis prouincijs, & ciuitatibus comprobatum sit. Atque hæc de religione.

Secundum, in quo diximus aberrationem aliquam inter Seren. Regem nostrum, & inter Ordines existere, circa authoritatem Regis versatur, quæ non ex culpa nostra, nec etiam, vt speramus, ex voluntate Regis, sed ex iniuria, & ignorantia Gubernatorum nata est. At maiori ex parte definita est hæc quoque controuersia per priores pacificationes, quibus singulis prouincijs pacta, libertates, iura, & priuilegia sua salua & illæsa à Rege promittuntur,

Vicissim Ordines per easdem pacificationes Seren. Regi Cath. Principi, ac Domino suo naturali omnem obedientiam, quam secundũ mutua ista pacta, libertates, iura, et priuilegia sua Maiest. eius præstare debent, addicunt, et promittunt.

Nec ab eo tempore quicquam noui in hoc articulo accessit, quã quod in receptione Ser. Archiducis Austria, secundum prædicta acta & iura, potestas Gubernatoris, & reliquorum consiliariorum, & officialium per certas conditiones, vt posthac mala, in quæ nunc per Gubernatores, & consiliarios incidimus, euitentur, declarata & restricta est.

Has conditiones speramus Ser. Regi, cum non ad imminutionem authoritatis ipsius, sed ad iniurias, & iniustitias Gubernatorũ, & consiliariorũ præcauendas; Deinde, vt quod fieri debet, viri sapientes & iusti, in quibus non minus, quam in ipsis legibus salus Reipub. posita est, dignitatibus & officijs præficiantur, in electionibus & ordinationibus eorum additæ et cõstitutæ sint, eas, in quã, speramus Maiest. ipsius non displicaturas, sed easdem consensu suo comprobaturam,

Hæc

Hęc breuiter ita Cels. & Dig. V. ad defensionem articulorū, quos iussu Seren. Archiducis Austrię, & Ordinū exhibuimus, item ad declarationem eorūdem referre, & aperire voluimus. Si quid adhuc amplius in his, vel alijs articulis desideretur, vel tāquam durius offendatur, Illustris. Dux Arschottanus, & nos amice, & humilime petimus in specie nobis ista proponi, parati sumus, quauis hora super ijs intellectum, & mentem nostram declarare. Datum Coloniae xxi. Maii. 1579.

Num. 20.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, GĒ-
nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatis
Commissarij.

De ea quæ heri, & ante, ratione obscuritatum, & difficultatum, quæ se in articulis ab Illustrissimo Duce Arschotano, & nobis Seren. Archiducis Austrię Gubernatoris, & Legatis Ordinū exhibitis, offerre, & ex ijs moueri posse videntur, proposita sunt, ne vllum impedimentum, aut mora tractationi inceptæ per nos inducatur, & vt amicæ, gratiosissimæ, gratiosæ, & beneuolæ exhortationi, & petitioni vestræ acquiescamus, conati sumus, priores articulos, quantum à nobis fieri potest, iuxta mandatum, quod accepimus, lenire & mitigare, quibus obscuritates, et difficultates, quæ heri obiectæ sunt, et quæ adhuc obiici fortè possent, Cels. et Dig. V. magna ex parte remotas, et sublatas esse inuenient. Eos articulos iisdem Cels. et Dign. V. exhibemus, cum hac necessaria declaratione, nos nihil amplius, quam quod his articulis continetur, præstare posse, vt nec præsens status rerum nostrarum, et necessitates, in quibus versamur, amplius aliquid ferunt, aut permittunt.

Sequuntur Articuli.

I.

Concedatur vtrinque perpetua obliuio, siue amnestia omnium eorum, quæ facta sunt à tempore primorum motuum, et causa illorum, quocunque modo aut loco tam generaliter quam particulariter, ita vt eorum nulla fiat amplius mentio, exprobratio, aut inquisitio, quasi ea nunquam accidissent,

II.

Rex Catholicus habeat ratum et gratum quidquid factum, contractum, constitutum, decretum, conclusum, definitum, prouisum, collatum, aut quoquo modo actum est per Ser. Dominum Archiducem Austrię Matthiam, cōsiliū Status, atque Ordines, tam id quod concernit negotium bellicum, quam politicum,

E

Rex

Statim Articuli
mitigati p. ipsos

XXXVI.

III.

Rex etiam promittat rata habere, et tenore præsentium rata habebit omnia Priuilegia, iura, vsus, antiquasque Consuetudines cuiuscunque Prouinciæ Ciuitatis, et communitatis,

III.

Omnes milites Hispani, Itali, Burgundiones, Germani, Franci, Angli, Scoti, omnesque alii extranei indifferenter vtriusque partis egrediantur ex ditionibus Belgicis intra terminum sex hebdomadû. Interea tamen Princeps Parmensis deseret illico oppida, et loca, quæ occupat, vel detinet post inuasum Namurcum, qualia sunt arx et Ciuitas Namurcensis, Carolomontium, Bouinæ, Philippo villa, Louanium, Levva, Dieftum, et alia: Eaque reddet Ordinibus vna cum torum loco collocabûtur in oppidis et arcibus, vbi expedire videbitur, milites naturales Belgii, idque consensu et approbatione Ordinum generalium, ac notanter eius Prouinciæ, vbi collocabuntur,

V.

Postquam autem Hispani, & exteri Belgio exierint, oppidaque, fortalitia, et loca restituta fuerint, in manus naturalium, sicut dictû est, exautorêtur etiâ atq; exeant omnes exteri, qui Ordinibus militât.

VI.

Supradicti quoque milites naturales, antequam ingrediêtur Ciuitates, aut loca munita, præter fidelitatem, quam iurabunt Regi Catholico, vt prouinciarum Principi, et legitimo Domino, iurabunt etiam fidelitatem patriæ, Ordinibusque generalibus, et particularibus prouinciarum, quas ingredientur, ac notanter obseruare articulos in hac pace conclusos,

VII.

Omnes captiui vtriusque partis liberabuntur sine aliquo pretio redemptionis, si modo ante huius pacis communicationem non fuerint aliter obstricti: Ita tamen vt teneantur respectiue expensas solutionis soluere. Si qui etiam ante hanc cõmunicationem promiserint redẽptionis pretium soluere, tenebuntur etiam satisfacere suæ promissioni.

VIII.

Et quia Comes Buranus extra oppidum & Academiam Louanien. sine causa extractus est, vctusque ex Belgio contra priuilegia tû dictæ Academiæ, tum Ducatus Brabantix, idem Comes statim restituetur in libertatem, & remittetur in oppidum Antuerpiæ intra terminum trium mensium.

IX.

Quilibet vtriusque partis restituetur & regredietur in sua bona immobilia, non obstante quacunque alienatione facta à tempore pacificationis Gandauen. atque etiam in bona mobilia non distracta, aut alienata,

XXXVII.

X.

Fiet etiam restitutio bonorum in Burgúdia, Luxemburgo, Hollandia, Zelandia, alijsque locis, vbi pacificatio Gandauensis non fuerit adimpleta, tam Ecclesiasticis, Principi Aurangiaë, quàm omnibus alijs, iuxta dictam pacificationem.

XI.

Omnes naturales Belgij, vtriusque partis poterunt liberè in Belgium reuerti, ibique habitare, ea lege, vt præstent iuramentum fidelitatis, tam Regi, quàm Patriæ, ac Ordinibus generalibus, & particularibus eius Prouinciæ, in quam reuertentur, atque adeo sese obseruatos omnes Articulos huius pacis.

XII.

Pacificatio quoque Gandauensis, Edictum perpetuum xvij. Febr. 1577. Bruxellæ publicatū, Vnio siue cõfœderatio Ordinū, ac alię securitates subsequutæ, in omnibus alijs punctis & articulis obseruabuntur.

XIII.

Excepto, quòd in ijs Prouincijs & locis, vbi Religio, quæ dicitur *Religio* reformata, Confessio Augustana, vel pax religionis, dicta *Religionis* *fried* recepta est, omnia permanebunt in suo statu, secundum eandem pacem religionis: neque religionis causa vlla fiat inquisitio. Idque donec per conuentum Ordinum generalium aliter prouisum fuerit, quemadmodum pro maximo bono, & quiete Prouinciarum respectiue expedire videbitur.

XIII.

Gubernatio generalis Belgij maneat penes Sereniss. Dominum Archiducem Matthiam, ijs conditionibus, quas iurauit. Quem si conringat mori, vel si forte sese vellet aliò conferre, Regia Maiestas non poterit committere alium Governatorem, nisi gratum Ordinibus ex suis liberis, aut sanguine legitimo: Qui tenebuntur iurare eosdem Articulos ac condiciones, super quibus receptus fuit dictus Dominus Archidux.

XV.

Nulli in posterum admittantur ad gubernacula Prouinciarum, Ciuitatum, Castrorum, & fortalitorum, Capitaneatus, aut Præfecturas militum, neque ad consilia Status secretum, aut finantiarum, aut alia officia magni momenti, nisi naturales Belgij benè idonei, & bona illic habentes, qui que steterunt à partibus Ordinum, gratique tam Ordinibus generalibus, quàm Prouincijs particularibus, ad quas mittentur, ac alias iuxta priuilegia earum. Qui primum, & antequam admittentur, tenebuntur solenniter iurare, hanc pacem & particulariter etiam manutenere, & obseruare priuilegia, consuetudines, iura, & vsus generales, & particulares Belgij, ac iureiurando promittere, si resciscant aliquid tractari in eius præiudiciu, quod ea de re certiores faciēt Ordines generales, &

XXXIX.

erga suos subditos Belgicos. Quos quidē ipsi, sicut vehemēter cū primis desiderat, suis sub legibus, vñibus, moribusq; ac priuilegijs antiquis, tam circa ea, quæ concernunt sacrosanctā Religionem, ipsamque obedientiam sibi debitam, quàm etiam iustitiam, aliaue politicitas ac deniq; & commerciorum prosperitatem splendori pristino restitutas videre. Ita supradictus Dux nequaquam cunctandū ratus, quin ex parte suæ Maiest. ac nomine, quo supra, prorsus voluntariè ac liberè populo & Ordinibus Belgicis offerat, cōcedat, & largiatur Articulos ex ordine sequentes. In quibus complexū arbitratur vniuersum illud, quod à subditis bona mente præditis, ac propriā salutē sitientibus, honestè requiri, postulari, vel prætedi posset: planè sibi perditos articulos nedum hilariter, verum etiam obedienter à dicta sua Maiest. tanquam naturali, ac supremo ipsorum Principe suscepisse, Gallico nihilominus scripto, pro huius præsentis negotij autographo habendo.

I.

Principio, ne qua ad nutriendā animorū diffidentiā occasio, seu fomes quoquomodo superstes relicta videri queat, atq; eatenus ad vniuersum metū, scrupulosq; omnes, tam natos, quàm nascituros, ex animis subditorū planè radicitus euellendos, placet suæ Maiest. quod generalis vtrinq; obliuio omniū eorum, quæ ab exordio primorum motuum accidere, instituatur: ita vt eorum memoria perinde euanesceat, sepultaque intereat, ac si omnino non accidissent.

II.

Districte interdicēs omnibus, non solū Procuratoribus, Fiscis, alijsq; Officiatis, verum etiā quibusuis personis, tum publicis, tum priuatis, cuiuscūq; ordinis, cōditionis, ac qualitatis fuerint, ne deinceps rerum quarumlibet præteritarum occasione vlli negotium facescere præsumāt, siue in iudicio, siue extra iudiciū, neve etiam minarum spirantes sese mutuo prouocent ad iracundiā; verum è contra pacem ac concordia sibi vnicè, synceriter, & fraternè post hac colendam & obseruandam esse nouerint. Et quidē sub pœna correctionis exemplaris, tanquam in perturbatores quietis, ac boni publici distringendi.

III.

Quibus proximum est; quod Rex vasallis, subditisque suis serio promittat, ac polliceatur, in posterum seruare, manutenere, imo (si opus videbitur) etiā de nouo firmare, omnia & singula iura, vsus, consuetudines, immunitates, exemptiones, & priuilegia quarumlibet Prouinciæ, Ciuitatum, Oppidorum, communitatum, aliorumq; priuatorum omniū, tum in genere, tum in specie, prout iisdē vsi fuere, ac fruebantur eo tēpore, quo sua Maiest. dictis Prouincijs olim solenniter inauguratus, eadē promisit, iurauitq;: Et sicubi forsan ea ipsa priuilegia interea temporis vllā infractionem, seu violationē passa fuerint,

Actum die 21ma mensis Augusti 1609.

rint, nihil promptius fuerit, quam vbi tale quid apparuerit, eadem rursus instaurare, ac pristino vigori restituere.

III.

Et quantumuis Rex olim (licet inuitus) motuum tunc temporis exortorum occasione plane coactus fuit, varium militem peregrinum, ad tuendam suam auctoritatem, in Belgium inducere, tamen paternè respiciens ad onera & grauamina subditorum indere-sultantia, omnino nihil alacrius præstiterit, quam vt, statim à pace promulgata, mandet omnibus ad vnum vsque militibus extraneis, vtpote Hispanis, Italis, Germanis, Burgundis, Gallis, Anglis, Scotis, ac cæteris omnibus peregrinis, qui propter hosce motus vtrinque accersiti comperientur, quatenus citra moram Prouincijs Belgicis excedant. Et quod illorum loco in vrbes, Arcesque & fortalitia, quæ ab omni memoria præsidium habuere, substituantur milites naturales, cæterù astringèdi iure iurâdo peculiari, prout infra latius dicitur:

V.

Quod vero attinet ad alios milites nequaquam extraneos, etiam ad pleniorè exonerationem afflictorum subditorum, mandabit S. Maiest. vniuersum militem, tam terra, quam mari illico post dictam promulgationem exauctorari & dimitti, vt nimirù deinceps sibi priuatim viuant in tranquillitate, ordinarijs tantum præsidijs (vt dictum est) retentis, ac sustentis.

VI.

Porro, quia pace hac stabilita per discessum extraneorù, tanquàm eatenus armorum occasione quodammodo sublata omnia sperètur quasi postliminio ad quietem reditura, vtque eo magis fructu pacis omnes gaudeant, nihil tam ex vsu publico futurum iudicatur, quam vt plebs citra omnem cunctationem redeat ad opificia, mercatus, & negocia pacis, quibus se vxores, liberosque citra iniuriam proximè honeste sustentare valeat. Et proinde S. Maiest. tum ob causam prædictam, tum etiam ad in posterum euitanda vitia & incommoda, quæ plerunque otium & armorum luxuriam comitari solent, mandabit vbiuis locorum arma poni, non minus ruri, quam in oppidis, quibus ea tempore pacis nec foueri, nec tractari consueere. Idque omnino ad instar, prout olim factitatum tam ante priores, quam postiores hasce turbas.

VII.

Consequenter, vt tanto nimirum pinguius ac luculentius se orbi terrarum manifestet vere paternus Suxæ Maiest. amor & affectus erga suum populum occasione præsentis belli intestini, ac signanter ob varietatem vectigalium, impositionù, subsidiorum, aliarumque exactionù & concessionù vehemèter exorbitantium adeo exhaustù, vt quod aggrauet vix videatur deinceps ferri posse: placebit suæ Maiest. quod ad congruam respirationem eorundem subditorum vniuersæ exactiones, impositiones, cæteraq; inusitata Vectigalia, & onera præsentium barbarum occasione quomodolibet indicta penitus cessent, &

XLI.

& tollantur. Ita tamen, vt si quæ certorum onerum continuatio ad huc fore ex vfu publico iudicabitur, simul atq; per Ordines Statuum eiusmodi quid demonstratum fuerit, S. Maieftas haud grauatim se Ordinum confilij iuxta ac defiderio accommodabit.

VIII.

Præterea restaurabitur libertas commerciorum, & transitus vbiuis locorum per Vrbes, Pagos, Pontes, Portus earundem Prouinciarum, non minus Terra, quam Mari, perque Fluiuos & Flumina, prout factitatum ante præfentes hosce tumultus: Nouis autem Vectigalibus & impositionibus, absque S. Maieft. authoritate eatenus per hos motus de facto institutis incontinenti cessaturis.

IX.

Quoniam verò hoc potissimum nunc agitur, pax vt cœat bona, firma, ac prorsus stabilis, qui haberi nequit, nisi eadem iusta atq; æquas sit, & par vtriusque partis ratio habeatur. Et ob id ne quæ semina vltarum alterationum, aut querelarum inter eiusdem Principis consubditos relinquatur, sua Maieft. cupiens equali fauore, ac benignitate omnes & singulos subditos, à cuiuscunq; partibus hæctenus steterint, deinceps prosequi, & promiscuè vt bonos, fidelesq; subditos omnes tractare, vtq; etiam primus Articulus obliuionis generalis mutuarum iniuriarum præteritarum (in quo vera basis, ac fundamentum solidæ pacis consistit) plenum effectum sortiatur, eadem declarat, et vult omnes tam Ecclesiasticas personas, quam seculares recuperare pacificè bona sua, mobilia, & immobilia, titulos, debita, & actiones, ijsque statim vti, ac frui posse in eo nimirum statu, ac qualitate, quibus in præsentiarum illa ipsa reperientur, idque omni dolo ac fraude semotis, non obstante quauis alienatione facta in contrarium, & hoc tum in Burgundia, Luxemburgo, Hollandia, Zelandiaque, tum etiam in alijs quibuslibet Prouincijs ac locis, non minus ad vtilitatem Ecclesiasticorum, quam Principis Auraci, & aliorum denique omnium: non obstante, quòd dictarum Prouinciarum binæ, vtpote Burgundia & Luxemburgum, notoriè sint exemptæ à dispositione tractatum superiorum.

X.

Similiter ob causas, rationesq; prædictas, & vt, ne quispiam debita consolatione carens, villo damno iniuriæve affectum se iure conqueri possit, ipsa ratio dicit, suaq; Maieft. omnino intendit, quòd quilibet subditorum hincinde etiam redintegretur, in suis honoribus, dignitatibus, beneficijs, gubernaculis, muneribus, functionibus & officijs plane ad instar prout olim antedictos tumultus extiterit. Exceptis tantum ijs, quibus contra libertatē, iuraq; ac priuilegia patriæ de vlla functione prospectū fuisse demonstrabitur. Prouiso tamē, quod eiusmodi spoliati denuò redintegradi, tenebuntur præstare iusiurandum, cuius infractio sit mētio, prout facturi quoq; cæteri ad nouas functiones & officia in

XII.

posterum cooprandi, reuocando, cassando, & annullando, quicquid hinc inde factum, decretum, pronunciatumve fuerit in contrarium.

XI.

Et quia sua Maiestas in hac rerum facie iudicat ad securitatē subditorum haud vulgariter pertinere, quod omnes deinceps functiones, et officia publica per solos naturales obeantur, etiā studio se prouidebitur, ne quis in posterum admittatur ad vlla gubernacula Prouinciarum, Urbium, Castrorum, et Fortalitiorum, nec ut sit Capitaneus, aut Dux militum, nec ad consilia rerū Status priuatum, finantias, aliaque officia maioris momenti, præter naturales patriæ. Qui etiam ante receptionem solenniter iurabunt in hos Articulos, eosque promittent fideliter, sincereque seruare, sub pœna periurij, et tanquam tales puniendi: In quare sola videtur consistere potissima securitas præsentis Pacificationis adimplendæ, nec id solum, quinimo et ipsa vera quies, et tranquillitas publica, vt nec ab Ordinibus Statuum quicquam vltius requiri, aut desiderari posse videatur.

XII.

Insuper captiui vtriusque partis omnes, qui ob dictos tumultus adhucdum detinentur, statim, et absq; vlllo pretio relaxabuntur: nisi iam antea aliud conuentum et solenniter stipulatū fuisse confiterit.

XIII.

Quod verò attinet ad Comitem Buranum, sicut sua Maiest. planè constituit de omnibus suis subditis in vniuersum paternè promereri; ita quoque contentus est, eundem Comitem, licet per tractatus præcedentes specialiter exceptum & reseruatum, nihilominus, quantumocius fieri poterit, suæ libertati ac patriæ restituere, quinimo & illi gubernationē Hollædiæ, Zelandiæ, & Traiectensis prouinciæ dabit.

XIII.

Decreta verò, iuxta ac dispositiones, & ordinationes per D. Archiducem Matthiā, suosq; collaterales, & Ordines Statuū à tempore vltimarū turbarū, sub auspicijs S. Maiest. emanatæ, tametsi notoriè cōstitet, legitimæ facultatis defectu viribus nequaquā subsistere; tamē studio promouendæ huius reconciliationis sua Maiest. cōsentit, quod pro legitimis ac validis habeantur, suosq; debitos sortiatur effectus; quoad beneficia, dignitates, officia, aut alias quaspiā res, quæ solent esse potestatis, ac dispositionis ordinariæ illorū, qui tenēt locum Gubernatoris dictarum Prouinciarum: non autem in ijs, quæ propriæ personæ suæ Maiestatis reseruantur; aut si quæ factæ sint contra iura, priuilegia, & immunitates patriæ, tam in generali, quàm in particulari, vel alioqui in vllius iniuriam, seu detrimentum redundarint.

XV.

*Catholici
magistratus
responsum*

Pariter etiam omnes quarumlibet Urbium, & aliorum locorum Magistratus, seu officiiati, suis functionibus destituti, alia via ac ratione, quā iuris ordine legitimè seruato, aut alias cōtra priuilegia dictarū urbium,

XLIII.

urbium, aut præter ordinarios consuetosque modos, cum primis re-
stituentur & redintegrabuntur in dignitates, officiaque sua: nec non
ad eorum creationem futuris temporibus procedetur prout olim, &
sicut ex iuribus, moribus, & priuilegijs cuiusque patriæ, vrbis, & loci
debet: ne cui facta toleretur iniuria.

XVI.

Quod verò cõcernit Religionem, quæ omnibus Principibus ve-
rè Christianis iure esse debet cõmendatissima, haud potest S. Maiest.
vllatenus præterire, quin vestigijs Regū Catholicorum, suorū Maio-
rum inhærendo, percupiat, ac mandet in Prouincijs suis patrimoni-
alibus retineri, seruariq; Religionem Catholicam, Apostolicam, Ro-
manam, & ab omni æuo non solum ibidem receptam, verum etiã sub
qua earundem prouinciarum subditi olim tantopere floruerunt, & in
qua tam dictam suam Maiest. quàm cæteros suos prædecesores olim
prouincijs inauguratos, & mediante solenni iureiurãdo in Principes
supremos, ac naturales receptos fuisse notoriè constat. Quæ quidem
supradicta Religio, exclusa quauis alia, liberè, pacificè, & absque vllò
impedimento, vbiuis locorum per vniuersas Ditiones Belgicas post
hac tradetur & exercebitur: prout etiam Ordines Statuum S. Maiest.
non minus post, quàm ante turbas præsentibus frequentibus literis se
passuros et procuraturos addixerunt: Et sicut etiam iam pridem scri-
psere ad S. Maiest. Imperialem, vsque adeo, quod absque graui nota, vt
ne dicatur confusione, vniuersi status politici haud possint in re tan-
tum momenti proprijs scriptis vlla ex parte controuenire.

XVII.

Enimuero tamen, si qui Subditorum, vel Incolarum, occasione
diuersitatis seu contentions (proh dolor) suscitatae circa vniformita-
tem Religionis, vel alia quapiam, tum simili, tum dissimili de causa,
dictis prouincijs quandoq; excedere cupient, S. Maiest. permittet hoc
cuilibet liberum fore integro quadriennio subsequuturo; dummodo
interea temporis à scandalis, ac rerum perturbatione studiose abstine-
ant. Quo casu etiam liberrimè fruètur omnibus suis bonis, tam mo-
bilibus, quàm immobilibus, iuribus, actionibusque: et poterunt ea
ipsa, qualiacunque fuerint, etiam alio transferre, seu vendere, aut ali-
enare, prout eis videbitur. Ino et hoc amplius (si modò bona sua re-
tinere malint) etiam poterunt absentes ad eorundem bonorum re-
gimen, administrationem et receptionem in prouincijs sibi eligere
Quæstores Catholicos, qualescunque volent; ac præterea toties,
quoties voluerint, ad prouincias iteratò redire, victuri tamen ritibus
ac moribus pristinis, et vt personas Catholicas decet. Eritque huius-
cemodi redditus, ac facultas bona administrandi per se cuilibet bona
fide permissus, statim atque Pastoribus, Officiatis, ac Magistratibus
locorum, ad quæ redire cupient, talis intentio ac voluntas insinuata
fuerit. Ex qua quidem Regali indulgentia nulli non perquam ma-
nifeste

*Religio
catholica*

*ergo etiam
in hollandia*

*etiam etiam
et Belgio*

XLIIII.

nifestum redditur, quod S. Maieſtas nihil minus, quàm bonorū con-
fiscationes, ruina, & perniciem ſuorum ſubditorum appetat, mul-
to autē minus, quod rigore ſuperiorum placitorū ipſos perſtringere
conſtituerit, cum vel etiam paratiſſimus ſit, ea ipſa placita ex conſilio
Ordinum Status competenter temperare ac moderari.

XVIII.

Quod ſpectat ad authoritatem, & obedientiam ſuæ Maieſt. à ſuis
ſubditis omni iure diuino & humano, vt Principi naturali legitimo,
& ſupremo debitam; illa cum primis reſtituetur & ſeruabitur, qualis
merito eſſe debet, qualis quæ olim ſeruata eſt: vt rectè nimirum admi-
niſtretur iuſtitia, ſubditi regantur in omni ratione, æquitate, quiete
& obedientia: id quæ ad eam formam, modum quæ, quo factum eſt ab
omni memoria, tam deſuncti Imperatoris Caroli V. eius quæ præde-
ceſſorum, quàm etiam ſuæ Maieſt. uſque ad harum turbarum initia:
ſine cuius auctoritatis inſtauratione, ac ſubditorū obedientia, nequa-
quam poſſibile eſt, populum in vnione, concordia, recta quæ iuſtitia,
quiete, ac tranquillitate manuteneri.

XIX.

Super eſt de gubernaculis generalibus dictarum Prouinciarum,
quarū occasione S. Ma. eliget Principē de ſanguine, qui, quæve rerū ex-
perientia pollens habeat dotes & qualitates ad eius generis arduū mu-
nus cum primis neceſſarias: & de quo, ſeu qua ſubditi iuſtam cauſam
ſatisfactionis ſint habituri. Gubernabit autem cum omni iuſtitia &
æquitate, præfertim verò ſecundum uſus, iura, conſuetudines & pri-
uilegia dictarum Prouinciarum, etiam comprehenſo hoc præſentis
reconciliationis Edicto, quod pariter tenebuntur promittere, ac iu-
rare.

XX.

Ad cuius quidem Gubernatoris generalis manus, citra vltiorē
hæſitationē, plenè ac integrè tradētur omnes, & ſingulæ ciuitates, vr-
bes, fortalitia, & alia loca, quæ ab vna, alteraue parte, quocunq; titulo
aut prætextu modo tenentur, vnà cum patrimonio ad S. Maieſt. per-
tinente, tormentis quæ bellicis, munitioibus, commeatibus, armis &
nauib; vt nimirum de ijs diſponat, ſicuti ſeruitio S. Maieſt. ſimul &
commodis, ac ſecuritati Prouinciarum magis expedire arbitrabitur;
& alias prout fieri decet, factum quæ fuit ante motus præſentes.

XXI.

Permittente nihilominus ſua Maieſt. (& quidem merè in huius
reconciliationis gratiā) vt quod hætenus ex eius patrimonio, ſeu po-
puli ſubſidijs, deſumptum & collectum fuit, id ita collectum, rece-
ptum quæ maneat abſque vltiori perſecutione, ſeu vexatione cuius
mortalium eatenus inferenda; ita tamen, vt in poſterum ab eius
modi detentionibus, occupationibus & collectis deſiſtatur. Circa

XLV.

XXII.

Circa tractatum Gandensem, & insecutã Vnionem generalem Statuum, ipsumque Edictum perpetuum, omnes & singuli Articuli ad amissim seruabuntur, qui huic presentì tractatui nequaquam re- *x spiritio* pugnare comperientur.

XXIII.

Prouiso tamen, quod illico per Ordines Statuum renunciabitur alijs omnibus fœderibus, pactis, mutuisque sponsonibus contractis occasione dictorum tumultuum, tam intra, quàm extra prouincias.

XXIII.

Comprehendentur hoc tractatu Regina Angliæ, & Dux Andegauensis.

XXV.

Et quia sua Maiestas omnibus modis optat, hunc ipsum tractatũ perpetuo firmum ac stabilem esse; haud dubiè fuerit sibi acceptissimũ, quod S. Maiestas tanquam caput vniuersalis Ecclesiæ, & S. Maiestas Cæsarea, tanquam Mediator vnã cum Principibus ad presentis pacificationis negotium Delegatis seriò requirantur; quò interueniant tanquam sponsores partium hincinde, eo potissimum fine, quod omnia & singula in hoc presentì tractatu comprehensa, synceriter, bona fide, & absque vlla contrauentione ad amissim posthac complentur, nec non realiter prestabuntur.

XXVI.

Postremo, vt ne ad summæ firmitatis, ac dictorum omniũ, reuerentiam solidum stabilimentum quicquam defuisse videatur, haud graua bitur S. Maiestas, omnia & singula supradicta non solum confirmare verbo Regio; quinimo & iuramento solenni. Cuius rei literæ suæ patentès, tam nominis subscriptione, quàm Sigilli impressione muniendæ; nec non in forma Edicti perpetui, & irreuocabilis desuper in vtroque idiomate, tum Gallico, tum Flandrico expediendæ, haud dubiè fidem facturæ erunt. Quæ quidem literæ ad eum modum expeditæ consequenter mandato S. Maiest. publicabuntur; & in Actis publicis consiliorum tam supremorum, quàm prouincialium, vt moris est, describendæ posteris seruiant in monumentum legis perpetuæ.

XXVII.

Tantundem promittere & iurare tenebuntur Ordines Statuũ, aut coniunctim simul aut seorsim singuli in suis prouincijs, pariter & ipsi Magistratus Oppidorum, & Communitatum totius Belgij; nimirum, quod facta rectaque, ac prorsus inuiolata seruabuntur omnia & singula supradicta, etiam cum solenni reiteratione iuramenti fidelitatis, ac obedientiæ S. Maiestati debitæ.

Quocirca, cum omnes & singuli supradicti Articuli tantoperè abun-

XLVI.

abundant iustitia & æquitate, omnino persuasum est S. Maieft. non solum à vobis Illustris. Principibus ac Dominis, Cæsareis Delegatis, cæterum ab orbe terrarum vniuerso haud dubiè probandos fore: ac denique etiam Ordines Statuum, ipsosque Subditos, tam in genere, quàm in specie nequaquam passuros eiusmodi præpingues, ac verè Regales tantorum commodorum oblationes sibi ac posteris suis excidere. Potissimum quòd manarint ex pectore non minus candido, quàm amore paterno, quo sua Maieft. prosequitur Belgicos suos Subditos; à quibus tum ipsius prædecesores, tum etiam ipsemet (mirum dictu) quàm rara ac verè ingenua obsequia olim perceperint, vt nec dubitet tempora propediem recursura, quibus tantundem sibi ac successoribus deinceps præstandum fore, iure sperare poterit. Actum Coloniae Calendis Iulij, 1579.

Num. XXII.

REVERENDISSIMES, ET ILLUSTRIS. ELE
cteurs, & Princes de Sainct Empire, Genereux & Noble
Sieurs les Commissaires de la Maiefté de
l'Empereur.

*Articuli hys
visi facti et gratia*

LE Duc de Terra noua, Prince de Casteluetro, Commissaire de la Maiefté du Roy Catholique, ayant veu les Articles presentes par les Deputez des Estat^s des pays bas, lesquelles il a pleust a voz Seigneuries Illustr. luy enuoyer pour sur iceulx declarer la bone volutè de sadiet Maiefté. Iceuluy Duc sans s'arrester a debater plusieurs desdicts Articles, (comme voz Seigneuries par leur prudences peuuent cognoistre) il pourroit faire: Mais desirant monstrer par effect, la grande amour & affection paternelle, que sa Maiefté, comme Prince tresbening, a tousiours porté, & porte a ses subgeets. Et pour le desir, qu'elle a reuoir tous sesdicts pays remis en vne bonne paix, vnion, tranquillite & repos, tant en la Religion, obeissance deue a icelle sa Maiefté, qu'en iustice, police et commerce, souz les loix, vsances, coutumes & priuileges anciennes diceulx pays, en la forme & maniere, qu'ilz estoient en leur plus grande felicité & splendeur. Et sans differer ny remectre plus longuement les choses en demandes ny responce, offre plainement, volontairement & liberallemēt de la part de sadiete Maiefté, leur accorder & donner les graces, poinets & articles suyans: Qui est tout ce, qu'iceulx subgeetz peuuent iustement requirer, desirer & demander de sadiete Maiefté, ne doubtant partant, qu'ilz les accepteront & estimeront avec telle demonstration, de bon gre, & obeissance, qu'ilz doibuent a sadiete Maiefté, comme leur Prince naturel, & souuerain Seigneur.

I.

Premierement, pour oster tout occasion de diffidence, & pour faire cesser toutes doubtres & scrupulles, qui pourroient demeurer es opinions des subgeetz, et leur

XLVII.

leur donner assurance pour les choses passees, sa Maiesté accord, qu'il y ait vne oubliance generale, d'une part & d'autre, de toutes lesdicts choses passees depuis les premieres troubles aduenuez. De sorte que la memoire d'iceulx demeure estaincte & assouppie, comme des choses non aduenuez.

II.

Interdisant a tous ses procureurs generaulx, Officiers, & toutes autres personnes publiques ou priuees de quelque estat, condition ou qualitez qu'ilz soyent, d'en faire mention ou poursuytes s'en resentir, iniurier, ny prouocquer l'vng l'autre, de parolles ou de faict, pour les offenses, tortz, mesfaicts, & voyes de faict, a cause d'iceulx troubles, tant en general, que particulier, a peine de punitio, & chastoy exemplaire, comme perturbateurs de la paix & repos publique.

III.

Promeçt aussi sa Maiesté a tous ses vassaulx & subgeçts de garder maintenir & cōfirmer les droictz, vsances, costumes, franchises & priuileges des Pays, Villes, Communitiez, & de tous autres, tant generallemēt, que particulierement, comme ilz en ont iouy & ioyssient, lors que sa Maiesté les a promis & iurē a son aduenement & reception pour Prince d'iceulx pays, & s'y auant, que aucunes ayent esté enfreinçtz, de les faire reparter & restituer incontinent qu'il en apparera.

IIII.

Et comme sa Maiesté (a son regret) a esté forcē a l'occasion des troubles passees, faire venir en ces pays bas, plusieurs soldatz & gens de guerre estrangiers, icelle veult & entend pour le soulagement & contentement de sesdicts subgeçts, que incontinent apres l'accord publié, tous soldatz, Espaignolz, Italiens, Allemās, Bourgoignons, Francois, Anglois, Escossois, & tous autres estrangiers, venus de coste & d'autre, a cause desdicts troubles es pays bas, ayent a sortir & s'en retirer, Et au lieu d'iceulx seront remis es Villes & forteresses, ou est accoustumē de tout temps y auoir garnison naturelz d'iceulx pays bas, faisans le serment comme cy apres sera dict.

V.

Et pour le regard des autres gens de guerre, non estrangiers, sera ordonné par sa Maiesté, que incontinent apres ladicte publication, toutes troupes & armees, tant par terre, que par mere, se separent & retirent, retournant chacun chez soy, pour y viure quietement & en paix, retenant seulement les garnisons ordinaires, comme dict est.

VI.

Et pource que par l'execution de ceste accord, sortye d'iceulx estrangiers, (estant l'occasion des armes ostēe) toutes choses seront remises a repos, & que le peuple se doibt promptement appliquer a l'exercice de ses mestiers, mainfaictures negociation, traffiques & labours, pour la nourriture d'iceulx, leurs femmes & enfans, aussi affin d'euiter les desordres et incōueniens procedans de l'oysiuētē, & debauchement desdicts armees. Conuendra qu'au plustost les armes soyent mises bas, par tous les lieux, champestres, & villes ou elles ne sont esté vsitez en temps de paix

XLVIII.

de paix, le tout en la forme & maniere, qu'on se faisoit par auant ces premiers & derniers troubles, affin mesmement, que chacū iouysse du fruit de la pacification.

VII.

Pareillement pour tant plus demonstrier l'affection, soing & amour paternelle, que sa Maiesté porte a son peuple, lequel pour la loigneur de ceste guerre civile, & la multitude de toutes manieres d'impositions gabelles, centiesmes, aydes, & aultres exactions, exorbitances, (la plus part desquelles a esté extorqué par force plus que de leur consentement & volonté) & dont le peuple est ainsi appouruy, oppresse, & accablé, qu'il n'en peult plus, sadicte Maiesté est cōtente, que toutes lesdicts charges, aydes, impositions & exactions mises soubz a cause de ces troubles, soyent ostes, pour donner moyen a sesdicts subgects de respirer. Neantmoins s'il y a aucunes charges, qui soyent encores pour quelque temps necessaires, estre continuees, pour soustenir l'Estat, en le remonstrant par les Estatz, sadicte Maiesté sera preste de s'accommoder en cela par aduis d'iceulx Estatz.

VIII.

Le libre commerce & passaige sera remis par tous les quartiers, villes, bourgades, pontz & passaiges desdicts pays, tant par Meer que par Terre, ensemble par les riuiers & eues douces, comme ilz estoient par auant ces presentes troubles, & tous nouveaux peages & impositions, mises sous sans l'authorité de sa Maiesté, durant iceulx troubles, seront ostez & leuez.

IX.

Et puis qu'il conuient totalement faire vne paix bonne, ferme & estable, qui ne peult estre qu'en la faisant iuste & equitable, & traictent esgallemēt l'vng & l'autre party, pour ne laisser aucune semence de rancune, alteration, ou mescontentement entre les consubgectz de mesme Prince, sa Maiesté les veuillans traictier tous bien & esgallement, comme ses bons & loyaux subgectz, sans distinction ou difference, affin mesmes, que le premier poinct de loubliance generalle des iniures mutuelles, & choses passees, sortissa son plain & entier effect, (vray fondement de toute vnion) icelle declare & trouue tresiuste, que toutes personnes tant Ecclesiasticques que seculiers, r'entrent & soient remises d'vne part & d'autre eu leurs biens meubles & immeubles, tiltres, debtes & actions paisiblement, pour en ioyr & prouffiter promptement en tel estat, que lesdicts biens seront trouuez en nature, sans fraude, ny malengien, non obstant toutes alienations, faictes au contraire. Ce qui aura lieu aussi bien pour les biens estans en Bourgoigne, Luxembourg, Hollande, Zeelande, qu'aultres lieux, & tant a l'endroit desdicts Ecclesiasticques, que du Prince d'Orange, & tous aultres iacoit, que les prouinces de Bourgoigne & Luxembourg, n'estoyent comprises & traictiez precedens.

X.

Et pour les mesmes causes & raisons que dessus, & affin que nul ne demeuure interessé, ny iniurié, la raison veult, & entend ainsi sa Maiesté, que vng chacun de costé & d'autre, r'entre en ses honneurs, dignitez, benefices, gouuernements, charges, estatz & offices, en la forme & maniere qu'ilz estoyent par auant

XLIX.

uant lesdicts troubles, pourueu toutes fois, que ce ne soit contre la liberté, droictz & priuileges du pays, & aussy a charge de faire le serment cy apres mentionné, cōme tous aultres entrans en charges, Estat & Offices, Reuocquant, cassant & annullant, tout ce qui s'est faict, decreté, et prononcé au contraire, tant d'vng party que d'aultre.

XI.

Et pour aultant que le vouloir & intētion de sa Maieslé est, que toutes charges, estat & offices soyent deseruys par seulz naturelz, nulz ne seront d'icy en auant commis & receuz pour estre Gouverneurs des Prouinces, Villes, Chasteaux Fortereses, ny pour estre Capitaines ou Chiefz de gens de guerre, ny pareillement aux consaulx d'Etat, priue, finances, ou aultres Offices, d'importance fors les naturelz du pays, lesquelles encore auant leur reception seront tenuz iurer solennelment ces Articles, & promettre de les entretenir fidelement & sincerement, a peine d'estre tenuz & chastiez pour pariures.

XII.

Que tous prisonniers de chacun costel, estant encore detenuz pour raison desdicts troubles, seront relaxez incontinent, & sans rancon, ne fust qu'il en eussent par auant conuenu & accordé.

XIII.

Et quant au Conte de Buren, Comme sa Maieslé veult absolument en tout & par tout bien traicter ses subgectz, est contente, que (non obstant les traictes precedens ayans reserué lesdicts Conte) il soit mis en liberté, & d'auantaige luy donner a le Gouvernement de Hollande, Zeelande, & Vtrecht.

XIII.

Quant aux dispositiōs, prouisions, & ordonnāces faictes par Monsieur l'Archeuiduc Matthias, & Estat & depuis ces derniers troubles, subz le nom de sadicte Maieslé: Combien que notoirement elles ne soyent vaillables, a faulte de pouuoir, neantemoins pour le bien de pays, sa Maieslé consentira, qu'elles tiennent & sortissent effect, pourueu que soyent de benefices, estat & offices, ou aultres choses accoustumees, estre au pouuoir & disposition ordonnaire de ceulz, tenans le lieu du Gouverneur desdicts pays, & non poinct de choses reseruees a la propre personne de sa Maieslé, aussy que ce ne soit esté faict cōtre les termes de droictz & iustice, ny en preiudice & iniure d'aultuy, ny contre les droictz, priuileges & franchises du pays, tant en general que particulier.

XV.

Pareillement, que tous les gens de loix, Magistrat & Officiers des Villes et lieux, ayans esté deposez & destituez aultrement que deuement, & contre les priuileges desdicts villes, ou au dehors des voyez ordinaires & accoustumees, seront remises & reintegrez en leurs estat & offices, et de nouveau procedé a la creation diceulx, comme du passé, et ainsi qu'il appartient par les droictz, vsances, et priuileges de chacun pays, villes et lieux, pour ne faire tort, ny iniure a personne.

XVI.

Et pour le regarde de la Religion (laquelle doibt estre a tous Princes et *Edigio* vrayes
G

L.

vrayes Chrestiennes, tant chier recommandée & sacrosaincte) Sa Maieſté entend, (comme auſſy eſt treſiuſte) qu'en iceulx pays patrimonialx ſoit maintenuee, conſervée & gardée la Religion Catholique, Apoſtolique, & Romaine, ayant en lieu de tout temps en iceulx, & ſoubz laquelle ſont eſté ſi floriffans & heureux, leſdicts ſubgeçts & ſadicte Maieſté, (comme aultres ſes predeceſſeurs) receue & iuré pour Prince naturel, & ſouuerain Seigneur, Enſemble les priuileges, droictz & franchises de chacune Eglise, pays, villes & communaultez, accordees, & confirmees. Laquelle Religion ſeule ſera partant librement & paisiblement preſché & exercée ſans aucun trouble ou empeschement, & nulle aultre. Suyuāt ce, que leſdicts Eſtatz ont auſſy promis & iuré par pluſieurs & reiterées fois a ſa Maieſté, tant par auant, que de puis les troubles preſens, par lettres & eſcripts. Comme auſſy ilz ont eſcript a ſadicte Maieſté Imperiale, depuis nagueres, par quoy ſans grande noté & conſuſion ny peuuent aucunement contruenir.

XVII.

Et toutesfois ſi quelcq' vngs des ſubgeçts ou aultres (ſoit a cauſe du difference de la Religion, ou autrement) ſe veullent retirer deſdicts pays bas, Sa Maieſté leur accordera le pouuoir faire en dedans quatre ans prochaines, pour uenir que cependant ilz ne facent deſordre ny ſcandale, & iouyront librement & franchement de tous leurs biens, meubles, immeubles, & actions, pour les transporter, vendre, diſpoſer & alieuer, ainſi que bon leur ſemblera, ou bien les transferront faire regir, adminiſtrer, & recevoir par perſonnes catholiques, telz qu'ilz voudront deputer: Meſmes toutes & quantes fois, qu'ilz voudront retourner au pays, pour y viure, comme anciennement ilz ont fait, & que a perſonnes catholiques appartient, en le venant declairer aux Paſteurs, Officiers, & Magistratz des lieux ou ilz voudroient retourner, ſeront receuz a ce faire le tout de bonne foy, & ſans fraude. Par ou chacun peult cognoiſtre, que ſadicte Maieſté ne deſire riens moins que la conſiſcation des biens, ruine & deſtruction de ſes ſubgeçts, ny auſſy uſer contre iceulx de la rigueur des placcartz, ſur l'oſſeruance & moderation, deſquelz ſera preſte de prendre vne bonne & conuenable reſolution, par aduis des Eſtatz generaulx d'iceulx pays.

XVIII.

Touchant l'authorité & obeiffance deue a ſa Maieſté par ſes ſubgeçtz de tout droict diuin & humain, comme a Prince naturel, legitime, & ſouuerain, qu'il eſt. Icelle ſera remiſe, maintenue & garde, telle qu'il conuient, & a eſté du paſſé, afin que la iuſtice ſoit bien adminiſtrée, les ſubgeçts regis, & gouuernez, en toute raiſon, equité, repos, & obeiffance, en la forme & maniere qu'a eſté fait de tout temps, tant de celuy deſeu l'Empereur Charles le Quint, & ſes predeceſſeurs, comme de ſa Maieſté, iuſques au commencement de ſes troubles. Et ſans laquelle auctorité & obeiffance eſt impoſſible maintenir les ſubgeçts en vnion, concord, bonne iuſtice, repos & tranquillité.

XIX.

Quant au Gouuernement general deſdicts pays bas, ſa Maieſté declaire, que

LI.

que durant son absence, icelle pourueoir a tousiours de Prince ou de Princesse de son sang, ayant les partz & qualitez requises a charge si principale. Et dont en toute raison les subgects s'en deburont contenter, qui Gouverneront en toute iustice & equité, selon les vsances, droictz, coustumes & priuileges desdicts pays, & selon ces Articles, lesquelz ilz seront aussy tenuz promettre & iurer.

XX.

Es mains duquel Gouverneur general, au nom de sa Maiesté les villes, forteresses, & aultres places, que sont tenuz de part & d'autre, a quelque tiltre ou pretexte que ce soit, Ensemble les domaines, artilleries, munitions, viures, armes & batteaux se remettront plainement & entierement pour le service de sadicte Maiesté, bien & seurité du pays, comme il appartient, & qu'il s'est faict par auant cesdicts troubles.

XXI.

Consentant sadicte Maiesté pour bien de ceste Pacification, que ce, que de faict a esté leuë de son Domaine, aydes, & aultrement par impositions sur ses subgectz, iusques a present, demeure receu & leuë, sans en vouloir inquieter ceulx, qui les ont receu. En desistant pour l'aduenir de telle detention, occupation & leuë.

XXII.

Touchant le traicté de Gand, Vnion generale des Estatz ensuyuie, aussy *provision de gand* l'Edict perpetuel iceulx traictées s'observeront en tous poinctz, nō contreuenantz *et par le traicté* a ce que dessus. Et dont le contraire n'est icy disposé.

XXIII.

Bien entendu, que se renoncera a toutes aultres liguez, alliances & confederations, faictes tant dehors que dedans le pays, a cause desdicts troubles.

XXIIII.

Seront compris en cestuy traicté la Roynie d'Angleterre, & le Duc d'Anion.

XXV.

Et pour aultant que sadicte Maiesté desire, entierement que tous les poinctz *paru approbati* icy contenuz, soyent perpetuellement & inuiolablement obseruez, sera trescontente, que sa saincteté comme Chief de l'Eglise, & sa Maiesté Imperialle comme Mediateur, Ensemble tous les Princes, Commissaires en ceste Pacification soyent requis, & interuiennent pour respondans pour l'une & l'autre partye, que le tout sera sourny, & accompli sincerement, & de bonne foy, sans y contreuvenir.

XXVI.

Et affin que les choses soyent tant plus fermes & estables, sa Maiesté confirmera en parole de Roy, & par serment solemnel le tout, Dont seront expediez lettres patentes en deulx langues, Francois & Thioise, respectiuenent *ly vultuand* souz les Nom signature, & Seel de sa Maiesté, & ce en forme d'Edict perpetuel

tuel & irrenocable, qui seront publiees, interinees, & enregistrez par tous les consaulx, tant souuerains que prouinciaulx, pour memoire & loy perpetuelle.

XXVII.

Comme reciproquement tous les Estat^z par ensemble, ou par chacune Province les gens de loix, corps & comunaultez des villes des pays bas, prometteront & iureront le contenu de ce que dessus, & de maintenir tout le present Edict, en renouellant & reiterant aussy le serment de fidelite & obeissance, qu'ilz doivent a sadiete Maiesté.

Et pour estre tous ces poinctz & articles si iustes et equitables, icelle sa Maiesté tient, que non seulement vous mesdicts Seigneurs les trouueres bons & equitables, mais aussy tout le monde iugera le mesmes. Et les subgectz & Estat^z desdicts pays bas, tant en general, que en particulier accepteront allaiement & promptement toutes ces bonnes, liberalles, & vrayement Royalles offres, comme procedans de sincere affection, & vray amour paternelle, qu'elle porte a leu droict de sesdicts vassaulx & subgectz, desquelles ses predecesseurs & elle ont esté cy deuant sy bien & loyament seruyes. Ne doubtant, sera encores a l'aduenir continuans iceulx faire les debuoirs & offices de bons vassaulx & fidelz subgectz a leu droict sadiete Maiesté & ses successeurs. Faict a Couloigne, le premier iour de Iuing, 1579.

Num. XXIII.

REVERENDISS. ILLUSTRISS. GENEROSI,

Nobiles, Sac. Cas. Maiest. Commissarij.

Illustrissimus Dux Arschottanus, & nos reliqui Ordinum Legati Articulos, quos heri nobis Consularij vestri ex parte Illustriss. Ducis de Terra noua exhibuerunt, omni diligetia perlegimus, & examinauimus: Sed, vt verum fateamur, vehementer admirati fuimus, post tam bonam spem, non semel nobis de pace datam; item post tam longam dilationem, & deliberationem, quæ spem illam quoque auxerat, inuenisse nos eosdem illos articulos adeo diuersos & discrepantes existere ab Ordinum æquabili & necessaria petitione & intentione.

Eam nos planè & syncerè, quantum à nobis fieri potuit, vltimis nostris articulis exposuimus, ita vt nihil habeamus, quod ijs sine nouo Mandato addere, vel demere poterimus. Sed magnoperè timeamus, si articulos istos in eum modum, quo concepti sunt, ad Ordines transmittamus; futurum, vt magis per eos ad desperationem, & consequenter ad impatientiam, quam ad spem pacis & tranquillitatem inducantur, & commoueantur.

Plurima enim, quæ Pacificatione Gandauensi, multa etiam, quæ Edicto

LIII.

Edicto Bruxellensi continentur, articulis illis Ducis de Terra noua abolerentur, atque irrita fiunt.

Longè etiam minora sunt, minusq; ad pacem ineundam idonea, quæ iisdem articulis comprehenduntur, quam erant illa, quæ cum olim Bredæ à Regijs Commissarijs Principi Auraico, Hollandiæ atque Zelandiæ Ordinibus longo iam bello fatigatis offerebantur; ab ijs tamen, cum totius belli impetum atque molem soli sustinerent, tanquam duriora, atque minus æquâ recusata fuerunt.

Quamobrem Cels. & Dign. V. amicè, humillimè, humiliter & officiosè rogatas volumus, vt authoritate vestra Ducem de Terra noua inducatis, quemadmodum ante nobiscum factum fuit, quò articulos suos propius ad petitionem nostram accommodare non grauetur.

Id nisi fiat, non solum omnem spè pacis abijcimus, sed & id, quod supra diximus, euenturum apud Ordines timemus. Atqui istud eo magis, quòd non ita pridem iisdem Ordines negotium nobis, qua fieri posset breuitate, conficiendum literis suis serio iniunxerint, spem prorogandæ tractationis terminum præcidentes.

Si ergo Cels. & Dign. V. (vt certò nobis persuademus) pacis contentio cordi & curæ est; talem mutationem in illis articulis fieri oportet, quæ non nimis dura & aliena ab Ordinum studijs iudicetur.

Ad quam rem Celsitud. & Dign. V. breuem, & modestam annotationem earum difficultatum, quæ in prædictis articulis sese offerunt, exhibemus: ea tamen lege & conditione, ne tanquam ab Ordinibus mandata, firma & rata habeatur, sed tanquam à pacis studiosis consilij ergo, sine vlllo partium præiudicio, prolata & proposita.

Quod ad reliqua, quæ nobis proposita sunt, attinet, imprimis verò super quo rogati sumus, An vllú Mádaturum particulare ab Illustriss. Principe Auraico habeamus? respondemus, nullú nos habere, nec scimus etiã, in quem finè nobis huiusmodi Mandatum seruiisset: De medijs etiam ipsius nomine proponendis prorsus ignari sumus, qui nec iussum ab eo personæ suæ respectu habeamus, nec scimus, quid ab Excell. ipsius per Cels. & Dign. V. requiratur.

Quantum Mandatum concernit: vbi animaduertimus negotium ad pacem tendere, daturi operam sumus, ne per illud vllum impedimentum concludendæ & conficiendæ ei obiiciatur.

De prorogatione huius tractatus quæ spes sit, ex literis, quas hic exhibemus, cognoscetis. Actum Coloniae 10. Iunii, 1579.

LIIII.

Num. XXIII.

ANNOTATIO DIFFICULTATVM, QVAE SE

in Articulis ab Illustriss. Duce de Terra noua propo-
sitis offerunt.

Rætermisso primo, propterea quòd iste articulus cum primo nostro prorsus conueniat, & iam ante approbatus, & conclusus fuerit in Pacificatione Gandauenfi, & Edicto perpetuo, articulo primo, quoad secundũ, censemus præstare, vt is prorsus omittatur, cum sub primo contineatur.

Tertius articulus in effectu à tertio nostro nõ discordat, sed additur restrictio in verbis (Prout iisdem vsi fuere) de Sereniss. Rex nobiscum de vsu, vel non vsu priuilegij disputare velit. Quare melius esse putamus, ita hunc articulum poni, prout iam ante in Edicto perpetuo concessus fuit artic. 10.

Quod ad quartum articulum attinet, initium eius alio loco considerandum relinquimus: Sed quod sub finem de iureiurando additur, expedire videtur verbis clari illud exprimi, vti cum Domino Ioanne Austraico Namurci pactum fuit, ea scilicet forma, qua ab Ordinibus articulo 11. exigitur. Deinde ad hominum animos sedandos, metuque liberandos, omnino necessarium erit, oppida, arces, & munitiones Ordinum fidei permitti, eorumque arbitrato naturalibus, & sibi gratis hominibus, eamque ad rem idoneis concedi, & tradi. Hoc modo in quinto quoque articulo omnis difficultas auferetur.

Quod in sexto articulo vrgetur, sua sponte eueniet, ideoque, ne noua hinc suspitio, & metus oriatur, qui studiũ retinendi arma magis quam deponendi excitaret, longe vtilius esse censemus hunc articulum prorsus omitti.

Septimus articulus nihil gratiæ cõtinet, quæ orbi terrarũ manifestetur, nisi Seren. Rex simul offerat se velle omnia debita, quæ Ordines pro defensione sua cõtraxerunt, exsoluere. Nã quod ad inusitatitas exactiones, & onera attinet, si nulla Reip. necessitas adsit, nec Rex, nec Ordines subditis quicquã eorũ imponere possunt. Habẽt enim ista per pacta & priuilegia nostra in singulis Prouincijs suũ modũ. Quare rogamus & hũc articulum omitti, cum alioquin impossibile etiã sit in tãto ære alieno, quo Ordines obstricti sunt, onera, quæ nõ extorta, sed in vsum publicũ cõcessa sunt, remittere. Idem censemus de octauo artic.

Nonus & decimus articuli, ne inuoluatur negotiũ multis, & difficilibus altercationibus, putamus præstare, vt quæ in nono continetur, ad decreta pacificat. Gand. referantur, sub qua etiã Luxemburgũ, & Burgundiam comprehendi intelligimus. Decimus verò ita temperetur, ne rescindantur ferè omnia, quæ ab Archiduce, Cõsilio, & Ordinibus collata, & decreta sunt, cum multorũ iniuria & offensione. Ex qua

qua parte maior ratio militet, cuius & hic fit mētio, dependet ex iusta vel iniusta defensione, quam Ordines haecenus fecerunt, & adhuc hodie necessario faciunt. Quod, ubi opus fuerit, latius explicabitur.

Vndecimus & duodecimus articuli non videntur habere scrupulum, modò illi, qui ad munera publica adhibebuntur, eam habeant qualitatem & conditionē, quæ ab Ordinibus 15. articulo declaratur.

In decimotertio articulo, qui agit de Comite Burano, referimus nos ad Gandauensem Pacificationem, & 8. nostrum art. ijsque insistimus. Quod adijcitur de gubernatione Hollandiæ, &c. ad nihil aliud feruit quàm, quos per honesta & liberalia media lenire oporteat, eos suspitione extrusionis, vel ablegationis magis irritare studeamus.

Quod ad decimumquartum articulum attinet, nolumus nunc temporis in eam disputationem ingredi, an dispositiones & ordinationes, quæ per Sereniss. Archiducem Matthiam, Consilium & Ordines factæ, & decretæ sunt, legitimæ facultatis defectu careant, &c. Est hæc quæstio alterius loci. Sed hoc solum nunc admonitū volumus, hunc articulum paci prorsus esse contrarium, ex quo nimirum infinitæ contentiones & lites inter Subditos exoriuntur: quarum euitandarum causa nihil arbitramur conducibilius & Regiæ Maiestati & nobis esse, quam vt secundus Ordinum articulus obseruetur.

Decimus quintus articulus Pacificationi Gãdauensi, quò ad Hollandos & Zelandos, aduersatur. In alijs verò Prouincijs, quia munera Magistratum annalia sunt, in toleratione & confirmatione eorū, qui ad ea iam promoti sunt, minus periculi est, & sufficere prouideri, vt in posterum legitimo modo nominentur, & creentur, nisi velimus omnia sursum deorsum voluere.

Decimus sextus, & decimus septimus præcipuum habent in hac tractatione momentum: circa quos in primis considerandum esse putamus, Hollandis, Zelandis & socijs in pacificatione Gandau. exercitium religionis suæ concessum esse. Quod ad alias Prouincias attinet, planè necessarium videri, si pacem ratam velimus, vt non solum non sauiatur in alterius, quàm Catholicæ Religionis homines, vt Pacificatione dicta cautum est, sed ijs quoque exercitiū suæ religionis, iuxta 13. articulum nostrū concedatur, saltem tantisper, dum communi Ordinū libero voto aliter statuatur. Quod si aliter fiat, timendū est, ne immaturū remedium malum exasperet, & recrudesceret tumultu id, quod conseruatum volumus, amittatur, atque conditione impossibili pacem, quam quærimus, perdamus.

Quod spectat ad Regiam auctoritatem, cuius decimus octauus articulus mentionem facit, modo ea autoritas intra terminos legum, pactorum & priuilegiorum, ita Pacificationis Gandauen. & articulorum, qui ab Ordinibus exhibiti sunt, restringatur: Ordines & omnes subditi parati erunt, se legibus, iustitiæ, & Regiæ potestati humillimè subijcere.

16. 17. 17
x. l. 19. 10

LVI.

Decimum nonum articulum secundum nostrum ¹⁴ intelligimus. Quare cum nunc Sereniss. Archidux Matthias, ex legitimo sanguine Regis natus, indole & ingenio quoque tali præditus, quæ Regio sanguine digna sunt, in Governatorem Generalè ab Ordinibus assumptus sit, ne noua aliqua electio, seu designatio nouas excitet turbas, & Generosissimo Principi, cuius medio multa mala à Belgio auersa fuerunt, cum iniuria Cæs. Domus, aliquam molestia & nota inferatur, maiorem in modum rogamus, Sereniss. Regi Catholico per Cæsaream Maiest. & Cels. & Dign. V. persuaderi, vt Ordinum electionem confirmare, & articulos, quibus receptus est, clementissime admittere non grauetur.

Quæ in vicesimo articulo de traditione Ciuitatum, fortalitiõrum tormentorum tractantur, non putamus æquum esse, quartum & quintum articulum Ordinum repudiari, præsertim cum antea beneficio sexti articuli in Edicto perpetuo idem admissum & concessum sit.

Articulus vicesimus primus nullam videtur habere difficultatem.

Quantum ad ratificationem attinet Pacificationis Gandauenfis, & Edicti perpetui, cuius in 22. articulo mentio fit, consultius esse censemus, vt ea purè & simpliciter approbetur, vti ab Ordinibus factum est, ne illa videatur vllomodo in dubium vocari, & ad controueniendum viam aperiri. Quin etiam non nihil miramur, cum Illustriss. Ducem de Terra noua non lateat, quid incommodi intulerit, tam in Religione, quam in politia, Domini de Selles declaratio, qua Regis nomine & iussu significabat, Maiestatem eius non esse eius animi, vt ea Pacificatio rata esset: de nouo ab Excell. eius produci, quæ præcipua capita Pacificationis, atque etiam Edicti euertunt. Quamobrem etiam Celsitud. & Dign. V. rogatas volumus, si quid vel à Rege, vel ab Ordinibus vltra illud petatum est, id distinctè proponatur, examinetur, & concordetur, salua semper ipsa Pacificatione & Edicto. Eo modo securior, clarior & breuior fiet tractatio.

Ad 23. articulum de fœderibus, nihil aliud respondere possumus, quam quod iam ante ad declarationem secundi nostri à nobis responsum fuit.

Vigésimus quartus ferè conuenire videtur cum articulis Ordinum 16. & 17. quare ad eos nos referimus.

Quod ad reliqua attinet, dubitandum non est, si Ordines à Sereniss. Rege, Principe & Domino suo naturali, iustas & æquas suas petitiones obtinuerint, quin ea omnia sint præstituri, quæ sua Maiestas à fidelibus Subditis desiderare poterit. Actum Coloniae decima Iulij 1579.

CONCOR.

LVII.

Num. XXV.

CONCORDIA ARTICVLORVM, PER LEGATOS Ordinum Belgicorum xxv. May 1579. exhibitorum, cum Pacificatione Gandauensi, Ediçto perpetuo, Priuilegijs, ac ratione ipsa.

Primus Articulus consentaneus est primo articulo Pacificationis Gandauensis, atque Ediçti perpetui cum Domino Ioanne Austriaco initi.

Secundus, quanquam non per omnia consonet Pacificationibus præcedentibus, illis tamen nequaquam aduersatur. Et ad euitandam magnâ rerum confusionem, multasque controuersias

est planè necessarius.

Tertius conuenit cum decimo Ediçti.

Quartus & quintus consentiunt cum Pacificatione, & Ediçto; ac propterea non debent mutari: ne qua suspitio sinistra Ordinibus inde præbeat.

Quia verò sextus Articulus semel Domino Ioanni Austriaco Namurci placuit, non debet iam displicere: præsertim cum non spectet aliò, quàm vt firmiter obseruentur, ac stabiliantur ea, quæ inter Regem Catholicum, ac Ordines transigentur, ac concludentur.

Septimus concordat cum nono Pacificationis, & octauo Ediçti. Propterea verò, quòd octauus conformis est priuilegijs ibidem memoratis, (quæ Regia Maiestas statuit inuiolata conseruare) is non potest vllò modo recusari: Sed nec Illustris. Dux Terranouanus eù recusat, præsertim quum nulla subsit iusta, aut legitima causa, quare Comes Buranus debeat captiuus detineri.

Nonus & decimus respondent decimo septimo Pacificationis. Et, ad euitandam maiorem difficultatem in restitutione bonorum alienatorum, expedit iisdem verbis in hære.

Vndecimus respondet articulo quarto Pacificationis saltem sententiæ & menti illius. Quare in eo nulla debet fieri difficultas

Duodecimus, cum faciat ad maiorem corroborationem Pacificationis Gandauensis, Ediçti, ac Vnionis, (quæ omnes à Regia Maiest. approbatæ sunt) iam non potest non etiam gratus esse: præsertim cum ea sint totius huius tractationis fundamentum.

Et si verò decimustertius Regiæ Maiestati nimium videatur durus, ac non ferendus: tamen quia ad conseruationem Ecclesiasticorum, ac omnium Catholicorum, atq; adeo ipsius Religionis catholice Romanæ, est omnino necessarius; ad quem finem Pax religionis, dicta Religionis *fried* etiam admissa, ac recepta est: Regia Maiestas debet omnino se sinere persuaderi, ac induci, vt toleret id, cui iam mederi non potest, tantò magis, quia petitur per modum prouisionis

H nis

LVIII.

nis, videlicet donec per Ordines generales aliter decretum & promissum fuerit.

Decimus quartus utilis est ad excludendas multas difficultates, quæ super noua denominatione, aut Electione Gubernatoris moueri possent: quarum certe, durante hac diffidentia, magna ratio haberi debet.

Decimus quintus non videtur admodum discrepare à mente Regiæ Maiest, excepta clausula, quæ distinctionem facit inter eos, qui à partibus Ordinum steterunt, & aliorum.

Decimus sextus, & decimus septimus cum æquitate ac ratione plane consentiunt: ut scilicet ij, qui Ordinibus suppetias tulerunt, in pacis tractatu comprehendatur. Quod ipsum etiam per suos articulos Illust. Dux Terranouanus æquum iudicauit.

Decimus octauus, & decimus nonus faciunt ad plenam securitatem & rati habitationem huius pacis, quam Regia Maiest. non minus, quam ipsi Ordines desiderant. Itaque nulla est in ijs difficultas. Actum Colonia xi. Iunij 1579.

Num. XXVI.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMIQUE,

Electores, Principesque, & Domini. Sac. Cas. Maiestatis Delegati.

DVX de Terra noua Regius Mandatarius, viso scripto Legatorum Belgij Ordinum, ex vestro communi decreto sibi xiiij. præsentis Mensis communicato: quandoquidem ipsimet Legati aperte confiteantur, se ad exhibendum eiuscemodi scriptum omnino nihil Mandati ab Ordinibus Satuum tenere: sed tantum ut seruiat pro consilio, ac alias citra partium hinc inde præiudicium, se priuatim motu proprio illud exhibuisse, spe nimirum præconcepta, quod per Illust. VV. DD. idem Regius Mandatarius eo adducendus fuerit, editos ab se iam pridem articulos reconciliatorios aliquanto propius ut accommodaret ad ea, quæ ex parte dictorum Ordinum iam antea postulata ac proposita fuere.

Propterea Duci haud aliud occurrit quod in præsentiarum responsum iri cõueniat, quã illud ipsum, quod in Exordio præcedētis sui potestremi scripti satis superque rotunde declarauit; utpote hoc rerum statutu nihil tam procurandũ sibi fuisse, quã ut disputationum quarũlibet occasionibus amputatis, prompte non minus quam pure ac liberaliter in sinum amplissimi vestri Confessus depromeret vniuersum illud, quod S. Maiest. Catholica deinceps constituerit suis Subditis cle-
ratio

LIX.

ratio, quod ad accelerationem recôciliationis tantopere Prouinciali-
bus necessaria eiusmodi via sperabatur omnium compendiosissima
futura.

Potissimum, quod Dux sibi probè conscius articulos ab se pro-
positos, tanta iustitia & æquitate suffultos esse; quod iure sperari de-
beat ab Ordinibus Statuum citra omnem cûctationem acceptandos
fore. Eò maximè, quod quicumque vacuus præsertim ab inordinata
passione, rem penitus expèdere volet, haud dubie iudicauerit; quod
S. Maiest. tanquam verus Pater Patriæ per eiusmodi paternas ob-
lationes admodum largiter suis subditis satisfecerit.

Quamobrem consulto facturi videtur supradicti Legati, si mo-
do curent eosdem articulos ad ipsos Ordines citra moram destinari:
Proderit enim res illa, vt ne temporis vltior subeunda sit iactura
cum tanto salutis publicæ præiudicio: prout ipsimet suo scripto satis
superque innuere videntur.

Porro vbi tandem apparuerit de Ordinum vel acceptatione, vel
congruo alioqui responso; Tunc si Illust. VV. DD. videbitur articu-
los quosdam superesse ad subditorum iusta solatia plenius non nihil
accommodandos, aut benignioris cuiuspiam declarationis tempera-
mento egentes: haud recusat dictus Dux similium articulorum gra-
tia, in amicabilem communicationem descendere; prout Illust.
VV. DD. conuenire arbitrabuntur.

Cætera autem dicto scripto comprehensa, postquam eius gene-
ris esse videantur, quæ inter Illust. VV. DD. tanquam Cæsareæ Ma-
iest. Delegatos, ac ipsos denique Ordinum Belgij Legatos, seorsum
tractata fuere: non potest non idem Dux ad ea se referre, quæ ab
Illust. VV. DD. catenus vltius decernenda forent. Actum Colo-
niæ. 15. Iunij 1579.

Num. 27.

REVERENDISS. ET ILLVSTRISS. ELE:

teurs, Princes & Seigneurs.

*L*E Duc de Terra noua ayant veu l'escriit des Duc d'Ar-
schot, & autres Deputez des Estats, a luy communicques
par ordres de voz Seigneuries Illustriss. le 13. du present
dict. Que par leur dict escript iceulx confessent clairemēt,
ne le presenter pour chose, dont ilz ayent commandement
ou aduys desdicts Estats, mais seulement d'eulx mesmes
par forme de conseil, & sans preiudice des parties, pour
par vosdicts Seigneuries Illustriss. induire ledict Duc a vouloir de plus prez accom-
moder ses articles seur leurs demandes.

Par quoy ny chiet aultre responce, si non celle, que au commencement de
son dernier escript, ledict Duc a dict, Asscauoir, qu'il ne trouuoit conuenir, d'en-
trer

trer en disputes, mais promptement & liberallement offrir tout ce, que sa Maie-
 sté estoit contente conceder & octroyer a ses subiects. Comme il a faict par son
 dict escript, pour tant plus tost paruenir a vne reconciliation, tant desirée & ne-
 cessaire audict pays.

Estans iceulx articles telz, si iustes & equitables, quil veult confier que les
 dicts Estats les accepteront, de bien grande promptitude, s'asseurant, que tou-
 tes personnes non passionées iugeront sa Maieité, auoir par iceulx offert as-
 sez largement a ses subiects, par ou ne deboient ny doibuent lesdicts Deputez
 differer lenuoy desdicts articles, ny perdre temps, qui est si preiudiciable, comme
 eulx mesmes dyent.

Et quand lesdicts Estats auront donne leur acceptation, ou responce perti-
 nente, si voz Seigneuries Illustriss. trouuent, quil y ait quelques poincts a accom-
 moder ou esclairer equitablement, ledict Duc ne refuse d'entrer en conference ac-
 miable, sur iceulx comme iugerez conuenir.

Et touchant le surplus des articles dudict escript, pource quil touchent
 poincts ayant passé entre voz Seigneuries Illustriss. comme Commissaires de sa
 Maieité Imperiale, & iceulx Deputez, ledict Duc le remet a ce quil plaira a
 icelles vltérieurement y or donner. Faict a Couloigne le 15. de Iuing 1579.

Num. XXVIII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-
 nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatibus Com-
 missarij.

Tuncque ea, quae proxima annotatione nostra ex-
 hibuimus, magis consilij loco, quam Ordinum
 Mandato singulari (illa enim iam antea binis arti-
 culis proposuimus) deducta, & explicata volui-
 mus, nihilominus Cels. & Dign. V. facile intelli-
 gunt, nihil in ea annotatione reperiri, quod pra-
 dictis articulis in vlllo puncto contrarium, & ad-
 uersum haberi possit.

Quare consideratis difficultatibus, quas in ea recensuimus, non
 frustra sperauimus Ducem de Terra noua, Regium Legatum per
 Celsitud. & Dign. vestras inductum iri, vt propius se ad petitionem,
 & intentionem Ordinum accommodaret: vel saltem sperauimus, sa-
 tis materiae hincinde Celsitud. & Dign. V. datum esse, ad media aliqua
 ineunda, & proponenda, quibus Rex & Ordines conciliari inter se
 possint, & debeant.

Vt Regius Legatus voluit disputationum quarumlibet occasio-
 nes amputare; ita etiam nos studiosè curauimus, ne iustificationem
 causae nostrae ingrederemur, quae fortassis offensionem aliquam ad-
 ferre potuisset.

Quamobrem haecenus non alijs argumentis, quam ab ijs, quae
 iam

LXI.

iam ante conuenta, & conclusa fuerunt, item à necessario & impossibili vñ fuimus.

Sed cum videamur vrgeri à Regio Legato multo grauioribus argumentis à liberalitate, ab indulgentia, & paterna affectione Regis erga nos; Item à iustitia, & æquitate eorum, quæ offeruntur, metuimus ne iis argumentis Celsi. & Dign. V. commoueantur; ne ad alia media, quæ conciliationi mutuæ seruire possunt, progrediantur.

Ita inuiti cogimur contra scriptum illud Legati Regii tantum replicare: Amplecti nos gratissimis animis liberalitatem Regis, indulgentiam, & paternum eius affectum erga nos. Sed vicissim rotunde dicimus ea, quæ per Regium Legatum offeruntur, in substantia parum cum affectu isto conuenire.

Nam quod ad Leges, consuetudines, pacta, & priuilegia attinet, ea nostra sunt, nec vnquam nostra esse desierunt: quippe quæ per Regem aboleri, inuerti, aut tolli nec olim potuerunt, nec adhuc hodie iure possunt.

Sic etiam tributa, & vectigalia, apud nos certum suum habent modum, quem Rex nec augere, nec minuere sine cõsensu Ordinum potest. Dignitates quoque & officia nõ nisi certis personis, & sub certis conditionibus conferri queunt, multo minus possunt, aut debent subditi per Gubernatores & Consiliarios Regis, per Duces & milites eius iniuste premi, spoliari, & violari.

Si quis nunc porro perpendat quid in his omnibus per Regios Gubernatores, & Duces in Belgio notoriè actum sit, is simul inueniet, cum ad varias Ordinum Supplicationes Rex nullum remedium ijs malis adhiberet, eos iuste & legitimè iuxta communem Theologorum & Iurisconsultorum sententiam arma contra Gubernatores & Duces istos ad corpora, bona, & iura, tum sua, tum suorum defendenda suscepisse.

Deinde hac defensione iusta constituta, prout est iustissima, nec vnquam apud vllam gentem indubium reuocata, nemo etiam non intelligit, quæ interea temporis ex necessitate Reipub. per Ordines acta, decreta, & ordinata sunt ea legitima potestate acta, ordinata, & decreta esse.

Alioquin, quod ad debitam obedientiam attinet, quam Seren. Regi, Principi, & Domino nostro naturali præstare obstricti sumus, nõquam recusauimus, nec adhuc præstare eam iuxta leges, pacta, priuilegia, & pacificationes iam ante initas recusamus.

Omnes ergo articuli Ducis de Terra noua, qui de prædictis rebus loquuntur, propterea iusti & æqui sunt; quia proficiscuntur ex iure, quod Subditis competit: gratiam autem & liberalitatem non habent aliam, quam quod in ijs Regis nomine promittitur: Maiestatem eius velle posthac subditos suos, quod ad per-

XXII.

sonas & iura ipsorum, saluos & incolumes conseruare.
Religio Vnicum punctum est religionis, in quo Ordines in communi propter præsentis necessitates, & communem quietem & propter conscientias suas, quæ Dei moderationi, & regimini subiectæ sunt, aliquid sibi cum gratia Regis permitti, & concedi cupierunt: sed nihil amplius hic Ordinibus per regium Legatum offertur, quam vt illi, qui sunt alterius, quam Rom. Ecclesiæ Religionis, mitioribus posthac pœnis, quam antea, propter professionem suæ fidei, obnoxij sint, & coerceantur: vel si pœnas istas euitare volunt, bonas, sedes auitas, & cognationem suam deserant. Quæ oblatio an tanto opere à iustitia & æquitate commendari debeat, per ea, quæ ab initio exposuimus, manifestum est.

Hæc paucis tantum attingere, & proferre voluimus, suo tempore, si opus est, latius exponenda, & deducenda, in eum finem, vt Celsi. & Dign. V. perspiciant, etiam si libentissime omni animi demissione præsentem tractationem cum Regio Legato inire cupiamus; tamen nec diuino nec humano iure nos destitui, quo causam nostram coram Deo, & coram toto mundo defendamus. Agnoscimus quidem Regis nos esse subditos; sed ita subditos, vt inter nos respectiue illud ius hic locum habere debeat, quod inter Dominum, & vasallos obseruatur: & in quibusdam rebus strictius. Quod suo loco ostensuri sumus.

Illorum ergo respectu Illuf. Dux Arschotanus, & nos reliqui Ordinũ Legati a Celsi. & Dig. V. amicè, humillime, humiliter & officiosè seorsum rogatas volumus, vt ijs sic placeat in hac causa agere, tanquã inter partes, quæ ambæ se iure & iustitia suffultas esse arbitrantur, quibus vtrinque varia media ad mutuam earum conciliationem proponi æquum sit: nos nihilominus articulos à Regio Legato exhibitos ad Ordines transmittemus, superijs iudicium eorum requisituri, valde tamen timemus, nisi Regius Legatus propius se, & præcipue in puncto religionis, ad petitionem Ordinum accommodare velit, omnem laborem per Celsitudines, & Dignitates vestras, frustra sumi. Sed hæc hæcenus.

Quod ad Mandatum attinet, exhibemus adhuc vnum Mandatum, in quò Prouinciæ, quarum nomine huc comparuimus, expressimur. Conditio eidem inserta difficultate caret, cum nihil proprius agere statuamus, quod non Instructioni nostræ per omnia respondeat. Et, si opus fuerit, dabimus operam: vt Ordines tam Generales quam particulares rata, & grata sint habituri; quæcũque hic concludentur.

Vltimo de Inducijs, quas Celsi. & Dign. V. iterum proponere placuit, sub eadem spe pacis, qua illas Regius Legatus concedere reparatus est, nos quoque eadem arbitrio & pietati vestræ committimus. Quod ad formulam earum attinet: Ordines tales Inducias

*Nota de iuribus hispaniæ
 regis hispaniæ
 iuribus papali*

LXIII.

ducias inire parati sunt, quæ non sint communicabiles, h. è. vt ne-
tra pars, ijs durantibus, possit tractare, negotiari, aut communi-
care in ijs locis, aut Ciuitatibus, quæ à parte aduersa detinentur:
Sed tantum liberum & tutum sit vtrique parti ad eos locos, & Ci-
uitates commear, & remear, inuehere, & euehere, item in ijs
versari, agere, & negotiari, quæ earum quælibet tenet, & occupat.
Actum xviii. Iunij, 1579.

Num. XXIX.

MOVS Matthias par la grace de Dieu Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgoingne, Styrie, Carinthie, Carniole, Virtemberg &c. Côte de Habsburg, Tyrol, &c. Gouverneur, & Capitaine General des pays bas: Et les Prelats, Nobles & Deputez des villes representans les Estats desdicts pays, Asscauoir Brabant, Geldres, & Zutphen, Flandre, Hollande, Zeelande, Tournay, Tournesier, Vtrecht, Malines, Frize, Oueryssel.

à ce especialement conuocques, & en nombre competent, assemblez en la ville d'Anuers, A tous ceulx, qui ces presentes verront, salut. Comme la communication tenue par noz Deputez, avecq ceulx de feu le Seigneur Don Iehan d'Autriche, au mois d' Aougst dernier en la ville de Louvain, sur le faict de la pacification des miserables troubles & guerres, dont ces pays sont esté tant extenuiez, n'auroit esté affectuee ny peu consuyure le fruiet desire & necessaire, pour eui-ter la totale ruine d'iceulx, A cause, que par lettres du Roy Catholique pèdant icelle communication, le pouuoir d'acheuer seroit esté osté audict Seigneur Don Iehan, & le tout remis a la Maiesté Imperiale, laquelle seroit esté serui de com- me mediateur & amiable compositeur y interposer son auctorité, & a cest effect enuoyer aucunes Princes, & aultres ses Ambassadeurs en la ville de Couloigne. Nous ayant aussy aduertiy, de la bonne intention de sadicte Maiesté Royale, nous desirans n'obmettre moyen ou occasion quelconque, de deliurer lesdicts pays, & bons inhabitans d'iceulx, desdicts guerres, troubles, & calamitez, a ce que doreseuauant chacun soit remis, conserue & maintennu en paix & repos, ensemble en ses droicts, franchises, libertez, & prosperité, a l'honneur de Dieu, au seruice de sadicte Maiesté Royale, bien & tràquillité de ses bons suba- iectz, & amateurs de la patrie. Scauoir faisons, qu'en qualité susdicts auons commis & deputé, commettons & deputons par cestes, nostre treschier & tres- amé Cousin Philippe Sire de Croy, Cheuallier de l'Ordre de la Thoison d'or, Duc d'Arshot, Prince de Chimay, de Portien, Conte de Beaumont, & de Sen- ningen, &c. Reuerendz Peres en Dieu Messire Iehan van der Linden, Prelat de S. Gertrude, Damp Fridericq Dyue, Prelat de Maroilles, Conseilleirs d'Etat, Messire Bucho Aytta, Preuoit de S. Bauon a Gand, Messire Caspar Schetz Che- uallier, Seigneur de Grobbendocq, Vuesemale, &c. Tresorier general des dema- nies, & finances, Messire Francois Doigniez, Seigneur de Beaurepair, Adolffe de Meecker.

LXIII.

Meeckercke, Eſeuier Conſeillier d'Eſtat, Meſſire Adrian van der Mylen, Docteur es Droictz, Conſeillier au conſeil prouincial de Hollande, Meſſire Bernhard de Merode, Cheuallier, Seigneur de Rummen, Meſſire Adolff von Goor, Seigneur de Caldenbroch, &c. Docteur Aggeus Albada: Auſquelz par enſemble, ou les cinq ou ſix d'iceulx, auons donné, & donnons par ceſte plain pouuoir, autorité & mandement general, & ſpecial, de ſe trouuer vers leſdicts Seigneurs Ambaſſadeurs Imperiaux, & proceder avecq les deputez de ſadicte Maieſté Royale, vltérieurement a ladicte communication traicter, aduiſer, & conclure vng bon accord & pacification, comme pour le plus grand auancement & ſeurte du bien publicq & ſpeciallement, a la deliurance de ces pays, de tous eſtrangers. Ilz trouueront conuenir le tout ſuyuant l'inſtruſtion, qu'ilz ont de nous, Auſſi ſi s'obliger a ceſte fin avec les deputez de ſadicte Maieſté catholique. Bien entendu, que le tout ſera conclu & acheue deans ſis ſepmaines, doiz le premier iour de la communication, leſquelz expirez, ſeront leſdits deputez tenez d'incontinent retourner par deca, ſans y elarger d'auentage. Et pourront leſdicts deputez choiſir telz perſonnages, qu'ilz trouueront conuenir pour les ayder & aſſiſter: Auſſi vng Secretaire pour ſ'en ſeruir en toutes occurrences a l'effect ſuſdits, luy donnant pouuoir & autorité de tenir note de tous acts, & les depeſcher & ſigner comme appartient, promettāt de bonne foy, et ſur l'obligation de nous, & chacun de nous, noz ſucceſſeurs, en particulier, & en general, avec tous noz biens quelcōques, preſens & aduenir, Auoir pour agreable, & tenir ferme & eſtable a touſiours tous & chacun des poinctz & articles, que noſdicts deputez conſentiront & accorderont de noſtre nom, & le tout ratifier & inuiolablement obſeruer, & faire obſeruer, fournir & accomplir ſans iamais contreuenir, ou ſouffrir eſtre contreueny, directement ou indirectement, & qu'elle maniere qu'il ſoit. En teſmonage, de ceſte de noſtre propre main, & cachete de noz armoiries. Et nos Prelats, Nobles, & Deputez ſuſdits y auons faiet appendre noſtre commun ſeel, & ſigner icelle par l'vng de noz Secretaires. En Auers le neufieſme d'April, xv. c. ſoixante dix neuf. c. d. g. v.

Matthias ſfr.

Par Ordonnance de ſon Alteze.

N. D. Sylle ſfr.

Par Ordonnance deſdicts Seigneurs
Eſtats.

A. Byleuch.

BREVIS

LXV

Num. XXX.

BREVIS, ET SVCCINCTA ELVCIDATIO ARTI-
culorum ex parte S. Maiestatis Cæs. iam pridem exhibitorum, continens solutio-
nem ad præcipua obiecta, quæ summarie deducuntur in scripto, quod Legati Ordini
Belgij iam antea per modum consilij, seu directionis in medium deprompserunt.
Absque tamen eo, quod Dux de Terra noua, Regius Mandatarius, quoquo
modo intendat, vllius disceptationis aleam subire, sed tantum
vt seruiat pro vberiori instructione Reuerendis.
& Illustris. VV. DD.

Quoad primum, & secundum.

Principio, Cùm veræ reconciliationis protru-
dendæ, vnicum fundamentum esse dignoscatur
ipsa obliuio, tum iniuriarum, tum offensus præ-
teritarum nequaquam euitari potuit, quin pro
earum varietate etiam per varios Articulos de ob-
liuionis remedio caueretur. Sunt imprimis me-
morabiles illæ, quas Rex perpeffus à suis subditis;
lunt insuper & aliæ, quas subditi vltro citroque sibi mutuo intulere.
Quarû cum dispar sit ratio, quis, obsecro, reputet esse vitiû, res diuer-
sas articulis diuersis iri complexas? Potissimum Rege nihil tam per-
cupiente, quàm vt reconciliatio talis sit, qualis ad durationem sui ef-
se merito debet, hoc est, vt plena sit, robusta, ac neminem prorsus ex-
cludens.

*Articuli diuisi
de terra noua*

Quoad tertium.

Hoc loco requiritur ab Ordinibus Legatis, vt ne apposita mane-
ant pauca verba, quæ reperiuntur inserta, circa vsum ac fruitionem
priuilegiorum, de quibus agitur. Quasi verò vllatenus id præteriri
potuerit, præsertim cùm agatur de priuilegijs antiquis, in quibus vel
ipsa ratio dicitur, nulla pacta esse firmiora, quàm quæ ad pleniorẽ el-
ucidationem sui, etiam certi temporis circumscriptionem, ex vfu &
obseruantia contineant. Nec mirum, cùm vltus, & obseruãtia, in quo-
tis priuilegio ad instar animæ seu spiritus reputari soleant. Prout et-
iam moribus, & vfu receptum est, nunquam confirmari priuilegia, ni-
si adiecta illa limitatione, *Quatenus sint in vfu.*

Quoad quartum, & quintum.

Cui dubium esse potest, quin exordium quarti articuli tale sit,
quale esse conuenit? Nam quæ inuidia est, si Rex studio placandi sui
populi clementer declaret, quod, sicut olim inuitus de infarciendo
peregrino milite in prouinciam, ita nunc commiseratione subdito-
rum accensus de eodem rursus educendo, cogitare incœperit? Estne
rei veritas talis? si sic: cur ægrè accipitur, eiusmodi quid apertè di-
cier?

LXVI.

cier? Adeone hoc studiosè agitur, ne populus vnquam bonam opinionem de Rege conciperè possit? Cætera verò, quæ ad formulam iurisiurandi pertinent, quis neget, quin alio loco (vbi nimirum de ministris publicis ad regimen populi cooptandis tractandum fuerit) longè oportunius tum referri, tum decerni poterunt? Quod autè ex aduerso postuletur, oppida, arcesque, & munitiones, Ordinù Belgicorù fidei ac dispositioni cõmitti, aliorù esto iudicium, quàm grauis hæc sit conditio ad pacem? Quandoquidem millibus è cunctis vix vltimo reperitur Princeps tantillus, qui tale quid animo ferre posset æcturam facere corporis totius, seque ipsum proprijs spoliare plumis? Cùm nihil tam pertineat ad Principem, quàm custodia tum populi vniuersi, tum etiam ciuitatum omnium.

Quoad sextum.

En quæso miram, ac verè paternam Regis sollicitudinem. Metuit, ne populus, dum armis lasciuit, tardius fruatur commodis solidæ pacis: Suadet vt arma ponantur, seque vt lassus miser populus trãquillitatis dulcedine delectare incipiat: tamen perinde res accipitur, ac si de nouo vulnere in prouinciam illato, seu resuscitandis nouis suspicionibus infauista conamina proferrerentur. Quis non suspicetur in fatis esse, quòd Rex, cùm optima fecerit, tamen malè sit auditurus semper?

Quoad septimum.

Populus quotidianis emunctionibus exhauritur, & quidem funditus, adeo quod nemo non prægrauetur vltra vires: Ordines Statuum parum auspiciò congregati, priuata sua auctoritate nulla nõ onera imponunt subditis promiscuè omnibus. Hactenus nec iure, nec more id vlli licuit vnquam, præterquam soli Principi, qui, tamen si iam vltro, saltè obliquè, impartiat auctoritatis suæ oraculum, quoad præterita, simulque cauet de cessatione, quoad futura, nisi quatenus necessitas aliud postulatura videatur; tamen haud euitare potest, quin tanta ipsius beneuolentia respiciatur? Et quod grauius, vt ne quidem ab ironica retorcutione abtineatur: quasi verò absurdum sit, Regem sibi complacere in opere bono, dum mauult populum immunem quàm oppressum videre?

Quoad octauum.

Effecit profectò non minus ipsa frequentia, quàm vehementia querimoniarum propemodum ex omni parte, tam domi, quàm foris hucusque suscitatarum, quod iste articulus perquam necessarius fuerit iudicatus, tum subditorum, tum vicinorum in gratiam. Nam quorsum profuerit, in territorio habere flumina, quorum ductu ad Maris commercia proueniatur? nisi libertate transi-

LXVII.

te transitus pro veteri more potiri concedatur? Est enim id Re-
gi curæ, non solum subditos, verumetiam vicinos ab omni con-
fessionis iniuria vindicare potissimum eiusmodi, quod passim mo-
liuntibus iis, quibus nec publica auctoritas astipulatur, multo au-
tem minus id agant, quod extorta ad eum modum pecunia, in Prin-
cipis, seu altoqui publicum vsu conuertatur.

Quoad nonum & decimum

Ambo hi articuli tanta æquitate, ac iustitia certatim exuberant;
quod qui illorum dispositionem fastidiat, palam confiteatur ne-
cesse sit, nihil minus quam pacem solidam & rotundam se opta-
re. Nam, vt ex æquo, tam de bonis quam officijs, & functionibus, di-
spiciatur, qui tam expertus fuerit rationis, & æquitatis: profiteri quod
ausit minorem esse habendam rationem oppressorum Ecclesiastico-
rum, aliorumque fidelium ministrorum Regis, quam cæterorum,
qui partes suas deseruere. Quid enim profuerit primus articulus, dis-
ponens de obliuione iniuriarum; si modo hi soli, ad instar illorum,
qui à criminis macula nondum satis vindicati, cogentur tanquam
extorres, inhonorati, bonisque spoliati reliquum tempus vitæ in lu-
ctu transigere? Speciosa profecto eiusmodi obliuio, verbis reconci-
liationem simulare, re autem ipsa ex odij fomite, tum pauper-
tis laqueos viris bonis iniicere, tum etiam à muneribus publi-
cis exclusionem superaddere, prout Ordines Statuum requirere
videntur, articulo suo decimoquinto. Etenim si Ordines vna cum
suis membris, ac ministris vniuersis plenarie reconcilientur Re-
gi; cur non & Rex vna cum suis æquali iure potentur. Est sa-
ne modus in rebus: nec decet Regem & suos, ad eum mo-
tum irritari. Sapit equidem (medius fidius) haud leuis temerita-
tis notam eiusmodi quid proponere, absit perurgere: vt li-
ceat, ni forsan animus sit, sustinere solos Ecclesiasticos vna cum
Regijs, vt peccare potuisse, ita reliquos solos impeccabiles man-
sisse.

Quoad vndecimum.

Articulus iste, nil nisi meram gratiam ac summam Regis bene-
uolentiam continet: nam olim, qui potuit ministros cooptare quos
& vnde locorum voluit, nunc sponte se astringit ad Belgium, & qui-
dem solos naturales: cæteris autem suis Regnis, ac subditis eorun-
dem parum abest, quin tanquam anathemate percussis ab omni fun-
ctione Belgica prorsus & omnino exclusis. Ingens profecto & in au-
dita hæc regis clementia, qui cum in re tanti momenti liberrimus
fuerit olim: tamen in obsequium Subditorum sibi met ipsi nunc
quasi compedes iniicit. Est sane (si modo res ipsa penitus inspici-
tur) species quædam seruitutis haud vulgaris, libertatem eli-

LXVII.

gendorum ministrorum quoquomodo coarctari. Nam quòd nemo priuatus sibi imponi pateretur in domestico famulatio, id Rex, qui Princeps & Dominus, iam sponte ab se impetrari patitur in publico. Quis non arbitretur, in hoc solo articulo, plus esse tum bonitatis Regiæ, tum etiam ponderis ac momenti, quam vniuersi Ordines Belgici fideliter obsequendo S. Maiest. promereri vnquam poterunt? Dix faxint expendere quod lubeat.

Quoad duodecimum, & decimum tertium.

Prior articulus prout omni scrupulo caret, tanquam plenus gratia & benignitate: ita posterior, quam etiam merè gratus sit, quæque prorsus extra obligationis necessitatem constitutus, plusquam manifestè declarat articulus Edicti perpetui Marchiensis octauus in versiculo, *Bien entendu*. Quid multis? optimus Rex non vltra debitum offerens, tamen necdum satisfacere arguitur.

Quoad decimum quartum.

Quæ vnquam potuit victoria suimet ipsius proposita fuisse illustrior, quàm sit illa, quæ hocce articulo ostenditur? Siquidem Rex grauissimum sui contemptum, plurimum in rebus licet perpeffus, quantumuis sciens, prudensque intelligat, decreta Ordinum, omnino prorsus vigore destituta esse, & ab initio semper fuisse: tamen mauult ex congruæ ratificationis lenitate, quasi nouum robur caducis negotijs instillare, quàm offensarum memor res inauspicato transactas rursus conuellere. Quid enim hoc aliud est, quàm interea temporis, quo in Belgio hætenus fluctuatum extitit, in ipso Principatu quodammodo consortem Dominationis admisisse? Est enim nulli non per quæ notorium, quàm sobria fuerit Ordinū potestas, non minus in asciscendo sibi Gubernatore generali, quàm cæteris rebus omnibus, ab se decretis, pactisque & pertentatis. Cæterum, vt ne hæc ipsa Ratificatio, tanquam nimis vaga, seu generalis & incerta cuiuspiam præteritas & æquum suspecta aut dispendiosa videatur; curæ fuit Regi, iustam limitationem subnectere, cuius quanta sit æquitas, & iusticia, iudicare possunt illi, quibus constat ordinariam potestatem Gubernatorum generalium miris modis amplam & latam semper fuisse: & proinde, non nisi perpauca quædam, nimis exorbitantia, excepta iri.

Quoad decimum quintum.

Quid enim hoc articulo iustius, magisque necessarium, quàm vt ne magistratus, à factiosis hominibus de facto, & præter culpam suis honoribus spoliati, soli maneant expertes commodorum, quæ ex pacis serenitate ad omnes æqualiter prouenire debent: vt ne hoc omitatur, ab eiusmodi initijs restaurationem priuilegiorum auspicari debere? Quid enim interest Regis, hicne, an verò alius Magistratum gerat? dummodo, ne quis iniuriam patiat, neue mæstus in gaudio publico solus quispiam lugere cogatur. Debet enim reconciliatio, quæ

LXIX.

quæ generalis futura, omnibus ex æquo consulere, nec quenquam relinquere subtristem. Id enim Regi cum primis curæ est, fueritque semper, & ob id reijcere prouisionem in futurum, nec conuenit, nec decet, ne illi, quorum existimationi ipsa destitutio iam nebulam offusse constiterit, se iniuria præteritos fuisse conquerantur, tanquam pinguiore sorte successorum, sibi, ad honoris instaurationem, nequaquam profuturam.

Quoad decimum sextum, & decimum septimum.

Vtriusque articuli rationes tam sunt prægnantes, & manifestæ, quòd nemo videatur tam sobriè posse sapere, qui secum expendens, quanam ex professo sit vocatio Regis Catholici, non vltro iudicet, graue nimis fore: Velle tanto Principi circa admissionem nouæ religionis legem præscribere, seu alias per contumaciam cogere, ad paucorum subditorum arbitria publicæ religionis exercitium componere. Nã vt silentio prætereatur, quod vsu & educatione sit, semperque fuerit absolutè ac zelosè Catholicus: etiam illud accedit, quod eo tempore, quo hisce Belgicis Prouincijs olim inauguratus extitit, ad sancta Dei Euangelia solenniter iuravit, de Religione Catholica Romana ad extremum vsque vitæ spiritum constanter tuenda, ac retinenda. Quid enim hoc vinculo ad strictam obligationem fouendæ Religionis auitæ, cogitari potest fottius? Alium sanè, quàm Regem Catholicum quærat, oportet, cui animus sit persuadere, crimen per iurij inter grauissima peccata numerari desijisse. Nouit enim Rex tanta pietate imbutus, quãtus vindex periuriorum Deus esse solet; quamque etiam graue & nefandum sit flagitium, in negotio Religionis petulanter luxuriari: præsertim verò, dum, quæ diuis facta pia vota animi quadam leuitate eluduntur: siquidem liberaliter adimpleti, non autem rideri sacra iuramenta debeant. Illud autem rarissimæ clementiæ testimonium per se longe grauissimum, quod Rex (nihil tam sitiens, quàm ex debitæ conuersionis oportuno remedio veram subditorum salutem paulatim elicere) etiam paratus sit, rigorem suorum placitorum competenter moderari, atque ea via omnium tranquillitati consulere.

Quoad decimum octauum.

Haud operæ pretium videtur præsentia articulo prolixius inhærere, tum quod ex ipso tenore suimet sit iustificatiuus, tum etiam quod à Legatis Ordinum non magnopere de eo laboretur.

Quoad decimum nonum.

Omnium autem iustissimè Rex postulat, arbitrium designandi Gubernatoris Generalis (à cuius præstantia ac virtute tota salus populi, simul & securitas vniuersi Principatus haud dubiè pendet) sibi permitti, tanquam Principi supremo ac naturali. Quid enim magis propriè ad principalis functionis sublimiorem potestatem pertinet, quàm de suomet Vicario, ac locumtenente statuere, non tam

Religio

*non nisi ab ipso
iuratore halyani*

alieno, quam iudicio proprio, siquidem populo satis esse debeat, quod Rex spondeat, talem se cooptaturum, qui subditis merito sit placiturus, nec id solum, quinimo etiam ad eum modum gubernaturus, quod iustitia & æquitas, iuxta ac iura & priuilegia patriæ suæ decus & securitatem omni ex parte sint sortitura.

Quoad vicesimum.

Si modo ne animus sit Regem Principatu suo profusus exuere, ratio dictare videtur, quod hac in re tam æquabili mos gerendus sit. S. Maieft. vt nimirum sublata memoria rerum nouarum præteritarum tanto tempestiuus ad veterem formam regiminis, sub qua olim Belgium tanto tempore floruit, omnia reuocentur. Nam ciuitates, vrbes, fortalitia, & si quæ alia similia, ad alterius, quàm Principis manus deponere haud sane aliud est, quàm Principem exauctore, & perpetuam diffidentiam inter se, & subditis malis artibus nutrire. Abundè namque satis prospicitur, securitati prouinciarum: quod Rex ad eum clementer offerat, se velle vniuersam eius custodiam, tum ciuitatum, tum fortalitorum (sicubi opus videbitur) solis Prouincialibus concedere.

Quoad vicesimum primum.

En quæ & quanta liberalitas Regis? hætenus singulis annis iacturam fecit amplissimi patrimonij annui, tamen, ac si tantundem sibi accreuisset, spontè iam cedit quibuslibet præteritionibus, tantum id cauet, vt ne violenta hæc vsurpatio serpat vltèrius. Quid enim posset à Rege verè magnanimo, iuxta ac liberalissimo expectari indulgentius?

Quoad vicesimum secundum.

Hocce articulo iterum quasi ex integro ratificantur Pax Gandauensis, & perpetuum Edictum Marchiense: tantum additur, occasione paucorum articulorum, (quos ad præsentem rerum faciem propius accommodare fuit necesse) consueta ac salutaris clausula, videlicet (quatenus præsentem huic tractatui nequaquam repugnent) Idem priores in suis articulis stipulati fuere legati populi Belgici, tamen ac si Regi minus permillum foret, ex causa iusta quicquam limitando alterare, quam ipsis, idem iam reprehendunt in scripto Regio. Ex qua re plusquam manifesto apparet, quonam loco Regis auctoritas habeatur, & quàm multis id studio sit, Regis potestatem enervari. Porro vt ne ignoretur, quæ nã potissima ratio Ducem de Terra noua impulerit, quo minus præcisè articulorum pacis Gandauensis tenori insistendum censuerit, ponderatò cum primis opus fuerit, quàm notoriam & pergrauem violationem ipsa Pax Gandauensis, statim ab exordio posteriorum motuum perpessa fuerit, præsertim verò post Religionem, tum Gandauis, tum Antvverpiæ, tum alibi: Quibus accessit modica discretio Principis Auraici, qua ilicò post absolutum tractatum Gandensem vti cœpit, non minus in postulando ea, quæ

LXXI.

quæ prorsus contra omnem rationem, & supra terminos dicti tractatus sibi deberi prætendebat, quam etiam in largiēda satisfactione plerisque Ciuitatibus Hollandiæ, ad suum regimen quasi postliminio reuersurus: idque alia via ac ratione, quâ iure & ex pacto tenebatur. Quæ omnia cum cesserint in ter maximum præiudicium S. Maiestatis prospiciendum fuit in hoc tractatu, ne tam graues excessus, competentis remedio destituti, ad longè grauiores viam monstrarent. De reliquis vero articulis, ad postremum vsque haud operæpretium fuerit attingere: Sunt namque eius generis, qui ne quidem Legatis Ordinum displiceant.

Es ist in diesem hier d. s. Tractate, in mehreren articulis

Num. XXXI.

Unsere freundlich dienst/ vnd was wir liebs vnd guts vermögen/ auch günstigen gruß/ gnedigen vnd geneigten willen zuuor/ Hochgeborne/ Ehrwürdige/ Wolgeborne/ Edle/ Ersame/ Fürsichtige vnd Weise/ besondere liebe freund vnd besondere: Auch Durchleuchtige/ Hochgeborne Fürsten/ Ehrwürdige/ Wolgeborne/ Edle/ Würdige/ Ehrhaffte/ Fürsichtige vnd Weise/ gnedige Fürsten/ gnedige/ günstige Herr vnd freund/ Ewer L. L. F. G. vnd gunsten seyen unsere willig dienst/ vnd alles guts zuuor. Wir setzen in keinen zweiffel/ ewer L. L. F. G. vnd ihr/ werden hieuor so wol auß unserm an ewer L. vnd euch/ außgangnem schreiben/ wie auch sonst/ vernommen haben/ welcher gestalt/ als wir alhie vermög habender Kayserlicher Commission/ dieser friedens Tractation einen anfang in Gottes namen zu machē/ erschienen/ ewer L. L. F. G. vnd ewere Gesandten daselbst nit funden/ sonder etliche wochen lang/ nit mit geringen beschweraussen/ erwarten müssen. Vnd wiewol wir ons dennoch endlich versehen gehabt/ es würden ewer L. L. F. G. vnd ihr/ derselben Deputierten/ der Röm. Kay. May. unsers allergnedigsten Herrn beschehener Väterlicher/ treuherziger erinnerung/ noch mit gnugsamem Gewalt hieher zu diser vnderhandlung/ wie dann die Kön. V. zu Hispanien ires theils auch gethan/ abgefertigt haben. So befinden wir doch demselben zugegen/ daß beyde ons von ewer L. L. F. G. vnd ewern obgemelten Gesandten fürgetragene Bewäld/ neben andern mengeln/ so wir ihnen/ den Gesandten/ nottürfftiglich zuuerstehen geben vnd erkläret/ limitirt/ vnd sich nit weiter als sechs wochen/ von dem tag ihrer ons vbergebener friedens meldien vnd Articuli anzurechnen/ erstrecken thun/ binnen welcher zeit/ vnangesehen wir an unserm eussersten vnd möglichen fleiß nichts erwinden lassen/ so hats doch das von ons gewünschtes end wider unsere zuuersicht bisher nit erreichen mögen. Die weil dann solch zeit vnd termin

termin nunmehr schier fürüber / vñnd gleichwol vngern sehen wolten /
 daß der Röm. Kay. Maieft. vns allergnedigste auffgelegte Commission
 also ohne frucht abgehen / sonder vielmehr ewer LL. ewer F. G. vñnd eu-
 werer zu selbsts eigen wolffart / gedeyen / vñnd gemeinem besten seinen heil-
 samen / glücklichen außgang gewiñnen möcht : Als haben wir nit vmb-
 gehen können noch sollen / ewer LL. F. G. vñnd euch / hiemit freundlich /
 günstig / gnedig / dienstlich vñnd fleißig / diß alles zu gemüt zu führen / zu
 ermanen / vñnd daneben zu begeren vñnd zu bitten / ihren Abgesandten / die
 wir gleichfals vor lengst nach der lengdt erinnern / vñnd darüß ersuchen
 lassen / nit allein den terminum der sechs wochen / zu endlicher verhof-
 fentlicher volnführung berürter vñderhandlung zu prorogiren / sonder
 auch denselbigen ihren Gesandten volnkommenlichen / notwendigen
 Gewalt / vñnd ohne einige limitation / damit dißfals kein mangel ferner
 erscheine / das angefangen werck dardurch auch nit vmbgestossen / für-
 derlich zukommen zu lassen / vñnd hierin / wie auch sonst durch auß in die-
 ser vñderhandlung / dermassen erweisen vñnd erzeigen / daß ewer LL.
 F. G. vñnd ewer friedfertig gemüt von jedermenniglich gespürt werde.
 Des wollen wir vns zu ewer LL. F. G. vñnd euch / der sachen gelegen-
 heit nach / freund günstig / gnedig vñnd dienstlich / verstehen. Vñnd seynd
 ewer LL. F. G. vñnd euch / zu freundlichen / angenehmen willen / gñnsten
 vñnd gnaden wol gewogen / auch vñnderthenig dienst zu erzeigen willig.
 Datum Gölle den xxvj. Junij / Anno 79.

Den General Staten der Nie-
 derlanden.

Ingelegter Zettel.

W

Achdem wir auch von ewer LL. F. G. vñnd ewern Ge-
 sandten vnlangst vertröstet worden / daß sie des Her-
 zogen de Terranoua vbergebene friedens mittel vñnd
 Articul ewer LL. F. G. vñnd euch / dauon zum ober-
 fluß Copen bengelegt worden / zukommen lassen : Be-
 geren vñnd bitten freund günstig / gnedig vñnd fleißig / die Resolu-
 tion darauff lenger nit einzustellen / sonder zu befürdern / vñnd ne-
 ben angeregten Gewalt vñnd prorogation vnuerzüglich herauff zu
 vberschicken. Datum, vt in literis.

REVE.

LXXIII.

Num. XXXII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GÉ-
nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatis Com-
missarij.

Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos reliqui
Ordinum Legati aliquoties publicè & priuatim
indicauius, nisi Cels. & Dign. V. sua intercessio-
ne pacem inter Serenis. Regem, & Ordines con-
stituant, metuere nos, ne Ordines necessitate
coacti, de alia forma Reipub. cogitare incipiât, qua
se & sua contra conatus & iniurias Hispanorú se-
curius & melius tueri & conseruare possint. Nunc verò literis ea de
re acceptis, intelligimus non solú super eo, quod ante declarauimus,
deliberari: sed & Ordines ad oblationem, quæ de nouo à Duce An-
degauensi, tam per literas, quàm per Legatum eius facta est, quæ pro-
pterea etiã promptius & gratus accipitur, quod existimetur matri-
monium cum Regina Angliæ contracturus, iam instructione con-
cepisse. Cuius exemplar ad nos quoq; transmissum est, super qua con-
siliū & voluntatem singularum Prouinciãrum requisierunt. Ut
Cels. & Dign. V. per literas, quas hic exhibemus, abundè cognoscant.

Quare cum pro certo habeamus, nisi pax hic per Cels. & Dign. V.
concilietur, Rege se per suum Legatum ad necessitates nostras nullo
modo accommodare volente, nec finem iniurijs & vastationibus ex-
ercitus sui imponere, Ordines ad actum priuationis processuros, quo
declaraturi sint Regem imperio, autoritate, & Dominio, quod ha-
bet, vel habere potest in Belgio, excidisse: subditos à iuramento, quod
Maieft. eius præstiterunt, esse & fore in perpetuum solutos & liberos.
Deinde extremè coactos Ducem Andegauensem iuxta pacta & con-
uentiones iam ante cum Cels. eius initas, recepturos.

Illustrissimus Dux, & nos reliqui Ordinum Legati prætermi-
tere non potuimus, quin Cels. & Dign. V. huius incontinenti certio-
res faceremus, cum hac amica, humillima, humili, & officiosa petiti-
one, vt de huiusmodi medijs cogitare velint, quibus & Serenis. Rex
nobis, & nos Regi, Principi, & Domino nostro naturali æquis condi-
tionibus, quas à nobis præsertim in causa religionis iam ante ex arti-
culis nostris Cels. & Dig. V. cognouerunt, conseruemur. Actum Co-
loniæ 4. Iulij, Anno 1579.

Num. XXXIII.

Esieurs, Comme hier vous auons escrit & enuoyé par la po-
ste, ce que nous sembloit cōuenir pour respōce sur les vostres
du 18. de ce mois, n'auōs volu laisser de vos enuoyer l'instru-
ction, laquelle auons faict dresser en cōformité des accords
faicts avec Mons. le Duc d'Alencō, a fin, que tāt mieux soyés
informez de tout, et assurez que nostre intētiō est de pour-
ueoir

K

LXXIII.

veoir a la seureté & conseruation du pays, par la meilleure voye que trouverons conuenir, ce que vous auons aussy donné en charge, de declairer en vertu de vostre derniere instructiō. Ne voulāt aussy obmettre de vous aduertir, que Monseigneur le Duc le 23. de ce mois nous a fait declarer par son Ambassadeur d'Espruneaux, qu'il continue en sa bonne affection vers ces pays, Et comme le mariage de luy avec la Royne d'Angleterre s'approche, qu'il aura tant meilleur moyen de nous assister. A quoy le Roy son frere luy auroit aussy offert les forces de toute la France, nous baillant de sa part la lettre ioincte a cestes. Et ne seruant la presente a autre effect, que pour vous enuoyer la copie de ladicte instruction, & lettres alantés quand & cestes feront fin, priant Dieu.

Messieurs, vous octroyer l'accomplissement de voz bons & vertueux desirs.
D'Anuers ce 29. Iuing 1579.

De vostre Excel. Reueren. & Seigneuries

Bien affectionnez en service les Estat^z
generaux des pays bas.

Par Ordonnance desdicts
Estat^z signé.

A. Byleuen.

La superscription estoit,

A Messieurs,

Monseigneur le Duc d'Arschot, Prince de Chymay, de Porceau,
Conte de Beaumont, &c. Cheuallier de l'Ordre de la Croisillon
d'or. Reuerend Perez en Dieu, les Prelats de S. Gertrude, &
de Maroilles, & aultres Seigneurs Deputez des Estat^z ge-
neraux en Couloigne.

Num. XXXIII.

Messieurs, vostre lettre du 3. d'April, dont estoit porteur Harangier me tire de la peine ou i estois, de n'auoir eu de voz nouvelles, depuis mon partement de Conde, ny veu encores aulcune des Deputez, qu'auiez resolu m'enuoyer. Et ne scauois que penser, voyant tant de longueurs naitre, lors que les promesses portees es traictes & conuentions passez entre nous debuioient reussir. Toutesfois apres auoir bien consideré les causes de ce retardement amplement de vostre lettre: l'ay veu que ce n'a poinct esté faulte ny changement de bonne volonté, mais qu'au contraire vous demeurez fermes en la resolution, qu'auiez prise d'en retenir & satisfaire a vosdicts promesses, & me donner toute occasion de contentement, qui est ce que ie me suis tousiours promis de vostre sincerité & rondewr. Vous priant croire, que pour estre eslongue de vous, ie ne diminue rien de l'affectiō que i'ay au bien de voz affaires, mais que ie demeure resolu de ne me departir aulcunement

LXXV.

cuement de la bonne intelligence, que i ay avec vous conforme ausdicts traictez & conuentions, ainsi que le Seigneur de Pruneaulx, qui est pres de vous pour mon service, vous fera plus particulierement entendre, suyuant la charge, que ie luy en ay donnée, comme de tout ce, qui me concerne par dela. Et vous prie, vous en assurez & continuer la communication & intelligence familiere, qu'auetz en auec luy, laquelle ie trouue tresbonne & necessaire pour la conduicte des affaires. L'approuue aussy, qu'ayez enuoyé voz Deputez a l'assemblée de Couloigne, dont i'attens la resolution, qui ne peult a mon aduis plus gueres tarder, puis que vous leur auez limité le temps si court. le desire quil sy prenne resolution telle, que vous ayez occasion de vous en contenter, & vous puisse apporter le repos & tranquillité, que ie vous soubayte. Mais ie ne puis estre que tresmarry de la desynion de ceulx de Haynault, Artois & Lille, tant pource que ie y voye vng commencement de partialitez, dont l'exemple est pernicious | bien fort, que pour la doubte que i ay, que ces diuisions apportent a eulx beaucoup de malheur & desauantage, & augmentent l'auantage & l'esperance de l'ennemy, qui sans doubte esbranlerot bien tost, si chacune Prouince demeroit vnies pour la conseruation de tout, de quoy de ma part ie m'affectionneray tosiours aultant que prince qui viuue. Et n'esparagneray iamais aucun moyen que i'aye, de vous faire paroistre, en quelle recommandation i'ay vous & voz affaires: m'assurant, que vous m'en donnerez aultat d'occasion, que la preuue que i'en ay faicte le merite, en recognoissance de laquelle vous vous estes si liberalement obligez, que i'ay de quoy croire, qu'en l'accomplissement vous vserez de mesme liberalité, comme le requiroit bien l'estat de vous affaires, lesquelles ie prie Dieu Messieurs vouloir terminer a vostre heur & contentement, & vous maintenir tous en sa saincte garde. Escript a Paris le 13. de Iuing 1579.

Vostre bienaffectionné amy

François.

La superscription estoit,

A Messieurs,

Les Estat^s generaux des pays bas.

Num. XXXV.

I.

Rimo, pacificatio anno 76. die 8. Nouemb. Gandau inita, & constituta, Vnio quoque Bruxellensis 9. Ianuarij anno. 77. subsecuta, Edictum in super perpetuum Bruxell. 17. Febr. eodem anno publicatū, vna cum approbatione Regia, saluis sequentibus Articulis, obseruabuntur, & executioni mandabuntur.

Actum 9. 10. 1576

7. 7. 1573

II.

Et quia præter ea, quæ à tempore primorum motuū acciderunt, post iam dictos tractatus pacificationis Gandauensis, Vnionis, & Edicti perpetui, vltro citroque varia facta, dicta, & admissa fuere,

LXXVI.

tam in generali quam in particulari hac præfenti quoque pacificatione non minus posteriorum istorum factorum, & dictorum, quam eorum, quæ antea contigerunt, perpetua obliuio constituatur: ita ut eorum nulla fiat amplius mentio, exprobatio, aut inquisitio, quasi ea nunquam accidissent: idque sub pœna exemplaris correctionis subditis contrauenientibus tanquam perturbatoribus tranquillitatis publicæ infligenda.

III.

Rex Catholicus Vasallis, subditisque suis seruabit, manutenebit, & si opus videbitur, etiam denuo confirmabit omnia & singula iura, vsus, consuetudines, immunitates, exemptiones & Priuilegia quarumlibet Prouinciarum, Ciuitatum, Oppidorum, Communitatum, aliorumque priuatorum omnium tum in genere, tum in specie, quemadmodum in Edicto perpetuo art. 10. & cum Prouincijs Belgicis inauguratus extitit, promisit, & iurauit.

III.

Omnes milites extranei, utpote Hispani, Itali, Germani, Galli, Burgundi, Angli, Scoti, ac cæteri omnes peregrini, qui propter hosce motus utrinque accersiti sunt in Prouincijs Belgicis, ab hac pace promulgata intra N. terminum simul excedent & eodem tempore.

V.

Quod vero attinet ad alios milites non extraneos, etiam ad pleniorum exonerationem afflictorum subditorum, mandabit Rex vniuersum militem, tam terra, quam mari, eodem quoque tempore exauctorari & dimitti, ut nimirum deinceps sibi priuatim viuant in tranquillitate, ordinarijs tantum præsidijs retentis, ac suffectoris.

VI.

Subditi quoque Ciues, & Incolæ omnes citra cunctationem redeant ad mercaturas, opificia, & negotia pacis, quibus se, vxores, liberosque citra iniuriam proximi honestè sustentare valeant, & à publico armorum vsu antea non consueto, & pacis tempori non conuenienti desistant, & abstineant.

VII.

Vniuersæ exactiones, impositiones, cæteraque inusitata uectigalia, & onera præfentiū turbarū occasione quomodolibet indicta, penitus cessent, & tollantur: Ita tamen, quod si quæ certorum onerum continuatio adhuc fore ex vsu publico iudicabitur, simul atque per Ordines Statuum eiuscemodi quid demonstratum fuerit, Rex haud grauatim se Ordinum consilij iuxta ac desiderio accommodabit.

VIII.

Præterea restaurabitur libertas Commerciorum, & transitus vbiuis locorum per vrbes, pagos, pontes, portus earundem Prouinciarum

LXXVII.

rum non minus terra, quam mari, perque fluuios & flumina, prout factitatum ante præsentis hosce tumultus. Nouis autem vectigalibus, & impositionibus absque Regis auctoritate eatenus per hos motus de facto institutis, incontinenti cessaturis.

IX.

Et ne qua semina altercationum, aut querelarum relinquatur, omnes tam Ecclesiasticæ personæ, quam Seculares, tam intraneæ, quam extraneæ recuperabunt pacificè bona sua mobilia extantia, & omnia immobilia, titulos, debita, & actiones: ijsque statim uti, ac frui poterunt in eo nimirum statu, ac qualitate, quibus in præsentiarum illa ipsa reperientur: idque dolo omni, ac fraude semotis, non obstante vlla hypothecatione, aut quavis alienatione facta in contrarium. Et hoc tum in Burgundia, Luxenburgio, Hollandia, Zelandiaque; tum etiam in aliis quibuslibet Prouincijs, ac locis non minus ad utilitatem Ecclesiasticorum quam Principis Aeraici, ac aliorum denique omnium.

X.

Similiter quoque Subditorum quilibet hinc inde etiam redintegrabitur in suis honoribus, dignitatibus, beneficijs, Gubernaculis, muneribus, functionibus, & officijs, plane ad instar prout ab exordio horum motuum extiterit. Exceptis tantum ijs, quibus contra libertatem, iuraque, ac Priuilegia Patriæ de vlla functione prouisum fuisse demonstrabitur. Prouiso tamen, quod eiusmodi spoliati denuo redintegrati, tenebuntur præstare iusiurandum, cuius in proximo sequenti articulo fit mentio. Prout facturi quoque ceteri ad nouas functiones, & officia in posterum cooptandi; reuocando, cassando, & annullando, quicquid hinc inde factum, decretumue fuerit in contrarium.

XI.

Nulli admittentur ad vlla Gubernacula Prouinciarum, Ciuitatum, Castrorum, & fortalitiorum, Capitaneatus, aut Præfecturas militum, nec ad consilia rerum Status, priuatum, Financiarum, aliaque officia maioris momenti præter naturales Patriæ; Qui etiam ante receptionem vltra antiqua, & consueta Iuramenta Regi tanquam eorum Principi naturali præstari solita, solenniter iurabunt in hos articulos, eosque promittent fideliter, sincereque seruare: sub pœna per iurij & tanquam tales puniendi.

XII.

Captiui vtriusque partis omnes, qui ob dictos tumultus adhuc dum detinentur, statim & absque villo pretio relaxabuntur. Nisi iam antea de eo aliud inter eos fuerit conuentum, & concordatum.

XIII.

Comes Buranus suæ libertati, & Patriæ, quantocius fieri poterit, restituetur. In difficultatibus quoque Principem Aeraicum concernenti-

hispanizati

LXXVIII.

mentibus conciliandis, post pleniorum earum informationem, omnis diligentia adhibebitur.

XIII.

Decreta, dispositiones, & ordinationes per D. Archiducem Matthiam, suosque Collaterales, & Ordines Statuum à tempore vltimarum turbarum, nomine Regis emanata, pro legitimis & validis habebuntur, suosque debitos sortientur effectus, quoad beneficia, dignitates, officia, aut alias quaspiam res, quæ solent esse potestatis ac dispositionis ordinariæ illorū, qui tenent locum Gubernatoris dictarum Prouinciarum: non autem in ijs, quæ propriæ personæ Regis reservantur, aut si quæ factæ sint contra iura, Priuilegia, & immunitates patrias, tam in generali, quam in particulari, vel alioqui in vllius iniuriam seu detrimentum redundarint.

XV.

Pariter etiam quarumlibet Vrbium, & aliorum locorum Magistratus, seu Officiati suis functionibus destituti, alia viâ, ac ratione, quam iuris legitime seruato, aut alias contra Priuilegia dictarum Vrbium, aut præter ordinarios, consuetosque modos cumprimis restituentur, & redintegrabuntur in dignitates, officiaque sua, nec non ad eorum creationem futuris temporibus procedetur, prout olim, & sicut ex iuribus, moribus, & Priuilegiis cuiusque Patriæ, Urbis & loci decet, ne cui facta toleretur iniuria.

XVI.

Auctoritas, & obedientia Regi a Subditis cumprimis restituetur & seruabitur, qualis merito iuxta præscriptū Diuini & humani Iuris, nec non Priuilegia, vsus, & consuetudines patrias esse debet, qualisque olim seruata est, vt recte nimirum administraretur iustitia, subditi regantur in omni ratione, æquitate, quiete, & obedientia idque ad eam formam, modumque, quo factum est ab omni memoria tam defuncti Imperatoris Caroli Quinti, eiusque prædecessorum, quam etiam à Regis tempore vsque ad harum turbarum initia, etiam cum obseruatione supradictorum tractatum, simul & præsentis. Sine cuius auctoritatis instauratione, ac subditorum obedientia nequaquam possibile est, populum in vnione, concordia, rectaque iustitia, quiete, ac tranquillitate manuteneri.

XVII.

Superest de Gubernaculis generalibus dictarū Prouinciarum, quarum occasione Rex eliget Principem de sanguine, qui, quæ uerum experientia pollens habeat dotes & qualitates ad eius generis arduum munus cumprimis necessarias, & de quo seu qua Subditi iustitiam causam satisfactionis sint habituri. Gubernabit autē cū omni iustitia, & æquitate, præsertim vero secundum vsus, iura, consuetudines & priuilegia dictarum Prouinciarum, etiam comprehenso hoc præsentis reconciliationis Edicto, quod tenebitur promittere & iurare. Ad

LXXIX.

XVIII.

Ad cuius quidem Gubernatoris generalis manus, citra vltiorum rem hæitationem, plane ac integrè tradentur omnes, & singulæ Ciuitates, Vrbes, fortalitia, & alia loca, quæ ab vna alteraque parte quocumque titulo aut prætextu modò tenentur, vnà cum Patrimonio ad Regem pertinente, tormentisque bellicis, munitionibus, com meatibus, armis, & nauibus: Vt nimirum ea loca, quæ ab omni memoria præsidium habuerunt consilij Regij Senatus, siue consilij Status naturalibus Belgiis astringendis iureiurando, quod vltra antiqua & consuetà Iuramenta Regi, tanquam eorum Principi naturali, præstari solita, hos articulos fideliter seruabunt, custodienda committat, aliisque de illis disponat: sicuti seruitio Regis simul, & commodis, ac securitati Prouinciarum magis expedire arbitrabitur, & aliàs prout fieri decet, factumque fuit ante motus præsentis.

XIX.

Permittente nihilominus Rege (& quidem merè in huius reconciliationis gratiam) vt quod hætenus ex eius Patrimonio seu populi subsidiis desumptum & collectum fuit, id ita collectum, receptumque maneat absque vltiori persecutione, seu vexatione cuiuspiam mortalium eatenus inferenda. Ita tamen, vt in posterum ab eiusmodi detentionibus, occupationibus & collectis desistatur.

XX.

Pacificacione Gandauensi, Vnione generali Statuum' secuta, et Edicto perpetuo Bruxellensi, supra ab initio positis saluis, Ordines Statuum renuntiabunt aliis omnibus fœderibus, pactis, mutuisque sponsonibus, contractis occasione dictorum tumultuum, tam intra quam extra Prouincias.

XXI.

Comprehendentur hoc tractatu Regina Angliæ, et Dux Andegauenfis.

De cæteris concernentibus expeditionem, confirmationem, publicationem, perpetuamque, et firmam obseruationem huius pacificationis, postea agendum erit, cum omnia fuerint concordata, et conclusa.

I.

VAE concernunt religionem, quæ omnibus Principibus vere Christianis iure debet esse commendatissima, haud potest Rex vllatenus præterire, quin vestigiis Regum Catholicorum suorum Maiorum inhærendo, percipiat, ac mandet in Prouinciis suis Patrimonialibus retineri, seruarique religionem Catholicam, Apostolicam, Romanam, ab omni æuo non solum ibidem receptam, verum etiam sub

Religio

sub qua earundem Prouinciarum subditi olim tantopere florere, & in qua tam dictum Regem, quàm cæteros suos prædecessores, olim Prouincijs inauguratos, & mediante solenni iureiurando in Principes supremos ac naturales receptos fuisse, notoriè constat. Quæ quidem supradicta Religio, exclusa quauis alia, liberè, pacificè, & absque villo impedimento vbiuis locorum, per vniuersas ditiones Belgicas, posthac tradetur, & exercebitur: prout etiam Ordines iam antea se ipsos in Vnionem generali prædictam mutuò, ac solenniter obligarunt, & in Edicto quoque perpetuo, ac literis frequentibus Regi non minus post, quàm ante turbas præsentis se passuros & procuraturos ad dixerunt; & sicut etiam iam pridè scripsere ad S. Maieft. Imperialem: vsque adeò, quod absque graui nota, vt ne dicatur confusione, vniuersi status politici, haud possint in re tanti momenti proprijs scriptis vlla ex parte contrauenire.

II.

*Religio vera a
pauis & dicitur
et egyptosa*

Ijs verò, qui oriundi sunt ex prouincijs, quæ in præsentem tractatione comprehenduntur, in Religione Catholica Romana viuere noluerint, Regius Mandatarius respiciens ad præsentem statum Belgij concedet illis terminum quatuor annorum computandorum à die publicationis præsentis tractatus: Infra quem terminum ab omni coertione & molestia, occasione placitorum religionis sibi inferenda, exempti & immunes erunt. Nisi cum consilio Ordinum Belgij legitimè ac debitè in loco tuto, vbi suffragia libera esse queant, congregandorum dictus terminus abbreviatus fuerit. Poteruntque interim de statu suo maturè secum deliberare. Quo termino elapso, nisi ad dictam Catholicam Romanam religionem redierint, omnino à Belgij Prouincijs recedere, & aliò domicilium trāsferre ac viuere te neantur. Prouiso tamen, quòd interea temporis eiusmodi subditi à scandalis, ac rerum perturbatione studiosè abstineant. Quo casu etiam liberrimè fruuntur omnibus suis bonis, tam mobilibus, quàm immobilibus, iuribus, actionibusque: & poterunt ea ipsa, qualiacunque fuerint, etiam aliò transferre, seu vendere, aut alienare, prout eis videbitur. Imo & hoc amplius (si modò bona sua retinere malint) etiam poterunt absentes ad eorundem bonorum regimen, administrationem, & receptionem in Prouincijs sibi eligere Quæstores Catholicos, qualescunque volēt. Ac præterea toties, quoties voluerint, ad Prouincias iteratò redire, victuri tamen ritibus, ac moribus pristinis, & vt personas Catholicas decet. Eritque huiuscemodi reditus ac facultas bona administrandi per se cuiuslibet bona fide permiffus, statim atque Pastoribus, Officiatis, ac Magistratibus locorum, ad quæ redire cupient, talis intentio ac voluntas insinuata fuerit. Ex quæ quidem Regali indulgentia nulli non perquam manifestum redditur, quod Rex nihil minus, quàm bonorum confiscationes, ruinas, & perniciem suorum subditorum appetat: multo autè minus quod rigore

rigore superiorum Placitorum ipsos perstringere constituerit: cum
vel etiam paratissimus sit ea ipsa placita cum consilio Ordinum Sta-
tus competenter temperare ac moderari.

Num. XXXVI.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, GE-
*nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatis Com-
missarii.*

Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos reliqui
Ordinum Legati perlegimus utrosque Articulos,
quos Cels. & Dign. V. nudiustertius nobis exhibu-
erunt. Cur ita diuisi & separati sint, cum à neutra
parte diuidantur, rationem suam habere potest.
Sed quantum ad commendationem eorum attinet,
tantum abest, ut Ordines eos pro æquis habituri
sint, vel ut æquos, prout putatur, obuijs vlnis recepturi, quin potius
è contra metuamus, si illum effectum consequantur, eos non aliò,
quàm ad maiores perturbationes & mutationes seruituros.

De primo, quòd ut æqui non recipientur, inde patet, quòd in o-
mnibus conueniant cum articulis à Duce de Terra noua exhibitis, sic
ut nullum quasi medium à Cels. & Dign. V. propositum esse dici pos-
sit, sed de nouo articuli Ducis de Terra noua repetiti sunt, ijdemque
vestro assensu, & autoritate videtur approbari & confirmari. At isti
articuli iam ante per Ordines improbati & recusati fuerunt, sicut ex
litteris eorum Cels. & Dign. V. cognouerunt.

De secundo, quòd maiores perturbationes & mutationes exci-
tati sint, in primis inde metuitur, quòd contra, quàm Ordines vn-
quam cogitarunt, contra quam Dux de Terra noua ipse quibusdam ex
nostris promissit, còtra etiam quàm Cels. & Dig. V. & publicè & priuatim
tum Cæsareo & proprio nomine aliquoties declararunt, se velle pacifi-
cationes priores sequi, nunc tamè in plerisque; illè infirmetur & aboleatur.

Deinde cuncta, quæ per Ordines ad opt. formam Reip. constituen-
dam, ad communem tranquillitatem, & securitatem confirmandam,
circa comitia, honores, dignitates & officia; item circa tributa, vecti-
galia, bona, munitiones, & iuramenta instituerunt & ordinarunt, ea
omnia tanquam nulla & iniqua rejciuntur.

Qui putat ad pacem illa collatura, ut quicumque nunc regunt &
præsident, remoueantur, homines alij Ordinibus non grati, vel qui iam
ante exosi & graues subditis fuerunt, in ipsorum locum sufficiantur, &
restituatur. Deinde cætera illa publica ita tractari velit, tanquam ad Or-
dines non pertineant, atque solius Regis arbitrio cum suo consilio relinquatur,
is non videtur satis de præsentis statu rerum in Belgio informatus
esse: vel præiudicio quodam anticipatae & sinistrae opinionis impeditur.

L

Quam

LXXXII.

Quamdiu Princeps, & Domini nostri naturales, vel eorum Gubernatores humanitate, beneuolentia, & moderatione quadam cum obseruatione mediocris Iustitiæ erga subditos vsi sunt, tandiu nec Ordines, nec priuati exactiorem & strictiorem rationem iurium & Priuilegiorum suorum, etiamsi in multis læderentur, habere, et inire voluerunt.

Sed posteaquam per Gubernatores et Consiliarios Regis iura, & Priuilegia sua prorsus inuerti, et auferri, noua iura introduci; item tributa noua, Vectigalia noua indici, constitui, publica officia vendi, eaque imperitissimis & vilissimis hominibus commendari, iustitiam male & perperam vbique administrari viderunt, ibi Ordines non solum ad defendendos se & suos, arma aduersus illi tueri, iuste & legitime induciti & coacti sunt,

Quicumque nunc Ordines ad eam rem adiuuarunt, quicumque pro necessitate Reipub. ab ijs electi, & promoti sunt, item quæcunque pro conseruatione Iustitiæ & tranquillitatis Reipub. constituerunt, iustæ defensionis suæ tempore, quo iure diuino & humano administratio Reipub. apud eos fuit, ea vt nulla vel iniqua negligere, et reijcere, non potest non magnas confusiones et perturbationes, non solum apud vnã partem, sed etiam apud vtramque parere, vel saltem, si hic vnus ex vna parte alteri præponatur, fieri non potest, quin in se mutuo cõmoueantur et insurgat. Cuius facti per Cels. et Dign. V. non occasio et causa dari, sed ea omnibus modis præcaueri, et auerti debet.

Non est is status rerum nunc, in quo præcise vel officium Regis, vel subditorum considerari potest, nempe quod vnus alteri præstare debeat, ad quod tamẽ si attenderemus, firmiter argumẽta pro ijs, quæ egerunt Ordines, inuenientur, quæ sunt ista, quibus alij acta ista refellere, et labefactare conantur, modo quis ad illam communem sententiam respicere velit, qua traditur Principes propter subditos creatos, et ordinatos esse, non subditos propter Principes.

Sed expedit eam moderationẽ huic negotio adhiberi, vt nec vnus, nec alterius ius non nimis strictè requiratur; Sed ambo de iure suo aliquid remittant et concedant, donec mutua fides, mutua beneuolentia per legitimam Gubernationem et obedientiam inter feren. Regẽ Catholicum, Principem, et Dominum nostrum naturalẽ, et nos subditos eius confirmata et stabilita fuerit. Hæc de politicis Articulis,

Quod attinet ad Articulos de Religione in primis mirati sumus, noua impetrare posse, quam quod ijs articulis continetur? Non enim media ab Excellentia ipsius, sed à Cæsa. Maiest. et à Dign. V. eius Commissarijs mediatoribus et intercessoribus expectauimus: Imo multo magis mirati sumus, non ea media nobis à Celsitudi. Dignitatib. V. proposita esse, quæ ipse Dux de Terra noua quibusdam ex nostris obtu-

LXXXIII.

obtulit, et addixit, et quæ fere omnes Principes Catholici in suis ditio-
nibus piissimè et prudentissimè seruant: ne cui subdito in religione
graues sint, si ciuiliber et honeste secundum politicas leges inter con-
ciues et conrusticos suos uiuat, modo non author sit alterius exerci-
tii, vel in eo loco alio exercitio uti cupiat. Et adhuc controuersia est,
in Imperio, an, qui sic uiuit, expelli possit: Sed et magis, non aegrè
etiam ferunt, si illi subditi, qui sunt Augustanæ Confessionis, è suis
& Pagis singulis diebus festis exeant, & ad vicinam Urbem,
& Pagum commeent, ibique Conciones audiant, eaque quæ suæ sunt
religionis, cæremonias, & Sacramenta exerceant, ut non habeat quod
de exercitio conquerantur. Ad quod in hoc negotio similiter respi-
ciendum fuit, ne illi, qui sunt alterius religionis, exercitio prorsus de-
stituantur, cum sine illo conscientijs suis satisfacere nequeant.

Mirabilius autem nobis visum est, adhuc Placitorum in ijs Arti-
culis mentionem fieri, quibus ad religionem Regis subditi cogendi
sint, quasi non latis sanguinis propter religionem hæctenus effusum
sit, quin debeat adhuc & in bello & in pace gladius in causa religionis
contra omnem pietatem, & iustitiam dominari.

Cum ergo ea, quæ diximus, in vtrisque articulis ita se habeat, nec
ullo modo alius euentus ex ijs, quam qui maiores turbas, & mutatio-
nes allaturus sit, expectari possit, rogamus Celsitud. & Dign. V. si quid
forte moderatius adhuc & melius pro pace & salute nostra habeant,
& proponere statuant, ut id nobis hodie vel saltem in diem crastinum
communicare velint. Agnoscimus quem honorem, & reuerentiam
Celsitud. & Dign. V. debeamus, ut minus honestum videatur, certum
tempus definire: sed necessitas publica, & officij nostri ratio postu-
lat, ut ex literis Ordinum iam ante cognouistis, ne diutius hoc nego-
tium extrahi patiamur. Neque etiam nunc animus nobis est, in vl-
lam vltiorem tractationem progredi, sed necesse putauimus, istud
adhuc quærere & intelligere: Sin verò hi articuli vltima sit resolu-
tio, quibus Cels. & Dign. V. volunt & censent Ordines contentos es-
se debere, id tribus verbis nobis significetis; ut, quod porro in Man-
datis habemus, perficiamus, & ad nostros redeamus. Actum Coloniae
xij. Iulij, Anno 1579.

Num. XXXVII.

Primo, Pacificatio Anno &c. 76. die 8. Nouemb. *Decimo articulo*
Gandau inita, & instituta; Vnio quoque Bruxel- *gratificatio pp*
lensis 9. Ianuarij Anno &c. 77. subsecuta, Edictu
insuper perpetuum Bruxellis 17. Februarij An-
no eodem publicatum, vna cum approbatione
Regia, in omnibus suis punctis & articulis serua-
buntur, & executioni mandabuntur.

L 2 Et

LXXXVII.

II.

Et quia præter ea, quæ à tempore primorum motuum acciderunt, post iam dictos tractatus pacificationis Gandauensis, Vnionis, & Edicti perpetui, vltro citroque varia facta, dicta, & admiffa fuere, tam in generali, quàm in particulari, hac præfenti quoque pacificatione non minus posteriorum istorum, factorum & dictorum, quàm eorum, quæ antea contigerunt, perpetua obliuio constituatur: Ita vt eorum nulla amplius fiat mentio, exprobatio, aut inquisitio, quæseam nunquam accidissent: idque sub pœna exemplaris correctionis, subditis contrauenientibus, tanquam perturbatoribus tranquillitatis publicæ infligenda.

III.

Rex Catholicus vasallis, subditisque suis seruabit, manutenebit, & si opus videbitur, etiam denuo confirmabit omnia & singula iura, vsus, consuetudines, immunitates, exemptiones & Priuilegia quarumlibet Prouinciarum, Ciuitatum, Oppidorum, Communitatum, aliorumque priuatorum omnium cum in genere, tum in specie, quemadmodum in Edicto perpetuo articulo 10. & cum Prouincijs Belgicis inauguratus extitit, promissit, & iurauit.

III.

Omnes milites extranei, vtpote Hispani, Itali, Germani, Galli, Burgundi, Angli, Scoti, ac cæteri omnes peregrini, qui propter hosce motus vtrinque accersiti sunt in Prouincijs Belgicis, ab hac pace promulgata intra terminum communi consensu constituendum, simul excedent & eodem tempore.

V.

Quod vero attinet ad alios milites non extraneos, etiam ad pleniorum exonerationem afflictorum subditorum, mandabit Rex vniuersum militem, tam terra, quam mari, eodem quoque tempore exautorari & dimitti, vt nimirum deinceps sibi priuatim viuant in tranquillitate, ordinarijs tantum præsidijs retentis, ac suffectoris. Vt subditi quoque Ciues, & Incolæ omnes citra cunctationem redeant ad mercaturas, opificia, & negotia pacis, quibus se, vxores, liberosque citra iniuriam proximi honestè sustentare valeant, & à publico armorum vsu antea non consueto, & pacis tempori non conuenienti desistant, & abstineant.

VI.

Vniuersæ exactiones, impositiones, cæteraque inusitata vectigalia, & onera præfentiū turbarū occasione quomodolibet indicta, penitus cessabunt, & tollentur: Ita tamen, quod si quæ certorum onerum continuatio adhuc fore ex vsu publico iudicabitur, simul atque per Ordines Statuum eiusmodi quid demonstratum fuerit, Rex haud grauatim se Ordinum consilij iuxta ac desiderio accommodabit.

LXXXVIII.

VII.

Præterea restaurabitur libertas commerciorum & transitus vbiuis locorum, per Vrbes, pagos, pontes, portus earundem prouinciarum, non minus terra, quam mari, perque fluuios, & flumina, prout factitatum fuit ante præsentis hosce tumultus: Nouis autem vectigalibus, atque impositionibus, absque Regis auctoritate eatenus per hos motus de facto institutis, in continenti cessaturis.

VIII.

Et ne qua semina altercationum aut querelarum relinquuntur omnes Ecclesiastici, nec nõ omnes Seculares, tam intranei, quam extranei, recuperabunt pacifice bona sua Secularia & Ecclesiastica, respectiue mobilia extantia, & omnia immobilia, titulos, debita, & actiones: ijsque statim uti, ac frui poterunt, in eo nimirum statu ac qualitate, quibus in præsentiarum illa ipsa reperientur: Idque omni dolo ac fraude semotis; Non obstate vlla hypothecatione, aut quauis alienatione à tempore Pacificationis Gandauensis facta in contrarium. Quæ vero ante pacificationem Gandauensem acciderunt, eiusdem dispositioni relinquuntur.

IX.

Similiter quoque subditorum quilibet hinc inde etiam redintegrabitur in suis honoribus, dignitatibus, beneficijs, gubernaculis, muneribus, functionibus, & officijs, planè ad instar prout tempore Edicti perpetui (illis, quæ ante Edictum contigere, eiusdem dispositioni relictis) extiterit. Exceptis tantum ijs, quibus contra libertatem, iuraque ac Priuilegia Patriæ, de vlla functione prospectum fuisse demonstrabitur. Prouiso tamen, quod eiuscemodi spoliati denuo redintegrandi, tenebuntur præstare iusiurandum, cuius in proximo sequenti articulo fit mentio, prout facturi quoque sunt cæteri, ad nouas functiones, et officia in posterum cooptandi. Reuocando, cassando, & annullando quicquid hinc inde factum, decretum, pronúciatum, ue fuerit in contrarium.

X.

Nulli admittentur ad vlla gubernacula prouinciarum, Ciuitatum, Castrorum, & fortalitorum, Capitaneatus, aut Præfecturas militum, nec ad consilia rerum Status, priuatum, financiarum, aliaque officia maioris momenti, præter naturales harum prouinciarum sub gubernaculis generalibus comprehensarum. Qui etiam ante receptionem, vltra antiqua & consueta iuramenta, Regi tanquam eorundem Principi naturali præstari solita, in hos articulos Regi & Ordinibus solemniter iurabunt, eosque promittent fideliter, sincerèque seruare, sub pœna periurii & tanquam tales puniendi,

XI.

Captiui vtriusque partis omnes, qui ob dictos tumultus ad huc dum detinentur, statim & absque vlllo pretio relaxabuntur: nisi iam

LXXXVI.

antea de eo aliud inter eos fuerit conuentum et concordatum.

XII.

Comes Buranus suæ libertati et Patriæ intra tres Menses, postquam Princeps Aſuraicus ea, quæ cum ipso tractabuntur, impleuerit, restituetur.

XIII.

Decreta, dispositiones, & ordinationes per D. Archiducem Matthiam, suosque Collaterales, & Ordines Statuum à tempore vltimarum turbarum, nomine Regis emanatæ, pro legitimis ac validis habebuntur, suosque debitos sortientur effectus, quoad beneficia, dignitates, officia, aut alias quaspiam res, quæ solent esse potestatis ac dispositionis ordinariæ illorū, qui tenent locum Gubernatoris dictarum Prouinciarum: non autem in ijs, quæ propriæ personæ Regis referuntur, aut si quæ factæ sunt contra iura, Priuilegia, & immunitates patrias, tam in generali, quam in particulari, vel alioqui in vllius iniuriam seu detrimentum redundarint.

XIV.

Pariter etiam quarumlibet Vrbiū, & aliorum locorum Magistratus, seu Officiati suis functionibus destituti, alia via, ac ratione, quā iuris ordine legitime seruato, aut alias contra Priuilegia dictarū Vrbiū, aut præter ordinarios, consuetosque modos cum primis restituentur, & redintegrabuntur in dignitates, officiaque sua, nec non ad eorum creationem futuris temporibus procedetur, prout olim, & si decet, ne cui facta toleretur iniuria.

XV.

Auctoritas, & obedientia Regi a Subditis cum primis restituetur & seruabitur, qualis merito iuxta præscriptū Diuini & humani Iurisdictionem Gandensem, Vnionemque subsecutam, Edictum perpetuum, et præsentem Tractatum esse debet, qualisque olim seruata est, vt recte nimirum administraretur iustitia, subditi regantur in omni ratione, æquitate, quiete, & obedientia idque ad eam formam, modumque, quo factum est ab omni memoria tam defuncti Imperatoris Caroli Quinti, eiusque prædecessorum, quam etiam à Regis tempore vsque ad harum turbarum initia. Si ne cuius auctoritatis instauratione, ac subditorum obedientia nequaquam possibile est, populum in vnione, concordia, rectaque iustitia, quiete, ac tranquillitate manuteneri.

XVI.

Superest de Gubernaculis dictarum Prouinciarum; quarum occasione Rex eliget Principem de sanguine, qui, quæ uerum experientia pollens habeat dotes & qualitates ad eius generis arduum munus cum primis necessarias, & de quo, seu qua Subditi iustā cau

LXX XVII.

satisfactionis sint habituri. Gubernabit autem cum omni iustitia, & æquitate, præsertim vero secundum vsus, Iura, consuetudines & priuilegia dictarum Prouinciarum, etiam comprehensis Pacificationibus supradictis, et hoc præsentis reconciliationis. Edicto, quod tenebitur promittere & iurare.

XVII.

Ad cuius quidem Gubernatoris generalis manus, citra vltiorem hæsitacionem, plane ac integrè tradentur omnes, & singulæ Ciuitates, Vrbes, fortalitia, & alia loca, quæ ab vna alteraue parte quocunque titulo aut prætextu modò tenentur, vnà cum Patrimonio ad Regem pertinente, tormentisque bellicis, munitionibus, com meatibus, armis, & nauibus: Vt nimirù ea loca, quæ ab omni memoria præsidium habuerunt consilio consilij Status naturalibus Belgicis astringendis iureiurando, quo vltra antiqua & consueta Iuramenta Regi, tanquam eorum Principi naturali, præstari solita, his articulis seruandis Regi, & ordinibus sese obligabunt, custodienda committat, aliàsque de illis disponat: sicuti seruitio Regis simul, & commodis, ac securitati Prouinciarum magis expedire arbitrabitur, & aliàs prout fieri decet, factumque fuit ante motus præsentis.

XVIII.

Permittente nihilominus Rege (& quidem merè in huius reconciliacionis gratiam) vt quod hætenus ex eius Patrimonio seu populi subsidiis desumptum & collectum fuit, id ita collectum, receptumque maneat absque vltiori persecutione, seu vexatione cuiuspiam mortalium eatenus inferenda. Ita tamen, vt in posterum ab eiusmodi detentionibus, occupationibus & collectis desistatur.

XIX.

Pacificacione Gandauensi, Vnione generali Statuum secuta, et Edicto perpetuo Bruxellensi, supra ab initio positis saluis, Ordines Statuum renunciabunt aliis omnibus fœderibus, pactis, mutisque sponsonibus, contractis occasione dictorum tumultuum, tam intra quam extra Prouincias.

XX.

Comprehendentur hoc tractatu Regina Angliæ, et Dux Andegauensis.

De cæteris concernentibus expeditionem, confirmationem, publicationem, perpetuamque, et firmam obseruationem huius pacificationis, postea agendum erit, cum omnia fuerint concordata, et conclusa.

QVAE

LXXXVIII.

Num. XXXVIII.

I.

Religio

VAE concernunt religionem, quæ omnibus Principibus vere Christianis iure debet esse commendatissima, haud potest Rex vllatenus præterire, quin vestigiis Regum Catholicorum suorum Maiorum inhærendo, percipiat, ac mandet in Prouincijs suis Patrimonialibus retineri, seruarique religionem Catholicam, Apostolicam, Romanam, ab omni æuo non solum ibidem receptam, verum etiam sub qua earundem Prouinciarum subditi olim tantopere floruerunt, & in qua tam dictum Regem, quàm cæteros suos prædecesores, olim Prouincijs inauguratos, mediante solenni iureiurando in Principes suos naturales receptos fuisse, notoriè constat. Quæ quidem supradicta Religio, exclusa quauis alia, liberè, pacificè, & absque vllò impedimèto per prouincias Belgicas posthac tradetur, & exercebitur: prout Ordines etiam iam antea in Vnione generali seipso mutuo, ac solenniter obligarunt, & in Edicto quoque perpetuo, ac literis frequentibus Regi non minus post, quàm ante turbas præsentis se passuros & procuraturos addixerunt; & sicut etiam iam pridem scripsere ad S. Maieft. Imperialem, vsque adeò, quod absque graui nota, vt non dicatur confusione vniuersi status politici, haud possint in re tanti momenti proprijs scriptis vlla ex parte contrauenire.

Religio

Quod verò ad Hollandiam, Zeelandiam, & oppidum Bommel attinet, dispositioni Pacificationis Gandauensis relinquitur: Ita tamen, quod interea temporis in ijs Ciuitatibus, ac locis dictarum Prouinciarum Religio Catholica Romana restituetur, in quibus tempore dicti tractatus ibidem exercebatur.

II.

Subditis, qui in reliquis Prouincijs Belgicis in hac tractatione comprehensis, à Catholica Romana Religione recesserunt, Rex Catholicus ad præsentem Belgij statum respiciens, per Regium suum Commissarium cõcedit, vt liceat ijs in Prouincijs istis sine aliqua coarctatione, aut molestia, occasione placitorum religionis eorum; suspendendorum, degere & manere, donec cum consilio Ordinum, legitimè ac debitè in loco tuto, vbi suffragia libera esse queant, per Regem, seu eius Governatorem Generalem congregandorum aliter dispositum fuerit super placitorum moderatione. Prouiso tamen, quòd interea temporis eiusmodi subditi à scandalis, ac rerum perturbatione, ac omni vsu & exercitio alterius, quàm Catholicæ Romanæ religionis prorsus abstineant. Et interim etiam liberrimè fruuntur omnibus suis bonis, tam mobilibus, quàm immobilibus, iuribus, actionibusque: & poterunt ea ipsa, qualiacunque fuerint, etiam aliò transferre, seu vendere, aut alienare, prout eis videbitur. Et quatenus sua bona re-

LXXXIX.

na retinere malint, poterunt etiam absentes ad eorundem bonorum regimen, administrationem, & receptionem in Prouincijs sibi eligere Quæstos Catholicos, quoscunque volent. Præterea toties, quoties voluerint, ad Prouincias iteratò redire, victuri tamen Catholicè, ijsq; ritibus, ac moribus, quos personas Catholicas decet. Eritque huiusmodi reditus ac facultas bona administrandi per se cuilibet bona fide permiffus, statim atque Pastoribus, Officiatis, ac Magistratibus locorum, ad quæ redire cupiant, talis intentio ac voluntas insinuata fuerit. Ex qua quidem Regali indulgentia nulli non perquam manifestum redditur, quod Rex nihil minus, quam bonorum confiscationes, ruinam, & perniciem suorum subditorum appetat: nec etiã quod rigore superiorum Placitorum ipsos perstringere constituerit: Cùm paratissimus quoque sit ea ipsa Placita cum cõsilio Ordinum Statuũ competentem temperare, ac moderari, omniaque facere, quæ ad Dei Opt. Max. cultum, Prouinciarumq; quietem, & tranquillitatem pertinent, ac benignum, amantissimũ, Christianumq; Principem decet.

Num. XXXIX.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI,

Generosi, Nobiles, Sac. Cas. Maiest.

Commissary.

Illustrissimus Dux Arschottanus, & nos reliqui Ordinum Legati, legimus & cõsiderauimus Articulos, qui hodie manè nobis exhibiti sunt, & quia inuenimus eos propius ad mentem & intentionẽ Ordinũ accedere, volumus in primis Cels. & Dign. V. quàm maximas gratias agere, pro fauore, opera, & labore, quẽ Ordinibus, & nobis amicè, gratiosè, & beneuolè in Pace cõcilianda ostendunt, & præstant. Sed cùm Cels. & Dign. V. non ignorent, etiam si nos Articulis ijs contenti esse vellemus, virtute tamẽ Mandati nostri amplecti nos eos non posse: Sed esse multos alios, quibus non minus illi, quam nobis persuasi & probati esse debent. Ad eam rem nihil magis expedire arbitramur, quam vt quamprimum non solum apud Ordines Generales: sed etiam apud Status singularum Prouinciarum super ijs deliberetur. In eum finem secundum Prouincias, quarum nomine hic comparuimus, aliquos ex nostris deputare proposuimus, qui fideliter hoc, quod supra diximus, exequantur. Sed cùm singulæ Prouinciæ, & præsertim illæ, quarum Mandato hic agimus, in singulos dies irruptionem Hispanorum expectent, fieri id commodè ad utilitatem, & desiderium nostrum non potest, nisi tam diu requies illis, & cessatio ab armis concedatur. Quæ res etiam, si rectè consideretur, & sincere inter Serenissimum Regem, & Catholicum Principem &

M

Domi

Dominum nostrum naturalem, & Ordines reconciliatio, & pax que ratur, de ea Cels. et Dig. V. tum etiam Illustris. Dux de Terra noua non possunt aliter iudicare. Quapropter, ut Cels. et Dign. V. principium nunc Pacis ineuntæ iacere incœperunt, rogamus porro, ut eodem affectu et amore perficere eam studeant: et dum in hoc cum Ordinibus Generalibus, et Particularibus incumbere ex toto animo proposuimus, quod pium, iustum, et æquum esse putamus, hoc agere velint, ut saltem ad duos menses cessatio ab armis indicetur. Ad quod etiam personam Cæs. Maiest. quæ auatrix et conciliatrix huius Pacis est, tum etiam personas vestras, quæ Ecclesiasticæ sunt, et maximè personas, inter quas hoc bellum geritur, attendi cupimus, quibus omnibus nihil minus conuenit, quàm arma pati dominari, ubi ferò de pace agitur.

Hæc synceris animis Illustris. Dux, & reliqui Ordinum Legati, Cels. & Dign. V. proposita volumus: Nec dubitamus, quin Ordinibus ista grata futura sint. Imo nisi ita fiat, adhuc dicere necessitas nos cogit, metuere nos in isto armorum horrore, & armorum perturbatione nihil pacificum, & frugiferum usquam actum & conclusum iri. Dictum & exhibitum Coloniae 8. Iulij, Anno etc. 79.

Num. XL.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIUM
Pacificationis Belgicæ deputati Commissarij.

Illustres, Reuerendi, Generosi, Nobiles, Prudentes, & Circumspecti.

*Commissarij
est hoc scriptum*

Vemadmodum vbique gentium percrebuit quibus, quantisque calamitatibus, & afflictionibus Patria vestra aliquot annis iactata, concussa, & vastata fuerit, ita nemini obscurum esse potest, quàm vero paterno affectu & studio Sacra Cæsarea Maiestas huius adeo calamitosis et diuturni, in vestris visceribus ardentis belli faces extinguere haftenus tentauerit. Cumque sua Maiestas inter cætera remedia, quibus Patriam vestram, ab hoc flagranti incendio liberatam, pristino splendori, Legibus atque institutis Patrij restituere conata est, nobis grauissimum onus et curam eius rei perficiendæ imposuerit, omnino duximus nostri esse officij, quantum in nobis esset, tantis malis maturè occurrere: ac proinde ante quatuor integros menses, sepositis nostris, nostrorumque subditorum negotijs, nos huc cõtulimus, eoque affectu, quo et Regi Catholico, et vobis, et toti Imperio, ac Reipublicæ Christianæ ex animo benè volumus, nec laboribus, nec molestijs, nec sumptibus pepercimus, nihilque prætermisimus, quod ad Pacem concilian-

liandam necessarium, vel utile esse arbitrati sumus. Quanquam attē
 tem Legatos vestros non tantum in initio huius actionis aliquandiu
 expectauimus: sed & deinde illos, cū minus sufficienti, & ad sex
 hebdomadas restricto Mandato comparentes sēpissimè adhortati su-
 mus, vt plenius Mandatum, & temporis prorogationem procura-
 rent, eoque nomine etiam ad vos scripsimus, & certò nobis persuasi-
 mus, in vobis moram nullam futuram: tamen præter spem & ex-
 pectationem nostram nec ad literas nostras responsum à vobis acce-
 pimus, nec Legatis vestris sufficientius Mandatum transmissum, nec
 temporis prorogatio facta, nec interim ab innouationibus & muta-
 tionibus Pacis conciliationem difficiliorem reddentibus in Belgio
 cessatum est. Quæ res causam non iniustam nobis tribuere potuis-
 set, spem omnem Pacis constituendæ protinus deponendi, & ad eui-
 tandos inuites sumptus, & molestias hinc discedendi, nisi & Cæsareæ
 Maiestatis Mandatum, & pietas Christiana erga subditos Belgij, qui
 diuturnis intestinis bellis miserè atteruntur, nos hic detinuisset, et
 ad tractationem hanc continuandam commouisset. In qua eò tan-
 dem progressum est, vt in politicis negotijs huiuscemodi media pro-
 posuerimus, et à Regis Mandatario Duce de Terranova obtinueri-
 mus, quæ nemo non iustissima, et ad tollendas omnes hætenus alle-
 gatas sumptorum armorum causas commodissima censere potest,
 nisi quis adeo diuini & humani iuris, & promissionis per Ordines,
 & subditos tam sanctæ, totiesque iteratæ, immemor esse velit: vt o-
 bedientiam, & authoritatem, ad retinendam Reipublicæ tranquillita-
 tem, modis omnibus necessariam, Regi prorsus denegandam &
 auferendam esse arbitretur. In negotio quoque Religionis ipse
 met Regis Mandatarius, nomine Regis, vltro non minus, sed po-
 tius plus, quàm in Pacificatione Gandauensi, Vnionē secuta, et Edic-
 to Bruxellensi conuentum, frequentioribusque tam ad Sacram
 Cæs. Maiestatem, quàm ad Regem Catholicum, et alios Principes li-
 teris promissum, totiesque iuratum fuit, subditis concessit. Quod
 cū ita sit, et per horum mediōrum acceptationem omnes politicæ
 controuersiæ, propter quas grauissimum hoc bellum inchoatum es-
 se allegatum fuit, planè cessaturæ sint. Insuper etiam in negotio Re-
 ligionis Regi vi et armis plus extorquere velle, quàm prioribus iu-
 ratis Pacificationibus, promissionibusque consentaneum est, ac
 Regis Mandatarius vltro permisit, nec æquum, nec necessarium
 sit, et ipsa patriæ vestræ calamitas omninò postulet: vt difficil-
 limo eius tempore, et ingruentibus maioribus periculis, quàm o-
 cysimè, et sine vlla mora succurratur. Miramur non immeri-
 to, quamobrem ad huiusmodi media ante tres hebdomadas vestris
 Legatis porrecta, et per eosdem tunc temporis vobis proculdubio
 transmissa, hætenus nihil responsi acceperimus. Cumque nostra,
 et Subditorum nostrorū negocia, solius huius tractationis causa per

XCII.

tot mēses seposita, et suspensa, plane nō admittant, vt hic diutius frustra nos detineri patiamur, facere non potuimus, quin denuo media proposita vobis transmitteremus, et nomine Sac. Cæs. Maiest. vestrū responsum exigeremus. Diligēter igitur, et sedulo vos adhortamur, vt quam primum ad media his literis nostris adiūcta, tale responsum nobis transmittatis; vt et Cæs. Maiest. et omnes Imperii Status, et nos ex eo certò deprehendere, et intelligere possimus, vos malle sopitis odiis, armisque sublatis in pace tutò viuere, quam funesti et calamitosi huius belli incommoditatibus, et periculis diutius agitari. Ad quā pacem maturè, et solidè conficiendam, et corroborandam necessariū erit, vt Legatis vestris vna cum dicto responso sufficiens quoque Mandatum mittatis. Quod si feceritis, vtī facturos confidimus, vobis ipsis et Patriæ vestræ officium optimum, et planè necessarium præstabitis. Deus optimus Maximus vos diu seruet incolumes, et ad pacem oblatam obuiis vlnis amplectendam flectet, et inclinet. Datum Colonia quinta Augusti. Anno &c. lxxix.

Num. XLi.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIUM

pacificationis Belgicæ deputati Commissarij.

Reuerendi, Generosi, Nobiles, Spectabiles, & Prudentes.

VID haecenus ex Sacrae Cæs. Maiestatis Mandato, et ad patriam vestram ex diuturni et calamitosi belli incendio eripiendam, & liberandam, cum Rege Catholici, Principis vestri naturalis, Mandatario Duce de Terra noua, & Legatis Ordinum Belgicorum egerimus, & quæ pacis media proposita sint, per eorundem Ordinum Legatos, vel Deputatos Antuerpiæ congregatos vobis significatum esse non dubitamus. Et licet superfluum fortè videri posset eo nomine ad vos, aliarumque Prouinciarum Belgicarum Particulares Status literas dare; cum tamen à Sacra Cæs. Maiestate nobis mandatum, nostrique officij sit, vt quacunque ratione hoc Pacificationis negotium promoueamus, & ab Ordinum Deputatis Antuerpiæ congregatis, nec ad priores nostras literas, nec ad media pacis ante aliquot hebdomadas proposita, responsum haecenus acceperimus, & nostræ, ac Subditorum nostrorum causæ haecenus sepositæ, & suspensæ, ac tantum non neglectæ non admittant, vt nos hic diutius frustra detineri patiamur, facere non potuimus, quin & vobis, & aliarum Prouinciarum Belgicarum Particularibus Statibus, posteriorum literarum nostrarum ad Ordines scriptarum, & mediorum propositorum Copias transmitteremus. Certò enim nobis persuademus, vestram promotionem apud Ordinum

XCIII.

num Deputatos Antuerpiæ existentes tantum ponderis & momenti habituram, vt eo maturius & celerius ab ijsdem responsum accepturi simus. Diligenter igitur & sedulo vos adhortamur, vt ea cura & diligentia, quam res tanti momenti, & totius Patriæ vestræ salus exigit, negotium hoc perpendatis; simulque cogitetis bellum hoc siue trahatur, siue impetu breuiori finiatur, in eam tãdem necessitatem Prouincias facile adducere posse, vt ad difficiliorem multo, quam nunc offertur, pacem compellãtur, atque tãto magis apud Deputatos Ordinum Antuerpiæ congregatos ea, qua oportet, dexteritate negotiũ hoc vestrum promoueatis, & sollicitetis: vt quamprimum ad media his adiuncta, paci & tranquillitati, ac quieti Patriæ vestræ conueniens responsum, & Legatis suis, & vestris hic existentibus sufficiens Mandatum transmittatur. Vt ita Dei omnipotentis ope pax vobis, & Patriæ vestræ restitui, & funesti ac calamitosi belli fax extingui possit. Neque ab eo proposito alicuius dissidentis opinionẽ, si quæ fortẽ ab aliquibus felicitati vestræ minus fauentibus vobis suggeratur, vos abduci patiamini, cum Regis Catholici animum ad pacem nõ solum faciendam, sed & seruandam, & continuandam ita omnino affectum sciamus, vt non dubitemus, Imperatoria maximẽ intercedente auctoritate, quin ea sic muniri possit, ne quicquam periculi in posterũ vnquam vobis vniuersis, & singulis sit metuendum, vel expectandũ. Deus Opt. Max. vos seruet incolumes, vobisque pacem iamdiu exoptatam concedat. Datum Coloniae die 5. Augusti Anno. 1579.

Ad Prouincias particulares & Ciuitates.

Num. XLII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GEN-
nerosi, Nobiles, Sacræ Cæsariæ Maiestatis

Commissarij.

Illustrissimus Dux Arschotanus & nos reliqui Ordinum Legati nudiustertius literas ab Ordinibus accepimus, quibus primum nobis significat, se Articulos, quos Cels. & Dign. V. nobis exhibuerunt, ad singulas Prouincias transmississe; vt super ijs iudicium, et voluntatem earum cognoscant.

Secundo, posteaquam petitionem nostram, quam eodem die, quo Articuli exhibiti sunt, de Induciis fecimus, æquam et necessariam prorsus inueniant, requirunt à nobis, vt vrgere eas non desistamus. Nondum enim literæ nostræ, quibus indicauimus illas denegatas esse, ad eos tum peruenerant.

Nihilominus Illustrissimus Dux, et nos excitati istis literis semel adhuc toties propositam de Induciis petitionem renouare vo-

XCIII.

luimus; Idque ex hac ratione maxime, quod Ordines nobis significent permouendis, & conciliandis subditorum animis, qua re principium ad Pacificationem ponitur, nihil adeo seruiturum, quam si illæ in præfentia ad tempus aliquod indicantur. Ita etiam non ignorant Cels. & Dign. V. Inducias per se in mansuetudinis officijs includi, easque sæpe non paruas tantum iras, sed & magnas atque difficiles restinxisse, & beneuolentiam facile conciliare.

Quinimo considerata persona Ser. Regis erga subditos suos, quorum obedientiam & amorem maiores eius, & Maiestas illius ipsa met inaugurationis tempore, & postquam Maximum cognouit & experta est, qui nunc multis annis communiter ab exercitu Hispano vexati, direpti & oppressi sunt, his aliquot hebdomadarum Inducias in eum finem petitas, vt secure & quietè super Pacis conditionibus conuenire, & deliberare possint, denegare, non putant possibile esse, modò ex parte Regis syncere recòciliatio, & pax, et non potius media ad prorsus perdendos et subiugandos ipsos quærantur.

Quid multis? nec nos tacere possumus, iam ab initio nobis duram visam fuisse induciarum recusationem, et durior adhuc ea visa est, quæ postremo facta est: nec dubitamus, quin etiam Sacræ Cæsareæ Maiest. displicebit, multoque adhuc magis Cels. et Dign. V. propter personas, quas sustinent, displicere. Cui hoc solum, nunc addere volumus, ex Mandato Ordinum, nisi illæ concedantur, quæ alioquin Pacem præcedere, & ad eam viam præparare solent, metuere ipsos, omnem cogitationem Subditos de pace abiecturos: quod & ante indicauimus; Cum è contra Inducijs concessis spem nouæ beneuolentiæ concipient, animisque à bellicis curis & timoribus non nihil liberatis, simul inter se ea solum, quæ ad pacem facere poterunt, sine dubio deliberaturi, & sciscituri sint.

Conditiones Induciarum iam ante quoque exposuimus, eæ in iisdem literis repetuntur, nimirum, quam diu illæ durant, vna & altera pars se contineat in locis, Ciuitatibus, & munitioibus, quæ occupauit, & detinet, & vt vtrique ad ea liberè meare, & remeare, in ijs agere, & conuersari liceat, communicatione vnus partis cum altera penitus interdicta.

Gratiosissimi Domini, hæc est Ordinum seria adhuc de Inducijs petitio ex rationibus, quas supra diximus. Eas rationes & pro vestra prudentia perpendatis, & vna cum Duce de Terranova communicate, eiusque Excel. ad locum petitioni illi dandum indicatis, Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos Ordinū Legati obnixissime petimus.

Vltimo Cels. & Dign. V. latere non volumus, et si generales Ordines non expresse terminum nobis prorogauerint, tamen sicut antea, ita et nunciasserunt nobis hic subsistere, donec responsum super Articulis Pacificationis ab ipsis accipiamus. Actum Coloniae 9. Augusti, Anno 1579.

REVE-

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMIQVE

DD. Electores, Principesque Generosi, Nobilesq. Domini, Cæs.

Maiest. Delegati longe dignissimi.

D'ea, quæ circa Inducias, armorumque suspensionem ab amplissimo vestro confesso, iam aliquoties ad requisitionem Ordinum Belgij Legatorum proposita fuere, Dux de Terranova Regius Mandatarius nihil tam ex animo desiderans, quam ea omnia, quæ ad veram solidamque pacem ineundam quomodo spectare dignoscuntur, re ipsa promouere, breuiter respondenda duxit ea, quæ sequuntur.

Principio, quod sicut armorum suspensio primus gradus esse prætenditur ad Pacis serenitatem consequendam, ita declarat, quod etiam ab ipsomet exordio præsentis negotiationis in eam semper fuerit propensissimus: vt nec dubium, quod sponte illam concessurus fuerat, si modo rerum publicarum status, ac dispositio tunc temporis præ se tulissent. Quod de pace tandem subsecutura, si non plane certam, saltem verisimilem spem tunc iustè concipere potuisset. Nec dubitare quisquam debet, quin in præsentiarum adhuc eadem illi mens sit ac voluntas casu, quo spes aliqua vberior, quam hactenus, etiam nunc affulgere inciperet.

Cæterum cum Status Belgij neque in hunc vsque diem suis huc destinatis de sufficienti Mandato, etiam ad frequentiora Dominorum Commissariorum monita prospexerint, ita vt propter hanc & alias causas, nec hoc quidem tempore vlla spes adhucdum sese ostendat omnino, ne quidem post transmissos Articulos Pacis, iam diu per Belgium satis superque latè diuulgatos, non potest non sibi persuasum habere, eius rei præcipuum impedimentum prouenire à militibus præsidarijs libertatem suffragiorum Ciuium & Incolarum haud dubie prohibentibus.

Quocirca ad Pacis negotium oportune iam præparandum nihil tam necessarium videtur, quam Ciuitates obtrusis, vel sinistris persuasionibus inuectis præsidijs citra moram exonerare, ipsosque Ciues & Incolas suæ libertati permittere: vt nimirum seposito omni metu, horroreque belli possent de salute propria, atque adeo etiam tranquillitate publica verum animi sui sensum apertè dicere, & explicare.

Porrò, vt ne qua excusatio retorqueatur, quasi videlicet dictæ Ciuitates milite præsidario egeant, ad tutelam sui contra exercitum Regium: Paratus erit Regius Mandatarius eo casu in postulatam armorum suspensionem sub conditionibus, ac securitatis

ritatibus communi partium consensu statuendis consentire, dummodo tamen interea temporis abstineant à noua collectione militum, simul et coactione Subditorum ad nouas Vniones huic presentireconciliationi, ac tranquillitati publicæ contrarias: prout etiam ex parte Regis idem cauebitur et præstabitur. Quæ quidem res tam æqua et iusta videtur, quod citra tergiversationem recusari nequeat. Datum Coloniz 24. Augusti, Anno 1579.

Num. XLIII.

SACRÆ CAES. MAIEST. AD NEGOTIUM

Pacificationis Belgici deputati Commissarij.

Emini obscurum esse arbitramur, quâto studio, quantisq; molestijs, & laboribus hoc onus Belgicæ Pacificationis à Sac. Cæs. Maiest. nobis impostum hucusque persecuti fuerimus; Neq; à quâquam in malam partem accipi, vel posse, vel debere, si longiori vestra, cæterarumq; Prouinciarum & Ciuitatum, ad quas iam dudum Articuli Pacificationis omnium iudicio tam æqui & tolerabiles decimo octaua Iulij à nobis Legatis Ordinum exhibiti, vobis proculdubio communicati, postremo verò à nobis sub Dato quinta huius denuo transmissi, protracta mora cum magno nostro, nostrorumq; incommodo frustra hic tempus terere, non leui afficiamur tædio.

Quamobrem vos iterum hisce nostris literis monere volumus, prout monemus, & hortamur, vt hanc optimam vestræ salutis, Reip, quoque vestræ, tranquillitatis, & pacis perpetuæ stabiliendæ occasionem verè vobis cordi esse, & nec vlllo vel diffidentia, vel sinistra alicuius persuasionis affectu mentes & animos vestros ita fascinari, vel obnubilari patiamini, quo præsentem vobis vltro oblatam, tamq; plausibilem & iucundam quietis & felicitatis vestræ opportunitatem vobis præripi permittatis.

Et quia veremur, ne frequetiores illæ Antvverpienses turbæ impedimento sint, & in futurum esse possint, quo minus res hæc tam ardua debita celeritate expediatur, ob id vos seriò hortandos duximus, quod vltiore quauis mora remota etiam nobis huc Coloniam cuiuslibet alterius Prouinciæ, vel Ciuitatis, longiori protelatione non attenda, super ante memoratis vobis transmissis Pacificationis Articulis vestram resolutionem & sententiam, vti speramus, huic negotio conuenientem in forma authentica quamprimum, aut saltem intra spacium trium septimanarum à Datis presentium computandam, renunciari curetis. Hoc ipso facietis rem in primis vobis, vestræque patriæ salutarem, Cæs. Maiest, & nobis gratam. Datum Coloniz 29. Augusti Anno 1579.

EXTRACT DE CERTAINES LETTRES DES

Estatz generaux du pays bas, aux Seigneurs Deputez estant a Couloigne.

Datez d'Anuers le xxiiij. d' Aougt 1579.

Esieurs, Nous auons receu les vostres, tant du iij. que de le xi. de ces mois, par lesquelles ayans entendu, que les treues par vous demandees de nostre part vous sont refusees, n'en pouuons si non auoir vng grandissime regret et mescontentement, attendu que lesdicts treues eussent donne moyen de plus aisement paruenir a la paix. Et que par le refus d'icelles l'aigreur de pieca conceue aux espritz des inhabitans du pays bas, par la continuation de la guerre, ne se pourra aulcunement assopir, veu que ceste denegation semble assez ouertement demonstrer, qu'on ne procede en ce traicte de paix de bonne foy, ou a bon escient. Et que sa Maiesté d'Espaigne, est peu affectionnée au bien, repos & tranquillité de ces pays. Neantemoins pour nostre decharge deuant tout le monde, Ayant faict l'enuoy des poinctz & articles concernans ladicte paix, nous sommes icy r'attendans la resolution des Provinces particulieres.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI,

Generosi, Nobiles, Sac. Cæs. Maies.
Commissarij.

Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos reliqui Ordinum Legati, cum facile conijciamus, Cels. & Dign. V. non nihil eam moram, quæ nunc ab Ordinibus post exhibitas vltimas pacis conditiones interponitur, grauem & molestam esse: Omittere nullo modo potuimus, quin ijsdem Celsi & Dig. V. exemplum earum literarum, quas hesternâ die accepimus, communicemus, vt ex ijs causam istius moræ cognosceant, & perspiciant.

Resolutio quidem à Statibus singularum Prouinciarum de die in diem super ijs expectatur. Sed postquam prima nostra petitio de Inducijs à Terra noua denegata nobis fuerit, quid inde euenturum Ordines metuant, non obscure literæ eorum indicant.

Quid ergo erit, vbi responsum Ducis de Terra noua ad secundam nostram petitionem de ijsdem Inducijs acceperint & perlegerint? Cum in eo nihil ferè sit, si penitius consideretur, quod non plus ad irritandos Subditorum animos, quam ad leniendos & conciliandos eos faciat.

Narratur quidè de propensione, quam Excell. eius ad Inducias ab

XCVIII.

initio habuit, sed tamen res ipsa ostendit, cum toties eas petierimus, grauesque causas attulerimus, cur illæ concedi debuerint, nihil nos vnquam, imo ne tum quidem, cum exercitus Regius nulli rei, quam vexandis & depopulandis agris intentus est, impetrare potuimus.

Spem pacis satis superque calamitates Subditorum ostendunt. Quid enim ijs posset esse gratius, vel magis necessarium? eandem spem pacis maior pars Populi, qui Catholici Romani sunt, declarat, multæ Ciuitates, multi Nobiles ad eam ineundam parati sese offerunt. Idem suis literis Ordines, & nos eorum nomine sæpius significauimus, solum medium istud petitum est, quo solet super pacis conditionibus agi; sed in hunc vsque diem recusatur. Quid putamus Subditos cogituros; hoc nimirum, quod ex literis hic exhibitis, Cels. & Dign. vestræ percipient: Deinde esse aliquos, qui existiment, Ser. Regi ex nostris discordijs, & mutuis lanienis plus boni, quam ex concordia nobis data prouenturum.

Vt cunque sit: vberimam spem præbere se & præbuisse hætenus ad pacem dicimus, sed deesse tempus & locum: Item deesse quietem, & tranquillitatem, quæ in tam magna rerum confusione, tanquam vehementi animorum alienatione, & perturbatione ad rem tantam opus est. Ita qui recte & Regi & subditis consultum volunt, non Inducias vnus aut alterius mensis, sed potius totius anni suadere, & indulgere debent.

Neque id sub ea conditione, qua soli Ordines suas Ciuitates præfidiarijs militibus exonerent, quæ pauca numero sunt, pleræque enim Prouinciæ & Ciuitates nullum militem habent, sed qua Hispani, & Malecontenti ad paria facienda simul teneantur & obstringantur.

Nunc vero cum requiratur ex nostra parte id solum fieri; Præterea cum eo casu primum, hoc est, liberatis Ciuitatibus nostris præfidiarijs militibus, de Conditionibus, sub quibus Induciæ constituendæ erunt, agere incipiemus; quam alienum hoc ab omni pacis studio Subditis videbitur, nemo prudens est, qui non intelligit. Quod ad nos attinet, serio dicimus, vehementer nos dolere eiusmodi medijs proponendis viam ad pacem impediri.

Quinetiam summopere miramur, toties Mandati mentionem fieri, quasi per illud impedimentum aliquod vel Inducijs, vel paci obijciatur. Ex subditis tamen erunt, qui sub eius prætextu aliud aliud quæri existimabunt: Nos vero arbitramur frustra difficultatem de eo fieri. Nam habet omnia substancialia, quæ habere debet, nec quicquam relatio in eo facta (ad instructionem nostram) ad rem pertinet; quia etiam iam ante non semel, sed aliquoties declarauimus nos non aliam habere Instructionem, quam quæ Articulis à nobis exhibitis continetur. Quod etiam ostendere, & docere tam parati fuimus, & incontinenti etiam nunc ostendere & docere parati sumus. Addidimus

XCIX.

mus quoque, si necesse est, & negotium eo deductum fuerit, nos effecturos, ut singulæ Prouinciæ, quæ per nos hic acta sunt, grata & rata habeant. Id etiam Cels. & Dign. Vestræ hucusque cognouerunt ex literis Ordinum per nos exhibitis, & cognoscent, si vel Articulos iam antè exhibitos Ordines approbarint, vel quid vltèrius conuentum vel concessum fuerit.

Postquam Illustrissimus Dux & nos putauimus expedire, ut exemplum literarum, quas diximus hesternò die nos recepisse, Cels. & Dign. vestris exhiberemus: simul visum nobis reliqua ista adijcere, quæ ut æquis animis eadem Cels. & Dig. V. accipiant, amicè, humillimè, humiliter & officiose postulamus. Actum Coloniae. 29. Augusti, Anno 1579.

Num. XLVII.

ILLVSTRIS, ET REVERENDISS. INCLL-

*ti, Illustris, Nobilis, & Honorati cum primis
Domini.*

LITERAS Amplitud. vestrarum datas Non. Augusti accepimus septimo Calend. Septembris, vnà cum exemplaribus literarum ab Ordinibus huius Belgij scriptarum, & mediorum, Capitumq; Pacis iisdem transmissorum. Quibus vt paucis præsentibus hisce respondeamus, non possumus non ex animo amplecti, & deosculari benignissimam Sacræ Cæsareæ Maiestatis clementiam, illiq; conformè promptiss. Amplitud. V. voluntatem promouendæ pacificationi Belgicæ tantopere additam, nobisque tam multis variisque officiis iam pridem perspectam, & exploratam. Quo nomine & generatim Ordines omnes, & nos particulatim in perpetuum. Sacræ Cæs. Maiest. & Amplitud. vestris obstrictos, & obligatos sentimus. Ingrati profecto futuri, si destituti in præsentiarum commoditate & occasione animi nostri gratitudinem re ipsa Amplitud. vestris approbandi, saltem verbis illis gratias agere, & corde habere differemus. Quibus vt Amplitud. vestræ, dum occasionem operimur, gratæ nostræ voluntatis re ipsa verius explicandæ patiantur interea sibi satisfieri, iterum atque iterum rogamus, illudque persuasum habeant, nos non memoriam tantum fidelis ab iis operæ Patriæ nostræ præstitæ, sed nec studium, ac voluntatem eam quouis officii genere demerendi, vllò vnquam tēpore esse deposituros. Et quando tam felicia sunt iacta ac inita fundamenta pacis, & Regi nostro Clementissimo, & communi Patriæ nō vtilis tantum, ac cōmodæ, sed etiā omnino necessariæ, graue fuerit ac dolerēdū imprimis, si negotiatio tā feliciter hactenus instituta in medio cursu abrūpatur; Rex & Patria sperato ex ea fructu, & Ampli. V. debita pacis

C.

confectæ laude & gloria fraudetur. Qua de causa eas quam possumus
 enixissimè rogatas cupimus, operam ac officium hæcenus rei tam
 salutari impensum adhuc continuare velint, neque ab ea ante de-
 sistant, quam re ad optatum, ac bonis omnibus desideratum finem
 perducta, ac terra hac Belgica pristinae quieti restituta, & Regi Ca-
 tholico, Domino, ac Principi suo naturali plenè reconciliata. Cui
 nos, quantum in nobis est, pro exigua nostra tenuitate, neque de-
 fuimus hæcenus, neque in posterum quoque sumus defuturi. Ve-
 rum cum huiusce rei resolutio à nobis solis non pendeat, sed reliqua-
 rum quoque omnium Belgij Ciuitatum super ea sint audienda, &
 exquirenda suffragia, in quam rem dicta Exemplaria transcribi ius-
 sa, illis mittere necesse fuit, & qui hic Ordinibus assistere ab illis De-
 putati, domum regressi sunt: hinc factum, vt nihil hæcenus ab-
 solutè potuerit resolui, & multo minus pro communi Ordinum
 placito isthuc transmitti. Nos interea dicta Pacis media, & Arti-
 culos scripto complectentes examinauimus, & cum reliquis hu-
 ius Ciuitatis membris contulimus, & conceptam super ijs à nobis
 sententiam scripto complexi sumus, eamque paratam habemus,
 exhibendam reliquarum Prouinciarum ac Ciuitatum Legatis, v-
 bi aduenerint: Quos cum earum responsis indies expectamus, vt
 collatis inuicem sententijs, communi Ordinum consensu conci-
 piatur responsum, quod & Regiæ Maiestatis clementiæ, & Patriæ se-
 curitati maximè exultimabitur conueniens, & deinde Amplitud. ve-
 stris primo quoque tempore transmittatur. Quod nos, quantum
 in nobis erit, modis omnibus studebimus promouere: Vestra Am-
 plitud. & nos & Patriam communem singulari efficient beneficio,
 si quales hæcenus, tales quoque in posterum nobis apud Maiestates
 tam Sacram Cæsaream, quam Regiam Catholicam Patronos & In-
 tercessores exhibuerint. Quo scilicet inducitur Amplitud. V. rogatu
 Sacra Cæsarea Maiestas apud Regem nostrum Clementis. serio inter-
 cedat, ac instet, vt quæ ab Ordinibus responso ab illis transmitten-
 do petentur publicæ securitatis ergo, Reg. Cathol. Maiest. po-
 puli supplicantis precibus & temporis necessitati concedere digne-
 tur: Vt scilicet hac ratione pristina Patriæ tranquillitas tandem ali-
 quando restituatur, & sua Regi, Domino ac Principi nostro natu-
 rali, legitima constet & conseruetur authoritas: quod nos vnice o-
 ptamus. Et quia non dubitamus æquè nobiscum Amplitud. vestris
 esse commendatum, non erimus illis longiore prolixitate molesti:
 tantum Deum Opt. Max. rogabimus, vt Sacram Cæsaream, & Re-
 giam Catholicam Maiestates, Amplitud. quoque vestras quam diutis-
 simè saluas, incolumes, & vndequaque florentes conseruet: & pia
 ac salutaria illarum consilia diuina sua clementia ita dirigat, vt v-
 niuersa Christiana Respublica pacis toto orbi restitutæ, Belgium
 verò insuper salutis & conseruationis suæ beneficium illis per-

perpetuo debeant. Datum Antvverpiæ pridie Nonas Septembris 1579.

CVI.

Illustris. Reuerendis. Inclytarum, Nobilium,
& Honoratarum Amplitud. vestrarum

Addictis. Clientes,

Prætor, Cofs. & Senatus Ciuitatis
Antvverpiæ.

I. Martini sst.

Superscriptio talis erat,

Reuerendis. Illustris. Inclytis, Illustribus, Nobilibus,
ac Honoratis Dominis, D. Sacræ Cæs. Maiest. Com-
missarijs, Dominis nostris cum primis obseruandis.

Colonia.

Num. XLVIII.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI,

Generosi, Nobiles, Sac. Cæs. Maiest.

Commissarij.

Elf. & Dign. V. Illustris. Dux Arschotanus, & nos
reliqui Ordinum Legati amicè, & submissis ani-
mis celare non possumus, nos hesternò die binas
litteras eiusdem ferè argumenti, vnas à Serenis. Ar-
chiduce Austriae Matthia, Gubernatore, & Capi-
taneo nostro generali; Alteras ab Ordinibus ac-
cepisse: in quibus non tantùm causas iam ante quo-
que excusatae moræ repetunt, sed vnà etiam statum consultationis,
quæ super Pacificationis Articulis per Status singularum Prouincia-
rum haberi debet, exponunt.

Nulla quidem Prouincia est, nullus Subditus, qui non ex toto
ânimo reconciliationem cum Serenis. Rege, Principe, & Domino
nostro naturali inire desideret; nullus qui non pacem publicè & pri-
uatim persequendam existimet: sed talia dicta & facta nostrorù Ad-
uersariorum referunt, quæ ijsdem Prouincijs & Subditis non so-
lum impedimentum ad eam præstent, sed simul etiam alia studia in
animis eorum excitent, quæ magis ad arma defendendi sui gratia,
quam ad pacem spectare videntur.

Sed hæc malumus ex allegatis literis, quarum exempla hic exhi-
bemus, quàm ex nostro sermone cognosci & audiri. Hoc vnum tantùm

addere nos oportet, cum ex iisdem literis Cels. & Dign. V. simul perspicient prædictos Articulos Pacificationis non ita Ordines approbatores esse, nobisque iniungat, ut alia media, quæ apud utramque partem ad effectum perducere queant, postulemus.

Propterea easdem Cels. & Dig. V. obnixissime rogatas volumus, ut, si fieri possit, præueniendo, antequam scilicet resolutio per Status singularum Prouinciæ fiat, eaque huc transmittatur (ita enim multis obstaculis & impedimentis obuiam ibitur, quæ postea non tam facile remoueri poterunt) huiusmodi media proponere nobis dignentur, quæ subditis plenam securitatem, maioremque libertatem, quam quæ adhuc concessa est, animis & cõscientijs eorum adferant. Circa quæ duo difficultas omnis versatur.

In quibus etiam optamus, ut Cels. & Dig. V. non tam ad ea, quæ in suis, vel alijs ditionibus pacto, & lege conuenta, & statuta sunt, respiciant: sed quæ expedit nunc propter præsentis necessitates in ditionibus nostris conueniri, & statui. Non enim omnium pactorum & legum eadem causa & occasio est, nec par ratio & necessitas est in omnibus locis. Sed & negotium per se tale est, in quo nemo aberrare & peccare potest, qui alteri commiseretur, vel indulgendo & permitiendo quid patientiam cum eo habeat. Datum, & exhibitum Colonia 12. Septembris, Anno 1579.

Num. XLIX.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, ac Generosissimi.

Accepimus literas, quibus placuit Cels. & Ampliatud. vestris nobis transmittere ac communicare Conditiones, atque Articulos Pacis, quos post maturam ac diutinam negotiationem tandem concepistis, ac iudicastis rationi & æquitati consentaneos; Eo quippe fine, ut eisdem serio perpendamus, negociũ hoc Pacis sedulo promoueamus, efficiamusque, quantum in nobis esset, apud Deputatos Ordinum Antverpiæ congregatos, hac in re alioqui negligetiores, ut ipsi quæ suarum Partium sunt, quæque ab ipsis necessario requiruntur, primo quoque tempore effecta reddant. Multum profecto nobis semper dispendio, in longius tempus, quàm par fuit, protrahi rem tantimomento, calamitosissimo, ac fere deplorato suo statu pristinae salutis ac quieti restitui posse datur. Attamen cum Dei Opt. Max. misericordia, vestraq; opera ac sollicitudine plusquàm paterna eò nunc negociũ hoc tam pium, & necessarium promotum videamus, ut tam diu exoptata pax omnibus & quibusuis obuia, & amplectenda sese offerat: Puta-

CIII.

Putauimus nostri officij omnino esse, vt propriae salutis consulentes nosmet pro nostra parte ostēdamus, ac declaremus, oblatas pacis conditiones cum debita gratitudine absque vltiori hæsitatione velle probare, atque acceptare. Sperantes nos hac ratione post tam varios exantlatos casus, funestaque perpeffa pericula in statum securiorem, ac probatiorem posse constituere: quanquam non dubitamus, multos pacis impatiētes futuros, qui nos vndique atrocissimis diuexationibus sint afflictiuri, vel eo solo nomine, quod publicā, pristinaque tranquillitatē & quietē nobis, totiūque nostrae afflictissimae patriae restitutā iri, ex animo optamus. Porro, quae nostra hac in re sit mens ac propositum, confidimus Illustris Ducem de Terra noua dignaturū Cels. V. latius aperire ac participare ex ijs, quae in praesentiarum ad S. Cels. scribimus. Quod superest, obnixè atque humillimè rogamus, vt promotio rerum nostrarum V. Cels. commendata esse queat, vt securitatem, aliasque conditiones in hoc negotio Pacis requisitas corroborando etiam per vestram auctoritatē possimus vndequaue obtinere certas, firmas, & in perpetuum valituras. Deus Opt. Max. Celsitud. vestras, ad vtilitatem Reipublicae Christianae, quam diutissimè incolumes cōseruare dignetur. Datum Buscoducis, quarta die mensis Septembris, Anno 1579.

Cels. V.

Obsequentis ac Deditissimi,

Scabini, Iurati, Consules, ac Decani Opifici, repraesentantes tria membra dictae Ciuitatis Buscoducensis.

Ad mandatum speciale eorundem.

I. De Emmerickell sst.

Superscriptio talis erat,

Reuerendiss. Illustris. ac Generosiss. Principibus, ac Dominis, Sacrae Cael. Maiest. Commissarijs, Dominis obseruandissimis.

Colonijs.

Num. L.

S Dechweerdichste / Durchluchtige / Welgeboerne / Genedichste vnd gebiedende Heeren / Vwer Durchl. G. vnd Edelheit sy vnser bereitwillige dienste / vnnnd wes sy guedes vermogen / steets touoren bereit / Genedichste Fursten vnd Heeren

Heeren/ Vwer Hoehw. Durchl. G. vnd Edelheit Briueu van Dato
den vyfften tegenwoerdiger Maend Augusti/ sampt byuerwarten Ex
emplar van den Articulen des Bredehandels/ hebben wy mit gebuerli
cker reuerens vpgiftern vntfangen/ ende verlesen / Daer vor ende mede
pock van wegen der genediger thonegenheit ende angewanten vlyt tot
der gemeiner Landen walfart/ Vwer Hoeh. Durch. G. vnd Edelheit
vor erst ganz demüchlicker ende dienstlicker bedancken / Dann also
darinne van andere vorgaende Briueu gemeldet wordt/ en hebben wy
ghiene derseluer alsnoch vntfangen: Ende willen erster gelegenheit ver
gaederen vnmme dien angaende gebuerlike resolutie te neemen / ende
vwer Hoeh. Durchl. G. vnd Edelheit willen in die genedige thogene
genheit ende angewanten vlyt tho den Bredehandel continueren/ v
dat die allgemeyne Landen ende Prouincien tot einen gueden bestendi
gen/ ende vor langest gewünschten Brede geraecken mogen. Doende
hiermit dieselue vwer Hoeh. Durchl. G. ende Edelheit den Allmechtis
gen Heeren zu hogen Fürstlicker Stande ende walfart beuelen. Das
tum vpon den Landstag binnen der Stadt Zwolle/ vnder t Seegel der sel
uer Stadt/ dat wy ditmael hierthoe gebruecken. Vp den xxiiiij Augusti/
Anno lxxix.

Vwer Hoeh. Durch. G. vnd Edelheit

Dienstwillige/

Ridderschap ende Steden
v Lands van Quernffel.

En Hochweerdichsten/ Durchlüchtichsten/ Wel
geboeren Fürsten vnd Heeren/ Romischer Key
serlicker May. gedeputierde Commissarien/ tho
der Nederlandische Bredehandelinge/ binnen der Stadt
Cölen vergadert synde / vnseren genedichsten Fürsten/
genedigen vnd gebiedenden Heeren.

Num. LI.

Dechweerdichste / Dorchlüchtichste/ Welgeboeren/ gene
dichste/ genedighe vnd gebiedende Heeren/ Vwer Hoehw.
Dorchl. G. vnd Edelheit synnen vnserer bereitwillige dien
sten/ vnd wes wy guedes vermoege/ steets tho beuorens.
Genedichste Fürsten vñ Heeren/ Vwer Hoehw. Dorchl.
G. vnd E. sollen wy dienstlicker mit verhalten/ weleker gestalt wy vpon te
genwerdigen Landstag binnen der Stadt Zwolle die Articulen des
Bredehandels/ vns van vwer Hoehw. Dorchl. G. vnd E. ende in
gelicken

gelicken vanden Erzhertzoge van Oesterreich / Gouverneur / ende den
 General Staeten deser Erffnederlanden thogeschickt / in gebuerliche
 beraetschlaginge genomen / dieselue rytelick erwegen / oock onse Reso-
 lution daerop in schriftte verfattet / ende an Hochstgedachten Erzhert-
 zoge / wie oock an gedachte general Staeten ouergesendt hebben: Mit
 truwelende / dieselue sollen V. Hoch. Durch. G. vnd E. van daer voerts
 ouerschickt werden. Wy verhoepen oock by ons sodane Resolutie ge-
 naeme tho syn / dat V. Hochw. Durchl. G. vnd E. daeran ein genedichst
 ende guetlich gefallen dragen werden. Biddende ganz demoedich ende
 dienstlick / V. Hochw. Durchl. G. ende E. gelieue die genedichste ende ge-
 nedige handt daeran thoe halten / ende alsoe in den angewandten vlyt
 ende thogenegenheit totten Vredenhandel vnuerdriectlicken te conti-
 nuieren / dat die allgemeine Landen ende Prouincien tot eimen gueden /
 Christlicken / bestendigen / ende vor langes gewünsten Vreden geraecken
 moegen. Daeran V. Hochw. Durchl. G. ende E. ons / als synde Niede-
 lidtmaeten des Hilligen Romischen Ryecks / ein Christlich werck doen
 werden. Ende daer V. Hochw. Durch. G. ende E. wy eenichen dienst
 erkeigen kommen / sollen wy steets bereit syn. Kenne Gott Allmechtich /
 die V. Hochw. Durch. G. ende E. in hogen Furslicken stande ende wals
 fart lange erholden wolle. Datum op den Landstag binnen der Stadt
 Zwolle vnder t Seeigel derseluer Stadt / dat wy voer ditmael hierthoe
 gebruecken. Op den xiiij. Septembris / Anno. 1600.

Vwer Hoch. Durch. G. vnd Edelheit

Dienstwillige /

Ridderschap ende Steden
 v Lands van Queryffel.

DEn Hochweerdichsten / Durchluechtichsten / Welgeboere
 Furssten vnd Heeren / Romischer Keyserlicker May. ge-
 deputierde Commissarien / tho der Nederlandsche Vrede
 handelinge / binnen der Stadt Cölen vergadert synde / vnser en
 genedichsten Furssten / genedigen vnd gebiedenden Heeren.

Num. LII.

Der Röm. Kayf. May. 12. vnser aller gnedigsten Herrn / zu
 Cöllen anwesende Commissarij.

Weste / Ersame vnd Weise / liebe besondern / Ewer zweit
 schreiben vom Dato Zwoll / den dreyzehenden dises / hä-
 ben wir empfangen / Vernemmen darauß / wie ihr auff
 gehaltenem Landtag die durch vnns erhöffnete friedens
 D Arts

C VI.

Articuli in berathschlagung genommen / dieselben reifflich erwegen /
 ewer Resolution darauß in schriftten verfasst / vñ dem Durchleuchtig-
 sten / vñnd Hochgebornen Fürsten / Herrn Matthe / Erzhertzen zu
 Oesterreich / 2c. vnserm besondern lieben freund vñnd gnedigsten Herrn /
 wie auch den general Staten zugefertigt haben / der hoffnung / es wer-
 de vns solches nummehr dannen hero zukommen seyn / vñnd wir daran
 ein gülich gefallen tragen.

Darauff wir euch gnedig / günstig vñnd freundlich nit mögen ver-
 halten / wie vns ober stetigs gehabte hoffnung vñnd verlangen / diese zeit
 hero / als die Articuli / nemlich den xvij. Julij nechstuerlitten / von vns
 den hieigen Gesandten communicert / vñnd nachfolgendes vnser auß-
 gangene schriftliche vermanungen ongeacht / nach der zeit kein endli-
 che / sonder allein auffzügliche antwort zukommen / außserhalb daß die
 Stadt Herzogenbusch vns vnlängst / wie sie mit denen fürgeschlage-
 nen Articuli wol begnügig / vñnd sich widerumb mit dem König / als ih-
 rem Landsfürsten / zu reconcilieren geneigt vñnd willig. Hetten derowe-
 gen wol gewölt / vñnd gern gesehen / daß ewere antwort vñnd Resolution /
 die wir vnserm vertrauen / auch ewerer anzeig nach / vñnd sonst nach ge-
 stalten sachen der gebür gemetz seyn verhoffen / vns were hieher zuge-
 schickt worden.

Wann aber der verzug ober die maß sich verlengt / vñnd die ster-
 bende lufft dieser ort fast hefftig einreist / auch vnser Hoffhaltung vñnd
 Gesind albereit schwerlich angegriffen / seynd wir endlich entschlossen /
 vns in dieser Stadt nit lang mehr zusaumen.

Haben derowegen nit vnderlassen / solches den general Staten
 zu erkennen zu geben / vñnd ihnen einen Termin / sich gegen vns ihres ge-
 müts hiezzwischen dem achtzehenden tag volgenden Monats Octo-
 bris / endlich zu erklären erneit. Wolte es euch dann belieben / ewere er-
 klärung hiezzwischen vns hieher zu schicken / vñnd wir euch bey der Kön.
 W. zu Hispanien / derselben Beuelhabern / vñnd sonst zu allem guten be-
 förderlich seyn / gnad / gunst / vñnd alles guts erweisen köndten / Des
 mögen ihr euch zu vns sampt vñnd sonder gewißlich versehen vñnd ge-
 trösten. Datum Göllden den xxvj. Septemb. Anno 2c. LXXX.

Den Besten / Ersamen / vñnd Weisen / vnsern lieben be-
 sondern / der Ritterschafft vñnd Stetten des Lands von
 Duernffel.

SACRA

CVII.

Num. LIII.

SACRAE CAES. MAIEST. DEPV TATI COM-
missarij, Spectabiles, Prudentes, Circumspecti.

R

Ecepimus literas vestras quarta huius ad nos scri-
ptas, quibus ostenditis & declaratis vos pro vestra
parte oblatas pacis conditiones, quas antea vobis
vnà cum literis nostris transmisisimus, grato animo
velle probare, rogantes, vt causam vestram nobis
ita habeamus commendatam, quò nostra auctori-
tate cum cæteris requisitis conditionibus pax cer-
ta, firma, & in perpetuum valitura vobis constituatur.

Relatum præterea nobis fuit, quanta prudentia & dexteritate
negotium hoc per vos hætenus tractatum, & ad felicem hunc effe-
ctum perductum fuerit. Non potuerunt certe vestræ hæ literæ no-
bis non esse nisi gratissimæ, & acceptissimæ: quibus per tot iam men-
ses molestiarum & laborum nostrorum, quos pro salute totius Bel-
gij susceperamus, & hucusq; pertulimus primos, & suauissimos hos
flores, cum insigni voluptate nos degustare fecistis. Tantoque magis
vobis gratulamur et applaudimus, quod non tantum ab interitu Pa-
triam vestram vindicare studuistis, sed etiam cæteris Prouincijs, Popu-
lis, et Ciuitatibus malis, quibus in perniciem propriam constructi ad-
huc detinentur, euadendi et ad pristinam quietem redeundi perpe-
tuo commendabilem exemplo vestro præbuisistis occasionem.

Iucundissimam quoque Illustris. Principi ac Domino Duci de
Terra noua etc. amico nostro charissimo, et Domino gratioso hanc
vestram esse declarationem intelleximus, quæ tanta diligentia et fa-
uore per nos, suamq; Dilectione, et Excellentiam Regi Cathol. com-
mendabitur, quod proculdubio vos omnes et singuli, quouis metu
et periculo longè remoto, vos, vestrosque posteros totis benignitatis
et Regiæ mansuetudinis affectibus sit profecuturus.

Vos interim omni beneuolentia monemus, et hortamur, ne vos
quibusuis illecebris, sinisterisve suggestionibus ab hoc tam pio propo-
sito abduci patiamini, sed potius animo constanti, et alacri, quæ bene
cœpistis, feliciter perficiatis.

Neque vos mouere debent tranquillitatis perturbatorum mi-
næ, vel molestiæ: sed in Deum Opt. Max. veræ pacis Authorem, et
Conseruatorem, hanc sollicitudinem reijcientes, de Regis vestri cle-
mentia, Cæsareæ quoque Maiestatis sublimitate confisi, omnem fa-
uorem et patrociniū vobis certissimè pollicemini. Quod ad nos
attinet, nullam occasionem vobis omnem beneuolentiam exhiben-
di negligemus.

Tanto etiā minus vos constanti et inuiolabili in itæ recōciliatio-
nis, et Pacis obseruatione dubitare debebitis, quod hæc omnia per Re-
gem

CVIII.

gem, Catholicum, Principem vestrum naturalem ratificanda iuramento veniant, quem certum est nullo vnquam tempore infracturum illa, quæ cum interuentu, & ad intercessionem Sacræ Cæsareæ Maiestatis adeo solemniter peraguntur.

Nobis vero vix quicquam grauius accidere posset, quam vos, vel aliquem ex vestris nostra auctoritate in leuissimum quoduis adducere discrimen, vel periculum.

Cæterorum Statuum simul, & Particularium Prouinciarum, Ciuitatum, & oppidorum resolutiones in horas expectamus. Quæ si paci conuenientes erunt, omnem adhibebimus diligentiam, quo vobis omnibus, & singulis hoc nomine, quoad possibile, satisfieri possit. Vos, vestramque Ciuitatem Diuinæ protectioni commendantes, nostra quæuis pollicemur & nunc & in posterum benevolentia officia. Datæ Colonia 20 die mensis Septembris, Anno 1579.

Num. LIII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-
nerosi, Nobiles, Sacræ Cæsareæ Maiestatis
Commissarij.

Efficit diuturni huius belli calamitas, ac totius agri Brabantici vastatio, qua à Duce suo Rege Hispaniarum, seu eius per Belgiam Præfectis nimis iniuræ premitur, vt non solum pacis conditiones propositæ, sed etiam ipsa pacis cogitatio gratissima nobis sit, miræque animos Subditorum recreet: Tum vero summæ esset ingratitude ac inhumanitatis operam, quam hac in re tanti Principes, Amplissimique viri Ditionibus istis hætenus præstiterint, leuem existimare. Nos certè eam semper fecimus maximi, atque eo nomine Cels. & Dig. V. summas gratias agimus, obnixèque rogamus, vt rem tanti momenti aliqua ex parte bene cœptam feliciter perficiant, neu deserant: Sed cum salus istarum Prouinciarum inferioris Germaniæ ad Sacram Cæsareæ Maiestatem, ac Cels. & Dig. Vestras, & vtilitatem subditorum suorum magnopere pertineat, animum inducant, dignenturque (quod ordinem suum, atque splendorem deceat) causas proprias non nihil seponere, & quoad eius sine periculo & graui incommodo fieri poterit, negligere, quo celeberrimæ huius Reipub. cõpositæ, pristinoque nitenti restitutæ beneficiû apud Deû. Opt. Max. laudem vero immortalè vbiuis terrarum referant. Dolemus profecto hoc negocium tantam inoram secum trahere, sed quorsum attinuit Ducem de Terra noua populû qui benolentia, & æquabilitate Principû suorum (seu Ducû seu Comitû, seu Dominorum) retineri cõsueuerit, tamdiu, tam illiberaliter, durisque, nec vlla ratione accommodatis conditionibus distine-

CIX.

stineri? nisi id studio habuerit, vt statim omnium animos in ipso limi-
 ne ab hac pacificatione redderet alienos, intelligerentque nihil se ex
 Regis Clementia sperare debere, quod vel vt mercatu licitando ex-
 torqueatur non concedendum, si denegado, sine proprio detrimen-
 to, queat auferri. Quemadmodum etiam cum vniuersa plebe nos ipsi
 fatismirari non possumus, illi pacis huius negocium adeo non esse
 cordi, vt in paciscendis Inducijs ne tantillum quidem auctoritati Im-
 peratorie, ac Cels. & Dign. vestrarum (quarum hęc arbitrij partes erant)
 censuerit deferendum: nimirum vt in crudegente bello, multitudine
 armorum strepitu impeditam, frementemque ab omni spe pa-
 cis reuocaret, ac ne quicquam eo etiam magis impelleret; quos ea ra-
 tione ad tranquillitatem componi potius, quam vel intestinis dissi-
 dijs, quę in desperationem plerosque adigunt, aut vi ac fauore Hispa-
 norum, quem iam dudum etiam mortis periculo contemnere didi-
 cerunt, deterreri: Tum vero in ipsis pacis conditionibus, adeo ægris
 animis, morbique vim quotidie alentibus, parum præsidij est, siue ad
 securitatem publicam ex proposita Gubernationis ratione, siue ad
 vitę commoditatem ex moribus, & præfinita Religionis observa-
 tione respicias. Vt difficile futurum sit, hic varia multumque dissidē-
 tia hominum ingenia atque studia in vnam sententiam, opinionem-
 que adducere, & vbiq; inter se consentientia reddere. Quanquam
 autem hęc omnia magni ponderis, multa que alia sint, quę ad conci-
 liandam hanc pacem momenti plurimum habeant: Annitemur
 tamen quantum in nobis erit, & præsens rerum status patitur, vt ne-
 gotium hoc quam citissime promoueatur, vt que Comitij Ordinū
 Ducatus Brabantię pleraque sic temperentur, quo Imp. Maiestati ac
 Cels. & Dign. V. totique Orbi Christiano manifestum fiat; nos salutis,
 tranquillitati, & vtilitati publicę omnia, nihil vero priuatis affecti-
 bus tribuisse; cognoscatque Rex Cathol. Brabantię Dux, & Princeps
 noster, nos non minus suę Maiestati, quam omnibus retro Ducibus,
 ac Dominis nostris Clementissimis subditos deuotosque manere.
 Præsertim cum hætenus nihil ab Ordinum Legatis isthic postulatū
 sit, vel ad populi libertatem ac securitatem, vel ad Regis auctoritatem
 omnemque politiam, quod non (quantum ad Ducatum Brabantię
 attinet) ex priuilegijs, iureque patrio, atque etiam pactis conuentis, &
 quidem iurato debeat. Porro Cels. & Dign. Vestras humiliter hu-
 millime officioseque precamur, vt interea Ducem de Terra noua sic
 mitigare velint (si Cæs. Maiestatis desit authoritas) vt aliam, quam hæ-
 cenus fecit, Pacis hisce Ditionibus (quibus propter eorum commer-
 cia, officiorumque commutationes & cum alijs vicinitas est) confici-
 endę rationem ineat, ingenijsque ac moribus Incolarum nonnihil
 concedat, nec ad accuratam illam, rigidamque, & summam Hispanici
 moderaminis regulam (cum ita non consueuerint) omnia metiatur.
 Ita futurum est, vt huic Reipub. pristina redeat tranquillitas, eaque
 O 3 diu

diuturna; quam perpetuo Sac. Cæs. Maiest. ac Cels. & Dign. V. summa cum gratitudine, animorumque propensione, obseruantia & obsequio acceptam feremus post Deum Opt. Max. Qui eam nobis pro imensa sua bonitate, ac gratia largiatur, atque Cels. & Dign. V. in multos annos seruet incolumes. Antvverpiæ sexto Idus Septemb. 1579.

Cels. & Dign. V.

Additissimi,

Ordinum Ducatus Brabantiae Deputati, nunc Antvverpiæ congregati.

Mandato prædictorum Dominorum.

Andeßfeldt sst.

Superscriptio talis erat,
Reuerendis. Illustrissimisque Sacri Romani Imperij Principibus, Electoribus, Generosis, Nobilibusque Sac. Cæs. Maiest. Commissariis, Paci per Belgiam conciliandæ Delegatis.

Coloniæ.

Num. LV.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIVM
Pacificationis Belgicæ deputati Commissarij.

Osteaquàm Cæsareæ Maiest. Domino nostro clarissimissimo placuit nobis in hoc Belgicæ Pacificationis negotio vices suæ Maiestatis committere, simulque à sua Maiestate moniti, & iussu huc Coloniæ, Ciuitatem vobis vicinam, tantæque tractationi commodissimam, ad Dominicam Leuitate, huius anni labentis nos conferre, simul etiã significatum eundem terminum, & locum vtrique parti à sua Maiestate præfixum & constitutum fuisse, quantum in nobis fuit, & voluntati suæ Maiestatis, vt æquum est, parere, & partium expectationi satisfacere desiderantes; omnibus nostris, & Ditionum nostrarum negotijs sepositis, paucis diebus post dictum à Sua Maiestate dignitate, nos huc omnes contulimus, vestros Legatos, quos magis expectauimus. Re deinceps cæpta, non leuem moram negotio perperit, quòd eos, qui nomine vestro aderant, sufficienti Mandato, eodemque ad sex tantum septimanas restricto carere compertum. Cuius defec-

defectus, & quidem substantialis, neque in hunc vsque diem ad crebriores tam diligentes, & serias nostras monitiones à vobis suppletus fuit, nec temporis prorogatio impetrari potuit. Quod ipsum Regium Mandatarium statim ab initio dubiū reddere, nobis etiam voluntatis vestræ magnum scrupulum iniicere potuisset. Nihilominus tamen temporis lucrum affectantes, & causam, quantum ad nos spectat, promouere studentes, de pleniori vestro Mandato confisi cum partibus tractationem iniuimus, eademque spe Regium Mandatariū huc vsque suspensum tenuimus. Partium deinde propositionibus, & allegationibus auditis, ijs quoque, quæ antea inter vosmetipsos inita & conuenta fuere, diligenter perpensis, capita quædam Pacificationis decima octaua Mensis Iulij proposita sunt. Per quæ cum vobis omnes offensæ condonentur, iniuriæ, damna, impēsæ, vestigalia, præterea & onera horum rumorum, & tumultuū causa inuecta tollantur, obliuionique omnia tradantur, Regi Catholico, vestro Principi, & legitimo Magistratui omni rigore sublato plenissime reconciliemini, & pristina tranquillitati & quieti restituemini, vobis denique, Patriæque vestræ tota Regis offeratur benignitas, & mansuetudo, eademque fere omnia ampliora & mitiora quoque, quam quæ proximis annis horum tumultuum causa à vobismet ipsis in pace Gandauensi, & Vnionè generali subsecuta constituta, promissa, solemniter iurata, postea in Edicto perpetuo denuo renouata & confirmata fuerit, largiantur: Omnino nobis persuasum erat, maximè cum has tam luculentas, honestas, & tollerabiles sane conditiones. Cæs. Maiest. suis sacris monitionibus plurimum commendare videbatur vobis easdem nō posse esse nisi gratissimas. Vestram propterea declarationem beneuolam & obsequiosam magno desiderio in tertiū vsque Mensem nūc expectauimus, & ne aliquo nostro deessemus officio, si forte dictæ Conditiones vobis debito tempore non fuissent redditæ, vel fortè in via deperditæ, aut suppressæ, quinta die Augusti ad vos, et Particulares Prouincias, primariasque Ciuitates, eosdem articulos cum literis nostris, quæ diligenter omnia, salutem præsertim vestram, eiusque tam opportunam occasionem assequendæ ad animum vobis reuocarent, transmisimus: vestros etiā Deputatos præsentis sæpius de maturanda, & accleranda resolutione assidue moneri fecimus. Tertia denique vice ad Prouincias particulares, & Ciuitates alias in eundem effectum vicesima nona Mensis Augusti dedimus literas: ad quas soli Ciues Buscoducenses pacis cupidos, iisdemque conditionibus contentos sese nuper declararunt. Et quamuis aliæ quædam Prouinciæ, & Ciuitates nobis significarint, quod ad Illustrissimum Principem, Dominum Matthiam, Archiducem Austriae, & c. amicis nostrum singularem, Dominumque gratiosissimum, & Status generales Antuerpiæ congregatos resolutiones suas miserint, nihil tamen certi de ijs ad nos præter omnē expectationē hactenus relatū est, spem autem

autem nostram, & eorum omnium, qui iam bonam de Pace constituenda opinionem conceperant, non parum minuerunt literæ, quas his diebus à Deputatis Ordinum Ducatus Brabantiae Antverpiæ congregatis, (à quibus non minima totius huius negotiationis auctoritas dependere existimatur) de Data sexta Idib. Septembris accepimus. Quibus negotium hoc, nostra quidem opinione ferme completum, aliqua ex parte tantummodo cœptum putant, & has conditiones totas repudiare, aliamq; omnino Pacis conficiendæ rationem postulare videntur.

Cùm igitur etiam nū ad tam frequentes nostros hortatus & monitiones nihil certi nobis per vos responsum sit, graue admodū nobis esse cœpit, cum tanti temporis dispendio, sumptuum grauissimorū profusione, Maiest. Imp. nostroq; neglectu diutius hic immorari, his vobis significare voluimus, nos abitu omnino parare. Ne autem aliquam culpam in nos referendi prætere possitis occasionem, vobis vltimum hunc terminum peremptorium constituimus, & assignamus, vt cathgoricè, clarè & apertè vestrorum animorum conceptum infra decimum octauum diem mensis Octob. proximè sequentis huc mittatis, & an Articulos propositos, & iam pridè transmissos, acceptare velitis, rescribatis: quo nos laborum, fastidiorum & sumptuum minus pœniteat, tantoq; melius & citius totum hoc negotiū confici possit. Sin verò vel media proposita repudiaueritis, vel nihil ad ea intra terminum præfixum responderitis, (cùm vix aliud nostro iudicio à quouis Magistratu, per benè affectos subditos honestè peti possit) absque omni vltiore cūctatione, nullaque alia à nobis expectanda tractatione nos, hoc conuentu soluto, hinc discessuros certiores reddimus. Cùm insuper etiam propter indies magis ingrauescentes pestis contagionem, quæ etiā familiares nostros iam inuasit, hic diutius morā trahere nō possumus: Neq; etiā hic terminus nimis angustus cenferi potest. Cum proximis iam aliquot annis pleraq; omnia tractata, discussa, ventilata, interim sæpius repetita, & ruminata, composita, decisa, & iurata fuerint, Imperatori iam antea relata, earumque occasione huius tractationis commissio iterum impetrata, à Sua Maiestate dies vobis maturè satis dictus; tanto nunc tempore coram nobis hæc negotia agitata, tertius iam cedat mensis, quo pacis conditiones vestris Legatis sint exhibitæ, neque Miles Regius, neque aliud quicquā vobis impedimēto esse potuerit, quominus conuenire, secutoresq; de rebus vestris agere valueritis, imo & vos iam antea congregatos, interim quoq; particulares Prouinciarū conuentus habitos esse, partim ex Ordinū Ducatus Brabantiae, partim ex aliarū quarundam Prouinciarum, & Ciuitatum scriptis intellexerimus, neq; de rebus vobis ignotis, vel obscurioribus agendum fuerit: sed plerumq; omnia in factis vestris proprijs sint posita, & à vestra omnino pendeant voluntate, Populum etiam continuis his calamitatibus attritum, nihil

nihil nisi feruentissimis desiderijs & suspirijs Pacem exoptare cōstet: quam tanto facilius vobis, quanto populum propensio- rem, & Regem Principem vestrum benigniorem experiemini, parare potestis, modo vestra auctoritate, quod facillimè præstare poteritis, & vos facturos omnino confidimus, errantem populum in viam mansuetudinis reducere velitis. Vos, vestraque consilia Diuinæ clementiæ commendamus, & quæcunque benevolentiae officia in posterum quodque de nobis omnibus & singulis sperare iubemus. Data Coloniae 26. Mensis Septemb. Anno Dominicæ incarnationis 1579.

Statuum generalium Belgij Deputatis
Antverpiæ congregatis.

Num. LVI.

REVERENDISS. ILLUSTRISS. GENEROSI,

Nobiles, Prudentes, & Circumspecti.

Vòd ad literas Cels. & Dign. vestrarum nondum responderimus, non nostra culpa, negligentia, aut cessatione accidit, sed quia propter magnitudinē negotij, & Prouinciæ diuersitatem hactenus neque de formula certi Mandati, prioribus literis requisiti, neque in approbationem, contradictionem aut moderationem propositorum Articulorum (de quibus posterioribus literis Cels. & Dign. vestrarum agitur) conuenire potuimus. Etenim, quod ad Mandatum attinet, natura rei principalis talis est, vt antecedentem partium disceptationem & communicationem exigat, nec limitibus seu formula certi Mandati ab initio circumscribi, aut concludi potuit, & liberum atque absolutum Mandatum in re tam graui Deputati destinati Coloniam propter nimium onus atque periculum detrectassent accipere, vt etiam in talibus Prouinciæ causis, inter horrida bella summam rerum absque preparatione & referendi necessitate Particularibus committi, nec ratio, nec consuetudo patitur. Cumque Articuli à vestris Cels. & Dign. transmissi omnes Ditiones ex æquo respiciant, primo quoque tempore eos omnibus, & singulis communicauimus, vt singulorum arbitrio & voluntate intellecta, communi consensu de communi causa statueretur, atque tam Duci de Terra noua, Delegato Maiest. Catholicæ, quam vestris Cels. & Dign. aliquid certi responderetur. Et quauis Princeps Parlemberrimi Conuentus non destiterint per particulares conuentiones moliri distractionem Prouinciæ, atque Subditos maioribus exagitatione dissensionibus (quæ nobis non leuè malè suspicandi causam, & occasionem capiendi alia consilia præbuerunt) Nihilominus tamen de-

fiderio, atque enixo studio syncerae pacis, quo tenemur à constantia
 promouendi communem tranquillitatem, publico fœdere non de-
 fleximus continuo instando, vrgendoque apud Prouincias, vt super
 dictis Articulis quam celeberrimis deliberarent, atque intentionem
 suam significarēt, ita vt in nobis nulla mora sit: Sed rei pondus, mul-
 titudo Prouinciarum, naturalis opinionum varietas, & contraria ma-
 leuolorum hominum studia tarditatem inuexerunt. Quam vestras
 Celsitud. & Dignit. re penitus inspecta, & ob causas supradictas non
 iniquo animo laturas confidimus. Interim verò ex animo agnosci-
 mus, & perpetua gratitudinis memoria celebramus benignum, at-
 que paternum affectum Cæs. Maiest. erga has calamitosas Ditiones,
 & vestrarum Celsitud. et Dignita. in pacandis illis præclaram dili-
 gentiam, studium, atque laborem: tametsi res quodam malo fato
 nondum in eum statum perducta sit, quem ratio temporum et rerū
 postulat. Maius enim (vt veremur) est malum, et altioribus radicia-
 bus Prouinciarum corporibus infixū, quàm vt remedia, in dictis Ar-
 ticulis comprehensa, curationi sufficiant; nisi Regia Maiestas effuso
 benignitatis sinu dignetur maiorem in subditos suos exercere libe-
 ralitatem, & hætenus angustis emanantia venis longiore progres-
 su in magnos amnes extendere. Nam vt cum bona venia vestrarum
 Celsitud. & Dign. & sine præiudicio Prouinciarum è multis pauca at-
 tingamus, si iuxta nonnum articulum omnes hætenus absentes, vel a-
 moti ab officijs pristinū Ordinum statum, ac dignitatem recuperent,
 atque auctoritatem, imperiumque consequantur; quid reliquis ex-
 pectandum est, quàm cum summa omnium rerū perturbatione, vin-
 cula, proscriptiones, exilia, & cædes, patefacta via Hispanis odio Diti-
 onum adhuc flagrantibus recuperandi eas quodocunq; voluerint,
 administrantibus Rempub. eorum amicis, socijs, & confœderatis, qui
 eorū beneficio restituti Patriæ, & Dignitati pristinae sine illis arbitra-
 orem occasionem reddunt separata, & particularia cum Hannonien-
 & Arthesiens. in propriam eorum perniciem, ac præiudicium vi-
 cinarum Prouinciarum subtiliter excogitata fœdera, & Hispanorū,
 si fortè (vt Græci Troia) simulatè abire incipiant, voluntatem & ob-
 sequium conscribendi exercitus, obligationes, nec non iuxta 16. & 17.
 Articulorum decreta, de tradendis ilicò omnibus ciuitatibus, fortia-
 litijs, armis, & munitionibus Gubernatori generali ex arbitrio Re-
 gis Catholici designando. Quod superioribus annis in Conuentu
 Bredensi soli Hollandi, Zeelandique recusarunt, & in fœdere Gan-
 densi expressè pro securitate sua contrarium stipulati sunt, & con-
 uenerunt: ita vt per Articulum illum 17. contra Pacem Ganden-
 sem Principi Auræico prærogatiua Gubernationis adimatur, & Hol-
 landis, Zeelandisque, ac Bommelensibus eorum confœderatis im-
 peretur, Ciuitatum, Castrorum, & munitionum (in quibus securita-
 tem

tem suam habent positam) restitutio, & insuper denegetur omnibus Prouincijs in vniuersum ea securitas, sine qua Hollandi, Zeelandique soli cum vicinis reconciliari noluerunt, & qua sublata Prouinciales fragilitate solius iuramenti muniti, sese inimicis recenter reconciliatis committerent, quod humana fugit ratio & natura abhorret. Etenim compertum est, quàm parua in Regnorum & Principatuû dispensationes, & absolutiones Pontificiæ, maximè si Maiestas Imperij imminuta dicatur, aut iniustitia foederis cum rebellibus Subditis iniuri allegatur, aut colore extirpandarum heresum prætendatur. Cuius occasione ante annos aliquot vidimus Galliam pacatam miserabili strage subito conturbari, & cadaueribus occisorum repleri. Et quamuis Edicto perpetuo publicato Dominus Ioannes Austriacus pacem Gandauensem confirmauerat, quid per secretas molitiones occupandorum castrorû, & fortalitiorum, nec non per clandestina consilia cum Ducibus Germanorum militû conatus est, nisi pacem illam Gandens. abrumperet, & neglectis pactis publicis liberû Dominatum per omnes Prouincias acquirere? In quem finem etiam nunc spectare videtur frequens, & per multos Articulos cû pace Gandensi coniuncta commemoratio dicti Edicti perpetui: quod ab Hollandis, Zeelandisque ab initio constanter, aperteque repudiatum est, ab alijs sine magna discussione incautè admissum fuit. Vnde causa omnium calamitatum nostrarum processit, & fax sequentium bellorum accensa fuit, propter generalem & simplicem promissionem & obligationem de conseruanda Religione Catholica Romana, quæ illi Edicto inserta fuit, & in vim cuius Ioannes Austriacus mox ab initio Ordines ad arma sumenda Religionis ergo impellere tentauit, & ipse Rex superstruendo (cùm omnes Ordines Baroni de Selles, Commissario Maiestatis Catholice, se offerrent paratos secundum terraminos pacis Gandensis, & Religionis obseruantiam & obedientiam superioritatis exhibere) Pacem illam Gandensem tanquam infamem, & scandalis obnoxiam reiecit, atque improbauit, reducitque Hispanis, alijsque exteris, crudelissimum bellum redintegravit, vt absolutum Imperium, & Religionis obseruantiam, quæ tempore Caroli Quinti Imperatoris fuerat; restauraret: vt res ipsa ostendit, et euidentius constat ex communicatione cum dicto Barone de Selles habita, eiusque instructione, et literis Regijs, per cum allatis, quæ cum literis Ioannis Austriaci publice impressæ, in omnium manibus versantur. Vnde Prouinciales animaduertentes possessionem, et vsum Pacis Gandensis à Rege dene-gari, et aperto bello, atque incitatis dissidijs intestinis hoc agi; vt qui à Romana Religione declinauerant, et ad veterem morem, ritumque fidei, qui tempore Caroli Quinti fuerat, regredi nollent, vel expellerentur, vel opprimerentur, derelictis cancellis

dictæ pacis, quam retinere non licebat, in tantas turbas reciderunt, vt ad euitadã totius Reipub. subuersionem necesse fuerit vltius progredi, & primo per literas mutuæ securitatis, deinde per concordiam Religionis, aliaque pacta Ciuium tranquillitati prospicere. Ob quod magno odio digni sunt, & detestabiles, qui Prouinciales, aut Ordines inconstantia, & quodammodo periurij culpât, quod admissio exercitio alterius religionis intra terminos dictæ pacis Gandensis non contiterint: cum Rex, Regij Duces, & Consiliarij prætextu dicti Edicti perpetui, & quarundam harum (de quibus mox dicitur) prius pacem illam tanquam infamem reiecerint, atque vsum illius armis adimere, omniaque ad acerbitem veteris inquisitionis reuocare tentauerint. Sic vt Ordinibus aut Prouincialibus (etiam cum maximè vellent & optarent cum quiete & tutela Ecclesiasticorum) nõ licuerit dictæ pacis conditionibus adhærere, & vltiora incommoda, atque inconuenientia, quæ acciderunt, declinare propter contraria Regiorũ Ducũ, atque militũ studia: adeo vt præter liberum arbitrium Prouincialium in mutando pacẽ illã, quã inter se contraxerant, Regis Catholici seueritas, & Reip. declinatio imminentium periculorũ, quæ ex illato bello & incitatis subditorum disidijs metuebãtur, mutationem induxerint: quod merito ad excusationem Ordinum valere debet. Nihil enim imputatur ei, quem impedit potentior, aut cui noua causa superuenit, aut quoties publica necessitas ad euitandas ciuiles dissensiones & declinanda hostilis exercitus pericula mutationem exigit. Nam Reipub. quieti omnes leges attemperandæ sunt, omnesque dispositiones & conuentiones intelliguntur rebus sic stantibus & in eodem statu manentibus. Illi enim solum fidem fallunt, & inconstantia crimem contrahunt, qui cum eadem maneant, quæ erant tempore fidei datæ, non præstant id de quo actum est: non etiam si mutatio superuenerit, aut aliquid inciderit quod impediatur, maximè si (vt est in proposito) causa mutationis & impedimenti ab eo, cum quo agitur, processerit, & præsens periculum tumultuum, quod ex reuocatione illa pacis Gandensis Regij sperabant, certissimum immineat. Ex quibus causis etiam diluitur, quod de literis Ordinum ad Regem scriptis adducitur. Nam si forte olim ante Pacem Gandensem Particulares Ordines Regi Catholico per literas obtulerint Religionis statum tempore Caroli Quinti vigentem, id vniuersitati Prouinciarũ non præiudicat, & sequens pacis Ganden. interpositio atque omnium rerũ mutatio efficit, ne subditi tam ingentibus malis circumuenti, tot bellis, alijsque casibus vexati, nunc ex interuallo angustijs talium literarum, quarum executionem, & obseruationem temporis ratio prorsus constituit impossibilem, coarctari possint, aut debeant. Post vero pacem Gandensem quicquid prætendatur in contrarium nõ, putamus aliquas reperiri literas communi Ordinum consensu scriptas, quæ recte expensæ terminos dictæ Pacis Ganden. egrediantur: vt per iustifica-

CXVII.

ficationem Ordinum aduersus assertionem Ioannis Austriaci publi-
 cis monumentis clarissimè demonstratum est. Quinetiam si Deputa-
 ti Ordinum post pacem Gandensem liberalius aut Imperatori, aut
 Regi scripsissent, per hoc tamen non subuerteretur publicum fœdus
 Gandense absque speciali consensu singularum Prouinciarum, à
 quibus illud solenniter probatum & acceptatum fuit; Nec impedirẽ-
 tur Ordines post atrox bellum sibi à Rege illatum, & diu continua-
 tum, tumultusque inde secutos à prioribus consilijs discedere, atque
 ad alia confugere, quæ necessitati vel vtilitati Reipub. conueniunt,
 & ad Ciuium concordiam retinendam requiruntur, vti anno
 iam elapso & amplius metu instantis mutationis apud Cæsarem
 protestati sumus in solemni illa, & per Ordinum concordiam ap-
 probata responsione: quam Maiest. suæ Imperiali transmisimus per
 Aulicum suum Consiliariũ Baronem in Stubing. Cuius exemplum
 his adiunximus. Et quæ in tanta rerum mutatione præpondera-
 re debet antecedentibus epistolis, quarum causa in hoc rerum statu
 variationem accepit, & cum Regia Maiestas adeo fixo iudicio Pacem
 Gandensem semel improbauerit, & tantis bellorum sumptibus ha-
 stenus eradicare tentauerit, iustam dubitationem habemus de blan-
 dimentis, quæ specie dictæ pacis Nobilitati & populo fiunt, verentes
 ne inter tot stipata exterorum agmina hoc solum agatur, vt per capti-
 onem populi incitatis maioribus dissensionibus insidiæ ex æquo om-
 nibus parentur. Nam si Rex pacem illam rebus Prouinciarũ in melio-
 ri loco constitutis improbavit, quis credet post calamitates Ditioni-
 bus illatas, & tantos belli sumptus factos Regem ex animo pacem
 illam Gandensem nunc ex interuallo probabilem iudicare? & subdi-
 tis serio offerre? Et contraria argumenta manifeste suppeditant dicto-
 rum articulorum inuoluta conceptio, & dictæ pacis derogatio, non
 solum circa auctoritatem Principis Aulici, & securitatem Hollan-
 dorum, & Zelandorum, verum etiam per Edicti perpetui accumula-
 tam obseruationem, & expressam præscriptionẽ, quæ duobus articu-
 lis de Religione conceptis inseritur, per quã subditi reliquarum Di-
 tionum nõ obscure angustioribus vinculis, quam priorũ pactorum
 concluduntur, coarctanturque omnes secundũ præsentem Edicti
 perpetui obligationem ad professionem, & vsum fidei Romanæ. Vt
 ostendit effusa dispositio dictorũ Articulorum, & sequens exceptio,
 qua Gandensis, respectu religionis ad solos Hollandos, Zelandosque,
 ac Bõmelenses restringitur: & quanquam sequenti articulo, prætex-
 tu benignitatis alij, qui à fide illa recesserunt, tolerẽtur: Id tamẽ cũ ea
 restitutione indulgetur, vt solũ securitatẽ habeant aduersus rigorem
 Regionũ placitorũ, & si ex Ditionibus discedant bonorũ suorũ curã
 Catholicis administratoribus relinquere, et reuerentes Catholicè vi-
 uere, et curatis Ecclesiasticarũ, et Magistratibus locorum de ea re si-
 dem facere cogantur, quod Paci Gandensi prorsus est contrarium,

CXVIII.

secundum quam liberum est omnibus absque astrictione, & profes-
 sione vnus vel alterius religionis venire, morari, conuersari, recede-
 re, & reuerti, & committere administrationem rerū suarum cuiuslibet
 pro arbitrio. Ita vt verbis ad augēdum intestina dissidia vulgo specio-
 sa fiat pacis Gandensis ostentatio, reuera autem in totum beneficium
 illius subuertatur, reuocatis omnibus ad veterem morem, secundū
 quem vigeant aduersus quoslibet inquisitiones, excommunicationes,
 nes, aggrauationes, reaggrauationes, brachij secularis inuocationes,
 & similia, quæ rebus, atque temporibus accomodari non possunt sine
 immortalibus Prouinciarum ac Ciuitatum inimicitijs, sine seditio-
 nis auctoritatis discrimine. Ex quibus perspicue intelligunt Cels. & Dig.
 V. subitanam illam rerum mutationem Ordinibus nimium esse pe-
 riculosam: ac proinde necessitatem Reipub. maiorem quandam di-
 pacis Gandensis, ne exemplo superiorum temporum non multo po-
 stea eisdem, vel maioribus agitemur tumultibus; aut cum summo
 insidiarum periculo moram duntaxat aliquam his malis produca-
 uatur, & in, quam longum tempus differatur innocentis Comitibus Bu-
 rani restitutio ac liberatio, videlicet donec Princeps Aurais adim-
 pleuerit ea, de quibus cum ipso transigetur per singularem capitula-
 tionem, ad quam propter fidem datam vniuersitati Prouinciarum, &
 post expirationem termini communicationi præstituti compertum
 est, Excellen. suam non posse descendere: quemadmodum intelli-
 gimus ipsam vestris Cels. & Dign. per literas respondisse. Vnde quan-
 tum periculi ex dictis Articulis & Patri & filio non sine grauissima
 Prouinciarum omnium perturbatione imminet facile est discerne-
 re. Illud quoque animaduersionem desiderat, nullam neque pro Re-
 gina Angliæ, Duce Alenzonio, alijsque confœderatis, imo nec pro
 ipso Archiduce Matthia idoneam capitulationem illis articulis conti-
 neri. Denique gesta, decretaque ipsius Archiducis & Ordinum in quæ
 fragilibus relinquuntur fundamentis, inuolucra exceptionum addi-
 tarum ostendunt. Quæ omnia repræsentanda atque oculis subijci-
 enda duximus, vt Cels. & Dign. vestræ causas malorum nostrorum
 propius intuerentur, intelligerentque nec leues, nec improbables
 difficultates circa dictos articulos incidere, præsertim in ista summa
 animorum exasperatione & diffidentia, diuersitate Capitulationum
 Principis Parmensis, Ducisque de Terra noua, atq; dubitatione atque
 incertitudine omnium rerum. Et dum secundum promissa Hispano-
 rum intra terminum præstitutum non decesserit, & in præfatis Ar-
 ticulis de tempore, quo abire debeat nihil determinate conuenerit,
 multique nō iniuste, & ex indicijs non obscuris suspicentur illorum
 pro

propositum, ac institutum esse Ditiones istas nō derelinquere, quod-
 que omnia per simulationem fiant, vt lenocinio pacis Subditorum
 animis erectis maiores turbas, ac seditiones concitent, atque ita viam
 parent procedendi ad Prouinciarum penetralia cum miserabili om-
 nium virtutum oppressione. Cumque in mora sit periculum, nec ita
 celeriter, vt rerum status postulat, suffragia Prouinciarum obtine-
 ri, & conciliari possint, præclarissimum & vniuersæ Reipubl. Chri-
 stianæ utilissimum studium esset, si Cæsarea Maiestas, & Celsitud. et
 Dign. vestra auctoritatem suam interponerent, et ex officio propo-
 sitis idoneis atque efficacibus remedijs aduersus incommoda supe-
 rius relata, aliaque illis similia Regem Hispaniarum, aut Ducem
 de Terra noua, eius Commissarium inducerent ad condiciones æqui-
 ores, securiores, & statui præsentis Reipubl. magis conuenientes, et
 tales, quæ in vniuerso profint omnibus, et quas reuera tabulas paci-
 ficatorias appellare, et æternitati cum omnium securitate consecra-
 re liceat. In quō, si quemadmodum confidimus, Celsitud. et Dign.
 vestra apud Regem operam, diligentiamque impenderint, laudem
 consequentur apud omnes homines immortalē, et Ordines, ac Pro-
 uincias perpetuo obsequendi studio arctioribus vinculis sibi astring-
 ent. Nos interim non cessabimus Prouinciarum vota, suffragiaque
 requirere, ac per primam oportunitatem transmittere. Deus Pacis
 Author Celsitud. et Dign. vestras in inchoata pace perficiendâ con-
 firmet, et in felicitate diutissimè conseruet incolumes. Ex Antvver-
 pia decima Septembris, Anno Domini 1579.

Cels. & Dign. V.

Deditissimi Ordines Belgij.

Ad Mandatum supradictorum
 Ordinum.

Houfflin sst.

Superscriptio talis erat,

Reuerendis. Illustrissimis, Generosis, Nobilibus, Pru-
 dentibus et Circumspectis Dominis, Electoribus,
 et Principibus Sacri Imperij, nec non Legatis, et
 Commissariis Sac. Cæs. Maiest.

Coloniam.

RESPON.

RESPONSIO ORDINVM GENERALIVM GER-
 mania inferioris ad propositionem Illustris Domini Seyfredi Preyner Ba-
 ronis in Stubing, & Aulici Cæs. Maiestatis Consiliarij, &
 Legati, data Antuerpiæ 20. Mensis Iu-
 lij, 1578.

Delegati, Nobiles, ac Prouinciarum Ciuitatumq;
 Germaniæ inferioris Delegati, qui vniuersos Or-
 dines repræsentant, immortales Sacræ Cæs. Mai-
 est. summa cum animi submissione, atque obser-
 uantia agunt gratias: quod post violatas à Ioanne
 Austriaco pacis condiciones secundo Legationem
 huc destinare, & Illustrum Dominum Seyfridum
 Preyner Baronem in Stubingh, & Aulicum Maiest. suæ Consiliarium
 Legatum ad se mittere dignata sit. Qui pro officio, & candore suo, stu-
 dioque, quo has Ditiones profequitur, singularem beneuolentiam
 & amorem Sacræ Cæs. Maiest. erga istas inferioris Germaniæ Prouin-
 cias, nec non sinceritatem, curam & sollicitudinem pro salute, & trā-
 quillitate ipsarum Ditionum à Maiest. sua exhibitam cum luculenta
 beneficiorum (quæ nulla vel temporis diuturnitate, vel calamita-
 tum magnitudine obliterabuntur) commemoratione clarissime ex-
 posuit.

Et cum omnia amplissima sint, quæ S. Cæs. Maiest. pro salute ha-
 rum Prouinciarum procurauit, tum illud etiam maximi pōderis, &
 præcipui momenti existimant, quod S. Maiest. Hispaniarum Regem
 cohortata est, vt suæ Maiest. rem omnem permitteret, & ab armorum
 consilio desisteret. Deinde quod sacri Imperij Principes Electores
 admonuerit, vt in personis propriis in Conuentu VVormaciæ. con-
 uenirent, & per se ipsos deliberarent de rationibus, quibus tandem
 hæ Prouinciæ in pristinum statum restitui possent, & quid de postu-
 latis vtriusque partis constituendum foret.

Quod vero ad præteritas oblationes attinet, recordantur Ordi-
 nes, atque in recenti memoria habent, tenorem literarum, & scripto-
 rum, quibus vt Regi Catholico reconciliarentur, vt certam formam
 Reipub. ac Religionis retinerent, ac trāquillam vitam ducerent, pro-
 fessi sunt ante annos aliquot, se neque ab obedientia Maiest. suæ, ne-
 que à Religione Catholica Romana recessuros, quemadmodum eti-
 am superiori anno post pacem Gandauini initam, & Cæsareæ, & Regiæ
 Maiest. literis denuo declararunt, se in eadem obedientia ac religione
 secundum terminos dictæ Pacis permansuros, si reuocato intollera-
 bili Hispanorum, aliorumque exterorum imperio quietè & secure
 possessiones suas cum Vxoribus, & liberis retinere possint. Quin eti-
 am post violatas ab Austriaco pacis condiciones, & bello miserabili
 infe-

infectati, & cum antea sæpè decepti propter insidiarum periculum ab ulteriori congressu abhorrent, ne quid intentatum relinquerent, quod ad pacem fulciendam & restaurandam pertineret, Barones de Selles Regis Catholici Legato eadem, quæ prius obtulerunt, ad dita aperta significatione, & necessaria protestatione imminentium periculorū, tum in religione, tum in dicta obedientia: Si Regia Maiestas differendo pateretur subditorū diffidentia, & desperationē longius procedere. Verum Maiestas sua nunquam in tempore dignata est humiles supplicationes, & lachrymales preces suorum subditorum admittere, & exaudire: quinimo, quod est miserabilius, pro beneuolo, clementique responso ab Ordinibus certissimè expectato, & nouissimè à Domino de Selles constanter affirmato, & promisso iustissimas preces Ordinum reiecit, pacta, transactaque Gandauensia solenniter approbata, irrita fecit, & suos subditos crudelissimo bello aggressus est, remittendo auxilia militaria vndecunque contracta ad exequenda turbulenta ac perniciosa Ioannis Austriaci consilia.

Quo factum est, vt tanta Reipubl. perturbatio, tantaque malorum (quæ bellum secum trahit) inundatio cum magna animorum abalienatione secuta sit, vt merito dubites, an priora illa promissa, & oblationes (præsertim relatione facta ad tempora Caroli Quinti, quæ nunc serò à Maiestate sua vrgentur) hoc periculoso tempore adimplere vel possibile sit, vel etiam expediat. Et præterea cum Maiestas sua inita Pacificationis Gadauensis obseruare detrectet, non omnino mirum videri debet, si Subditi vicissim sese à vinculis dictorum pactorum respectu Regis liberatos existiment.

Et cum per belli calamitates cura Religionis stabilendæ difficulter retineatur, dolent, & ingemiscunt Ordines labi oportunitatem, & tempus, quo commodè remedium adhiberi possit: præsertim inualescente licentia militari & morum dissolutione, quæ ex progressu funesti Belli inducitur. Cuius authoribus, non populo aut Ordinibus irascendum est: quibus in hac rerum peristhasi magis Ciuium suorum concordiam procurare necesse est, quàm contentione tutandæ Religionis Hispanorum insolentiam confirmare, & trophæum contra seipso erigere, vt in tanta animorum desperatione, & infinita multitudine diuersam Religionem sequentium vrbes eorum exagitate seditionibus, & cædibus ab exteris tandem diripiantur, & euertantur. Adeò enim sui compendij cum Ordinum dispendio studiosi sunt Aduersarij, vt per Religionis abusum Provinciarum seruitutem, & calamitatem stabilire conentur, & incitato Religionis dissidio popularibus seditionibus (quas per varias prodiones moliantur) vires Ordinum debilitent, atque infirmant, & tandem absque discrimine tam Catholicos, quàm eos, qui à Romanareligione discesserunt, minori negotio aggrediantur, & opprimant redintegrata Hispanorū tyrannide, & intolerabili imperio secundum

perniciolum cōsiliū Secretarii Escouedii, in quo præcipuam spem, & principalem scopum actionum suarum constituunt. Ita vt metuendum sit, ne Ordines inter duo mala constituti cogantur aliquali remedio Ciuium concordiam retinere potius, quàm Rempub. deserere, & exteris instantibus vitam, vxores, liberos, & possessiones euidenti periculo exponere.

Ex quo fit perspicuum, non Ordinum culpa, sed mōra, et perniciosis consiliis, quibus Regia Maiestas imprudenter acquiescit, omnia in deterius, et quasi ruinam collabi. Quo enim studio, qua sedulitate Ordines superioribus annis (cum res, tempusque ferebant) cum Regia obedientia Religionem factam rectamque conseruare conati sint, Deus inspector animorum nouit, et res ipsa, quæ anno sexagesimo sexto gesta est, ante aduentum Ducis Albani luculenter testatur. Quibus autem calumnijs, & iniurijs improbiacium suorum sanguinem Subditorum sitientium, Maiestas sua malo quodam fato in transuersum acta, & ab omni clementia abalienata fuerit, cum doloris acerbitate recordantur omnes. Vnde enim quietis, & tranquillitatis remedia sperabantur, inde maximæ molestiæ & turbulentissimæ tempestates emanarunt.

His itaque consideratis, Sacra Cæsarea Maiestas facile animaduertit per Ioannem Austriacum, aliosque male consulentes Ditiores istas in maiorem confusionem recidere, atque disturbari occasiones exequendarum priorum oblationum sublata causa, ex qua factæ erant. Nam oblationes illæ factæ fuerunt, cum Ordines sperarent Rempub. calamitatibus liberatam iri; Regem perniciosis consilijs abiectis à bello abstenturum; Ordines conuenturos vt de communi vniuersæ Reipublicæ bono communicarent, quæ neque ad humiles preces subditorum, neque ad frequentes & serias Imperatoris Maiestatis, aliorumque Principum intercessionem obtineri poterunt culpa eorum, qui improbè, temerè, imprudenter, ferociter, & inhumaniter in his rebus versati sint, & statum politicum omnimodo perturbarunt: quibus propterea omnia imputanda sunt.

Quemadmodum etiam mirum videri non debet, si in hoc rerum statu subditi Regem non tam religiose venerentur, à quo bello grauiissimo Prouinciæ impetuntur, & maioribus cladibus afficiuntur, quam vnquam à maximo inimico pertulerunt. Etenim defensio Iuris naturalis est, et si vasallo ob negatam iustitiam licet Dominum de prædari, & inter Dominum & subditum mutua sit obligatio, nullum vituperium Ordinibus ascribendum est, si post obtentam erga Principes suos fidei, & constantiæ laudem male tractati, pro defensione libertatis, & vitæ aduersus eum arma sumant, à quo armis, & bello inuaduntur.

Et cum

CXXIII.

Et cum omnes eorum beneficiorum maxime meminisse soleant, quæ in calamitatibus acceperunt, summa est occasio, qua Cæs. Maiest. & Principes Sacri Imperij bene mereri possunt de Ditionibus Belgicis, & simul nõ minus sibi ipsis, quam illis prodesse, si missis superijs militaribus afflictos Belgas vicinos, & membra Sacri Imperij aduersus Exterorum vim, atque ferociam promptè tueantur, atque illos, qui inferiorem Germaniam oppugnant, & Illustrissimum Archiducem Matthiam Cæsareæ Maiestatis germanum fratrem, illarum Prouinciarum moderatissimum Governatorem cum ignominia, tum ipsius, tum ipsorum Ordinum deturbare conantur, ab armis deterreant, tutelam atque protectionem Belgicarum Ditionũ suscipiant. Quæ promptissima ratio conseruandi Imperij Belgici, vel Regi Catholico, vel Domui Austriacæ, antequam deserti Ordines de exteri Principis auxilijs certiora concludant consilia.

Quæ quidem consilia de exteri Principis auxilijs non ignorant suis incommmodis non carere, tamen eiusmodi sunt, quæ eos præsentis calamitate et belli metu possunt liberare. Quod vtinam Cæsarea Maiestas & Sacri Imperij Principes & iam sibi faciendum proposuissent, hoc est, Prouincias Imperio confœderatas, & quarum ruina magnam Imperij partem inimicis patefaciet, præsentis auxilio confirmare potius, quam Commissarijs rem gerere. Nam etsi non dubitent Maiestatem Cæsaream sedulo procurare ea, quæ existimat facere ad pacem his prouincijs restituendam, tamen cum re ipsa Ordines experiantur, quam parum spei sit ponendum in rebus adeo incertis & in voluntate inimicorum positis, humiliter orant suam Maiestatem, vt ignoscat Ordinibus, quod in iis suæ Maiestatis consilio, & voluntati obsequi minus possunt. Nam cum etiam num incertum sit Ioannes Austriacus quantum Maiestati tribuat, & quid de cessatione ab armis, & reliquis mandatis suæ Maiestatis facturus sit, facile putant intelligi posse, quam non conueniens, neque consultum sit de Inducijs, & armorum suspensione mentem, & voluntatem declarare, sed cum ab initio Ordines semper pacificationi non insidiosæ operam dederint, & nihil aliud desiderent, quam conseruata Patriæ libertate in pace viuere, apertè profitentur Ordines sese pacis tractationem minime reiicere, sed eam summopere desiderare, quæ tot ærumnarũ, & calamitatum, quæ proueniunt ex bello omnium malorũ Lerna promptam leuationem adferre possit. Quamobrè non potest non Ordinibus esse gratissimum, quod iterum Sua Maiestas Commissarios Cæsareos præcipuæ auctoritatis, ac neutri parti suspectos ad sese destinauerit: Quodque pacis tractationem per Oratorem suum apud Regiam Maiestatem in Hispaniis etiamnum prosequatur, & omni maiori studio vrgeat qua in re sollicitudinem & curam, quam sua Cæsarea Maiestas suscepit, et nec intermissuram sperant

CXXIII.

pro Prouinciarum salute humiliter agnoscunt; in dies magis ac magis se suæ Cæsareæ Maiestati, pro tam immensis beneficijs obligatos confitentur. Id vnum postulant, vt veniam det, si nihilominus interea suæ securitati prospectum velint: ita tamen, vt iura in clytæ Austriacæ Domus, & fœdera à Prouincijs cum Sac. Imperio inita, quantum fieri poterit, conseruentur, quæ sanè, vt neque Regis Hispaniarum auctoritatem, si tandem ad Subditorum supplicationes, et preces adhibeat æquas aures nullo modo imminui patientur.

Et cum ex his, quæ dicta sunt, & quæ Legatus coram suis oculis animaduertere potuit, Illustris. Cæs. Maiestatis Legato satis quàm æquum & iustum sit desiderium Ordinum constare possit, hoc vnum petunt, et rogant Ordines, vt Legatus fideliter suæ Cæs. Maiestati exponat, quæ ad salutem & conseruationem Prouinciarum Inferioris Germaniæ pertinebunt: & quòd in eam rem operam diligentem pollicetur, summas agunt gratias, quas referre Ordines parati sunt.

Num. LVIII.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIVM

Pacificationis Belgicæ deputati Commissarij.

Illustris, Reuerendi, Generosi, Nobiles, & Circumspecti.

Iteras vestras decima Septembris Antvverpiæ data vice sima septima eiusdem, postquam literæ nostræ his adiunctæ scriptæ, signatæ, & Tabellario tradendæ essent, à Legatis vestris accepimus, quæ post moram tam diuturnam nihil aliud à vobis, & Prouincijs Belgicis, quàm certum responsum & mediorum propositorum acceptationem auidè expectauimus: ita ex literis vestris nihilominus, quàm certam Belgicarum Prouinciarum resolutionem & desideratam acceptationem colligere potuimus. Sed potius Prouinciarum responsum in aliam, nescimus quam, oportunitatem reiectum, & interim non pauca propositorum mediorum, & præcedentiũ transactionum capita plenissimo stylo in dubium reuocata, & plæraque sinistrè interpretata, omnem quæ ferè spem pacis conciliandæ nobis ablatam esse intelleximus. Quanquam autem ea, quæ in literis vestris comprehensa sunt, bonis & firmis rationibus impugnari, & elidi possent: tamen nec operæ pretium, nec nostrarum partium esse arbitramur, tam anoplum nouæ disputationis, vel altercationis campum ingredi, vel noua media, quasi hæctenus nihil actum esset, proponere, nouamque transactionem æquè incerto euentu inchoare. Cum igitur nec à Re-

à Regio Mandatario intelligere potuerimus, quod amplius, quam in medijs propositis, & transmissis comprehensum est, concedere velit, nec nostra, nostrorumque Subditorum negotia admittant nos diutius hic immorari, non possumus non adiunctis nostris literis inherere: Ita tamen, vt terminum in iisdem expressum, vsque ad vltimum diem presentis mensis Octobris prorogemus. Infra quem terminum si certam resolutionem Prouinciarum Belgicarum, & acceptationem mediorum propositorum non acceperimus, tactationi huic finem imposituri, S. Cæs. Maiest. omnia fideliter relaturi, & sine vltiori mora hinc discessuri sumus. Sin verò Prouinciæ Belgicæ infra eundem terminum dicta media acceptauerint, nobisque id per literas significauerint, suisque Legatis Mandatum ad hanc Pacificationem confirmandam, & stabiliendam necessarium miserint, vt vos semotis quibuscunque affectibus, & diffidentia omni seposita promoturos confidimus: nos rursus tam diligenter & sedulo cum Regio Mandatario, Duce de Terra noua, Legatisque vestris de confirmatione, & inuiolabili obseruatione eiusdem pacificationis agemus. Et quicquid ad eam rem necessarium videbitur, ea dexteritate promouebimus, vt non dubitemus, insidias & suspiciones illas, de quibus mentionem facitis, nullum hic locum habituras. Interim vobis quæcunque benevolentia officia offerimus. Datum Coloniae tertia Octobris, Anno 1579:

Statibus generalibus Belgij Antverpiæ congregatis.

Num. LIX.

RÉVERENDISSIMES, ET ILLVSTRISS. ELE

cteurs, & Princes du Sainct Empire, Generaux Nobles & puissances Seigneurs les Commissaires de la Sacrée Maieité Imperiale.

NOUS estans empeschiez a prendre resolution sur les Articles de paix, & reconciliation proposez, au nom de sa Maieité Catholique par voz Excellences & Seigneuries a Messieurs les Deputez des Estat^z generaulx assemblez en la Ville D'Anuers a nous enuoyes par lesdicts Estat^z, Nous ont esté le quynzième de ce mois renduez, en ceste Ville les lettres de vosdicts Excellences et Seigneuries, l'une en datte du cinquième de Aoust, et l'autre du vingtneufiesme dudiect mois, avec les Articles de paix accompaignees des lettres de l'illustissime Seigneur et Duc de Terra noua, Nous enchargeant d'incontinent donner sur iceulx

Artia

CXXVI.

Articles nostre resolution, & benuoyer a Couloigne a vosdicts Excellences & Seigneuries, comme plus amplement contiennent icelles lettres, pour ausquelles satisfaire: Il plaira entendre, que de nostre part en ceste Ville, on a tousiours suyuy, obserué & entretenu la Pacification faict a Gand, Vnion depuis ensuyvie, & l'Edict perpetuel, en tous leurs poinctz. Nayans en rien plus au cœur, que de viure en bonne paix, repos & tranquillité, & en toute bonne deuotion & obeissance vers sa Maieité, nostre Prince naturel & souuerain Seigneur. Et cōsiderans, que a Maieité Catholique par lesdicts Articles promet maintenir, & faire entretenir lesdicts Pacification de Gand, l'Vnion & Edict perpetuel en tous leurs poinctz, Comme aussy les priuileges, vsages & coustumes de chacune province & ville, faire retirer les Espaignolz, & aultres gens de guerres estrangiers, & plusieurs aultres poinctz plus amplement reprins par lesdicts Articles. Ne pourrions nous scaurions assez remercier sa Maieité de sa grace, faueur & amour, qu'elle port sa ses pays & subgectz. Comme aussy vosdicts Excellences & Seigneuries de la peine & traual, qu'elles ont en ceste cause, pour aduancer le bien & repos de ces pays. Nous tenans a tousiours obliger a le recognoistre. Mais comme trouuons a uoir, quelque diuersité aux susdicts articles, & ceulx arrestez par sadicte Maieité, avec les Prouinces d'Artois, Haynaut, & aultres associez, trouuerons soubs toute humble reuerēce & correction pour la meilleure & seure paix & vnion des provinces expedient, qu'il plaise a la Sacree Maieité Imperiale, & vosdicts Excellences & Seigneuries, tant faire qu'icelle diuersité soit ostée, & iceulz Articles reduictz en vne conformité. Se poantes vosdicts Excellences & Seigneuries bien asseurer, que de nostre part ne desirons rien plus que d'embrasser la paix et reconciliation avec sa Maieité, nostre Prince naturel, & souuerain Seigneur, luy rendant toute deue obeissance. Et comme ceste Ville est enclauée dedans le pays de Haynaut, voysine aussi des pays d'Artois, Lille, Douay & Orchiers associees, ayans les Bourgeois de ceste Ville leurs principaulx biens & reuenuz annuelz esdicts Prouinces reconciliees. Et duquel pays de Haynaut, ladicte ville est pourueue & assiste de viures ordinaires, & les aultres viures & marchandises venans d'aultre pays, ny peuuent arriuer sans passer ledictz pays de Haynaut. Et que a ceste cause est bien expedient, requis & necessaire pour le bien et conseruation de ceste Ville, d'entretenir bonne voismance & amitié avecq le dictz pays, loingt que tous les susdicts Articles, tāt les vngs que les aultres, semblent tēdre a vne mesme fin & but, qui est de recepuoir les subgectz de ces pays en recōciliation avec sa Maieité, leur Prince naturel et souuerain Seigneur. Nous auons conceu ferme espoir & confiance, que vos Excellences & Seigneuries entendantes par cestes assez clairement nostre desir & bonne intētion, se tiendront satisfaits de nous, & ne trouueront mauuais, si nous prendrons l'espace demeurement nous conseiller, & par apres resouldre d'embrasser la mesme payx d'Artois, Haynaut, & associez nos circonuoisins en temps & lieu, & en dedans le terme qu'y nous est donné & prescrit, comme aussy a toutes aultres Prouinces & Villes, par ledict accord & traictie d'y pouuoir entrer, pendant lequel a temps on espere aussi de veoir les effectz des choses y promises & accordees.

Reuerendissimes, Illustrissimes Princes & Electeurs de S. Empire, Gene
reux,

CXXVII.

reux, Nobles, et puissans Seigneurs, les Commissaires de la Sacrée Maïesté Imperiale, prions le Createur continuer a voz Excellences et Seigneuries ses graces, et donner accomplissement de leurs nobles vertueux desirs en toute felicité. De Valenciennes ce xix. de Semptembre 1579.

De voz Excell. et Seigneuries,

Treshumbles et obeissans seruiteurs, Prouot,
Iurez, Eschirs, Conseil, Corps et Communauté
de la Ville de Valenciennes.

A l'Ordonnance desdicts Seigneurs.

Poultreman ssc

La superscription estoit,

A Meisseigneurs,
Messeigneurs les Reuerendissimes, Illustrissimes Princes et
Electeurs du Saint Empire, Generulx, Nobles et puissans Sei-
gneurs, les Commissaires de la Sacrée Maïesté Imperiale, assem-
blez en la Ville du Couloigne, pour la Pacification du pays bas.

Num. LX.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIVM
Belgicae Pacificationis deputati Commissarij.

Spectabiles, Prudentes, & Circumspecti.

Itera vestra decimanona Septembris data, nobis ante paucos dies sunt reddita: Ex quibus magna animi voluptate intelleximus, vos pacem & reconciliationem cum Rege Catholico, Principe ac Domino nostro naturali neutiquam recusare, sed tantum causas quasdam allegare, quare cōsultius videatur, vos eos potius articulos, quos Arthesij, Hannonientes, & eorundem confœderati inierunt, quam media hic proposita acceptare. Quod cū ita sit, & vtrique Articuli, vt verè scribitis, ad eundem scopum reconciliationis tendant, meritò liberum vobis relinquimus, vtrum condiciones pacis hic propositas, vel Arthesijs & Hannoniensibus concessas, recipere velitis: eiusdemque sententiæ etiam Regium Mandatarium, Ducem de Terra noua esse intelleximus. Tantum id vobis significandum duximus: quòd si media hic proposita, omnibusque nondum reconciliatis Prouincijs, & Ciuitatibus Belgicis transmissa, acceptare, & ea in re nostra opera vti volueritis, necessarium esse, vt ante finem huius mensis Octobris id no-

CXXVIII.

id nobis indicetis: Nam eum terminum peremptorium ad hoc statuimus. Interim vos sedulo & diligenter adhortamur, vt in sententia vestra, qua pacem & reconciliationem cum Rege Catholico statuere statuistis, constanter persistatis, & ab ea nulla ratione, quantumuis speciosa, vos dimoueri patiamini. Quod reliquum est, quantum à Deo petimus & optamus, vt is in pace oblata, acceptanda, & perficienda vos confirmet, sed & omnia benevolentiae officia vobis promptè offerimus. Datae Coloniae tertia Mensis Octobris, Anno 1579.

Ciuitati Valencenae.

Num. LXI.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-

*nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatis
Commissary.*

Illustrissimus Dux Arschottanus, & nos reliqui Ordinum Legati, literas illas, quas placuit Celsitud. & Dign. vestris ad Ordines Generales scribere, quarum exemplum nudiustertius nobis traditum est, perlegimus, & vt rogati & iussu fuimus, easdem literas ad illos transmisiimus. Sed cum praeter spem nostram acciderit, quod in ijs nihil Ordinibus ad grauamina ista, quae plus quam manifestè se in Articulis pacificationis exhibitis reperire ostendunt, responsum sit, nec vlla Ordinibus spes detur maioris alicuius moderationis, & gratiae, super qua firma pax inter Serenissimum Regem, & ipsos constituatur; Sed potius in contrarium omnis illa spes ijs per literas istas praecidatur; solliciti ne inde maior aliqua alienatio à Rege, vel sinistra suspicio de hoc tractatu apud Deputatos Provinciarum (quorum conuentus breui habebitur) suboriatur, quare non solum omnia ista, quae haecenus acta sunt, in nihilum redigantur. Sed grauiora tam ab vna, quam ab altera parte consilijs & factis accidere necesse sit: Propterea Celsitud. & Dignitate iterum enixissimè rogatas volumus, ne grauentur vel nouis literis ad Ordines datis, vel scripto nobis tradito, vt illius eos certiores ante Conuentum istum faciamus, obstacula & impedimenta illa, quorum Ordines in literis suis mentionem faciunt, per nouam declarationem tollere, mediaque proposita ita moderari, & reformare, vt ex ijs firmiorem securitatem omnes subditi, deinde maiorem reuerentiam erga Deum & Regem, dum

dum in animis suis vtriusque Maiestati satisfacere poterunt, confes-
quantur.

Ad quam rem similiter submissis animis intercessionis vestre of-
ficiū imploramus. Cuius respectu Celsitud. & Dign. V. haud moue-
re debet, quòd Dux de Terra noua circa quædam se difficiliore præ-
beat: sed vestre gratiæ incumbere putamus ea ad minimū consentire,
quæ conditio & status Reipubl. nostræ præsens necessario exigere &
flagitare videtur. Actum Coloniae 12. Octob. Anno 1579.

Num. LXII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-

*nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatis
Commissary.*

Decimo octaua huius mensis redditæ nobis fuerunt
binæ literæ Celsit. vestrarum, datæ Coloniae quin-
ta & vigesima nona Augusti, vnâ cum exemplis
earum, quæ ad Deputatos Ordinum Antvverpiæ
scriptæ fuerunt, nec non mediorem proposito-
rum ad pacem ineundam. Quibus exhortati fui-
mus negotium hocce ea dexteritate promouere,
vt quamprimum ad ea media paci & tranquillitati patriæ conueni-
ens responsum, & Legatis Ordinum sufficiens Mandatum trans-
mitteretur, aut cuiuslibet alterius Prouinciæ, vel Ciuitatis longi-
ori protelatione non attenda nostram resolutionem & senten-
tiam de ijs medijs negotio couenientem in forma authentica Cel-
situdinibus vestris renunciari curaremus. Qua in re agnouimus Sa-
cræ Caesareæ Maiest. & Celsitud. Dignitatumque vestrarum in nos,
cæterasque Prouincias Belgicas summam beneuolentiam, officiaque
erga omnium salutem, quòd pristinae tranquillitati & quieti resti-
tui possint, eoque nomine quàm possumus maximas gratias agi-
mus Celsitudinibus & Dignitatibus vestris, quas interea certiores
reddi cupimus, nos hoc in negotio omnem nauasse operam, & vnâ
cum tota huiusce Ciuitatis communitate in ea esse sententia, vt
Ordines Regi concilientur, pacemque ineant illis medijs paulo am-
pliori forma conceptis, vt scripto eis misso, nec non Serenitati Archi-
ducis Matthiæ annotauimus. Ad quos etiam latè scripsimus, quæ
ad pacem suadendam expedire existimauimus. Qua ratione spera-
mus, breui Celsitudinibus, Dignitatibusque vestris responsum da-
tum iri, quo pax in vniuersum per hasce Prouincias iniri possit. Quæ
in re Celsitudin. Dignitat. que vestrarum operam, officiaque peti-
mus, vt breui hocce negotium confici queat. Itaque nos omnes maxi-
mè deuinctos habituri estis, & Sacra Caesareæ Maiestas ob tantum

R

& ima

CXXX.

& immortalē beneficium sibi perpetuo addictos. Quam, vosque omnes Deus Opt. Max. diu seruet incolumes, vobisque prosperrima largiatur. Datum Tornaci 26. Septembris 1579.

Celsitudinibus, Dignitatibusque vestris
ad omnia paratissimi,

D. Ordinum mandato.

De Landas ff.

Super scriptio talis erat,
Reuerendis. Illustris. Generosis, Nobilibus, Principibus, Electoribus, ceterisque Sacræ Cæsareæ Maiest. Commissarijs.

Colonia.

Num. LXIII.

Messeigneurs,

 Sans entēdu par le contenu des lettres de voz Excellences & Illustris. Seigneuries accompaignedes de celles du Seigneur Duc de Terra noua, la peine, soing & travail continuel, qu'icelles ont prins, & prennent iournellement pour reduire ces pouures & desolez pays a vne bonne paix, vne union & concorde generale tant desiderēe. Et quoy aultāt humblement & affectueusement, que nous est possible en remercions voz Excellences, les aduissant qu'auons enuoyē aux Estatꝝ generaux, la resolution par nous prinse sur le faict de ladicte paix & reconciliation avec sa Maieſtē, Esperans que lesdicts Estatꝝ ne fauldront de donner vne bonne & fructueuse responce a voz Excellences, pour paruenir a ladicte paix. A quoy requerrons voz Excellences tenir la bonne main. Qui sera tendroict.

Messeigneurs, ou prierons Dieu maintenir voz Excellences & Illustris. Seigneuries en bonne prosperitē, apres nous auoir recomēde a leurs bonnes graces. De Tournay le xxvi. de Septembre 1579.

De voz Excell. & Illustris. Seigneuries
appareillez seruiteurs.

Les Estatꝝ du Tourneſys.

Par Ordonnance desdicts Estatꝝ.

Pretebarre ff.

La superſcription estoit,

A Messeigneurs.

Messeigneurs les Princes & Electeurs du ſainct Empire, &
autres Commissaires de la Maieſtē Imperiale, estans
A Couloigne.

Reue-

CXXVI.

Num. LXIII.

Euerendissimi, Illustris. Generosiq; Principes,
 Electores, Comites, ac caeteri nobilitate generis
 viri clarissimi, Sac. Cæs. Maiest. ad negotium Paci-
 ficationis Belgicæ Colonix cum Regis Principis
 nostri Mandatario, Duce de Terra noua, & Lega-
 tis Ordinum Belgij restituendæ deputati Com-
 missarij : Nos obedientissimi subscripti vestris
 Celsitudinibus ac Dominationibus maximas agimus gratias, quod
 vestræ Celsitud. ac Dom. ex Sacræ Cæs. Maiest. mandato hætenus ad
 has Prouincias Belgicas, ex diurni, & calamitosi belli (proh dolor)
 incendio eripiendas ac liberandas, suis ac subditorum suorum causis
 hætenus sepositis, ac suspensis, neglectisque sese dignatæ sint occu-
 pare. Quod autem ad vestrarum Celsitud. & Dominationum literas
 iam tandem respondemus, causa alia non est, quàm quod Archiducis
 Austriae, Gubernatoris harum Belgicarum Prouinciarum Genera-
 lis literæ Mandati desuper, cum missis Articulis pacis (cuius tamen
 Mandatum de eodem negotio antea ad nos destinatum, per grassato-
 res interceptum verè didicimus) serius ad nostras manus peruene-
 rint. Et ante conclusum Conuentus Ordinum totius Geldriæ Du-
 catus, Comitatusque Zurphaniæ mandato Archiducis Gubernato-
 ris Generalis descripti recessum, non potuimus respondere. Quare
 nunc absoluto, ac celebrato Arnhemij, huius Geldriæ prouinciæ
 Conuentu, ac datis resolutionibus generalibus de postulandis pacis
 Articulis, vnanimi huius Prouinciæ consensu, concepta ac institu-
 ta resolutio, ad Archiducem Generalem Gubernatorem per se Depu-
 tatos transmittenda, mox sine dubio ad vestras Celsitud. & Domina-
 (diuina gratia) perferetur. Supplices igitur vestras Celsitudines
 & Dominationes rogamus, atque obtestamur, ne eæ vlla longiori
 mora defessæ, huic Pacificationis negotio vterius adesse detrectent :
 verùm in eo continuando & perficiendo perseuerent, ac per Archi-
 ducem Præsidentem Generalem de Articulis pacis, vnanimi totius Bel-
 gij Prouinciarum consensu resolutionem & sententiam huic nego-
 tio conuenientem ad vestras Celsitudines ac Dominationes trans-
 missam, ita & eo animo ponderandam accipiant, vt nos ad diu expe-
 ctatæ, atque optatæ pacis tranquillitatem ac salutem perueniamus.
 Quod faxit Dominus Deus Omnipotens, in cuius manu omnia
 sunt. Datum Nouiomagij decimosexto Calend. Octobr. Anno in-
 carnationis Christi 1579.

Vestrarum Celsitud. & Dominat. obe-
 dientissimi Magistratus, & Ciues
 Ciuitatis Nouiomag.

R 2

Super.

CXXXII.

Superfcriptio talis erat.

Reuerendis, Illuſtriſſimis, Generoſiſque Principibus, Electo-
ribus, Comitibus, atque cæteris nobilitate generis viris clariſſi-
mis, Sacræ Cæſaræ Maiestatis ad negotium pacificationis Bel-
gicæ Coloniaꝝcum Regis Principis noſtri Mandatario Duce de
Terranova, & Legatis Ordinum Belgij reſtituendæ deputatis
Commiſſarijs, Dominis noſtris Clementiſſimis, amiciſque longe
addiſtiſſimis.

Num. LXV.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI QVE,

D. Electores Principesque Generoſi, & Nobiles, Sacræ
Cæſaræ Maiestatis, delegati longe
digniſſimi.

*Forma noui
ſcripti*

Vantumuis varię ſubſint cauſæ, & quidem grauif-
ſimæ, propter quas vix operæpretium fore cre-
diderim ad contenta literarum mandato Ordinũ
Belgij Antuerpiæ congregatorum iam pridem
decima ſuperioris menſis Septembris ad ampliſſi-
mum veſtrum conſeſſum datarum, ac deinceps
mihi communicatarum prolixius aut curioſius
reſpondere. Tamen veritus ne qua erroris facti grauior forſan im-
preſſio vſpiam locorum, præſertim vero apud incautiores ex ijs, quæ
adeo temere aſſeruntur, quomodo libet cauſari queat, credidi ad fun-
ctionis meæ debitum omnino nihil tam pertinere, quam nedum vi-
tiosos ſcopulos ei uſcemodi contentioſæ ſcriptionis detegere, verum
etiam ad confortationem illorum, qui reuera pacem in Domino ſiti-
unt ipſam demum facti veritatem ab omni circumuentionis ſuco
deterſam breuiter ob oculos ponere,

Principio quod attinet ad ſpecioſas illas excuſationes ſubterfu-
giorum tranſmiſſionis mandati plenioris, vtpote ad vtrumque effe-
ctum tam conſuſionis quam tractationis ſuſſecturi, vere miranda res
eſt, quod Ordines Belgii adeo ſobrie meminerint, nõ dicam propriæ
ſalutis, ſed decoris & reſpectus, quẽ multis nominibus debent Sacræ
Cæſaræ Maiestati tanto interceſſori, atque adeo etiam ampliſſimo
huic veſtro conſeſſui, cuius indefeſſam ſolicitudinem coniunctam cũ
tanta æquanimitate nemo ſatis laudauerit vnquam: fuere enim ante
ſeſquiannum dicti Ordines omnium primi, qui pertæſi ærumnarũ
ac ſumptuum Belli, iam ſupplicarunt ſuæ Maiestati Cæſaræ quate-
nus ne dedignaretur obſequium fauorabilis interceſſionis laboranti
populo Belgico apud ſuam Maiestatem Catholicam clementer im-
partiri. Cæſar autem ſupplicibus non ſolum alacriter morem geſſit,
Quini-

CXXXIII.

quinimo & instituto hoc celeberrimo conuentu nihil non eorum
 prouidenter disposuit, quæ ad negocium congruæ reconciliatio-
 nis Subditorum cum suo Principe supremo ac naturali rite tum in-
 choandum, tum etiam feliciter consummandum, opportuna fore
 credidit. Rex autem Catholicus, pro consueta animi sui mansuetudi-
 one, Cæsareo consilio acquiescens, me suū Mandatarium non minus
 ampla quâ sufficienti procuratione legitime instructū, huc ad presen-
 tem conuentum destinauit. Professus utique coram vniuerso orbe
 terrarum, omnino nihil acceptius sibi in hoc Christianæ Reipublicæ
 ambiguo statu obuénire posse, quam si interuentu amicabilis com-
 positionis Cæsareæ, ac mediante sedula cooperatione vestrarum Celsi-
 vel tandem motibus Belgicis reuera securus ac lætilsimus finis (Deo
 auspice) imponeretur. Quo quidem tempore licet supradicti Ordi-
 nes, tanquam qui priores implorarent auxilium eiusdem Maiestatis
 Cæsareæ merito debuerant etiam priores in arenam pacificatoriam
 descendisse, nec non legitima ac sufficientia mandata suis mandata-
 rijs concedidisse: Tamen secus accidit quando quidem ipsi non nisi
 iusto interuallo, post meum in hanc Ciuitatem aduentum, suos mā-
 datarios destinauere, & hos quidem longe sterilioribus mandatis
 suffultos, quam quæ vllius recte sentientis iudicio sufficientia repu-
 tari meruerint. Grauius autem illud est quod post tot menses iam
 elapsos, quantumuis humaniter ac frequenter iam præmoniti & an-
 tea requisiti, ne hoc quidem tempore de ampliori mandato transmit-
 tendo vix vllam spem faciant. Ex quibus proculdubio vehemens ori-
 tur suspicio, aut deputatos Ordines non tam pacis quâ belli protra-
 hendi arcana consilia clam populo meditari: aut de legatorum suo-
 rum probitate & candore minus, quam deceat, confidere. Nam susti-
 nere, quod natura rei principalis, ipsaque ratio & consuetudo repug-
 nent quo minus in hoc tam arduo negotio largiendū fuerit mandatū
 liberum & absolutum; denique ipsos præterea legatos eiusmodi
 amplum & illuminatum mandatum casu, quo sponte etiam obtru-
 sum extitisset, haud dubie repudiaturos fuisse, ac insuper, quod natu-
 ra rei talis est, quæ antecedentē partium disceptationem requirens,
 nequaquam ab initio circumscribi, certisque cancellis concludi po-
 tuerit: nemo profecto tam leuiter versatus est in negocijs Regnorū
 aut Rerumpub. grauioribus, qui non vltro iudicet, eiusmodi alle-
 gata, haud aliud præ se ferre, quam speciosa quædam verba, & quidē
 folijs (vt dici solet) leuiora caducis. Nam vt breuitatis ergo rationes
 contrariæ & verustiora exempla omittantur, tantum consideretur
 quænam rerum facies, quæue pacis initia, cuiusue generis manda-
 ta, qualisque tractatio, & postremo quâ facilis & expedita suprema
 totius negocij conclusio, tēpore pacis Gandauenlis nuper extiterit,
 comperietur sane nec prouincias particularestunc temporis cū tan-
 to apparatu, vt nunc fit, consultas fuisse, imo vix vnicum mensem

CXXIII.

vniuerso negotio impartitum extitisse. Quid mirum? cum eo tem-
 pore Ordinum Deputati, ipsorumque Deputatorum primaria capi-
 ta non minus quam ipsemet simplex popellus pacem ex intimis ani-
 mi præcordijs appetebant. Quæ quidem mēs, ac voluntas si modo pe-
 nes Ordinum deputatos in hæc vsque tempora perseverassent, iam
 utique exoptata reconciliatione potiremur, nec circa angustiam mā-
 dati procurationis adhuc dum laboraremus, potissimum legatis Or-
 dinum maiore vt numero, ita propter excelsiorem nobilitatem Du-
 daui fuerint, indubitanter nunc præditis; et quod præcipuum est, e-
 tiam causam sibi commissam profecuturis coram amplissimo isto ve-
 stro confessu. Cuius sane æquabilis rexitudo, & summa integritas
 comitata per insigni rerum agendarum prudentia ac dexteritate, lon-
 ge notior est, ac maior quam vt fas fuerit vllatenus suspicari coram
 eiusmodi Cæsareis Delegatis populo Belgico vllum fucum fieri,
 aut præiudicium generari potuisse.

Eiusdem quoque ponderis seu considerationis esse videtur mor-
 dax illa quereimonia, quæ supradictis literis dstringitur in Excel. prin-
 cipem Parmensem, Gubernatorem & Capitaneū generalem, quem
 Deputati Ordinum Antverpiæ congregatorū eo potissimum no-
 mine criminantur, tanquam is sit, qui in contemptum (vt aiunt) Cæ-
 sareæ Maiestatis ac huius denique celeberrimi conuentus Author-
 rum dissidiorum inter subditos excitatorum: Opinor sane de Arthe-
 sia, Hannonia, Insulensibus, Duacensibus, Valenchensibus, imo &
 Mechlinia, ac cæteris cordationibus dicere ipsos voluisse. En quid
 non audet animus male affectus? Quid enim opus erat hanc Camer-
 inam mouere? poterat, me Hercle, taceri hoc, præsertim cum ipsimet
 Deputati non ignorent, vndenam vera causa & origo distractionis ea-
 rundem Prouinciarum nuper manarint. Imo ne eius quidem rei ob-
 litos arbitror, cuius ipsemet Princeps Auaicus, vna cum suis sectato-
 ribus tum grauitur, tum vere ab Arthesiensibus & focijs, partim pub-
 licis, partim priuatis scriptis infimulentur, de violatione pacis Gan-
 dauensis, Edictique perpetui ac vnionis subsecutæ, atque isthinc cau-
 sam distractionis Prouinciarum reuera manasse, nequaquam vero à
 Principe Parmensi, quem notorie constat, hocce in negotio haud ali-
 ud vnquam molitum fuisse, quam quod Prouincijs varietatem ex-
 cessuum, qui passim contra Deum ac ipsum quoque bonum publi-
 cum, non sine manifesta collusione capitum dictorum Deputatorū
 passim in prouincijs committebantur, diutius ferre & tollerare præ-
 animi honesti magnitudine nequeuntibus, nec non eam potissimū
 ob causam ad serenitatem reconciliationis cum sua Maiestate Catho-
 lica quasi suo opte motu aspirantibus, vltro occurrendum iudicari, at-
 que eatenus ad nutantium solamen & confortationem manum au-
 xiliae

CXXXIII.

xiliarem porrexerit. Quis enim Regi fidus minister præsertim verò Deum timens, suamque religionem in antiqua & auita puritate colens, oblata eiuscemodi occasione, tam pingui & oportuna non idem præstiturus fuerat? potissimum certioratus de studiosa fabricatione nouæ vnionis Traiectensis, quâ certo constabat nonnullos belli, quâ pacis appetentiores haud alio fine, scopoque & intentione tunc temporis procurare, quam vt ne futuræ reconciliationi (de qua in præsentiarum nobis cura) etiam sua obstacula & scrupuli deforent.

Ex ordine sequuntur illa, quæ iuxta dispositionem Articuli noni, circa mutuam hinc inde restitutionem officiorum & functionum publicarum parum discrete taxantur, nec id solum, quinimo & prauis suspicionibus animi subditorum præoccupantur, vt nec ordinum Deputati reuerentur hoc loco inculcare de vinculis, proscriptionibus, cædibus, exilijsque casu, quo contingat ministros publicos qui partes Regis constanter secuti fuere, rursus & quasi post liminio ad vetera exercitia suarum functionum redire. Cæterum considerato opus quam manifesta iniquitate & iniustitia hæc tam inciuis prætenso laborat. Prouisio nanque officiorum ab omni æuo spectauit exclusiue ad S. Maiestatem tanquam supremum principem ac verum patrem Patriæ. Eadem sua Maiestas olim ante præsentis motus prouidit ijs, quos iudicauit ad munera publica capeffenda præ ceteris magis idoneos, quorum maior pars durante hac fluctuatione adhæsit Ordinibus & populo, minor autē imo & paucissimi adhæserunt suæ Maiestati: accedit præterea quod Ordines nulla licet auctoritate suffulti, tamen de facto processerunt ad priuationem illorum, qui Regias partes tutati sunt, Rex autem quod iure potuit consimilis destitutionis nota, etiam perstrinxit omnes illos, qui suas partes sequi recusarunt, vsque adeo, quod hinc inde fulmina priuationum in publicum manarint. Quorum tollendorum ac purgandorum gratia, quid obsecro potuit, ad veram animorum conglutinationem iterato stabilienda iustius & æquabilius excogitari, quam hinc inde priuatos & destitutos rursus mutuæ redintegrationis consolatione liberaliter recreare? prout iustissime non minus quam prudentissime disponitur Articulo supradicto nono. Et proinde velle nunc arcere a pristinis suis functionibus solos regi fidus ministros, quid hoc aliud foret, quam profus eneruato omni vigore & succo Articuli primi disponentis de vniuersali obliuione omnium eorum, quæ hætenus processere veteres suspensiones, odia, similtates & diffidentias ter maximo præiudicio salutis & tranquillitatis publicæ denuo instaurare? Foret enim ministris Regijs tum graue tum probrosum nimis ad eum modum à suo Rege ac Principe desereri, vt ne hoc silentio præteream exemplum turpissimum fore, & omnino nihil tam pugnare cum officio, imò & compendio suæ Maiestatis quam ad eiuscemodi contumeliam suis inferendam quoquomodo conniuere. Nam id si faceret, quis obsecro

nega

negarit, quin vltra alia grauissima dispendia in posterum resultatura, etiam omnium iudicio censendus foret aperte confiteri, Armorum & causæ iniustitiam haud dudie à partè sua haecenus stetisse? Quò obrem si deputati Ordinum proprij honoris conseruandi gratia, nolint videri in armis contra fas & æquum fuisse, ratio sane dicat, tantumdem vt permittant Regi suo Principi naturali, à quo & eius maioribus, nec semper prodest, Principis existimationem affricasse nimis quam cordati subditi iure astringuntur non minus quam propriam mordicè tueri; & quam latissime tum Domi tum foris propagare. Est enim honos & reputatio ipsius Principis haud leue decoramentum populi, sicut etiam lege diuina vetitum Principi populorum tantquam subditorum censuræ exempto maledicere, aut illius famam vltius defectu aspergine quomodolibet apud posteros maculare. Quod indubitanter secuturum foret, casu quo Rex suos ministros ad eum modum floccipendens, culpam Belli nedum præsentis, quinimo & præteriti saltem per obliquum pateretur nomini suo ascribi, tanquàm ministris suis, parum abest quin noxæ deditis, cæteris autem contrarijs, & ijs quidem solis veluti ob rem præclare gestam, gloria & honore coronatis.

Quibus proxima sunt decreta Articulorum 16. & 17. statuentium de Ciuitatibus, Oppidis, Castris, fortalitijs, Armis & munitiombus Gubernatori generali ex arbitrio suæ Maiestatis designando tradendis. Quorum decretorum licet tam exuberans sit æquitas, quod vel cælitus deprompta videri queant; tamen nec reprehensionis acrimoniam euitare potuere, quæ ijs potissimum nixa videtur rationibus. Quod olim in conuentu Bredensi soli Hollædi eiuscemodi quid recusarint. Quod etiam Principi Auræico prærogatiua gubernationis hac via adimatur. Quod non nisi sobria futura securitas Prouinciarum in vniuersum tanquam ex sola, vt aiunt, fragilitate Regij iurandi suum munimen & assecurationem consecutura. Posterius quod in regnorum ac Principatuum causis permodica ratio iurandi haberi soleat, ipsosque denique Pontifices circa absolutiones à Iuramento plerunque indulgentiores se exhibere, quam vt magnopere illos fatigare sit necesse. En quibus coloribus, vt ne dicam præstigijs, infelix Populus à gustu seu approbatione Articulorum propositorum alienatur? Quasi vero difficile sit iudicio penetrare quorsum hæc maleuada consilia scriptaque indecora tendant? Verum omittantur ista, tantumque serio expendatur, quam prorsus congruat iuri & rationi, quod S. Maiestas Catholica paratissimus, in signum veræ ac perpetuæ reconciliationis Ordinibus ac Populo reddere vniuersa, quæ haecenus vltro iusto prætextu sibi competierunt, etiam viceuersa nunc beneficio præsentis reconciliationis pari passu recuperet sua, alioqui quid profuerit Sacræ Maiest. nihil non Ordinibus & populo

CXXXVII.

pulo clementer indulgisse, deque suo iure plurima celsisse, & postremo etiam mero pacis studio arma in vniuersum deposuisse, si nihilominus ijs rebus ac præ eminentijs spoliatus, manere cogatur, quarum contemplatione arma potissimum suscepit. Sed quid opus est huic negotio prolixius immorari? quandoquidem res ipsa tantoperè sit iusta, debitaque, ac prorsus ordinaria, quòd etiam si in pactis Articulorum silentio tecta aut præterita mansisset, tamen realiter præstanda, imò & suæ Maiestati, tanquam naturali ac iurato Principi patriæ, in testimonium redintegrati amoris, atque adeo & obedientiæ debitæ ab Ordinibus, & populo sponte offerenda fuerat. Prout etiam illa, quæ à Deputatis Ordinum literis inseruntur circa defectum securitatis Prouinciarum, longè uariora sunt, quàm ut vlla confutatione egeant. Eo maximè, quod ipsemet tenor eiusdem Articuli decimiseptimi tanquam prouidus interpres suimet ipsius luculenter testetur, quantà dexteritate ab amplissimo vestro confessu prospectum sit, ne quis fucus aut dolus ab eiusmodi obsequio redintegrandarum Ciuitatum & Fortalitiorum Ordinibus vel Subditis vllò vnquam tempore pertimescendus veniat. Non enim simpliciter disponitur, quasi res illa, quæ forsân suspicionibus nonnihil obnoxia videri poterat, solius Gubernatoris Generalis arbitrio absolutè concredita censeatur, sed quod teneatur ex consilio grauissimorum Senatorum supremi consilij rerum Status, ea ipsa loca, quæ ab omni memoria præsidium habuere, rursus custodienda concredere naturalibus patriæ, & quidem astringendis peculiari iurejurando de conceptis hisce Articulis firmiter obseruandis. Quocirca si illi, quibus hæc ipsa Fortalitia comitterentur, naturales erunt Subditi: si denique eiusmodi tales per Gubernatorem Generalem cooptandi erunt, de gremio subditorum iuxta consilium Senatorum consilij Status, qui & ipsimet quoque Senatores naturales erunt, quis tandem poterit reperiri, adeo suspicax doli, cui saluo pudore liceat profiteri? At esto, quòd ne hæc quidem perabundans cautela ad plenissimam securitatem sufficere iudicetur, tamen propter ea nec tum oppugnandus erat præsens iste Articulus. Quandoquidem si ad plenitudinem securitatis, vltra ea, quæ in dicto Articulo tum præuisa, tum prouisa reperiuntur, quicquam adhuc pro cumulo desiderabatur, cui dubium, quin id ipsum qualecunque tandem fuerit largissimè suppleri potuerit ex dispositione Articulorum postremis de causis ea, quæ spectant ad certitudinem stabilis ac firmæ obseruantia huius pacificationis, vsq; in finem consummati negotij principalis reseruare.

Leuioris præterea momenti sunt illa, quæ proluxa verborum serie, inter cætera literis subnectuntur de actionibus inclytæ me-

CXXXVIII.

moriæ quondam Ioannis Austriaci. Nam ille quisnam, qualis, & quantus dum vixit reuera semper fuerit, quæque sua intima consilia, studiaque olim extiterint, haud opus est mortalium dubijs testimonijs pugnando conuincere. Postquam misericors, omnipotens & infallibilis Deus, tot & tantarum illustrium victoriarum oportuna largitione, satis superque orbi terrarum, quasi digito ostenderit, quam opinionem de zelo, de pietate, deque illæso animi candore eiusdem inuictissimi Austriaci, ac postremo etiam de iustitiæ suæ causa nos mortales (qui specie recti adeo frequenter fallimur) concipere voluerit. Tantum illud subiecero: Quod si Ordines Belgij reuera, quæ publicam concernunt salutem, saperent, simul & nouissima præuiderent, nequaquam se continere possent, quin immaturum obitum tam Excelsi & magnanimi viri perpetuo luctu prosequerentur. Illud autem silentio præteriri nequit, quod pene eodem contextu suggeritur, de Edicto perpetuo ab Hollandis Zelandisque olim apertè repudiato, quasi verò ex ea re non potius Hollandorum perinsignis contumacia, quam iustitia defectionis à suis confederatis plus quam euidenter detegatur. Ratio autem in promptu est, quod vniuerso Belgio notorium sit, Edictum, de quo agitur, non clam, sed palam, non in priuatis, sed particularum Prouinciarum Comitijs, sed in publicis, & in ijs quidem generalibus vniuersorum Ordinum Belgij, nimirum in ipsa Ciuitate Bruxellensi, (vbi etiam Hollandi, Zelandique suos peculiare Nuncios & Legatos in numero competenti sua libera suffragia depromentes tunc temporis ibidem præsentibus habuere) tandem post varias communicationes vltro citroque cum ipsomet, tunc superstitite Seren. Ioanne Austriaco habitos conceptum, contextum, ac deinceps solemniter euulgatum fuisse. Vnde liquidò constat non minus ipsos Hollandos, sociosque quam cæteros Ordines ad eiusdem Edicti ex pluralitate suffragiorum ritè ac legitime stabiliti, inuiolabilem obseruantiam, quouis iure restrictos fuisse. Est enim iure non minus cautum, quam ex naturali ratione euidentissimum, haud esse in potestate paucorum, qui sint de Collegio, dum lubet se eximere à vinculo seu nexu publici decreti, quod maiori & saniori parti Comitiorum placuit: præsertim verò, cum inficias ire nequeunt, se nedum cum alijs deliberationi interfuisse, verum etiã ad perorationem vsque patienter auditos fuisse. Quod multis quoque se vertant supradicti Deputati Antverpienses, fateantur necesse est parum syncerè, minusve consulto se facere, qui suggestionem eiusmodi leuissimorum argumentorum studeant apud imperitum vulgus hosce Articulos optima fide ad Belgij salutem propositos, tanquam captiosos aut minimè tutos diffamare: siquidem longè facilius sit, populum anxij opinionibus semel imbuere, quam imbutum postea dedocere.

Eodem spectat, quæ de Barone Sellio, olim Regio Commissario, deque

deque sua instructione, ac literis Regijs simul & ipsa iustificatione Ordinum ob pacem Gandauensem minus rotunde seruata, ac denique ob religionem Catholicam nimis temerarie varijs in locis, etiam extra limites Hollandiæ, Zelandiæque violatam & conculcatam longè prolixius, quàm solidius demòstratur. Nam ipsa veritate verius est, quod S. Maiest. nec non & Austriacus Gubernator generalis, nihil vnquam ardentioribus votis optarint, quàm pacem Gandauensem, Vnionemq; subsecutam, vnà cum Edicto perpetuo adeo solemniter firmato, in omnibus suis articulis, nullo prorsus excepto, ad amissim omnitempore, & quauis occasione inuiolabiliter seruare. Nec dubiù, quin effectus omni ex parte subsecuturus fuerat, nisi Princeps Auraiacus vnà cum suis Articulis nondum satiati turbis annorum præcedentiù, ilico post gubernaculis Austraiicum inauguratum, cœpisset animi conuertere, non solum ad calumniosissimas quasque, & reuera contortas Articulorum dictæ pacis interpretationes, verum etiã ad perpetua insidiarum conamina tam contra personam Gubernatoris Austraiici, quàm cæteros ministros Regis, à se, suisque studijs (vti suspicabatur) alieniores quàm ferre poterat. Quade causa optimus Rex planè inuitus, & prorsus contra quàm animo secù constituerat, cogebatur arma iteratò resumere, gladioque ultore iniuriam sibi, ac fratri Austraiico, recenter à malè reconciliatis Subditis illatam (quoad eius in se fuit) propulsare, vnde etiã occasio nata, quod dicto Barone Sellio in Belgium ab se destinato, Ordinum Deputatis notificari curauit, non tam ipsam pacem Gandensem sibi displicere, quàm iustissimis de causis se diffidere, quod Princeps Auraiacus, vnà cum suis eadem pace, secundum verum & genuinum intellectum vnquam rectè vsuri forent. Quod ignorare nequibat, quàm parum syncerè tractati fuerant Harlemenses, Amsterdameses, ac plæræq; aliæ Ciuitates, iugum gubernationis Auraiicæ recenter tunc subire coactæ, vt ne taceã, de plerisque dogmatibus emissarijs ad seducendum populum in religionem, & consequenter quiduis audendum contra salutem publicam ter maximo numero contra iurata pacta Gandensis pacis in viscera Catholicarum Prouinciarum sparsim submissis. Verum esto, quod Rex ob causas supradictas, seu alias quaspiam grauiores, præsertim verò ob minus candidè adimpleta promissa, tam religionis, quàm authoritatis sibi debita, à pace Gandense, se tunc forsan alieniorè ostendisset. Tamen quid responsuri sunt Deputati ad obligatoria pacta, quibus obstricti fuere suis comprouincialibus, atq; adeo etiã Deo Omnipotenti, quem solènter iurantes pacta Vnionis generalis, sibi tum testem, tum ultorè constituere, casu quo paterentur, extra Hollandiam circa Religionis Catholicæ obseruantiam vllam infractionem obrepere? Qua in re an fidem socijs promissam opere compleuerint, ipsi viderint, imo si lubet, in testes appellentur Arthesiensis, Hannoniensis, Duacensis, Insulensis, Valenchenensis, Mechliniensis, Buscoducensis, & plærque alij, quos gratia

Dei illustratos, nulla profectò ætas, pro merito virilis constantiæ erga nostram auidam Religionem vllò vnquam tempore laudauerit factis. Sunt enim illi, qui decreta Pacis Gandauensis, Ediçtiq; perpetui, & Vnionis subsecutè ad amussim seruantes, summo iure nunc cõqueruntur à cæteris Ordinibus contra omnẽ rationem se desertos fuisse.

- Et ob id nec magno odio digni, multo aut minus detestabiles (vt verba sunt literarũ) iudicandi videntur illi, qui de Ordinũ inconstantia, vt ne addam de periurio, subinde suas querelas coram populo deponunt. Prout etiam minimè decet, culpam adeo notoriè propriomet vitio contractam in Regem, suosq; Duces & Consiliarios, vel alios quoslibet reijcere, sed potius succedanea emendatione, quod peccatum est, humiliter & obsequiose corrigere. Sed quid agas? nouos inuexit mores: vtinam ne peiores. Nemo videri vult labem contraxisse, vnde mirum superos in populorum flagellis adeo rigoroſe & inclementer adhuc dum perseuerare.

- Superest autẽ paucis confutare rationes, quibus iustificatio causarum alteratæ veteris religionis potissimũ fortificari videtur. Principio namque asseritur nouam causam superuenisse. Illud autem quotiescunque accidit, toties obligatum à vinculo, cui astrictus reperitur, iure solutũ censerit. Pulchra (me hercle) futura excusatio, si modo ne pariter iuris foret notorij, omnino frustra pro excusatione excessus allegari, superuenientiam causæ nouæ, quam quis ipsemet suo vitio seu dolo causare nequaquã erubuerit. Nam qui dolo, seu lata culpa desijt possidere, aut ea possidet, ad quæ ex pacto tenebatur, haud dubiè condemnãdus venit, perinde ac si possideret & posset. Etenim quæ latior culpa cõmitti potuit, quã quod Deputati Ordinũ post exclusum Gubernatorẽ Austriacũ tunc rerũ absolutè potiũtes, summã regiminis vltro concredidere Principi Auroico & suis. Quorũ mores & impetuosa studia nauãdæ religionis nequaquã ignorare potuerũt. Accedit præterea quàm manifestè colluserint tam circa temerariã destinationem penè omnium Magistratuum Catholicorum, quàm etiã subdolam inuentionem Pacis (vt aiunt) religionis. Qua quidem fenestra semel aperta, quid enim tunc Ordines minus commississe iudicandi sunt, quàm si ex proposito in omnem apostaticam licentiã harenis laxatis, ipsam demũ religionem Catholicam quarũlibet Sectariorum cupidini totaliter prostituere animus fuisset? Reliqua verò, quæ ampliandæ iustificationis ergo accumulatur de necessitate publica, de quæ ciuiliũ dissensionum euitatione, aut declinatione periculorum hostilis exercitus, illa vt nec succum præ se ferunt, ita nec responsum merentur. Nam quæ potuit tanta fuisse necessitas publica, quin si Ordines aut Magistratum gerere, aut vigilantis Gubernatoris Generalis officio fungi didicissent, potuissent vtique, si modo serio conari lubuisset, Populum in officio, imo & ipsum quoque Principem Auroicum intra cancellos sui iuramenti continuisset?

Neque

CXLI.

Neque enim ipse tantus erat Auroicus, quin fræno tempestiue adhibito, tum Regi, tum etiam ab ausu temerario coerceri potuerit, neque etiam tam benefice de Ordinibus vnquam ipse meritis, quod beneficiorum respectu insolescens sibi vllam proteruiam vel contumaciam excusabilem fore ausus fuisset sperare, siquidem probe adhuc memor in quantas olim angustias post ereptam Zelandis Insulam & Ciuitatem Xirissensem coniectus fuerat. Et quantopere hoc ipsum quod interea tum ad vitam tum fortunas sibi accreuerit Ordinibus Statuum velit nolit acceptum ferre cogitur.

Omniū fere prædictorum fragilissima sunt, quæ circa extenuationem literarū, ab Ordinibus iam antea tum ad Cæsarem tum Regem super Articulo Religionis datarum, nõ sine manifesta perplexitate scribentibus quodammodo ex occasione, & non nisi obiter inferuntur. Fuerit, n. literarum dictator quicumque velit, haud dubie cõsultius fecisset, si ne quidem illas attigisset. Nam vt plurimè aliè omittantur, tamen omnium ad instar esse poterit sola illa Epistola, quæ auspicio vniuersitatis Ordinum Belgij, & quidem de expressa eorundem mandato per Cornelium VVellemans ex Oppido Bruxelensi octaua die mensis Ianuarij, Anno Nat. Domini 1579. etiam post inchoatos posteriores motus, nec non aduentum Archiducis Matthiæ ad Cæsarem scripta reperiuntur. Cuius quidem epistolæ clausulam huc respiciẽtem ad pleniorẽ veritatis facti elucidationem hoc loco de verbo ad verbum inserere libuit. Et in primis Maiestatem suam precamur, vt nos aduersus fictas inimicorum, nostrorum calumnias apud Regẽ Catholicum Principem nostrũ clementissimum favore suo iuuare, & quo cœpit amore prosequi dignetur. S. Maiestat. tuę affirmantes & pollicentes nos nunquã fuisse nec esse, nec fore alterius sententiæ, quã vt hic catholica sanctæ Romanæ Ecclesiæ religio colatur, & suæ Ma. Regiæ semper cõstet authoritas, quod superioribus nostris literis Ma. tuæ candide sumus professi & imprimis cupimus esse persuasum. En ipsamet verba literarū, quorũ tanta est claritudo & perspicuitas, quod citra præsumptionis temerariæ grauissimam notam, haud possint vllatenus in dubium reuocari. Cæterum quam probe & quam plene deputati Ordinum speciosis suis pollicitationibus, Cæsari, tanto Principi spõte obtrusis satisfecerint, miserabilis & confusa rerum facies, quæ nunc in Belgio apparet, eheu nimis luculenter testatur. Illud autem omnem discretionis metam transcendit, quod cum sciant eiusmodi literis se quodammodo lethaliter iugulari, tamen conuicti turpitudinis errorem agnoscere, seu (vt dici solet) manus dare recusant.

Postremo autẽ, quæ sequuntur de blandimentis (vt aiunt) ostentatæ pacis Gandensis, deque liberatione Comitum Burani, ac insuper de priuata tractatione instituenda cum Principe Auroico simul & conseruatione Decretorum Archiducis Matthiæ, actandem etiam de

omissa capitulatione securitatis pro Regina Angliæ, Archiduce Mat-
 thia, Duce Alenzonio, alijsque confoederatis, haud sane alio spectare
 videntur, quam in vniuersum bonis iuxta, ac male affectis Prouinci-
 arum subditis hos ipsos Articulos tanta maturitate digestos reddere,
 nedum inuisos, quinimo & detestabiles. Vt enim nihil est facilius quã
 crudis interpretationibus dulcissima quæque exacerbare, nec non &
 rebus clarissimis caliginosas nebulas offundere, ita sane miranda res
 est, cuiusnam impulsu, aut quorum intemperantia consiliorum hæc
 tam cauillosa in vulgus spargantur. Nam si ad suspecta blandimenta
 pacis Gandauensis respondendum fuerit, quis vnquã se ostendat tam
 alienum à fiducia de proximo, qui arbitretur hoc loco iustam ratio-
 nem subesse diffidendi de Rege? qui educto milite peregrino, armis-
 que depositis haud posset ex longinquo (et si maxime velit) Ordini-
 bus negotium ex abrupto facessere. Dispar autem ratio est in Pro-
 uincialibus, qui soli gubernaculis Prouinciarum præficiendi, quan-
 docunque volent, arma ad tutelam sui semper ad manum sunt habi-
 turi, nec supplantari poterunt. Longe autem minoris consideratio-
 nis est ipsa particularis tractatio cum Auraico: ex qua procul dubio
 resultatura fuerat relaxatio Comitis Burani sui filij, casu quo Prin-
 cepscirca filij salutem studiosior tractationem non reieciisset. Quis
 enim conferat beneficium in inuitum? aut quæ ratio est, quod prop-
 ter peculiarem causam Principis Auraici, hominis notorie peregrini,
 publica causa prouinciarum, suspensa hæreat? prout etiam ridicula
 sunt, quæ de eneruatione Decretorum Archiducis Matthiæ adducun-
 tur. Cum certum sit, per Articulos sibi parem auctoritatem indul-
 geri, quàm legitimorum Gubernatorum generalium quisquam an-
 te ipsum habuerit. Quæ res si nondum sufficiat, necesse est, quod Or-
 dines fateantur se dictum Archiducem olim, non tam pro Gubernatore
 generali, quam cum exclusione Regis pro Principe & Hero suscepisse
 se. Quod sane piaculum foret cogitare, absit ita factum fuisse, ab Or-
 dinibus vt prætendatur. Quod vero attinet ad omissam capitulatio-
 nem pro Regina Angliæ, & Socijs, quodque educti militum Hispano-
 rum præfigendi termini certitudine careat, haud sane fieri nequit,
 quin is, qui Ordinum literas dictarit, aut parum diligenter tenorem
 Articulorum excusserit, aut plane secum constituerit cauillando (vti
 dici solet) nodum quærere in scirpo. Nam & de Regina Angliæ, ac
 Duce Andegauensi expresse disponitur, quod sub tractatu erunt cõ-
 prehensi, quodque de capitulatione securitatis tractabitur suo Ordine,
 & loco, & alioqui de termini præfixione decernitur, quod com-
 muni partium consensu statuendus erit. Quæ quidem supradicta re-
 sponsio merito suffectura videtur, ita vt ne quidem operæpretium
 existimetur, ad controuersum Articulum religionis quicquam pecu-
 liariter respondere. Quandoquidem à me speretur, quod Cels. Vestræ
 non ignorent eiusmodi Articulũ non tam à Rege, quã à solo Deo,
 qui

CXLIII.

qui incommutabilis est, omnino dependere, vt qui etiam adhuc probe meminerit illorum, quæ superioribus mensibus circa contenta eiusdem Articuli ex opinione ac desiderio S. Maiestatis Catholicæ à me satis superque late exposita fuere,

Num. LXVI.

Euerendissimi, Illustrissimique Principes Electores, cæterique Nobilitate generis clari viri, Cæsareæ Maiestatis Legati, Coloniae de pace Belgicis Prouincijs post earum deuastationem, & inauditas calamitates acceptas restituenda cum Regijs Legatis tractantes. Gratias agimus Cels. & Do. vestris immensas, quod proprijs ditionibus propter

*Exta Azuberm
Sinn de pax.*

publicum bonum, & salutem vniuersorum neglectis, nullos labores detrectetis, nec vllis sumptibus parcatis, quò res feliciter cœpta ad optatum tandem finem perducatur. In quo diuina æterni Patris suffragante gratia perficiendo vt porro benignissima erga afflictos Belgas animorum propensitate perseueretis, suppliciter & enixe rogamus,

Quod autem literis vestris Coloniae quinta die & rursus vicesima nona Mensis Augusti ad nos datam serò respondemus, causa alia non est, quàm quod statuere prius nec potuimus, nec debuimus, quid ante conuentum Ordinum totius Geldriae Ducatus, & Comitatus Zutphaniae nunc hic celebratum respondendum esset, saluo fœdere cum alijs Prouincijs, & præcipue cum vicinis Traiectensibus & Hollandis inito. Quæ causa nemini non maximi esse momèti haud dubie videbitur. Quemadmodum enim ante omnia ex more & consuetudine Maiorum cauendum est, vt Ordines huius Prouinciæ vnanimi consensu de conditionibus pacis oblatæ deliberent, ne quisquam eorum priuato, & præcipiti pacis desiderio à communi consilio vniuersitatis discedere tentet, ita simul prouidere debemus, vt iuxta pacta conuenta in fœdere etiam cum confœderatis nostra sententia omnimodo consentiat, nec alia expetatur pax, quàm quæ cõmuni Prouinciarum suffragio in vnum, eundemque finem cum stabili & perpetua Patriæ salute dirigatur. Quanquam enim nõ pauci sunt, quorum animos præsens calamitas adeo excæcauit, vt qualemcũque modo rebus suis libere frui permittantur, non solliciti quid hostis porro machinetur, pacem omnibus modis exoptent, & petant: at tamen qui ex nundinatione Albani, & Austriaci didicerunt, quam fides & Iuramentum nostris præstita venalia sint Hispanjs, certissimum Patriæ exitium denunciant, si cæco iniquissimæ pacis desiderio vinculum fœderis dissolui patiamur.

Ideoque vt dissoluatur nihil non tentant Hispani, vtpote cum vni.

CXLIIII.

unicam victoriae spem in dilaceratione pridem bene unitae Belgicae ponant, neque in alium scopum illos collimare hodie videamus. Hinc & ille subiectus pacificationis Articulus, speciosus manu scriptus appendix (vt ad nostras, & multorum aliorum manus eiusmodi exemplar peruenit) in illorum animos, qui caeteris plus sapere velle videntur, se insinuans ad perfidam defectionem, quasi ostensa scientiae boni & mali arbore eos inuitat hisce verbis. *Hos Articulos pacis si quae Prouinciae, seu Ciuitates, nec non particulares cuiuscunque Ordinis homines acceptare velint, ab omni exercitus Regij iniuria immunes erunt, neque Ciuitates vllomilitari praesidio grauabuntur, neque vltterius vrgebuntur, quam vt Regi conditionibus supradietis fideles & addicti permaneant.* Et ad maiorem perfidiae occasionem dandam, subiicitur: *Et quicumque sibi inde amplius caueri cupient, Ducem de Terra noua, pacificationis causa huc missum, adire poterunt, qui cuiusuis ita affecti desiderio abunde satisfacturus est.*

Ex quibus verborum illecebris quam haec ab Hispanis oblata pax insidiarum plena sit, quamque detecta fronte Ciuile bellum inter male adhuc in causa Religionis reconciliatos mouere tentet, nemini iam dubium est.

Quod euidentius patebit examinanti ipsas huius oblatæ Pacis condiciones, quæ non solum pacificationi Gandauensi, & Edicto perpetuo, ab ipso Rege solenniter approbatis & confirmatis, verumetiam iuri, & naturali æquitati contrariæ sunt, vt viuis rationibus, vbi opus erit, demonstrari poterit.

Imprimis verò ab omni naturali iudicio, & humanis rationibus alienum est, tam duram & intollerabilem legem in numerosæ Ecclesiae Religionis reformatae præscribere, vt relicta Patria, liberis, parentibus, cognatis, & paternis bonis, à Procuratore scilicet administrandis, in voluntarium eat exilium, dissipanda per totam Europam, vbi fortassis nullum sit tam amplum Regnum, quod hanc exulantium multitudinem hospitio velit excipere, aut si velit, capere posse videatur. Haec diligenter expendenda, & examinanda nobis fuerant: imprimis verò cauendum, ne quæ dantur pacis leges omnia, quæ ad synceram Pacificationem stabiliendam hactenus impensa sunt, irrita faciant, nosque simul elusos huiusmodi pactorum tenore cum summa nostra ignominia frustra tandem conquerantur.

Quamquam enim diuturno bello nos, vicinarumque Prouinciarum subditi ita attenuati sumus, vt pacem tandem petere debeamus, tamen mori satius est, quam tales pacis condiciones recipere, quæ Belgas in eas reducant angustias, vt qui bello vinci non poterunt, eorum alij vxores, liberos, & omnia scientes, volentes Hispanis mox, vbi volent, redituris, aut saltem eorum Coniuratis subiiciant, alii vero in exilium sponte, Patria relicta, discedant.

Quin potius mandati formam, quam Ordines Prouinciarum suis Legatis de Pace tractaturis communi consensu dederunt, etiam cum

CXLV.

cum vitæ periculo obseruare decretum est, præsertim cum nihil omnino in ea, quod ad æquas pacis condiciones, eamque in perpetuum ad honorem Dei, & debitam Regi à Subditis obedientiam stabilendam facere villo modo videatur, desiderari possit.

Eiusmodi concessa pace redintegrabitur pristinus Belgicarum Provinciarum status cum æterna laude Imperatorij nominis, & Electoriae dignitatis, simulque cum salute totius Imperij Romani, nimis vicino hoc bello Hispanorum tyrannidem iam multis annis perpessi.

Quapropter supplices rogamus, & obtestamur Cels. & Dom. vestras, vt nostrarum calamitatum misertę dignentur Hispanorum tergiuersiones, & moram tandē abrumpere, restituta nobis pace, quæ Deo quæ Dei sunt, & Regi quæ Regis sunt, exhibeat, & subijciat. Datum Arnhemij 16. Octobris, Anno 1579.

Cels. & Dom. V.

Obedientissimi,

Magistratus, & Ciues Arnhemij
Metropolis Veluæ.

Superscriptum sicerat,

Reuerendissimis, & Illustrissimis Rom. Imp. Electoribus, nec non alijs Generis Nobilitate claris viris, Sac. Cæs. Maiest. Legatis, Principibus suis clementissimis, & Dominis obseruantissimis.

Coloniæ.

Num. LXVII.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, GENEROSI, Nobiles, & Circumspecti.

Iteras principales Cels. & Dign. vestrarum 26. Septembris, & tertia Octobris scriptas nondum accepimus, sed tantum exempla illarum, quæ literis Ordinum Brabantia adiuncta fuere. Et quamuis indies illas expectamus, tamen quia omnium Provinciarum Deputati, cum potestate statuendi de summa rerum vigesima quinta præsentis mensis Octobris Antverpiæ adfuturi sunt, & omnes mortales erecti ac alacres desiderant euentum actionum in vestro celeberrimo conuentu habitarum, officij nostri putauimus absque vltiore cunctatione vestras Celsitud. & Dig. de futura illa, atque adeo instante Ordinum communicatione, ac resolutione certiores facere, atque rogare, vt

T cum

CXLVI.

cum hætenus studio reconciliationis, & pacis constituendę inter Re-
 gem Catholicũ, & Ditiones Belgicas, per tot menses neque sumpti-
 bus, neque laboribus pepercerint, nunc in extremo actu dignetur nõ
 vsque adeo præcisè, & tam paucis diebus (vt dictæ literæ continent).
 discessum suum concludere, sed paulo diutius subsistere, donec Ordi-
 nes resoluant, & resolutionem suã transmittant. Quod vt intra pau-
 cos dies post finem Octobris fiat, sedulo curamus. Nam interest Pro-
 uinciarum maximè semel finem imponi huic Pacificationis negotio,
 atque omnes intelligunt pacis serenitatem belli calamitatibus potio-
 rem esse, modò sit tolerabilis ac secura. Ideoque persuasum cupimus
 vestris Cels. & Dig. ea, quæ præcedenti nostro responso continentur,
 à nobis nullius detorsionis, aut sinistrae interpretationis conscijs bo-
 na fide scripta esse, non ad impediendam, sed ad promouendam pa-
 cem, atque vt maturè remedia adhiberentur malis, atque periculis,
 quorum cogitatio dubitationem in amplectenda pace Prouinciali-
 bus possit iniicere. Neque desiderauimus, quasi hætenus nihil a-
 ctum esset, propositionem nouorum Articulorum, sed proposito-
 rum moderationem, & securitatem amplio-rem tam pro ijs, qui Ca-
 tholicam Romanam, quàm qui aliam Religionem profitentur. Nam
 quamuis & Cæsaris, & vestrarum Celsit. & Dign. maxima sit authori-
 tas, & firmum propositum syncerè obseruandi omnia, tamen pro-
 pter experimenta superiorum temporum, non sine ratione vltèrius
 Prouinciarum quieti prospectum cupimus. Nam vt alia præter-
 mittamus, notum est, quàm parum valuerint preces, & interces-
 siones Imperatorum Ferdinandi, & Maximiliani, ac omnium pro-
 pmodum Principum Europæ, ad inhibendum furorem Ducis Al-
 bani aduersus innocentes, & eos, quorum gratia, & beneuolentia
 receptus fuerat: & quàm irrita fuerint apud Principem Parmensem
 postulata moderni Cæsaris, ac vestrarum Celsitudinum & Dignita-
 tum de cessatione armorum, & inducijs durante communicationis
 tempore. Ita vt speremus Celsitudines & Dignitates vestras sollici-
 tudinem nostram in auertendis periculis, quæ instare videntur, non
 prorsus improbaturas, præsertim cum, si aliquid minus firmum aut
 detortum in responso illo nostro inueniatur, & ostendi possit,
 parati simus, meliores rationes absque vllò contendendi studio ad-
 mittere, & per omnia rationem sequi, atque iustitiæ acquiescere. Et
 quod termini prorogatio, ac plenioris Mandati transmissio dilata fu-
 erit, existimamus Celsitudin. & Dignitat. vestris nunc satis com-
 pertum esse, id accidisse neque per negligentiam, neque per contem-
 ptum Maiestatis Imperialis, aut vestrarum Celsitud. & Dignitatum,
 quas meritò sacrosanctè colimus, & veneramur, sed ob causas, & dif-
 ficultates in dicto responso nostro comprehensas, quas auxerunt fu-
 nesti belli acerbitas, & plærique consiliis aduersariorum nimium patro-
 cinantes, item alii imperatis eorum temerè acquiescentes, qui à nobis
desci-

CXLVII.

desciuerunt augendo discordiam Prouincialium. Et proinde rogamus Cels. & Dign. vestras, benignius omnia accipere, & interpretari velint, atque in constantia promouendæ pacis publicæ perstando dies aliquot vltra terminum, in dictis literis præfinitum, Colonia morari, donec absolutum Ordinum responsum acceperint, & quæ in negotio Pacificationis restant, peregerint, atque absoluerint. Nos pro multiplici, & singulari beneuolentia Prouincijs Belgicis exhibitæ, omni studio ac conatu gratitudinem referre perpetuo conabimur. Antverpiæ, vicesima Octobris, Anno millesimo, quingentesimo, septuagesimonono.

Vestrarum Cels. & Dign.

Additissimi,

Ordines, & Status Prouinciarum
Belgij.

Ex mandato præfatorum Ordinum.

Houfflin sst.

Posteaquam hæ scriptæ erant, & iam concludebantur, allatæ sunt principales literæ, cum ijs, quas Imp. & Dux de Terra noua nobis destinarunt, ad quas primo tempore respondebimus.

Superscriptum sic erat,

Reuerendissimis, Illustrissimis, Generosis, Nobilibus, & Circumspectis Dominis Electoribus, & Principibus Sac. Imperij, nec non Legatis, & Commissarijs Sacræ Cæsareæ Maiestatis.

Num. LXXVIII.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI QVE

Sac. Romani Imperij Electores, Principesq; Generosi, Nobilesq; D. Cæsarei Delegati longe dignissimi.

Voties profundior animû subit meditatio, vber-
rimarum tum vtilitatum, tum consolationum, *Supra longum*
quæ plerunque ex pace rectè stabilita, tanquam *duobus terminis*
vera scaturigine vniuersalis boni publici manare
solent, & è contra quantarum calamitatum, & an-
gustiarum præceps illa vorago infamis belli ciuili
procreatrix esse soleat, toties animo obuersantur

CXLVIII.

meo, necdum ipsa magnitudo ac pondus memorabilis huius negotij reconciliationis Populi Belgici; verumetiam summa illa lubricitas, & incertitudo totius tractationis præteritæ. Quæ animum meum quantopere mensibus superioribus exercuerit, malim (me hercle) vos Principes, Patrēsque conscriptos ex suomet proprio sensu, iudicioque terro metiri, quam eatenus vllam grauiorem querimoniam coram celeberrimo hocce vestro conuentu depromere. Nam quorsum profutura querimonia rerum, quas satius est obliuioni, quam memoriæ traditas iri? Præsertim vero, dum ad ingens solatium seruire queat, quod non solus, sed vna vobiscum, atque etiam adeo ipsamet Sacra Cæsarea Maiestate, præterea nec solus à solo, imo nec vnus à paucis, sed è contra à plurimis mihi apertum ex simulato fucum fieri citius persentiscere, quam vlllo studio præcauere licuerit. Sperabam quidem ab initio solius patientiæ, ac longanimitatis discreto obsequio nihil non ex vsu boni publici vel tandem protrudi potuisse, & ob id nec imparatum ab eiusmodi armis in hanc palæstram disceptationis prodeundum fore mihi met tunc imperaram: Attamen frustra, & in vanum; postquam re ipsa iam sim expertus, haud vllius moderationis temperiem sufficere posse, negociatio dum instituitur cum eo genere hominum, apud quos, vt nec simulationis mēsuram; ita nec ludibriorum finem reperire conceditur. Verum ne quis erret (cordatos & sinceros excipiens) tantum de ijs loquor, qui sui compendij gratia imperitum vulgus nunquam non seduxerunt olim, & nec dum desinunt, fortassis profuerit aliquando præsentis experimento didicisse, quam vere lubrica res sit vllam fiduciam salubris intentionis de ijs concipere, quos non tam à semetipsis, quam ab ijs, quorum vniuersa salus posita in bello, pacis consilia mutuare constat. At viderint illi, ne quandoque ipsimet cū prauis consultoribus in prædā direptionis cedant, suæque stultitiæ pœnas suamet opinione grauiores luere cogantur. Meum vero est propositum, causa suæ Maiestatis Catholicæ, Regis mei Clementissimi, si minus forsitan erranti adhuc dum Populo Belgic probare liceat, saltem, quoad eius in me sit, seriam nauare operam, quod ipsa facti pura, ac nuda veritas amplissimo huic vestro confessui ad plenum innotescere queat. Et proinde cū ignorare nequeam iam præforibus esse tempus, quo quid certi cōstituendum fuerit, de summa totius negotij, atque adeo etiam suprema manus hisce comitijs Pacificatorijs vel tandem adhibenda fore iudicabitur, nequaquam prætereundum duxi, quin post immortales ac solemnes gratias, tum Sacræ Cæsareæ Maiestati, tum etiam Vestris Celsitu. ob tam pios Christianæ charitatis excelsissimos conatus, totque exanthlatos labores, peculiariter actos, etiam hoc præsens scriptum actis Comitiorum publicis ad perpetuam rei memoriam, vestra nimirum pace, inferendum ad instar Epilogi rerū prægestarum exhiberem. Professus vtique me nec contra, nec præter veritatem, multo
autem

CXLIX.

autem minus animo conuertiendi quicquam in hoc tam arduo negotio ausurum; quinimo potius mero studio illustrandæ veritatis intra limites & cancellos eiusdem bona fide permanfurum fore. Prout nec decorum Regiæ Maiestatis patitur verbis potius, quam armorum iustitia cum Authoribus turbarum decertare.

Principio, ut quæ Serenissimæ Regis Catholici pia mens, & constantissima voluntas, etiam diu ante exordium horum Belgicorum motuum, reuera semper extiterit, tanto clarius elucescat, haud alienum fuerit ab instituto meo, facti totius enarrationem aliquanto altius repetere: Signanter vero, ut ne quem latere queat, quod sua Maiestas Catholica olim confecto superiori bello Gallico, ut primum necesse habuit sua Regna Hispaniarum inuisere, atque isthinc cætera tum Italica, tum remotiora regna faciliiori compendio tueri, ac regere, inficiis profecto iri nequit, quin eo tempore vniuersum Belgium ex omni parte, ut pacatissimum, ita opibus iuxta, ac rerum affluentia longe florentissimum reliquerit; nulli non Belgicorum Procerum temporis instantis sui discessus tum honoribus, functionibusque publicis, tum etiam largitionibus verè Regijs, quoad eius in se fuit, simul & præcedenti bello, ut quisquam de bono publico meruerat, diuersimode gratificatus, Ordinibus autem Statuum nihil non indulsit, militem quoque Hispanum, tametsi prudentum iudicio ad sustentandam Belgij securitatem apprime tunc utilem reputatum, ac proinde etiam limitrophis præsidijs in casu repullulascens belli Gallici destinatum: Tamè fretus fiducia magnarum promissionum, quæ tunc à Proceribus Ordinibusque certatim fiebant, etiam alio commigrare iussit. Et quod eo tempore amoris maximi, iuxta ac fiduciæ supremæ iudicium euentissimum iudicari merito debuerat, ipsis denique gubernaculis Belgij generalibus tunc præfecit non hominem crudum, non tetricum, non imperiosum, non bellatorem, sed Pacificam Ducissam Parmensem, matronam rarissimis animi dotibus præditam, affabilem, beneficam, ac nullius rei magis, quam Pacis conseruandæ simul, & prosperitatis publicæ augendæ studio vehementer accensam. Nihil dico de humanitate illa vere admirabili, quæ tantus Rex in cõsuetudine quotidiana suos tum Proceres, tum ipsos denique Patricios, Senatores quæ pluribus annis antea profecutus fuerat, velint sane nolint, confiteri coguntur, se non tam Regem, Dominumque, quam veras delicias generis humani, utpote piæ Parentem, parentem, Pastoremque Populi, & Curatorem publicæ salutis tunc reuera in persona S. Maiestatis expertos fuisse. Nemo sane inter omnes Proceres tam impudens vel proteruus reperitur, cui si modo animus sit meminisse Regiæ consuetudinis, ac familiaritatis illius temporis, qui non pudore cogatur illam ipsam interpretari potius obsequiosum cultum amicitia, quam debitum ministerium vasalli. Quæ cum ad eum modum se habeant, quis non iudicauerit eiusce-

modi vafallos extremæ ingratitude indelebilem notam contraxisse, qui tot & tantorum beneficiorum adeo repente obliti, Populum sui Principis absentis, præsertim tam insidiosè circūuenire, accendere, turbare, & inflammare ceperunt? Quis præterea non dicat, Regem pinguius ac liberalius de suis subditis tum temporis promeritum fuisse, quam vt vlla de causa ipsis seductoribus aures patulas præbere debuerit?

Prout nec dubitare quisquam iure potest, quin Rex perpetuo sui similis, & quidem in pari erga subditos affectu clementiaque perseueraturus fuisset, si modo ne paucorum aspirantium ad res novas, atque eatenus simplicitate innocui Popelli turpiter abutentium mille tum probris, tum contumelijs ad iustam indignationem provocatus, omnino coactus fuisset tandem de seditiosorum nefandis conatibus reprimendis, ac denique à ceruicibus fidelium subditorum de acerbissimis iniurijs tempestiuè propulsandis, prorsus necessaria consilia inire. Quis enim Regulus tantillus, non dicā Rex, vsque adeo futuri socors, vel animi tam degeneris in orbe Christiano reperitur, qui ordine subiectionis legitimæ ad eum modum in sui despectu turbato, patiatur à paucissimis, ingratisque vafallis sibi frænum imponi, ac legem præscribi? Nam vt cetera politica non absque inaudita temeritate arroganter violata præteream, quis inquam vafallo potissimū publicæ ac veræ religionis desertori permiserit nō solum vniuersam plebem contra se concitare; verum etiam sub conficto prætextu, assertæ libertatis conscientia passim bonorum omnium virorum conscientias illaqueando, nulli non iugum execrabilis seruitutis imponere? Etenim quæ potest seruitus esse maior, quam in negotio Religionis antiqua sua possessione, ac consuetudine violenter turbari? nec non ad insulsi aut furiosi cuiuslibet Concionatoris obsequia Barbaro potius (vt nunc fit) quam Christiano more adeo seruiliter cogi? Puderet sane hoc loco recensere atrocissima flagitia, quæ tunc temporis sub colore simulati fastidij veteris, & Orthodoxæ Religionis plurimis in locis per Belgium patrata fuere: Tantum obiter hæc attigisse suffecerit, vt nimirum tanto magis perspicue constet, omnino nihil tam ex diametro pugnare cum ipsa rei veritate, quam quod à factiosis hominibus subinde hac tempestate, eheu nimis impudenter in vulgus spargitur. Quasi videlicet Rex is fuerit vnquam, qui populum opprimere conatus præsentibus motibus occasionem præbuerit. Quin potius è contra haud vllum animo ipsius tormentum grauius excogitari vnquā potuit, quam quod de manifesta subditorum rebellionem competenter vlturus, plane coactus fuerit tempore destinati Gubernatoris Ducis Albani in proprios subditos olim sibi tam charos, nec nō ab Altissimo in tutelam potius quam vexationem sibi concreditos, armatam iustitiam exercere. Quāto enim suæ Maiestati acceptius fuisset, si modo ne flagello tam riguroso tunc
opus

opus fuisset, aut si qualitas delictorum commissorum, tanta circumstantiarum atrocitate comitata, vlli dissimulationi saltem honestæ, locum fecisset?

Quamobrem merito, & quidem grauissimè, taxandi videntur illi, qui culpam miserabilis afflictionis Belgicæ, quam ipsimet priores, ob detestabilem suam rebellionem adeo notorie contraxerunt, haud erubescant suomet Regi quantumuis ter mille modis tum irritatum iniuriam perpeffo longe impudentius, quàm probabilius ascribere? Quasi vero noua res fuerit, aut prorsus insolens tantum Principem adeo contumeliose à suis vasallis, & signanter quibusdam peregrinis conculcatum, de vindicanda iniuria sibi tam malignè illata vel tandem cogitasse? Quid enim Rex (si modo ne plane vecors aut profundo mentis stupore percussus videri cupiebat) olim minus præstare poterat, quàm implorato ministerio sublimis iustitiæ, rebus nutantibus, per Authoritatem suam Regiam, aut Principalem occurrere, simul & necessario milite subministrato ad sententiarum executiones tuto adimplendas regaliter cooperare? Qua in re Principi supremo contumaciter obstitisse, ipsosque proscriptos & damnatos, nedum manibus iustitiæ quodammodo ereptos, quinimo & in capita Prouinciarum Rege inuito iam sublimatos extitisse, quantum dedecus, & quam sobriam vtilitatem res illa Belgio pepererit, etiamue in posterum pariet omnes, qui acutum cernunt, perquam facillime dijudicare possunt: satius namque fuisset, quod populus suæ sortis ac conditionis memor æquanimiter passus fuisset, quod Rex haud alio respiciens, quam ad purgamen Prouinciæ à turbulentis, & inquietis hominibus, potuisset in factiosos tranquillitatis publicæ hostes suo tum iure vti, tum etiam Principali officio fungi. Nam id si olim accidisset, etiamue accideret modo, cui dubium, quin loco belli funestissimi, vt pace serenissima, ita loco paupertatis horridæ, iam fulgentissimis opibus in summa prosperitate vniuersum Belgium floreret? En quam ludit in humanis diuina vltio rebus. Pax laudatur ab omnibus, potestque haberi dum lubet, & quidem puro obsequio rei tantillæ, vt nimirum liceat iurato Principi munus Principale exercere, at rerum optimarum sola nausea impedimento est, quo minus vel tandem assurgere queat animus ad saniora consilia capeffenda.

Ex qua re etiam illud grauius subsecutum, quod Populus Hollandicus, socijque præ cæteris aliarum prouinciarum subditis longe maiora sibi sumpserit, quam quisquã Principum huius sæculi vllatenus ferre potuisset. Adeo quod ne quidem erubuerint in merum despectum suæ Maiest. de quorumlibet etiam proscriptorum quantumuis criminolorû tutela, & receptatione, tanquam ex asylo publice profiteri. Cuius quidem facti summa temeritas sicuti Regis animum miris modis afflixit, ita arbitratus est ad Regiam suam existimationem

tionem pertinere, potius armata manu tam de receptatoribus, quã eiuscemodi receptis cõpetenter vlcisci, quã ad nefas publicæ tranquillitatis vsque adeo perniciosum oscitanter conuiuere. Qua nihilominus in re tanta semper fuit vsus animi moderatione, quod cum experiebatur bellum protrahi in longum, non sine oborta suspicione, quasi mero odio suorum ministrorum tale quid accideret, ipsemet Rex de tollendis ad pacem obstaculis mirè sollicitus proprio motu Ducem Albanum cum suis subministris ad se reuocarit in Hispanias, tanquam periculum facturus, si quæ forsan sub nouo Governatore minus odioso etiã noua, vel pacatior rerum facies se quomodolibet ostensura foret. At optimum Regem sua fefellit opinio. Nam & illi contumaciter in armis perstitere, nec vllius pœnitudinis, aut facietatis belli vlla indicia præ se tulerunt: Quinimo potius è contra etiã solito ferociores nequaquam dubitarunt, tanquam ex insidijs submisso Comite Ludouico Nassouio in Ditionem Vltimosanã ipsomet Commendatorem maiorem, licet vix gubernaculis ritè initiatum, tamen incontinenti armis hostilibus prouocare. Verum vt persentiscere cœperunt, sibi comprimis durum fuisse contra stimulum calcitrasse; Tandem iusto interuallo post, visa fuit inter ipsos, quasi à longe, nescio quæ, pacis saniorum Consiliorum meditatio exoriri. De qua Rex certioratus, mirum sane dictu, quam lubens occasionem arripuerit, & quam alacrem se ad pacificatorium conuentum paulo post in oppido Bredensi institutum exhibuerit. Quo loco etsi mandatarij hinc inde ad præfixum comparuere: Tamen infaustissimus exitus docuit, tantum ad speciem simulati desiderij pacis, nec non ad placamentum populi diutius belligerare & contribuere recusantis eiuscemodi Conuentum à Capitibus factionis Hollandicæ tunc aucupatum, & procuratum fuisse. Adeo (proh dolor) apud ipsos constitutum videbatur bellum potius quouis tandem grauissimo, fato etiã propriæ vitæ, quam salubri consilio finire.

Cuius demum surrogati Governatoris tempore, cum Regi plurima heroica facinora militaria admodum feliciter contra aduersarios ex animi sui sententia celsissent, & præcipuè in Comitatu Zelandiæ ipsamet expugnatio tum oppidi Metropolis, tum denique totius Insulæ Xirixensis: qua ab hominum memoria nulla illustrior, magisue excelsa, nec audita fuit vnquam. Tandem visum fuit Deo Governatorem ad res instaurandas non male idoneum ex huius mundi miserijs ad beatiorẽ vitam euocare. Quo tempore cum de surrogando successore in locum defuncti Rex delibebat, haud iniuria credit, pulcherrimam occasionem allicti populi Hollandici ad tranquilliora sibi denuo oblatam iri: vt qui suspicabatur gliscens odium nominis Hispanici ab initio obstitisse quo minus in prædicto Conuentu Bredensi sub auspicijs defuncti

CLIII.

functi Gubernatoris negotium optatæ Pacificationis protrudi potuerit; & ob id percipiens nulli non manifestare, quantopere ad Pacis serenitatem reuera anhelaret, sponte tunc vniuersam auctoritatem Gubernaculorum generalium detulit Belgicis Senatoribus Consilij rerum Status, plane sibi persuasum habens, quod Princeps Auraius vna cum Hollandis, saltem eo tempore non tam simulate, vt antea, sed potius omnino serio de stabiliunda æquabili pace cum eiusmodi nouo Gubernatore patrio cogitaturi forent. Porro tam absuit eius rei vlla cupido, vt succreuerit, quod idem Auraius illudmet ipsum Regis obsequium tanta Prouincialium senatorum fiducia comitatum, suæ fortunæ quasi lumen affulgens interpretatus, tunc demum ceperit per cuniculos Regem clementissimum de bono (vti dici solet) opere lapidare. Nam eo tempore quibusdam incautioribus Ordinum Brabantia Proceribus ad eum modum per insidias obrepfit; quod bona fide crediderint nullum se obsequium acceptius tum Deo, tum bono publico præstare posse quam si violato Regis Palatio, etiam manum violentam in Senatum inijcerent, ac præcipuos quosque Senatores publico carceri manciparent. Vnde tandem ex Ordine subsecuta Bruxellensis populi, parum abest quin furentis, imperiosa compulsio ad inauspicatam illâ contexturam Pacis Gandensis decuplo grauioribus motibus ansam ineuitabilem præbuit.

Quibus quidem fluctibus Rex pro veteri suo more tempestiue occurrere cupiens, vt que pari passu ostenderet, quanto amore Belgicum suum Populum prosequeretur, vix à cognita illa fluctuatione vllius temporis momenti spacium interposuit: quin statim per Galliam, non sine termaximo interceptionis periculo ad oportuna remedia, clam in Belgium destinari in clytæ memoriæ Ioanem Austriacum fratrem non ex multis dilectum, sed vnicum, non rudem armis, sed gloriose exercitatum, non leuem, non futilem, sed grauitate serena conspicuum, non morosum, non acerbum, non asperum, sed amore proximi ac Lenitate mētis nulli Principum huius nostræ ætatis cedentem. Et quæ tunc superstitis præcipua fuit gloria non varium, non vacillantem in religione à maioribus sibi tradita, sed illius cultorem religiosissimum. Qui sane post pacem Gandensem, licet paulo ante inuito Rege contractam, tamen ab se confirmatam, militesque Hispanos & Peregrinos ex Prouincia dimissos, cæteraque ter maximæ considerationis pene innumera officia in Belgium adeo exuberanter collata, haud dubie pristinum splendorem, auitumque decus vniuerso Belgio restitutum fuerat, si modo ne idem Auraius tantorum officiorum adeo repente oblitus, nec non ex succrescente publica salute priuatam suam fortunam, vel verius ruinam stultè forsan metuens, maluisset parum gratè nouis turbis excitandis, quam veteribus decenter expiandis ingenium applicare. Quo factum

Etum, quod Austriacus vix vsquam locorum ab insidijs Auraici tu-
 tus, plane habuit necesse, nedum loco sibi prospicere, quinimo &
 reassumptis armis Regijs in suum persecutorem, & sectatores re-
 center sibi confœderatos congruam vltionem distringere. Cui ne-
 gotio dum intentus est, adeo nihilominus temperanter se gessit,
 quod tametsi continuis pluribus mensibus aleam belli sibi vehe-
 menter propitiam fuerat expertus, tamen postea Ordinum Belgij
 nomine vel leuiter tantú interpellatus à Generoso Domino Comite
 Suuartzenbergio, Cæsareo Legato, nihil potius habuit, quam in stu-
 dia pacis ardentè collimando, suos mandatarios ad oppidum Loua-
 niense ilico destinare. Qui sane rem confecturi fuerant, nisi de Pacifi-
 cationis negotio tunc Cæsari Augustissimo receter per Regē concre-
 dito, Nuncius ex inopinato allatus fuisset, & simul quoque ipsos de-
 putatos aduersarios crudioribus, vt ne dicam plane imperiosis, Ordi-
 num mandatis instructos comperissent, quam vt vlla iusta opinio de
 syncera Ordinum intentione, vel studio ad pacem vllatenus tunc
 concipi potuerit.

Quæ supradicta tantum per occasionem ordinis rerum præge-
 starum attingere lubuit, vt nimirum luce meridiana clarius omnibus
 constet, quanta sollicitudine, & affectu Rex ab ipsomet presentis bel-
 li Ciuilibus exordio semper conatus fuerit Belgicum Populum sub Pa-
 ternis suis alis in spem tranquillitatis publicæ congregare, & quam
 illi è contra in reprobum conuersi, varijs frustrationibus suam Maie-
 statem lusere semper. Sed omittantur vetera, tantumque diligenter
 ponderentur ea, quæ præsentibus hisce comitijs coram amplissimo
 hocce vestro Confessu iam pridem accidere. Comperietur sane Prin-
 cipem Auraicum simul & Ordines ipsius consilijs fretos omnino
 nihil minus quam vel leuissimum pacis desiderium vnquam ha-
 ctenus habuisse. Prout ex infra deducendis procul dubio ad oculum
 patere poterit.

Siquidem mera rei veritas talis sit, quod Rex superiorú annorú
 ludificationibus abunde certioratus quam vana & lubrica res nulli
 non visa de spontanea subditorum resipiscentia quicquam solidè spei
 concipere, & ob id tota mente armorum dispositioni iam dudum vi-
 gilanter intentus, cumque nihil minus quam de pace permoliunda
 secum cogitaret, omnino præter spem casus tulit, quod Cæsarea sua
 Maiestas, exorata nimirum publicis literis Ordinum Belgij ex oppi-
 do Bruxellensi octaua mensis Ianuarij anni millesimi quingentesimi
 & septuagesimi octauis datis valde serio Suam Maieft. Catholicam in-
 terpellarit quatenus afflicto suo Populo compatiens, simul & in ob-
 sequium boni publici (vnde etiam vniuersum Imperium, & signan-
 ter Principes, Populique vicini sua commoda percepturi forent)
 dignaretur adhuc semel periculum facere de motibus Belgicis ami-
 cabili compositione sopiundis: sperare enim, se haud frustratorios
 sem.

CLV.

semper fore conatus, potissimum stantibus sacrosanctis promissionibus admodum rotunde iisdem literis expressis. Et quo eiusmodi suæ intercessioni fidem astrueret maiorē, etiam ipsa met originales literas dictorum Ordinum in Hispanias ad suam Maiestatem destinavit. Quarum tenor nō sine vafrolenocinio verborum, sicuti artificiose cōtextus, ita nec mirum, quod Rex ex suis moribus alienos metiens passus fuerit à Cæsare tā cordato, & opportuno intercessore sibi persuaderi, vniuersæ amicabilis compositionis negotium suæ Maiestati Cæsareæ, & deputandis à se Principibus Commissarijs citra omnem hæsitacionis scrupulum quod concediderit. Certissima spe fretus, Principem Auracum, & vna quoque Ordines Dei beneficio vel tandem misericorditer illuminatos, admodum serio hocce tam arduum negotium profecut uros fore.

Cuius equidem spei fiducia Rex consequenter adductus, vix sane effabile dictu, quanto animi gaudio præ amore erga subditos delibutus, quantaque promptitudine vniuersæ tractacionis directionem & quidem suffultam debita authoritate amicabilis compositoris etiam vltro suæmet Cæsareæ Maiestati ac Principibus à se delegandis ad opus tam pium & salubre concedendum duxerit; maxime vero probe adhuc memor paternarum exhortacionum sanctissimi Pontificis maximi, qui pro veteri sua vigilantia super gregem Domini nunquam desijt suam Maiestatem ad eiusmodi gratiosum, & pium opus consummandum serio ac indefinenter exhortari. Vnde tandem subsequuta Cæsareæ delegationis oportuna rescripta, Vestris Celsitudinib. directa, nec nō partibus hinc inde cōcordaturis cum ascriptione loci, temporisque ad inchoandum negotium præfixi, debite notificata & insinuata, haud dubie occasionem & causam huic celeberrimo conuentui dedere. Fuit autem is terminus diei, vigesimi noni, vt pote in Dominica Latere Mensis Martij, anni præsentis. Quæ res mouit suam Maiestatem Catholicam quod pro veteri sua vigilantia, & tam complusculis mensibus antea, me suum fidelissimum, & obedientissimum Ministrum tunc temporis aliorum negotiorum gratia casu fortuito in Regia Curia Regnorum Hispaniæ existentem, nec non Regijs tabulis amplissimæ Procuracionis deinceps competenter instructum, prorsus citra omnem cunctacionem huc in Germaniam, ad sanctam hanc Ciuitatem Coloniensem, tanquam locum Comitij destinatum ablegarit. Prout etiam mandatis Suæ Maiestatis ad amissim satisfacere desiderans, iudicauit ad meā sollicitudinem pertinere, non minus tempestiue quam reuerenter coram Cels. Vestris ad Cæsarea vestra Mandata cognoscenda paratissimum in loco præconstituto me sistere.

Et quantumuis ipsa ratio, & honestas procul dubio dictarant, quod etiam Ordines in comparando parem sedulitatem ostendisse deberant, tum quia designato Comitij loco viciniore, tum quia

CLVI.

subditi tractaturi cum suo Principe, tum etiam, quod priores ad hunc ipsum conuentum aspirasse visi fuerint, tamen nescitur, quonam Principis Auraici, Ordinumque consilio acciderit, quod ipsorum mandatarios, non nisi longo interuallo post Celsitudinũ vestrarum, atque adeo etiam meum in hanc ciuitatem aduentum huc ad Comitiam destinarunt. Quod forsã aliqua ex parte adhuc fuisset excusabile, si modo ne sterilitas, & angustia limitatorum mandatorum eo tempore suis concreditorum plusquam vulgariter ostendissent, eiusmodi publicas Ordinum actiones, & consilia nihil minusquam de pace ingenuam sollicitudinem præ se ferre. Fuere enim mandata eius generis, quæ vt nec ipsos mandantes & mandatarios tanto præsertim numero, & splendore cooptatos vllatenus decuerunt: ita multo minus digna vel congrua mihi visa, quæ coram hocce tam celebri conuentu ad ipsorummet preces congregato in causa tam ardua & seria exhiberentur. Etenim quæ, & quanta bonitas optimi Regis, qui fiduciaria concessione tam liberi & absoluti mandati non dubitauit mihi suo ministro soli concedere, quod dicti Ordines adeo cito obliti rerum nuper prægestarum ac forma seruata in constanda pace Gandensi, ne quidem decem suis Collegis, quantumque illustri splendore ac dignitate apud ipsos præditis, iam tuto concedi potuisse iudicarunt? Quis non suspicetur ab initio ipsos summopere metuisse, ne qua exuberantior iustitia, & æquitas, forsã (vt præuiderunt) tunc articulis complectenda, ipsomet suos Mandatarios ad optabilem finem huic calamitoso bello imponendum procliuiiores reddere potuisset? Accedit vero ad incrementum illius suspicionis, quod Ordines, ne quidem pluries requisiti, imo nec post ipsam negotiationem, ac materiam pacis insigniter à partibus vltro citroque prægestatam adduci potuerint, suis vt absolutiora mandata largirentur. Quod sane haud iniuria censi debet recusatum fuisse non sine manifesta nota sprete authoritatis huius amplissimi vestri Cæsarei Confessus. Quæ si vlla in re, saltem in tantilla, merito valere deberat.

Quo naniq̃ tempore certioratus de imperfectione supradicti Mandati, potissimum inusitato quodam modo limitati ad priuatas mandatariorum instructiones, nec non ad breuissimum tempus, licet summo iure potueram recusasse ad vltiora progredi, nec non tantisper de arcanis meorum consiliorum tacuisse, donec pinguiora Mandata, & quidem meis conformia ab Ordinibus destinata fuissent: Tamen quia comperiebam Vestras Celsitudines nihil non de plenioribus mandatis, aut saltem subsecutura ratificatione deinceps elicienda firmiter sperare, summa mihi religio fuit, eatenus vllum scrupulum negotio iniicere; Sed pura mente, & bona fide ad vltiora progressus, obtuli me comprimis paratum ad vniuersa & singula proposita illorum (quibus cum ex aduerso mihi res erat futura) non

mi

CLVII.

minus dilucide quam ingenue respondere. Atque ita accidit, quod post complusculos dies partim armorum suspensioni minus æqualiter ab Aduersarijs postulata, partim circa ordinem dirigendæ præsentis negotiationis, aliaque ad rem præparatoria fructu modico consumptos, tandem visum fuit Celsitudinibus vestris iuxta efficaciam mearum rationum solenniter decernere, non tam ad me, quam ad mandatarios ex aduerso pertinere ea ipsa, quæ à Principe suo naturali postulatum venerant, scripto complexa ac mihi deinceps communicanda in pleno conuentu exhibere.

Cui decreto Ordinum Mandatarij exinde satisfactientes, tandem conceptos ab se articulos in medium deprompsere. Attamē quos & quales haud dubie adhuc meminerint vestræ Cels. Quarum insigni erga iustitiam, & æquitatem zelo tunc accidisse reor, quod illico post eosdem lectos, & mastigatos, nequaquam prætereundum iudicarint, quin accersitos ad se dictos Mandatarios de productorum Articulorum exorbitantia, nedum vt sollicitè commonefacerent, verum etiam de competenti, & perquam necessaria moderatione eorundem grauitè, & serio cohortarentur. Cuius exhortationis demū fructus extitit, quod paucorum dierum spatio interiecto, rursus novos articulos addidere, & quidem prioribus antea repudiatis longe conformiores, quam vt notabilis discrepantia tunc animaduerti potuerit. Professi nimirum ad excusationis colorem, se mandata habere stricta, quorum nec possent, nec consultum iudicarent limites egredi.

Quo factum quod Cels. vestræ tanquam truncata, vt suspicor, omni spe vltioris moderationis consequendæ, arbitrati fuerint, ad filum continuandæ negotiationis omnino pertinere, illosmet ipsos Articulos, quantumuis sobrie circumcisos, vel correctos tamen ad eliciendam maturam responsionem mihi communicare. Cui negotio dum intentus eram, cõperi sane crudiores esse, magisue alienos ab officio discretorum subditorum, quã vt expectationi meæ vllatenus satisfacere potuerint. At nihilominus spem vultu simulans, nihil tam fugiendum animo conceperam meo, quam vllius reprehensionis acrimonia grauiori subditorum irritamento occasionem præbere. Et ob id, quarumlibet disceptationū sinuosis ambagibus studiose vitatis, non tam mihi curæ sumpsi propositos articulos redarguere, quam exhibitione nouorum verè paternum, eximiumque studium suæ Maiestatis Catholicæ simul & ipsius summam clementiam erga Subditos, paucorum culpa iam afflictissimos, quoad eius in me fuit, testatissimum reddere.

Hos autem ipsos Articulos paulo post à me exhibitos licet iustissimis de causis speraram omni ex parte placituros fuisse: tamen Celsitudines Vestræ (vt opinor) penitus inspecta qualitate huius exulceratissimi sæculi, ipsaque morbi grauitate maturius expensa,

CLVIII.

quo infelix Belgica Prouincia modo laborare dignoscitur, id pro scopo tunc habuisse videntur, dexterrimos & sagacissimos mediatores solerter vt imitarentur. Qui ad eum modum suas plerunque actiones disponere solent, quò videantur quasi ex charitate ac mero iuuantis studio vtramque partem æqualiter oppugnare voluisse. Adeo res ipsa tandem patefecit neutrius partis articulos per omnia vobis arrisisse: sed potius vtrosque hinc inde ad æquabilioris censuræ limam reuocatos, tertio generi articulorum probabilem occasionem dedisse.

Quibus demum nouis articulis vestris, tum mihi, tum Ordinū Mandatarijs ex aduerso rite communicatis, nihil tum prius, tum potius subeundum duxi, quam contentis articulorum diligenter ex ordine lustratis etiam occultas rationes sedulo peruestigare. Qua in re post paucos dies isti negotio impensos, eousque sanè profeceram, quod in me mora fuerit nulla, quin de oportuno & categorico responso suæ Maiestatis nomine, etiam ex tempore profiteri semper fuerim paratissimus. Et sane id oppidò quam lubens tunc re ipsa præstitissem, si modo ne aduersarij inter cætera prætexentes angustiam suorum mandatorum, necesse habuissent propositos ad Pacem articulos destinare cum primis Antuerpiam ad Collegiū ipsorummet Ordinum, à quibus mandata potius ad audiendum & tractandum, quam ad finaliter concludendum accepisse videbantur. Fuere autem dicti Articuli ad Ordines (vt præfertur) consulendos ipsorum Mandatarijs Coloniæ traditi mense Iulio præterito, non sine calcaribus valde officiose superadditis, quatenus studio consopiuendi huius tam diuturni & calamitosi belli ciuilibus sua debita responsa non minus accelerare, quam maturare vellent.

Accessit præterea ad Eximiæ vestræ sollicitudinis vberissimam testificationem, quod cum intelligeretur Ordines de Statu negotij ad Particulares Prouincias relationem verisimiliter facturos fore, Vest. Cels. ne prædicto quidem incitamento cõtentæ, etiam mira quadam benignitate pluries non solum ad ipsos Ordines collegialiter Antuerpiæ congregatos, quinimo etiã ad Particulares Prouincias, ipsasque Ciuitates primarias, eatenus vigilanter scribendum duxerint, articulosque conceptos transmiserint. Ego quoque meas literas, vna cum translatis in vernaculo idiomate Articulis tunc temporis pariter addendas putavi, haud sane alio consilio, quã vt populus vbiuis locorū ex peculiari mea scriptione certioratus de enixo Regis studio erga instaurationem tranquillitatis publicæ tandem ad veram solidamque Pacem tempestiue amplectendam tanto procliuior, & ardentior redderetur.

• Cæterum quam sobrie hæc ipsa qualiacunque nostra communia studia profuerint, cui dubium, quin luculenter testentur grauissimæ contumeliæ dictarum literarum vestris nuncijs, parum abest, quin

CLIX.

quin ubiuis locorum inaudita quadam proteruia nuper illata vt nec
 defuerint, qui pro præmio Pacis præconisatæ infelicibus Nuntijs
 etiam læthalia vulnera intulerint. Sed concedatur eiusmodi quid
 absque culpa & conuiuentia Superiorum ob priuatas rixas accidere
 potuisse. Quid obsecro responderi poterit ad publica Edicta plerisque
 que in locis, tum in Ciuitate Traiectensi, tum alibi fulminata? Qui-
 bus inter cætera grauib; sub pœnis interdictum extitit, ne cui mor-
 talium licuerit transmissos articulos habere, tangere, videre, proxi-
 moque communicare, multo autem minus ijs, quibus constant, ra-
 tionibus populo ad salutem inculcare. Taceo autem de plurimis li-
 bellis famosis, etiam sub auspicijs sententiæ vel opinionis ipsiusmet
 Principis Auaici interea temporis ad magis magisque obcæcandum
 Populum fere ubiuis locorum, etiam sub Celsit. Vestrarum con-
 spectum in hac Ciuitate Colonienſi iam dudum in Vulgus sparsis.
 Nam & eodem tendunt publicæ literæ ipsorummet Ordinum, iam
 nuper decima mensis Septembris Antuerpia ad vestras Celsitudi-
 nes huc Coloniam versus destinatæ. Ad quas superiori meo scrip-
 to, licet non nisi breuiter & perfunctorie responderim: tamen
 decet Vestras Celsitudines pro singulari sua prudentia hoc loco in-
 signiter ponderare, quam obstinata consiliorum determinatione ex
 aduerso à plerisque Ordinum Capitibus, vel adeo ab ipsomet initio
 horum motuum semper fuerit laboratum, quo minus vllò vñquam
 tempore pax coalescere potuerit, etiamue nunc possit. Qua de cau-
 sa minus sane mirandum, quod Princeps Auaicus Ordinesque
 Aduersarij iam pene continuos quatuor menses Vestras Celsitudi-
 nes, simul & me debito suo responso finali adeo cõtumaciter defrau-
 darint. Quandoquidem vehemens suspicio apud optimos quosque
 indies magis ac magis confirmetur, quod firmiter credatur, ipsos
 aduersarios haud alio fine, & intentione hæcenus responsum illud
 absolutum distulisse, quam vt ne subornatis Populi seductoribus ad
 pernicioſa sua ministeria viriliter exequenda iustum temporis spacia
 deforet. Nam eiusmodi Consilia nisi apud ipsos studioſe præ-
 cessissent, quorsum obsecro spectarent tot satyrica scripta? tot &
 tam anxie legationes secretæ, tum huc Coloniam, tum ad singulas
 fere prouincias destinatæ? ac denique tot populares diffamationes
 contra hunc celeberrimum Conuentum, totque conspirationes
 contra Articulos propositos? ac postremo tot & tam cauilloſæ
 Commnunicationes eorundem articulorum? Quarum meritò pude-
 re debeat omnes illos, qui vel de sano iudicio, aut in pacem synceri-
 ter porrecti, vllatenus profiteri audeant. Cæterum illud satis affe-
 qui nequeo, quænam ratio, aut necessitas ipsum Principem
 Auaicum, Ordinesque impulerit, quod sponte hunc Conuen-
 tum magnis precibus appetendum censuerint? nisi forsan sibi
 etiam gloriandum duxerint in eo, quod homines propemodum
omnes

omnes ; qui publica sapiunt , longe verissimum arbitran-
 tur ; videlicet ipsa capita Aduersariorum , non tam ipsam veram pa-
 cem , quàm pacis tantum verbotenus desideratæ qualemcun-
 que opinionem hac via apud vulgus sibi astruere voluisse. At
 ipsi viderint , qua ratione apud Cæsaream Maiestatem , cæterosque
 • Principes se purgent : Cum superioribus literis nihil non de animi
 candore tam sacrosancte polliciti iam vsque adeo suimet obliuiscan-
 tur. Præsertim quod inficiari nequeant , se jam ante annum de hocce
 Conuentu Pacificatorio sufficienter præmonitos fuisse. Nam ad mo-
 rarum ludibria excusanda prætexere magnitudinem negotij , plus-
 quam abundè confutatur recentibus exemplis Prouinciarum
 Hannoniæ , Arthesiæ , cæterarumque , & signanter Ciuitatis Busco-
 ducensis , quæ hos Articulos diligenter vt primum nuper scrutata ,
 ita vix apta vocabula ad manum habere fuit visa , quibus pietatem , iu-
 stitiamque , & æquitatem ipsorum Articulorum satis pro feruore a-
 nimi collaudare potuit. Quid enim apud eiusmodi Prouincias &
 • Ciuitates nocuit ipsa magnitudo negotij , quo minus cum Principe
 suo naturali iustis conditionibus etiam tempestiuè se reconcilia-
 rint ? Et si forsan respondebitur , dictas Prouincias minus quàm de-
 • buere , sua commoda intellexisse : considerandum fuerit , an ne tan-
 • tundem iure exprobrari debeat , tam ipsismet Hollandis , Zeelandis-
 que , quàm cæteris Ordinibus , qui olim nullo habito ad magnitudi-
 nem negotij respectu , etiam recenter ante biennium minore , quàm
 vnus mensis spacio , Pacem Gandauensem , nedum post debitas com-
 • municationes vltro citroque habitas , in scriptis redegerunt , quin-
 • imo & breuissimæ relatione Ordinibus facta , etiam citra moram & sti-
 pulati sunt , & publicarunt. Quocirca planè ridiculum videtur , alle-
 • gare magnitudinem negotij : cum nulla proponi queat res tam ardua ,
 tantique momenti , cuius in deliberatione exitus non reperiatur , si
 modò ne proba voluntas desit. Quam apud Principem Auaicum ,
 Ordinesque Antverpienses vehementer nunc desiderari , longe no-
 tius est , quàm vt demonstrato egeat.

Ex quibus igitur prænarratis omnino euidenter constat , quod
 Serenissimus Rex Catholicus omni tempore semper fuerit paratiss-
 • simus Populo Belgico optatam pacem verè , clementer , ac pater-
 nè largiri ; quodque iam integro octennio continuo vniuersæ suæ
 actiones , & consilia haud aliud quippiam reuera præ se tulerint ,
 quàm puram inuitationem Subditorum ad tempestiuam extincti-
 onem belli : sine qua nec Populus ad veram tranquillitatem per-
 uenire , nec Prouinciæ vsque adeo iam attritæ , vllò vnquam tem-
 pore reflorescere poterunt. Vsque adeo , quod Sua Maiestas inter-
 ca temporis nullam vnquam occasionem sibi excidere fuerit pas-
 sa , qua non ad instar parentis pietissimi laborantium Subdito-
 rum fluctuationi spontè occurrens , quiduis eorum alacriter præ-
 stiterit ,

CLXI.

quæ ad flectendum populum quomodolibet profutura credidit. Nã (vt ante dixi) Ducem Albanum cum suis ob id, quod Populi gratia illos excidisse fuerat subodoratus, ad se in Hispanias reuocauit; & quidem surrogato Commendatore maiori, homine ad pacis quam belli negotia longè exercitatore. Præterea vel leuiter tantum rogatus, mirum dictu, quanta promptitudine suos olim Legatos, viros nedum Patritios, & patrios, quinimo & Pacis appetentissimos deinceps ad Conuentum Bredensem ablegarit. Vt nec taceam de summa Gubernaculorum generalium tunc sponte delata supremo Senatui rerum Status. In quo, vnico tantum Hispano togato excepto, cæteri omnes de gremio vasallorù Belgicorum fuere. Misit insuper per medios fluctus Regni Galliæ, non sine termaximo periculo, colendæ memoriæ Ioannem Austriacum, filium vt gloriosæ memoriæ Caroli Quinti Imperatoris, ita suum fratrem longe charissimum. Qui consequenter suos Legatos etiam mira alacritate destinauit ad Conuentum Louaniensem. Postremo etiam eadem sua Maiestas me huc destinauit Coloniam, tamquam periculù facturum, num quod superioribus medijs protrudi nequiverit, saltem hocce tam excelso ac sublimi medio Cæsareo adhibito, vel tandem post tot labores huic negotio impensos, felicem exitum sortiretur.

Econtra vero Princeps Auaicus vna cum suis Affeclis (quorum haud dubie fortuna bello sustinetur) nihil aliud in hodiernum vsque diem præstitere vnquam quam studio propagandæ suæ illegitimæ dominationis corâ infelici populo desiderium pacis publicè quidem speciosis verbis ostètare, ast nihilominus omnes ingenij neruos clâ intendere, ac tû vt, quoad eius rei sit, perpetuo agatur, vsus ad eum finē strategemate conduplicato: Nã sicuti totus semper fuit in eo, vt quâ profundissime imprimeret vniuerso Populo diffidentiam obseruationis promissorù Regionù, & signâter vero de sua clemētia ac misericordia, ita veritus, ne forsan ex eo capite non satis robusta minusue tuta sua cōsilia euasura forēt, nihil potius habuit, quã priori laqueo pariter ex causa plantationis nouarù sectarù, etiam secûdum superaddere, haud dubie aliù potius loco illius secundi adhibiturus, si modo credidisset quicquã excogitabile fuisse, quo Regis tanti sui benefactoris animum magis percellere magisue compungere, aut etiã vrere potuisset. Est enim res vniuerso Belgio manifestissima, quã immensa sollicitudine idē Auaicus, etiam post inchoatù huncce pacificatorium Conuentù laborarit circa fabricationem impiæ, ac monstrosæ illius vnionis Traiectensis, & quanto opere semper conatus fuerit, Religionem Catholicam Romanam vbiuis locorum extirpare, ac illius exercitium tollere: prout ne hoc quidem tempore adhuc cessare desinit. Tantumdem si ad Pacis conamina respexisset, iam ante aliquot menses pace optatissima subditi potiti fuissent: verum hæc suo tempore curæ erunt Omnipotenti Deo: tantumque suffecerit veram originem

nem continuandæ (proh dolor) calamitatis Belgicæ obiter attigisse. Vnde etiam Imperium, parum abest, quin vniuersum, non sine maximo dolore suæ Maiestatis grauissima sua dispendia peculiariter patitur. Nec dubium, quin tractu temporis longè grauiora passurum, nisi tempestiuè ratio quædam secuta ineatur, qua vel horum motuû notorij authores ad moderatiora consilia capeffenda oportunis medijs pertrahantur, vel si omnino contumaces esse pergant, etiam inuiti cogantur. Nam vt tantus Rex inter cætera, quæ duriora ab se extorqueri patiatur, ea, quæ ex Diametro pugnant, cum suo honore, suaque conscientia, & iureiurando olim tam frequenter, in singulis septendecim Prouincijs adeò deliberatè ab se reiterato, vt nec ratio dictat, ita nec inter Principes Christianos, à Maioribus tradita cõsuetudo eiusmodi rem adeo fœdam quoquomodo patitur.

Supereff autem, quàm purissimè fieri poterit à me, vt respondeatur ad quæstionem ab Amplissimo vestro confessu mihi iam dudum antea propositam. Quæ cum primis à me certiorari postulastis, quænam mea, aut potius suæmet Maiestatis Catholicæ mens sit, & voluntas circa Articulos, ad effectum sedandorum motuum Belgicorû, iam dudum antea à vobis conceptos, ac deinceps in alterutrum mihi propositos, hoc est, an acceptandos, an verò illos fore repudiandos, aut nouarum limitationum, vel ampliationum clausulis alterandos existimem? Ad quam propositionem eo, quo me decet obsequio, respondere cupiens, nequaquam celabo vestras Cels. quod ab initio, quo primum Articulos vidi non pauca notarim, plus quàm mediocriter discrepantia, tam ab articulis à me paulo ante propositis, quàm ab ea amplitudine potestatis, quam in Belgio suæ Maiest. Catholicæ, tanquam Principi supremo, semper cõpetijffe, ac quouis iure deberi existimarem. Quæ tamè ipsa nec tanti faciunda iudicauim, quin modò respiciès ad sublime illud fastigium Sac. Maiest. Imper. tanti Intercessoris, simul etiam ad ingenuum illum candorem, summamq; integritatem, qua hocce in negotio V. Cels. indubitanter versatos fuisse deprehèdi, longe malim vestræ omnium communi censuræ hac in parte meâ subijcere, quàm vllius seuerioris supercilij, aut morosi disputatoris notam apud celeberrimû hunc vestrum Conuentum incurrere. Quod quidem ipsum tanto magis mihi fugiendum duxi, quanto manifestius constat, suam Maiestatem Catholicam omnino nihil tam ex animo desiderare, quàm hæreditarijs Belgicis suis Subditis optimè prospèctum, ac pientissimè consultum iri. Dij faxint aliquando, secum vt expendere incipiant, quantum reuera intersit inter paternum affectum naturalis Principis ac Domini, & simulatam charitatem illius, qui more mercenario, dum se populo venditare, aut insinuarè cogitur, illud præsertim sui compendij gratia fugere tenetur, ne qua reconciliatio inter Principem, & Populum vlllo tempore exoriat. Est enim res manifesta nimis, Principem Auræicum ob præcedentem

dentem transactionem, olim super paterna successione notoriè celebratam, alibi extra Ditiones Regias non habere locum proprium, vbi suo iure esse, caputque reclinare, multo autem minus, vbi anxiam vitam sustentare valeat: imo debitorum mole quodammodo oppressus, ne quidem in ipso Belgio latitare posset casu, quo iustitia instaurata creditoribus consueta iudiciorum tribunalia paterent. Quocirca vt summam omnia complectar, vtq; etiam suæ Maiestatis Catholicæ ardentissimus amor, & affectus erga Subditos cuiuslibet tanto exploratior euadere queat, dico, & profiteor apertè, quod licet supradictos Articulos, à Celsitudinibus vestris in spem reconciliationis, & solidæ Pacis Belgicæ nuper conceptos & propositos, satis superque plenè, tam verbis, quàm factis iam antea acceptariim, maximè verò in suscepta reconciliatione tam Ciuitatis Buscoducensis, quàm aliorum diuersorum Nobilium, & Subditorum particularium: Tamen de nouo, quatenus opus sit, nomine suæ Maiestatis illos acceptandos censeam, proque acceptatis, laudatis, & sufficienter emulgatis, quantum in me est, haberi volo, & cupio. Illud autem supremi Colophonis loco subiiciendum putavi, quod, quicumque hos ipsos Articulos fastidiat, aut reijciendos arbitretur, is, velit nolit, dum intus secum loquitur, confiteri cogitur, se Pacis publicæ infestissimum hostem hætenus semper fuisse, ac impofterum perpetuo fore. Datum Coloniae decima Nouembris, Anno 1579.

Carolus ab Arragonia ffr. hispany

Num. LXIX.

RECESSVS REGIS HISPANIARVM CATHO-

lici Mandatario, Duci de Terra noua, & Ordinum Belgij

Legatis, 13. mensis Nouemb. Anno 1579.

publicatus.

desiderat^r se ipso statim

¶ Ptarent Sac. Caf. Maiestatis Commissarij, grauisimum hoc Belgicæ Pacificationis negotium, tantis laboribus, molestijs, & sumptibus per tot menses tractatum, ad eum finem, quem & sua Maiestas, & proculdubio omnes expectarunt, per duci; & pacem, pristinumque nitorem, Belgio, Dei ope, & suæ Maiestatis auctoritate, Dominorumque Commissariorum opera, & labore restitui potuisse. Nihil enim illis gratius contingere potuisset, quàm si ingentis sumptus, & operæ laboriosissimæ negotio huic impensæ dulcissimum hunc fructum, videlicet Belgij cum Rege & Principe suo legitimo reconciliationem, veramque pacem, quietem, & tranquillitatem producere, & Deo pacis auctori, Christianæque Reipub. atque æternitati offerre & consecrare licuisset.

Recessus commissariorum

X 2

Cum

Cum verò huius voti sui compotes fieri non potuerint, patienter id, quod mutare non possunt, ferendum, & tractationi huic, non eum, quem cuperēt, sed quem possunt, finem imponendum censent. Vt autem varia sunt hominum iudicia, & quidam forte temeritati adscribent, quòd graue hoc onus, nulla conciliationis spe apparente, susceptum, & protinus non repudiatum sit. Quidam forte maiorem diligentiam, concessiónem, vel indulgentiam necessariam fuisse, Dominosq; Commissarios aliquid prætermisisse affirmabunt. Quidam verò existimabunt, nondum huic tractationi finem imponendum, sed illos, qui consilium mutaturi, moram purgaturi, & conditiones pacis hic propositas acceptaturi essent, vel diutius expectandos, vel viam illis aperiendam, & demonstrandam fuisse, qua sine vllò impedimento vel scrupulo ad optatam pacis metam tandem peruenire, & huius tractationis aliquem fructum, quamuis serius, percipere aliquando possent. Ita Domini Commissarij ad Casareæ Maiestatis & suam auctoritatem tuendam, & conseruandam, & quorundam iudicia conuellenda, aliorum verò ignorantie & tardiori pacis acceptationi succurrendum, non potuerunt prætermittre, quin loco recessus, & conclusionis huius tractatus ea, quæ sequuntur, tam Catholici Regis Mandatario, Duci de Terra noua, quam Legatis Ordinum Belgij exponerent.

Et primò quidem silentio prætereundum non arbitrantur, quòd eo ipso tempore, quo suæ Cas. Maiestati placuit onus sedandi hos motus Belgicos humeris eorum imponere, ex tantis turbulentissimarum tempestatum procellis ac fluctibus, quibus Belgium agitari, et tantum non submergi intellexerunt, aliquem timorem, metumque conceperint, malum hoc tam altis radicibus multorum mentibus infixum esse, vt illi efficacia, & salutaria remedia adhibere, & tot vulnera, tantum non lethalia per hanc tractationem curare, & sanare, vel impossibile, vel difficilimum futurum esset.

Et eam ob rem, aliasq; nõ leues ob causas, varijs excusationibus tam arduum onus submisit, & diligenter deprecari, & euitari conati sunt. Cæterum sua Maiestas tanto, tamque verè paterno erga calamitosas Belgicas Ditiones affectu, et amore flagrauit, vt à sententia sua nullis excusationibus se dimoueri passa sit: sed toties clementissimè ad Dominos Commissarios eo nomine scripserit, vt suæ Maiestatis piæ voluntati diutius resistere, nec potuerint, nec debuerint. Eo autem libentius hoc onus sibi imponi passi sunt, quòd populos Belgicos, vicinos suos, lamètabili hoc bello per tot annos miserè attritos, commiseratione dignos existimarunt, ijsq; ex animo condoluerunt: & spem non vulgarem pacis conciliandæ ex eo conceperunt, quòd Regem Hispaniarum nihil aliud ab Ordinibus & subditis Belgij petere, & exigere intellexerunt, quàm vt Catholica Romana Religio conseruetur; & Regi sua auctoritas, & obedientia integra maneat, & præstetur; quodque ex literis Ordinum Belgij, 8. Ianuarij, Anno 78. ad Casaream Maiestatem datis (quarum exemplar sua Maiest. ipsis transmisit) cognouerunt; Ordines Belgij suæ Maiestati sanctè affirmasse, & pollicitos esse, quòd nunquam fuerint, nec sint, nec futuri sint alterius sententiae, quàm vt in Belgio Catholica sanctæ Romanæ Ecclesiæ Religio colatur, & sua Regi constat auctoritas. Cum igitur in hoc totius controuersie statu, à Regis sententia sancta promissio Ordinum Belgij non differre

CLXV.

differre videretur, tanta spes pacis constituendæ affulsit, ut Domini Commissarij eo promptius & alacrius hoc munus susceperint: præsertim cum Ordines Belgij in Vormaciensi etiam Conuentu, anno præcedenti celebrato, tam aliorum Principum & Ordinum Imperij, quàm ipsorum Dominorum Commissariorum Legatis Patriæ suæ calamitates diligenter exponi, ipsorumque auxilium & fauorem implorari, & tam Catholicæ Romanæ Religionis conseruandæ desiderium, quàm fidem & obseruantiam suam in Regem Hispaniarum allegari curarint; & postea etiam pari ratione, quemadmodum per Regem factum, Cæsareæ Maiestati causam hanc submiserint, & in Coloniensem hanc tractationem consenserint. Quis enim non sperasset, parte vtraque circa hunc controersæ statum, in eandem sententiam concurrente & consentiente, pacem Dei ope conciliari posse? Quis Ordines & Subditos Belgicos tantas Patriæ suæ calamitates, & Cæsareæ Maiestati Imperij Ordinibus, ipsorumque Dominorum Commissariorum Legatis exponentes, eorumque auxilium implorantes, vel auctoritati eorum, quorum auxilium implorarunt, parum delaturos, vel ad hunc Conuentum per Cæsaream Maiestatem indictum, Legatos suos serius, & sine legitimo Mandato missuros, vel quicquam, quod ad proprias calamitates quàm ocysimè amouendas prodesse posset, prætermisuros, cogitare vel diuinare potuisset? Quis non sperasset, Ordines & subditos Belgij oblationis, allegationis, & sanctæ promissionis suæ memores futuros, nihilque facturos vel petituos, quod illis consentaneum non esset? Quis Ordines & Populos Belgicos tam diuturnis bellis attritos & fatigatos, cessantibus etiam & sublatis sumptorum armorum causis, promptiores ad hoc calamitosum bellum continuandum, quàm ad pacem benignè oblatam amplectendam futuros existimasset? Quis denique submissionem vtriusque partis, Cæs. Maiest. pari ratione factam, & expressam huius Coloniens. tractationis ad probationem tantopere mutandam & restringendam, & Cæsareæ Maiestatis, & Dominorum Commissariorum verè paternum affectum, studium atque laborem irritum fore, sperare vel credere potuisset? Quanquam autem Domini Commissarij, omnibus his de rebus optima quæque sperantes, eo ipso tempore, quod Cæsareæ Maiest. tam ipsis, quàm partibus præfixit, & sic ante septem integros menses, sepositis suis, suorumque Subditorum negocijs, huc se contulerunt, & ad tractationem inchoandam, prompti paratique fuerunt; tamen ex parte Ordinum Belgij, nullos hic Legatos inuenerunt, & ob id cum solo Regis Mandatario, Duce de Terra noua hic præsentate nihil tractare vel agere potuerunt.

Et licet post aliquot hebdomadas Legati Ordinum comparuerint, Mandatum tamen minus sufficiens, & ad sex hebdomadas restrictum exhibuerunt, & in bodiernum vsque diem plenius Mandatum (quantumuis non semel petatum & exactum) illis transmissum, tempusque prorogatum non est. Quæ res tam in ipso huius tractationis exordio, quàm in progressu, spem de pace conceptam plurimum labefactauit; & Sux Cæs. Maiest. Dominorumque Commissariorum, pium & diligentem conatum, & laborem magna ex parte irritum fecit. Nam ut ex prioribus vtriusque partis declaratione, Religionem Catholicam Romanam, & auctoritatem Regis concernente, & ex pari, eaque indefinita potius, quàm ad certum tempus restricta submissione, magna pacis spes affulsit: ita vel in ipso limine

huius conuentus ex Mandati defectu prioris declarationis & submissionis mutatio apparuit, & spes pacis (præsertim vniuersalis) magnopere debilitata, vel potius planè sublata est.

Cum enim Ordines Belgij, ne de Mandato quidem Legatis huc mittendis dando conuenire potuerint; sed Arthesij, Hannonien. & quidam alij priori declarationi, & promissioni de conseruanda Catholica Romana Religione inherentes, ad petendum & defendendum alterius Religionis exercitium, nullo huc Legatos mittere voluerint; sed cum Principe Parmense, alijsque Regijs ministris de pace tractare & transigere maluerint; Alij verò liberum illud exercitium præcipuè Legatis mandari debere contenderint, illisque illegitimum, insufficiens, incertum, ad instructionem non exhibitam se referens, & submissionem indefinitè factam ad sex hebdomadas restringens Mandatum dederint; & præter alias manifestas mutationes, & inuouationes, inter se nouas confederationes statim in initio huius tractatus, & intra terminū Legatis suis præfixū erexerint; & sic tacitè & ipso facto Mandatum suis Legatis datum, vel reuocarint, vel plurimum labefecerint, & terminum prorogare noluerint, vel sine consensu extraneorum Principum (cum quibus se tractationem iniisse scripserunt) non potuerint: certè tot tantique defectus Mandati, & tanta distractiones & mutationes, non potuerunt non spem omnem de vniuersali pace concilianda prius conceptam, Dominis Commissarijs eripere, eiusque viam planè præcludere. Hinc enim factum est, quòd nec cum Arthesijs, & Hannoniensibus, alijsque nullos hic Legatos habentibus, quicquam de pace tractare, nec illis, salua fronte, & instructione sua, & inuito Regis Mandatario, auctores esse potuerint, vt cum Rege suo se non reconciliarent, vel à pace cum Regis ministris inita resilirent. Hinc etiam factum est, quòd cum reliquarum Prouinciarum Legatis, legitimo et sufficienti Mandato carentibus, nec de Inducijs, & Induciarum conditionibus, nec de caussa principali quicquam certi, vel intra breuissimum terminum iisdem Legatis præfixum, vel postea tractare & concludere potuerint. Estque summa admiratione dignum, quòd illi, qui intra plurimos Menses, & in hodiernum vsque diem, de formula certi Mandati suis Legatis dandi vel mittendi conuenire non potuerunt, totius huius grauissimæ controuersie decisionem intra cancellos sex hebdomadarum concludere & coarctari conati sunt; præsertim cum Legati Ordinum eiusmodi non tam media, quàm extrema, prioribus promissionibus & pacificationibus illis, quas ipsi Legati duodecima Iulij totius huius tractationis fundamentum esse allegarunt, parum conuenientia proposuerunt: vt vel sensus communis dicat, tam arduam controuersiam intra sex hebdomadas conciliari & decidi non potuisse.

Quamquam autem hæc omnia Dominis Commissarijs iustissimam causam præbere potuissent, saltem post præfixas sex hebdomadas, vel post duodecimam Iulij (quo die Legati Ordinum dixerunt, quòd in vllam vltiorem tractationem progredi nollent, omnem pacis spem abijcendi, & protinus hinc discedendi: Ne tamen officio suo villo modo deessent, vel quicquam præmitterent, quòd Commissioni & Instructioni Cesareæ consentaneum, & ad vicinas Ditiones Belgicas miserè

CLXVII.

serè concussas & afflictas, à belli flagrantis incendio liberandas prodesse possent, non sine tædio, labore, & sumptibus grauissimis, per septem integros menses hic manserunt, tractationemque continuarunt. Vtque ex prioribus pacificationibus, varijsq; scriptis & actis intellexerunt, Ordines Belgij non tam ad nouam Religionem inducendam, eiusque exercitium defendendum, quam ad amouendum seuerius quorundam imperium, expellendum extraneum militem, priuilegia conseruanda, libertatem commerciorum restaurandam, & insolitas collectas, & exactiões auertendas, & similes politicas ob causas arma contra Regem, eiusue ministros sumpsisse.

Ita summo studio & labore has belli, & sumptorum armorum causas per propositas pacis conditiones è medio tollere conati sunt, vt ita cessante causa effectus quoque cessaret. Et non dubitant, quin omnes boni & pacis studiosi, confessuri sint, propositos politicos pacis articulos, non sinistrè, sed dextrè & candidè acceptos, et interpretatos, ad tollendas omnes hætenus per Ordines Belgij allegatas calamitosi huius belli causas, cõmodissimos esse; maximè, cū Domini Commissarij ad promouenda illa, quæ ad firmam & inniolabilem huius pacificationis obseruationem, & sic ad vtriusque partis plenam securitatem forte adhuc necessaria, vel vtilia censerent, se non semel obtulerint.

Et si quis existimet, præter politicas controuersias etiam seueriora contra alienæ religionis homines decreta, causam huic bello dedisse; is quoque, si articulos pacis per Ducem de Terra noua in causa Religionis propositos, sincero animo legat, & perpendat, non potest non fateri, per eosdem talem quoque seueritatem ita mitigatam, vt nemo iustè conqueri possit, Regem sub prætextu Religionis, vel in corpora subditorum sæuire, vel bona illorum appetere, & confiscare, vel etiã ipsorum conscientijs vim inferre velle: ita vt nullam elabendi, & corpora, bona, vel conscientias saluandi viam habeant: nisi contra ordinarium Magistratum, & sic contra ipsius Dei ordinationem cum innumerabilium corporum & animarum periculò bellum gerant.

Quæ cum ita sint, Domini Commissarij mirantur non immeritò, quamobrem ad æquissimas pacis conditiones, omnem belli continuandæ necessitatem, & comminatæ priuationis & desertionis prætextum è medio tollentes, & vel ipsis Legatis Ordinum decima octaua Iulij fatentibus, propius ad mentem & intentionem Ordinum accedentes, intra sedecim hebdomadas ab Ordinibus certum responsum, quamuis aliquoties petitum & exactum, non acceperint. Eo excepto, quòd soli Buscoducenses sanioribus vsi consilijs, responderunt easdem pacis conditiones sibi placere; & Transsylvani 13. Septembris responderunt, se resolutionem suam Dominis Commissarijs proculdubio placituram, ad generales Ordines misisse; & Valencenienses se Regi, & Principi suo legitimo reconciliari, & conditiones pacis Arthesijs & Hannoniensibus concessas acceptare velle, non obscure indicarunt; & in initio Septembris Antwerpenses, & Brabantia ac Geldria Status, Ordinesque generales aliquã spè certi responsi, opportuno tẽpore trãsmittendi, Dominis Commissarijs fecerunt; & tandem Tornacenses, Tornesienses, & Nomiomagenses, responsum suum Antverpianum transmissum esse, huc scripserunt; & postremò etiam ipsi Ordinum Deputati Antverpiae congregati, in literis suis vice-

sima

CLXVIII.

sima Octobris datis, aliquot dierum dilationem petierunt. Sed cum Buscoducensium causa iam dum transacta sit, & Dominorum Commissariorum praesentiam non requirat; & Valencenienses vicinis suis Arthesijs & Hannoniensibus, cum Rege reconciliatis, se maluerint adiungere, quam Dominorum Commissariorum opera uti; & Transissulanorum, Tornacensium, Tornesiensium, & Nouiomagensium resolutio ex Antuerpia nondum hac sit missa; illisque & alijs pacem amantibus, etiam hoc conuentu dissoluto, per viam paulò post demonstrandam succuri possit; & Ordinum Brabantiae, generaliumque Ordinum deputati, in literis suis 6. Id. & 10. Septembris Antwerp. datis, ab acerba & odiosa veterum altercationum renouatione & resuscitatione, & quorundam iustissimorum, & ad inducendam veram anteaكتورum obliuionem, & æqualem omnium recõciliationem planè necessariorum articulorum ipsiusque Edicti perpetui & sic praecipui ferè fundamenti totius huius tractationis sinistra interpretatione & impugnatione non abstinuerint, nec opportunum tempus responsi transmittendi expresserint, nec vllam ferè spem articulorum acceptandorum, Dominis Commissarijs reliquerint, nec illis intra praefixum peremptorium terminum, nec intra tredecim hos dies eundem terminum sequentes, responsum promissum transmiserint; nec cuiquam obscurum esse possit, quòd multi ad arma potius, quam ad pacem propensi, de hac tractatione, articulisque hic propositis, minus candide loquantur, scribant, consingant, & publice etiam impressis famosis libellis per totum Belgium, & vicinas Regiones spargant; & quid in quibusdam locis, Ciuitatibus & Prouincijs minus pacificè factum & conclusum sit; nec Arnhemenses in literis suis decimosexto die Octobris datis, dissimularint, quòd malint mortem subire, quam Conditiones pacis hic propositas (quas acerbissime & odiosissime impugnarunt) acceptare; nec Domini Commissarij quicquam vltorius, praesertim in causa Religionis, à Rege, vel Duce de Terra noua obtinere, vel illi inuito extorquere possint, nec ipsorum negotia per tot menses seposita & suspensa admittant, nec reputationi & auctoritati Caesareæ Maiestatis consentaneum sit, vt se hic diutius frustra, & sine vllò fructu detineri patiantur: Nihil aliud restare vident, quam vt tandem tractationi huic finem imponant, hinc discedant, & totum negotium Deo Optimo Maximo, Sacrae Caesareæ Maiestati (cui omnia fideliter relaturi sunt, & ipsis partibus commendent. Diligenter interim & sedulò Ordinum Legatos) adhortantur, vt quantum in ipsis erit, ex suorum animis diffidentiam, exasperationem, & omnem sinistram suspicionem, à sua Caesareæ Maiestatis, & Dominorum Commissariorum animis, & proculdubio etiam à Catholico Rege alienissimam, eximere, ipsisque persuadere conentur, vt à diuturnis tempestatibus, procellisque bellorum ad humanioris vitae quietem, & tranquillitatem transitum faciant, & citra longiorem moram, maximo suo commodo, & incredibili calamitosæ multitudinis, & vniuersi Orbis letitia, suæ Caesareæ Maiestati, vel Regi Catholico, vel Ministro eius significant, se articulos pacis hic propositos acceptare velle; vt ita dissolutum etiam hunc conuentum, dulcem eius fructum percipere, perque pontem hic constructum, vel demonstratam salutarem tabulam, ex tam vasto infinitorum malorum pelago, & praesentissimè

CLXIX.

mo naufragio ad veræ quietis & tranquillitatis portum transire vel enātare, & sub placido & miti Regis sui Imperio & gubernatione, pristinam felicitatem recuperare, ac & veræ ac diuturnæ pacis innumeris cōmoditatibus frui possint. Quod Domini Commissarij Belgicis Ditionibus ex animo optant & precantur. Et vtriusque parti benevolentiam, amicitiam, & promptum gratificandi studium offerunt: nihil amplius ab eis petentes, vel expectantes, quàm vt sua Cæs. Majest. & Dominorum Commissariorum pro salute Belgij susceptum laborem, studium, sumptus, & operam non vulgarem æqui bonique consulant. Et syncerè ac candidè potius, quàm sinistrè, & in deteriore partem interpretentur; & in pacem, vel conditionibus hic propositis, vel, si malint, ea via, quam Arthesij & Hanuonenses ingressi sunt, conficiendam, omnes nervos intendere, omnemq; operam collocare non desistant. Publicatum Colonia xxiiij. Nouembris, Anno Domini cæ incarnationis millesimo, quingentesimo, septuagesimonono.

Gebhardus Electus Coloniensis
manu propria sst.

Iacobus Archiepiscopus Treuirensis
Princeps Elect. sst.

Iulius Episcopus VVirtzburgensis,
Franciæ Dux sst.

Otto Henricus Comes in Schwartzemberg sst.

Iohannes Laevermannus sst.

Y

SEQVVA

CLXX.
 SEQVNTVR QVAEDAM EX GERMANICO IN
 LATINVM SERMONEM TRANSLATA, QVAE IN
 eorum gratiam, qui Germanicæ Linguæ
 imperiti sunt, hic ad calcem
 adiecimus.

Inter Exhibita, Pagina I. Num. I.

Os VVilhelmus, Dei gratia, Dux Iulix, Cliuix, Montensis, Comes Marchiæ, ac Rauenspergi, Dominus in Rauenstein, &c. notum facimus omnibus & singulis: Posteaquam Romani Imperij Cæsarea Maiestas, Dominus noster clementissimus, præter alios quosdam suæ Maiest. Commissarios, ratione præsentis per Maiest. suam in Sacri Romani Imperij Ciuitate Colonienfi institutæ, ac nouiter inchoandæ Inferioris Germaniæ causa Pacificationis tractatione in Commissarium clementissimè nos deputauerit, & ex causis nos mouentibus, nostris Consiliarijs huiusmodi Commissionem loco nostro concesserimus ac permiserimus: quòd nos in eum finem præsentis, honestos & charos Consiliarios & fideles nostros Vernerum de Gimmenich, Archisatrapam Ducatus nostri Iuliacensis, Ioannem Lavvernan, & Hermannum Rinck, Præpositum Cliuensem, vtrumque iuris Licentiatum, loco nostro subdelegauerimus; dantes illis plenarium Mandatum ac Commissionem, præfatæ tractationi commorandi, & omnia illa, quæ nos vigore Cæs. Commissionis, vel aliàs pro rei requisitione in propria persona facere deberemus aut possemus, sedula ac fideli diligetia loco nostro faciendi & exequendi pro eorum saniori iudicio & posse, in sese vt nihil requiri patiantur. Quemadmodum etiam nos illa, quæ præter cæteros Cæsareæ Maiest. Commissarios tractauerint, egerint, ac concluderint, rata habemus, ac (vt decet) pro nostra parte approbamus, omni dolo excluso, Sigilli nostri secreti testimonio. Datum Dusseldorpij, sub nostro consueto chirographo, die Lunæ 28. Martij, Anno 1579.

VVilhelmus Dux Iulix, &c:

P. Langer sct.

Exhibitorum pag. 1. Num. II.

Ostquam ab Imperatoria Maiest. Domino nostro clementissimo nobis, ac Illustris. Principi ac Domino, Domino VVilhelmo, Duci Iulix, Cliuix, & Montensi, &c. Principe ac Domino nostro clementissimo, demandatum, commissum, & iniunctum sit, nos huc Coloniam conferre, & Cæs. Maiest. nomine, Pacificationis tractationem inter Regiam Dignitatem Hispaniarum, & vos Generales Inferioris Germaniæ Statu incipere ac inchoare, ad declarandam erga Cæsaream Maiest. nostram obedientiam, erga partem vtramque amicitiam ac voluntatem, erga pacem ac tranquillitatem nostrum affectum, præsentem tractationem maximo nostrorum incommodo, nobis committi permisimus. Et proinde post nostrum aduentum, vos amicè, beneuolè, officiosè, ac diligenter requirendos existimauimus, vt vos ad pacificationis tractationem parare, & eius qualitatis personas ex vobis cum plenaria & sufficienti Commissione ac Mandato sine mora huc ablegare velitis, quo tractationem diuina gratia mediante, bonum initium seu principium statui, ac fideliori progressu ad expectatum finem pacificationis negotium perducì possit. Ad cuius rei effectum Cæsareum hic vobis publicum Saluum còductum transmittimus, & indubitam spem vobis facimus, nos in præsentem tractationem ita aucturos, vt æquitati non defuisse videamur, ac in nobis nihil requiri possit: cum vobis beneficium præstare simus quàm paratissimi. Coloniae 11. Aprilis, Anno 1579.

Domi-

CLXXI.

Domini Commissarij scribunt ad Generales Status Inferioris Germaniæ.

Pag. 2. Exhibitorum. Num. III.

NOS Iacobus & Gebhardus Dei gratia Archiepiscopi, Treuirensis, Electus Colonienfis, Sacri Rom. Imperij per Galliam, Regni Arelatenfis, & per Italiam Archicancellarij, Principes Electores, Dux Vvestphaliæ & Angariæ: Iulius Episcopus Herbipolensis, Dux Franconiæ. Vvernerus Dominus in Gimmenich, Archisatrapas Ducatus Iuliacensis: Ioannes Lavvermantus, & Hermannus Rinc, iuris Licentiati, & Prepositus Cluensis, Illustris. Principis Iuliæ, &c. ad hanc tractationem sufficienter subdelegati Consiliarij: Otto Henricus Comes in Schvartzenberg, Dominus in Hohenlansperg, Sac. Cæs. Maieft. Consiliarius, & supremus Aulæ Marschaleus, denunciamus Illustrissimis, Reuerendis, Generosis, Nobilibus, Honoratis, Circumspectis, ac Prudentibus viris, Generalibus Statibus Interioris Germaniæ nostra officia, fauores, ac obsequia paratissima, hoc nostro scripto significantes: Quod, posteaquam Potentiss. & Inuictiss. Princeps ac Dominus, Dominus Rudolphus II. Electus Sac. Rom. Imp. Imperator, semper Augustus, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ & Sclauoniæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Vvirtembergæ, &c. Comes Tyrolis, &c. Dominus noster clementissimus, nobis Pacificationis tractationem inter Illustriss. Potentissimumq; Principem ac Dominum, Dominum Philippum, Regem Hispaniarum, &c. Dominum nostrum dilectissimum, amicum & Dominum clementiss. ab vna parte, & inter V. Dilectiones ab altera parte, clementissimè commiserit ac mandarit, & nos ad eam, quam debemus Cæs. Maieft. obedientiam, erga Regiam Dig. Hispaniarum, & vos ipsos fauorem, erga Reipub. verò tranquillitatem ac utilitatem, affectionem nostram declarandam, & præcipuè quò vtramque partem è perniciofa diffidètia & summa difficultate in tranquillitatem, pacem, ac concordiam reducere ac constituere valeamus, negotium graue, ac onus difficillimum haud grauatè suscepimus, atq; ea causa diebus præteritis ad locum à Cæs. Maieft. designatum, Colonia scilicet, personaliter conuenimus, & quod statim apud nos vestro nomine per quosdam è nostris, deinde etiã per vestros Mandatarios Cæsareus Saluus conductus, quò ex vobis vel vestro nomine Colonia ad tractationem seu negotium Pacificationis qui ablegarentur seu deputarentur, certò ac tutò pro suo corpore, ac bonis, & ministris, & quos secum habere contingerit, siue terra, siue mari huc illucq; proficisci possint, requisitus esset, Quod itaque Cæs. Maieft. Dominus noster clementiss. nos ad eiusmodi pacificationis tractationem delegauerit, & ad tractationis huius vtilia vel necessaria exequenda Cæsaream suam potestatem nobis clementissimè mandauerit ac commiserit, & nos Illustriss. Principis Iuliæ, &c. Domini nostri clementiss. subdelegati Consiliarij, plenaria Commissione seu Mandato instructi huiuscemodi æquant, & iustam petitionem vestram vobis denegare nullo pacto volumus. Fatemur itaque, ac notum facimus hisce præsentibus propalam omnibus, & singulis vigore harum patentium literarum, quòd nos loco, & nomine Cæs. Maieft. Domini nostri clementiss. cuius personam in præsentia causa nobis delegatæ Commissionis representamus, omnibus, & singulis Dilect. ac Cels. vestrarum Legatis, Mandatarijs, Procuratoribus, Commissarijs, ac ad pacificationis imminentis tractationem iam Deputatis, siue in posterum deputandis, ordinandis, constituendis vel ablegandis, cuiuscunq; etiam dignitatis, status ac qualitatis sint futuri, certum ac tutum, securum ac firmum Cæsareum Saluum conductum: idq; deliberato ac maturo consilio dedimus ac concessimus, damus ac concedimus in super tenore præsentium literarum eo modo, quòd V. Dilect. ac Illustr. Cels. vestri Legati, Mandatarij, Procuratores, Commissarij aut Deputati suo corpore, hominibus, ministris ac famulis, bonis, & cum ijs coniunctis, quoscunq; secum habere contingerit, vel equites, vel pedites, vel terra vel mari, securè, certò, tutò, ac sine metu Colonia ingredi possint, ibiq; ad eorum commoditatem ac necessitatem commorari, & quoties ipsis libuerit, eorumq; negotia requisuerint, ad suos redire, vel remeare certò, tutò, ac sine periculo possint, suumq; Mandatū exequi, ac suis negotijs ipsis inseruire liceat, omni

CLXXII.

impedimento excluso & sublato. Mandamus igitur vigore Cæsarei in hac causa Mandati seu Commissionis nostre omnibus, & singulis Sac. Rom. Imp. Electoribus, Principibus, Prælatibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, ciuitatū Reſtoribus, Cōsulibus, Cōsiliarijs, Ciuitatibus, Communitatibus, & omnibus Rebus pub. Cæs. Maieſt. Domino nostro clementis. subditis, ac ad illud pertinentibus Ordinibus, & Subiectis, tam Ecclesiasticis, quàm Laicis, cuiuscunq; dignitatis, status ac qualitatis existant, sub pœna Cæs. Maieſt. neglecti Mandati irremissibili. Ad nos verò quod attinet, omnes cuiuscunq; status, fraternè atq; amicè requirimus, ac monemus, vt velint præfatis Inferioris Germaniæ Statuum huc deputatis Legatis, Mandatarijs, & Commissarijs, eorum hominibus, ministris, corporibus, ac bonis, & quos secum traduxerint, hunc Cæsareum Saluum conductum firmum, purum, certum, & sine vlllo metu aut periculo seruare, eosq; nullo modo perturbare, vlllo damno vel impedimento afficere, vel ab alio affici permittere aut ferre nullo quocunq; modo, sed certò, securè, sine metu cum suis corporibus, hominibus, ministris, bonis, terra mariq; transire, huc illucq; proficisci permittant, ea indubitata spe, illos omni requisita modestia, prout illis, qui Saluo conductu vtuntur, conuenit, vsuros, omni dolo & fraude exclusa. In eo præter æquitatè & quod deceat erga Cæs. Maieſt. suã obedientiam omnes, qui huic Saluo conductu paruerint, declarabunt, vt par est, suum erga nos amorem, beneuolentiam & amicitiam. Datum Coloniae xj. April. 1579.

Exhibitorum pag. 5. Num. IIII.

NOS Gebhardus Dei gratia, Electus Archiepiscopus Colonienſis, Sacri Rom. Imperij, per Italiam Archicancellarius, Princeps Elector, Dux Vveſtphaliæ, & Angariæ, notum facimus omnibus & singulis: Poſteaquam Sac. Cæs. Maieſt. Dominus noster clementis. ex Chriſtiano pacis auido zelo, seu paterno affectu, quò difficiles bellicæ perturbationes ac motus Burgundicarum Inferiorum hæreditariarum Prouinciarum penitus & in vniuerſum tolli poſſint, pax & tranquillitas denuò reduci ac plantari queat, ad vtriuſque partis conſenſum, pacificationis tractationem in ciuitate noſtra Colonienſi inſtituerit ac indixerit, & nos præter cæteros noſtros fratres, nepotes, & conſanguineos cum Electoribus ac Principibus, noſtris dilectis Dominis, & amicis noſtris ad eam requiſiuerit, ac deputauerit commiſſionem, ad obedientiam & ſubmiſſionem, qua Cæs. Maieſt. obſtricti ac obligati ſumus, & ad affectum noſtrum erga Reipub. & præfatarum Prouinciarum proſperitatem declarandã ſuſcepimus. Verùm quod ab Illuſtris. Principe, ac Domino, Domino Matthia, Archiduce Auſtriæ, Duce Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Vvirtembergæ, &c. Comite Habſburgenſi, & Tyrolis: præterea ab Illuſtris. Reuerendis, Honorabilibus, Doctiſſimis, ac Prudentibus Generalibus Statibus earundem prouinciarum, amicis noſtris, Saluus conductus, quò eorum Deputati ac Legati certò ac tutò per noſtras Prouincias ac Domina ad designatum pacis tractandæ conuentum ac locum proficisci poſſint, tam ſcripto quàm verbis requiſitus ſit: Quòd nos idcirco nominatis Legatis ad designatum diem & locum cum ſuis miniſtris, ac alijs ad profectionem neceſſarijs rebus per noſtrum Archiepiſcopatum, & Domina, terra & mari proficisci ac trãſire certò ac tutò poſſint, Saluo conducto conceſſerimus ac aſignauerimus, & tenore harum patentium literarum etiamnum concedimus ac aſignamus pro nobis, noſtris prouincijs, vaſallis, ſeu fidelibus ac ſubditis, & pro ijs omnibus, qui in noſtra poteſtate ſint, noſtraque voluntate quid facere aut permittere debeant, aut velint. • Ea tamen ratione, vt præfati Statuum Legati cum ſuis, & ſibi adiunctis, erga ſubditos noſtros abſq; damno & incommodo eorum, vt par eſt, ijs, qui Saluum conductu obtinuerunt, ſe gerant. Mandamus igitur omnibus, & ſingulis noſtris Satrapis, ac Officiarijs, Præſectis, Scholtetis, Telonarijs, Cōſulib. Cōſiliarijs, & in cōmuni omnibus Officiarijs noſtris, citra vel vltra Rhenum, ſeriò & diſtrictè, & volumus præfatis Statuum inferioris Germaniæ Deputatis & Ablegatis hunc noſtrum datum ac conceſſum Saluum conductum firmiter & inuiolabiliter vt ſeruent, nec vlla ratione permittant, ſi videlicet ſeſe (vt ſupra declaratum) gerant, vllum illis damnum inferri, aut vlla incommoditate illos affici patiantur, ſub pœna tranſgreſſionis Mandati noſtri. Ita enim man-
datum

CLXXIII

datum ac voluntatem nostram fideliter exequentur, Sigilli nostri secreti adhibita cō-
roboratione. Datum in Ciuitate nostra Colonienſi 8. Aprilis, 1579.

Gebhardus manu propria ſſt.

Ioan. Kempt ſſt.

Exhibitorum pag. 6. Num. V.

OS VVilhelmus, Dei gratia, Dux Iuliæ, Cliuiæ, Montensis, Comes
Marchiæ, & Rauenspergi, Dominus in Rauenstein, &c. notum faci-
mus, & significamus nostris Archisatrapis, Satrapis, Prefectis, Iudicibus,
Scholtetis, ac Consulibus, Consiliarijs, Rebus publicis Ducatum ac
Prouinciarum nostrarum omnibus, & singulis, cuiuscunque dignitatis,
qualitatis vel status fuerint, ad quorum manus hæ literæ peruenerint, vel
ijs requisiti fuerint: Qualiter & quomodo Illustris Princeps, dilectissimus noster Ne-
pos & Affinis, Dominus Matthias, Archidux Austriae, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carin-
thiæ, Carniolæ, & Vvirtembergæ, Comes Habsburgi & Tyrolis, nobis vnâ cum Genera-
libus Statibus Inferioris Germaniæ scripto declarauerit, se Coloniam ad præsentem pa-
cificationis tractationem suam Legationem ablegare cōstituisse, & proinde se nostrum
Saluum conductum illis impartiri vt haud grauate velimus, amice petere, ac requirere; in
re tam utili, tamq; fructifera eorum voluntati quod acquiescere nobis conuenierit. In il-
lum finem omnibus & singulis nostris Satrapis, Officiarijs & subditis districtè manda-
mus, præfatam Legationem cum omnibus suis ministris, equis, & alijs rebus ad ipsos per-
tinentibus, quòd si per nostros Ducatus, Terras & Dominia nostra, terra vel mari transire
contigerit, vt non solum eos Saluiconducti iure habeant, vel excipiant, ne scilicet retar-
dentur aut impediatur, sed etiam ad eorum requisitionem comitatu ac viuo Saluocon-
ducto illis vt provideant, minimeque ferant ne vis aliqua ijs inferatur, sed e contra omne
iuuamen ac præsidium exhibeatur ac præstetur. Quemadmodum hoc ab omnibus, &
singulis nostris futurum confidimus, atque ita nostræ sententiæ & voluntati satisfiet. Ad
fidem faciendam consueto nostro more hæc subscripsimus, & secreto nostro sigillo sub-
signauimus. Datum ex Arce nostra Monreberga, decima mensis Aprilis, Anno 1579.

VVilhelmus Dux Iuliæ ſſt.

Exhibitorum pag. 8. Num. VII. Item Exhibitorum pag. 10. Num. VIII. solum mutandis mutatis Statuum nomine, eiusdem tenoris literæ fiduciariæ Lega- tis datæ.

Euerendissimi Electores ac Principes, Reuerendi, Nobiles, ac docti ob-
sequium, fauorem, ac benevolentiam nostram ante omnia vobis offeri-
mus. Postea quam Sac. Cæs. Maiest. Domino clementis, ac fratri nostro
ex Christiana & paci mirum in modū addicta paterna affectione, præ-
uia Regiæ Dignitatis Hispaniarum voluntate & consensu diuina gra-
tia, per Maiest. tamen eius intercessionem in vrbe Colonienſi pacifica-
tionis tractationem inchoandam esse, Sacræ Cæsareæ Maiestati placuerit, & has pertur-
batas Prouincias, eorumque subditos ab hoc diutino ac nocentissimo bello liberan-
das, quo pax ac tranquillitas constitui possit: Ad quem finem etiam Dilectiones ve-
stræ, ac vos cæteri in propria persona parati & prompti Coloniam comparuistis. Et
quod nos præter Generales Status harum Prouinciarum nihil melius aut optabi-
lius à Deo Omnipotente, quàm firmam ac pacem solidam, Diuinæ voluntati con-
formem expectare aut sperare possimus, speremus etiam ac exoptemus: Ad pacifica-
tionis commemoratam tractationem Illustrissimum Principem Philippum de Croy,
Regiæ Dignitatis Hispaniarum, & cat. Equitem aurei Velleris, Ducem Archothiæ;
Prin-

CLXXIII.

Principem Chimay & Porciennæ, Comitem in Beaumont & Senningen, &c. Auunculū nostrum, etiam Reuerendos, Nobiles ac doctos, dilectos nostros, Ioannem de Linda, Prælatum S. Gertrudis Louanij, Fredericum de Diue, Prælatum in Maroille, nostros & Consilij Statuum Consiliarios, Buchonem Aittam, Præpositum S. Bauonis Gandau, & Archidecanum Iperensem, Casparem Schetz, Dominum in Grobbendonck, Principalem seu Thesaurarium Generalem Financiarum, Franciscum Doignes, Dominum in Beurepaire, Beaumont, &c. Adolphum à Meeckercken, nostrum & Consilij Statuum Consiliarium, Adrianum de Myla, vtriusq; iuris Doctorem, Bernardum de Meïode Equitem, Dominum in Rumme, & Aggzum Albadam, vtriusq; iuris Doctorem, Coloniam cum instructione & plenaria commissione ablegauimus: vt Dilect. V. ab ijs presentibus, & coram constitutis intelligent. Requirimus interim V. Dilect. & vos ipsos amice, vt velint his nostris & Statuum Legatis non solum in ijs, quæ ab ipsis commemorabuntur, & quæ vobis nostro nomine proposituri sint, vt nobis ipsis plenariam fidem habere, sed ad ea ita se se ijs exhibere ac declarare velle, vt vestris Dilectionibus, Electoribus ac Principibus, & præcipuis Sac. Rom. Imp. membris seu Ordinibus, ad harum Regionum solatium ac paci salutari constituendæ ac firmandæ conueniat, & prout rei rationem id requirere cognoscitis. Quod etiam à vobis futurum speramus, ac confidimus, cum oblatione nostrorum officiorum. Datum Antverpiæ 24. Aprilis, Anno 1579.

Matthias Dei gratia Archidux Austria, Dux Burgundia, Styria, Carinthia, Carniola, Vindoburgie, Comes Habsburgi, Tyrolis, &c. & a Generalibus Inferioribus Statibus vnanimi consensu receptus & electus Gubernator, & Capitaneus Generalis.

Matthias st.

I. à Langen st.

Supercriptio talis erat,

Reuerendis Illustriss. Sac. Rom. Imperij Principibus, ac Dominis, Electoribus, Generosis, Nobilibus, Sac. Cæs. Maiest. Commissarijs, paci per Belgium conciliandæ Delegatis.

Coloniam

Exhibitorum pag. 72. Num. XXXI.

Illustrissimi, Reuerendi, Generosi, Nobiles, Venerabiles ac docti amici ac Domini: Nos minime dubitamus, Dilectiones vestras ex literis nostris, atque etiã rumore ipso deferente intellexisse, nos Coloniam vigore Cæsareæ Commissionis, ad Pacificationis tractationem Dei nomine inchoandam, conuenisse ac comparuisse, nec nos Dilect. V. neque vestro nomine ablegatos tempore definito & constituto loco, ibidem, vt par erat, reperisse, sed ad septimanarū aliquot spatium nō leui nostro damno expectauisse. Et quamuis nullum nobis dubium suboriretur vestras Dilect. seu vestros Deputatos ad Cæs. Maiest. Domini nostri clementissimi paternam ac zelosam requisitionem cum sufficienti Mandato ac Commissione, quemadmodum à Regiæ Maiest. Hispaniarum parte mature factū, vestros huc ablegandos esse, præter spem tamen nostram aliter euenit, quod à vobis ipsis & vestris Legatis exhibitum Mandatum præter cæteros defectus, quos & vestris Legatis declatauimus, ac explicauimus, limitatum esset, ac vltius sese, quàm ad sex septimanarum interuallum, à die exhibitionis mediorem, seu Articulorum pacificationis vestrorum Legatorum initium faciendo non extenderet, ac prorogaretur. Intra quod temporis spatium, licet omni diligentia ac labore in hoc Pacificationis negotio pertractando progredieremur, presentis tamen tractationis exoptatum finem præter nostram etiam expectationem assequi vel contingere minime tamen potuimus. Quod itaque præfatum tempus ac terminus, in Mandato assignatus, iam maiori ex parte effluxerit, Sac. Cæsareæ Maiestatis, Domini nostri clementissimi nobis delegatam Commissionem sine fructu ac commodo dilabi minime nobis vel ferendum vel admittendū sit, Sed quod ad vestrarum Dilectionum propriū emolumentum, ac ad communem vestram

stram vtilitatem res hæc spectat, salutarem successum, finemq; prosperum vt cõsequatur, duximus, hæc ipsa vt animo reuoluant, Dilectiones V. requirendas, ac ab ijs petendũ esse, vt Legatis suis, quos eius sepissimè admonuimus ac requisuimus, non solum terminum constitutum, sex scilicet septimanarũ, negotij conficiendi aut consummandi proroget, sed etiam per ordinarium Mandatum cum necessarijs requisitis, ac sine vlla limitatione, ne eius rei causa defectus appareat, & negotium inchoatũ aut impediatur, aut euertatur, ijs transmittant: & in eo, ac alijs etiam huius rei tractationibus ita sese declarent & exhibeant, quo vestrum ad pacem affectum, eiusq; desiderium omnes haud difficulter intelligant. Quod à vestris Dilectionibus, prout res ipsa requirit, & flagitat, futurũ speramus, ac omni officiorum genere ac fauore, præterea vestras Dilectiones prosequi afficereque studemus, cum vltiori oblatione officij nostri. Datum Coloniae 26. Iunii, 1579.

Generalibus Statibus Inferioris Germaniæ.

Literis scedula quædam huius tenoris implicata fuit.

Qvod nos à V. Dilect. ac Celsitud. Legatis etiam nuper spe aliqua affecti fuerimus, se scilicet à Duce de Terra noua exhibita Pacificationis media & articulos vobis, quorum etiam copia ex abundanti adhibita, transmississe, petimus & obnixè rogamus, ne resolutionem vestram super ijs diutius differatis, sed eam cum præfata Commissione ac Mandato plenario & prorogatione, etiam sine vltiori mora nobis transmittatis.

Datum vt in literis.

Exhibitorum pag. 105. Num. L.

Reuerendiss. Illustriss. Generosi, ac Nobiles, & Honorati cum primis Domini.

Literas Cels. ac Amplitud. vestrarum, datas 5. Augusti, cum copia seu exemplari Articulorũ Pacificationis accepimus, quas, qua decet, reuerentia, heri suscepimus, ac diligenter insuper perlegimus, atq; ab initio pro singulari affectu, sollicitudine ac labore suscepto Prouinciarum communitum etiam nostrum nomine cum omni submissione & reuerentia vestris Cels. ac Amplitud. magnas agimus & habemus gratias. Quod autem in vestris literis aliarum quarũdam literarum transmissarum mentio fiat, nullas nos hæctenus, præterquam istas, quarum meminimus, accepimus: ac voluimus, interini conuocatione facta, pro resolutione ad eas obtinenda diligenter laborare. Obnixè interim Cels. ac Amplitud. V. rogamus, eo affectu ac præstita diligentia negotium Pacificationis vt continuare velint, quo generales & particulares Prouinciæ ad firmam & exoptatam pacem iam tandem peruenire queant. Deo Opt. Max. V. Cels. ac Amplitud. commendamus. Datum è Prouinciali conuentu in ciuitate Zvollenfi. Actum sub Sigillo eiusdem Ciuitatis, quo pro hac vice vsi sumus, die 14. Augusti, Anno 1579.

*V. Amplitud. obsequentijs. Prouinciales, ac Nobilitas,
& Ciuitates Transjssulana.*

Superscriptio talis erat,

Reuerendiss. Illustriss. ac Generosis Principibus, ac Dominis, Sac. Caf. Maiest. paci Belgicæ constitutendæ Commissarijs, Coloniae congregati, Dominis nostris obseruandiss.

Exhibitorum pag. 106. Num. LI.

Reuerendiss. Illustriss. Generosi, ac Nobiles, & Honorati Domini.

Vestras Cels. & Amplitud. latere nolumus, qualiter nos in ciuitate Zuollenfi in Prouinciali conuentu Articulos Pacificationis constituendæ nobis primũ, deinde etiã ab Illustriss. Archiduce Austriæ, Gubernatore, & à Generalibus Statibus harũ Inferiorum hæreditariarum Prouinciarum transmissos receperimus, atque eos in consultationem ac deliberationem adduxerimus, ac diligentissimè etiam expenderimus, nostramq; reso-

CLXXVI.

resolutionem in scriptum redactam ad Illustriss. Archiducem ac Generales Status trans-
miserimus, quam nostram resolutionem ab ijs V. Cels. & Amplitud. transmittendam esse
putamus: interim resolutionem nostram talem esse significamus, vt V. Cels. eam mini-
mè displicituram esse speremus ac confidamus. Submissè interim petimus V. Cels. & Am-
plitud. manum diligenter adhibere, atque ita in negotio suscepto pacis tractandæ pro-
gredi velle, illudque sine tædio ac molestia continuare, quo Generales hæ Prouinciæ ad
bonam, firmam, ac Christianam diu exoptatam pacem tandem peruenire valeant. Qua
in re Cels. & Amplitud. V. nobis, vt membris ad Sacrum Rom. Imperium pertinentibus,
opus Christianis Principibus dignum præstabit. Quod nos omni officiorum genere
rependendum existimamus. Deo Opt. Max. Cels. & Amplitud. V. hisce commendamus,
Datum è Prouinciali Conuentu nostro è Ciuitate Zuollensi, sub Sigillo eiusdem Ciui-
tatis, quo hac vice vtimur, die 13. Septemb. 1579.

*Reuerendis. ac Illustriss. Celsitud. V. deditissimi Nobiles &
Ciuitates Prouincia Transyflulana.*

Superscriptio talis erat,

*Reuerendis. Illustriss. ac Generosissimis Principibus, ac Dominis, Sac. Cæs. Maiest. Commissa-
rijs, paci Belgio constituenda Colonia congregatis, Dominis obseruantiss.*

Exhibitorum pag. 107. Num. LII.

*Sac. Cæs. Maiest. Domini nostri Clementissimi Coloniae con-
gregati Commissarij.*

Estis secundas literas Zuollæ datas, 13. huius recepimus, atque ex ijs in-
telligimus, vos in Conuentu Prouinciali à nobis transmissos Pacificati-
onis Articulos in deliberationem ac consultationem admissos, matura
deliberatione expèdissè, ac examinauissè, & super ijs resolutionem scri-
pto comprehensam Illustrissimo Principi Domino Matthiæ, Archidu-
ci Austriae, amico ac Domino nostro Clementissimo, Generalibus simi-
liter Statibus transmisisse, ea ipse, quòd resolutionem eam huc ad nos iam transmissam esse,
eamque ita moderatè digestam, vt nobis minimè displicituram existimaretis. Ad hæc
vobis respondendum esse existimauimus, præter spem & expectationem nostram Ar-
ticolis 18. Iulij proxima præsentibus Statuum Legatis communicatis, & consequenter
Statibus diligenter admonitis, ad hoc vsque tempus finalem resolutionem, vel dilato-
riam saltem responsionem nullam nos hætenus recepisse, excepto eo, quòd Ciuitas Bus-
coducensis iam ante aliquot tempus sibi Articulos à nobis transmissos placere, seq; cum
Regia Dignitate, vt naturali suo Domino ac Principe reconciliari, ac in gratiam redire
velle constituisse. Proinde nobis minimè displicere, neque inconueniens fore iudicamus,
vestram responsionem seu resolutionem, quam speramus ad vestram insinuationem ac
rerù præsentium statum non infrugiferam negotio Pacificationis fore, nobis huc transmitti.
Quod aut negotia longiori protelatione differantur, & pestis cõtagio seu lues aerem infi-
ciat, ac familiæ seu clientelæ nostræ quosdã iam inualerit, nobis constitutum est, non ita
diu nos hic moraturos esse, quod etiam Generalibus Statibus significauimus: terminum
illis constituentes, quo suam sententiam ac resolutionem finalem ad diem 18. Octobris
mensis sequentis scilicet, explicet. Quod si vobis itaque placuerit vestram resolutionem
interea temporis nobis huc transmittere, quo apud Regiam Maiest. Hispaniarum, eiusq;
Commissarium, ac alios etiam eius locum tenentes, vos iuuare possimus, nos ad eam rem
paratissimos esse vobis significamus. Datum Coloniae, 26. Septemb. 1579.

Superscriptio talis erat,

*Validis ac Honestis amicis nostris, Nobilitati, ac Ciuitatibus
Prouinciæ Transyflulanae.*

*Hæc præcedentia Exhibita vnà cum Relatione ad Sac. Cæs. Maiestatem,
in Latinum sermonem translata sunt per Theodorum Grami-
neum Ruremondanum, Iuris L.*

